

MAGYAR REGÉNYIRÓK KÉPES KIADÁSA

**Szerkeszti és bevezetésekkel ellátja
MIKSZÁTH KÁLMÁN**

27. KÖTET

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA

REGÉNY

Irta

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES

HEYER ARTUR RAJZAIVAL

BUDAPEST FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda
1906

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2010
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-388-5 (online)
MEK-07629

TARTALOM

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES. AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA.

GRÓF BETHLEN JÓZSEFNEK!

- I.
(A kolozsvári nagy-piaczon.)
- II.
(Szerelem és házasság.)
- III.
(Mézes hetek.)
- IV.
(Folytatás.)
- V.
(Egy év.)
- VI.
(S még néhány hónap.)
- VII.
(Házasság és boldogság.)
- VIII.
(Két szív.)
- IX.
(Holdvilágos esték.)
- X.
(Szerelmed elásott kincs.)
- XI.
(Vallomások.)
- XII.
(Találkozás.)
- XIII.
(Az alföldi vadászok tanyája.)
- XIV.
(Fogadtatás.)
- XV.
(Lázás állapot.)
- XVI.
(Az alföldi térségen.)
- XVII.
(Mily szépek álmaink!)
- XVIII.
(Elválás.)

- XIX.
(Egy kolostor romjai.)
- XX.
(Beteg szív.)
- XXI.
(A vetés kikelt.)
- XXII.
(Elkéstem.)
- XXIII.
(A szekrény rejtelve.)
- XXIV.
(A kúnok.)
- XXV.
(Virrad - nemde?)
- XXVI.
(Néhány hét Kálmán életéből.)
- XXVII.
(Néhány lap Ágnes naplójából.)
- XXVIII.
(Folytatás.)
- XXIX.
(A vadászlak.)
- XXX.
(Isten veled.)
- XXXI.
(Gerőfalván.)
- XXXII.
(A vasút közelében.)
- XXXIII.
(Kalifornia.)
- XXXIV.
(Az ügyvéd.)
- XXXV.
(Váratlan vallomás.)
- XXXVI.
(A lőrinczi erdő.)
- XXXVII.
(A sír.)
- XXXVIII.
(Az alföldi vadászok tanyája.)

BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES.

1824 -.

Mikor Kossuth Lajost Pest vármegye követté választotta 1847-ben, az egész országot megmozgató, érdekesítő választási harcz után a diadalittas Kossuth-tábor élén egy nyalka ifjú lovagolt tánczoló paripán, czifra szűrben, árvalányhajas kalappal Pest utczáin. Ismeretlen volt a járókelők előtt. Kérdezték itt is, ott is, ki lehet?

- Podmaniczky Frigyes - volt a felelet. - Az aszódi bárók közül. Ez az első nyilvános szereplése.

Ma, talán épen azokon az utczákon is, pont hat órakor fehér hajú, középiütt kiborotvált fehér szakállú aggastyán tipeg piros szekfűvel a kabátja gomblyukában utczáról-utczára, míg végre eltűnik a Dorottya-utczai Lloyd épületben, a hol a szabadelvű klub volt. Most már az is elmúlt. Azt is túlélte, de odajár, mint Artus királyfi a lelkekkel változott katonái felett szemlét tartani.

A járókelők előtt feltűnik a különös lengyeles szabású, koczkás öltözetű, szép, tiszta öreg úr, de senki se kérdezi ki lehet, mert szinte az egész város ösmeri, hogy ez báró Podmaniczky Frigyes.

E két bemutatott alak egy ember, ugyanaz, a ki volt mindég, csak a közből eső ötvenkilencz év csinál egy kis különbséget.

E különbségbe van beékelve egy ragyogó tisztaságú nemes életfolyamat, melyet kötetekben kellene ismertetni; hasznos szer volna a pessimismus ellen, ha aláírjuk, pedig szívesen aláírjuk, a mit egy államférfiú ismerőse mondott róla: «Ez az ember összerontotta egész életem tapasztalatait, az emberek rosszaságáról most már megint semmit se tudok - mert a hol egy ilyen ép példány van, ott mások is, sőt sokan lehetnek ilyenek.»

A szűk tér miatt csak vázlatosan lehet felsorolni az aszódi báróról, hogy 1824-ben született Pesten és már tizenkilencz éves korában irnoknak állott be gróf Ráday Gedeon követ mellé s csak négy év múlva jutott be Pest megyéhez aljegyzőnek, a hol a gentryk kezdeni szokták. A szabadságharcban huszárszázados volt és osztályparancsnok. Világos után besorozták szekérszázadosnak, a hol gazdagon költekezett s a milyen szerény volt otthon, ép olyan mértékben adta daczból az urat, hogy környezetét bosszantsa. Glacé keztyűben kente kulimással a szekereket, minden szekérhez új keztyűt húzva s egyéb effajta dolgokkal ingerkedett, - egész sor anekdota van erről.

Talán azért is bocsátották el a katonaságból már 1850-ben, hogy megszabaduljanak tőle. Itthon az aszódi ősi kastélyban nem tudott egész tétlenül élni, a szépirodalmat művelte. Ez volt az egyedüli közpálya. Regényei gyenge dolgok: *A Fekete dominó*, *a Tessék ibolyát venni*, *Margit angyal*, *Egyetlen könyecsepp* stb. Az írói talentumnak alig egy-egy szikrácskája villan meg imitt-amott. Bizonyára nem több ő az Olympus berkeiben, mint egy művelt idegen, kit véletlenségből ide hajtottak a végzetes politikai szelek. Vis major az, hogy ide sodortatott. De azért e regények többé-kevésbé mégis érdekeseek, mert kifejezői annak a kornak és hangulatnak, a mikor a magyar ember *a sorok közt kereste az olvasni valót*. Ebből az okból választottuk gyűjteményünkbe épen «*Az alföldi vadászok tanyáját*»-t, mely a legnagyobb elterjedést érte s melyet olyan elemző és kiegészítő módon olvasott a közönség, mint a Koránt szokták magyarázni a török papok - a saját tetszésük szerint.

De nem csoda. A nép, mint minden elnyomott nép, várt valamit. Tudta is ő mit. Várt és várt, mert jól esett várnia jobb fordulatot. Várta a szétszórt vezetőktől, nagyjaitól, elnémult államférfiaktól. Ezek pedig nem találkozhattak, csak ártatlan ürügyek alatt. Lakadalmukon, vadászatokon, az alföldi pusztaságokon, a hol spiczli nincs. «Az alföldi vadászok tanyája» azért volt bűvös erejű cím s tartalma azért volt olyan bánya, a miből mindenki áshatott ki valamit. Az isteni homályban, mely a gondolatok alatt van s melyben szabadon lehet turkálni.

S bár Podmaniczky nem célzatosan írt így, nem szenzációt akart ő, nem gondolt ő arra, hogy a sorok között utat hagyjon a sejtésnek (bár a kétségbeesésnek éles a szeme), a könyve mégis olyan olvasmány lett, mely megérdemelte a szomszédok érdeklődését, mert Podmaniczky tényleg folyton érintkezett az elégedetlen vezérekkel, részt vett összejöveteleiken, tanácskozásaikon, hallotta terveiket, reményeiket s elméje fölszította azt, a mit éreztek, mondtak s akaratlanul is ezeket tükrözte vissza a tolla, - nem is említve a hangulatot, mely érdekes lehet, ha egy művész csinálja a művészi genieje erejével, de ebben az időben százszorta érdekesebb volt egy laikusnak a kedélyhangulata, ki azokkal beszélt, a kiktől országszerte várták mindazt, a mi a szíveknek drága.

Podmaniczky írói pályája, mely 1861-ben meghozta neki az akadémiai tagságot is, csak a magyar közélet megnyíltáig tart. 1867-en túl csak Naplóját adta ki és a *Kedvencz* című regényt. Azontúl mint balközépi képviselő teljes erejével a politikába merült. Szerkesztette 1868-ban a *Hazánk*-at s a tekintélyesebb ellenzéki szónokok közé emelkedett. Ezentúl csöstül szakadnak rá a különböző állások és kitüntetések. Lesz belőle az északkeleti vasút személyi főnöke, szabadságolt állományú honvéd kapitány, majd őrnagy, a közmunka-tanács alelnöke, belső titkos tanácsos. 1875-től tíz álló évig színházi intendáns. Még ebbe se halt bele. Itt történt, hogy egy hivatalnok nagy összeget sikasztott hosszú évek alatt. Az öreg úr szó nélkül kifizette s mikor kérdezték, hogy nem vette-e észre annyi idő óta a hamis könyvvezetést, grand seigneur-i méltósággal kiáltott fel:

- Dehogyan, gyanítottam, sőt tudtam, hiszen azért undorodtam a könyveibe belenézni.

A Nemzeti Színház alatta emelkedett igazi műintézeté a derék Paulay segédkezésével. Általában minden kötelességét a naivitásig híven teljesítette. És semmi tehertől nem riadt vissza, a mit a vállára raktak. Már pedig sokat raktak még azután is. A hol pusztán tiszta kéz kellett - «bízunk Podmaniczkyra», a hol megfeszített erővel kellett dolgozni: «talán elvállalná Podmaniczky». Elnöke lett az «Adriá»-nak (ez volt a kenyérkereseti állása), viselte a szabadelvű párt elnökségét s mindennap pontosan 6 órakor megjelent a clubban. Megszakítás nélkül tagja volt a képviselőháznak s 1875 óta egész Bánffyig ő vezette a választásokat. De ő mindezeket nem ambicionálta, csak kötelességből tűrte, utoljára már annyi munkát raktak rá, hogy nem is tudta számon tartani tisztségeit, így egy ízben fontos szavazás alkalmával megjelent a városház termében is, nem gondolva arra, hogy ő már hosszú évek sora óta nem tagja a városi képviselőtestületnek.

A legutóbbi évben, a nyolczvanegyedikben mégis érezni kezdte ereje hanyatlását s legkedvesebb állását, a közmunka-tanács alelnökségét letette. Aztán sorba rakosgatta le a többi, mint a terhes podgyászt. Nem várta be, míg a halál leveszi vállairól az egész rőzseköteget. A szabadelvűpárt, melynek elnöke volt, feloszlott. Az idén már képviselőnek se lépett fel. Sőt legutóbb megvált az «Adria» elnökségétől is. Nem tartott meg egyebet a sok ráaggatott díszből, csak a mit a komornyikja tűz reggelenként gomblyukába, a piros székfűt, mely minden nap elfonnyad, de mégis örök, mert föl lehet újjal cserélni.

Mikszáth Kálmán.

AZ ALFÖLDI VADÁSZOK TANYÁJA.

Első kiadása megjelent 1854-ben.

GRÓF BETHLEN JÓZSEFNEK!

Mi az élet szerelem nélkül?

Hasonlít a nyáron által kiszáradt hegyi patak tátongó puszta örvényéhez.

A szerelem honos mindenütt e nagy világon.

Szibéria jeges pusztáin, Andalusia költői hegyeiben, a rideg éjszak sziklaormain, s Olaszország szelíd és a szerelem melegétől áthatott tengerpartjain találkozunk kalandjaival. Mit a szív érzeményeiről észleltem, annak egy részét e kis regénybe öltem, s neked ajánlom e munkámat. Sokszor talán félre fogod tenni, azt mondva: mitsem ér; egyedüli örömem az leend, ha néha-néha az igazság s az élet valója fogja áthatni elmédet e sorok olvasása közben.

Kedvvel írtam e lapokat, menhely gyanánt szolgáltak.

Nemde természetes, hogy öröm hatná meg keblemet, ha mások örömmel olvasnák.

Aszódon, 1854. Áprilban.

B. Podmaniczky Frigyes.

I. (A kolozsvári nagy-piaczon.)

Sokan olvasóim közül, bizonyosan ismerik már Kolozsvár nagy-piaczát; - történetünk azonban ott vevén kezdetét, nem lesz talán érdektelen, ha bővebben igyekszem leírni s jellemezni.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy nem azért nevezik «nagy»-nak, mintha területe s kiterjedtségénél fogva kiérdemlette volna magának e címet. Egyedül azon igen egyszerű körülménynek köszöni e kitűnő nevet, melynél fogva Kolozsvárott egyetlen a maga nemében, azaz, egynél több nem is létezik.

Rendes négyszöget képez, oldalait csinos emeletes házak kerítik. E lakok többnyire a gazdagabb s főbbrangú családok birtokában vannak, - a téli s tavaszi hónapok alatt tetemes élénkséget deríti az egymás mellett fekvő kis palotákat.

Idegen alig képes felfogni, mennyi érdeklődéssel és költőiséggel képesek dicsekedni e külsejüknél fogva szerény tekintetű lakházak.

Ha többször és hosszasan tölthetjük napjainkat Erdélyben, ezt természetesnek fogjuk találni; mert hol annyi szép nő, oly jó kedv s valódi vendégszeretet létezik, ott lehetetlen, hogy a szerelem, költészi s kalandos díszmenetével enyh- és nyughelyre ne találjon. Nem külfény, de belbecs teszi tehát érdekessé a nagy-piacz házsortait.

Ugyanezt mondhatjuk fő-díszéről, a tér közepét elfoglaló, mohos, tekintélyes szentegyházról. Külseje, a körülötte s melléje épült, szerencsétlen alkotású, fecske-fészkekre emlékeztető boltok s kofaraktárak által van elferdítve. Belsejébe kell lépniünk, hogy a régi szépek s nagy-nak látása enyhítse az emberi nem prózája által felizgatott idegzetünket.

A nagy-piacz s abból kiinduló hat főút képezi a város közep s egyszersmind legérdekesebb s élénkebb pontját. Ez utakon szivárog minden élet s mozgalom a főtérre, ennek boltjaiba s raktáraiba s nem éppen legjobb karban tartott járdáira.

*

Az 1850-ik év május 20-ikán csillogó tiszta tavaszi nap volt. A déli órák alatt sokan jártak fel s alá Kolozsvár utczáin, legtöbben a nagypiaczon.

A cukrász-bolt előtt, szivarozva látunk állani két fiatal embert, beszélgetve s vizsgálkodva az előttük elhaladókat; néha a közép-utca felé néztek, mintha valami onnan érkezőre várnának.

A magasabb s egyszersmind fiatalabb, körülbelül huszonötéves lehetett; nyulánk termete, finoman metszett arcza, nagy kék szemei még korántsem szép, de mint mondani szokták: csinos emberré alkoták. Finom most sarjadzó szőke szakála s gesztenye színű, természetből göndör, tömött növényzetű haja, élénk testmozgásai egyrésztől szelíd, de mégis bizonyos könnyelmű kifejezést adának külsejének.

Neve gróf Zendy Kálmán, igen művelt s olvasott fiatal ember, ki sokat látott s tapasztalt, de szenvedélyes jelleménél fogva alig volt képes eddigelé bizonyos világosan kitűzött cél felé irányozni tetteit.

Magyarországi jószágán élt, egyedüli időtöltése a festészet s vadászat volt. Gazdálkodni, mind a mellett, hogy éppen nem tartozott a gazdag emberek közé - nem szeretett, de nem is tudott. Az élet vidor s élénk oldalát kedvelte egyedül, kerülve mindent, mi bűbánatot vagy gondot szerezhet.

A másik férfi sokkal idősebb, alacsony, erős termetű alak, kivel miután ritkán, vagy talán soha nem lesz alkalmunk találkozni többé, nem tartom szükségesnek a szorosabb megismerkedést. Csak azt említem meg, hogy erdélyi birtokos s neve Géza.

- Meg nem foghatom, mi oknál fogva késik lovászmom; pontban tizenegy órára rendeltem ide, már dél van s mégsem érkezik, - monda Géza szemüvegével a közép-utczát vizsgálva szorgalmasan.

- Pedig szeretném látni lovaidat, nagy pejedet különösen hallottam dicsértetni; nekem jó vadászlóra lévén szükségem, alkuba bocsátkozhatnánk.

- Ha megtetszik, nem bánom, neked eladom, tudván, hogy jó kezek közé kerül. Mindig sajnálom, a hányszor rossz istállóba s rendetlen tartásra jutnak kedvencz paripáim.

- A jó lovat épen úgy megbecsülöm mint a szép lányt, értéke mindkettőnek rendkívüli s ritka.

- Dicséretes elveid vannak, hanem minthogy nőkről szólottál, tudod-e: miért jár a szépnem ma ily csoportosan itt fel s alá?

- Azt gondolom: mert a tiszta meleg nap mindenkit kicsalt négyfala közül.

- Ez csak részben oka e nagy gyűlöngésnek, valódi s általános indoka az, hogy néhány percz múlva a fő-szentegyházban Dévay Ágnes bárónőnek esketése lesz gróf Marosi Gyulával.

- Esketés, - istenem! tehát ismét elvesz két lény a társas életre nézve. Elnémulva s eltemetve falusi magányba, egymásnak élve, megúnják a legszebbet, az életet magát.

- Nem szabad így szólanod, különben azok közé sorozlak, kiket itt látok felénk tartani. Nő- s férficsoprot, nézd mi élénken beszélgetnek várva az esketést; minden szavok az irígység s hamisság egy-egy dühös kifakadása.

- Nem irigylen senki sorsát, - hidd el, elégedett vagyok.

- Hiszem s reménylen is; csak azért említem ezt, mert csodálom, hogy az emberek minden új házasságot, többnyire rossz mint jó oldalairól szoktak felfogni s taglalgatni. Ha szép s jó a menyasszony, azt mondják: hisz nincs semmie; nem értem, miből fognak élni ezek az emberek. Ha csunya de gazdag, ily formán okoskodnak: nekem ugyan nem kellene minden kincse daczára; mit ér az asszony, ha még nem is szép. E tekintetben a férfiak épen oly irigykedve ítélnék, vagyis inkább nem ítélnék, mint a nők.

Alig végzé beszédét Géza s a Monostor-utca felől kocsirobogás hallatszott. Pár percz múlva egész hintó-vonal állott meg a fő szentegyház rostélyzata előtt.

- Menjünk közelebb, hadd lássam a menyasszonyt, mondá Kálmán.

- Nem bánom, legyünk egyszer legalább Kolozsvárott is badaudok, úgy is ritkán nyílik alkalom e kellemes s annyira könnyű mesterség üzhetésére.

Erdélyország fővárosában, mint mindenütt a világon, szeretik nézni, mondhatnám bámulni az esketési szertartást; de természetes is, mert alig van érdekesebb s nevezetesebb pillanata életünknek.

Két ember örök hűséget esküszik, ígérk hogy boldogítani fogják egymást, hogy akaratuk, gondolatuk, tetteik egyek leendenek. Hogy mind e szép ígéretek kétszeresen szépek valamely deli nő ajkai által elrebegeve, azt tagadni alig lesz képes valaki, ki tanuja volt egyszer ez életben valamely szép pár összekelésének.

Kálmán Géza mögé állott, ki a rostélyzat melletti helyéről kényelemmel láthatá a hintókból kiszállókat, s pajtását, - megnevezvén az egyeseket - a kolozsvári társaság legfényesebb s legszebb részével ismerteté meg. Végre kiszállott a menyasszony is, alig pillantá meg Kálmán s egy ah! felkiáltása arra látszott mutatni, miszerint külseje nagy hatással volt reá.

- Ugy-e csinos lány Ágnes bárónő? - mondá Géza, pajtása fele fordulva.

- Talán szeretted volna gyakorta látni, hogy most Marosi helyét foglalhasd el.

- Megvallom, női szépség rég nem hatott reám annyira, első látásra. Barna szemei mintha varázserőt lövelnének, annyira átható tűzűek. De hol van a vőlegény?

- Épen most jó.

- Derék embernek látszik, emlékszem, néhány évvel ezelőtt többször találkoztunk Nápolyban, ott telettünk mindketten.

Az üres hintók elhaladván s kis távolságra sorban megállván, közöttük feltűnt Marosi fogatja, négy sötét peje hatalmas és szép, hintaja roppant nagy és kényelmes volt.

- Meglátszik, hogy sokat utazott Marosi, - mily jól van összeállítva fogatja, legkisebb részei egybevágók. A lovak szépek s nagyon egyenlők, a hintó kényelmes s oly csinos, hogy szinte irigylem sorsát annak, ki szép nővel helyet foglalhatand belsejében, - mondá Kálmán, körüljárva a fogatot s vizsgálva annak egyes részeit.

- Marosi jó ízlése ismeretes nálunk, mindenki az ő tanácsával él lakházak, kertek, fogatok rendezésénél vagy összeállításánál. Ha családja körét is oly ügyesen birandja felfogni, s irányozni, boldog leend kétségkívül.

- Kívánom s óhajtom, mert sajnálnám ha oly dicső lényt, mint Ágnes bárónő, nem környezne boldogság.

Ez alatt érkeztek Géza paripái.

Néhány percz mulva a két lovas a Monostori-utczán haladva végig, a szabad természetet kereste föl.

Este a kolozsvári kaszinóban két tárgy foglalkoztatá az ott egybegyültek elméjét s képzé a beszélgetés főtárgyait.

Marosi Gyulának egybekelése Dévai Ágnessel volt az egyik; azon alku pedig, melynek következtében Kálmán megvette Géza legjobb két paripáját, volt a másik nevezetes ujdonság.

A magyarnak legkedvesebb mulatsága, reményeinek legfényesebb tárgya a szép asszony és jó ló.

II. (Szerelem és házasság.)

Korszakunk társasviszonyainak alapja a házasság.

Nem képzelhetünk művelt nemzetet, rendszeres életviszonyokat e szent kötelék nélkül, mely egybefűzvé két lényt, teremti a családot, képezi a szívet, az ést, a tetterőt.

S mégis alig találunk cselekvényre az emberi életben, melynek alapját oly különféle jellemű indokok képeznék; mert vannak, kik érdek vagy dicsvágy, ismét mások, kik unalom vagy hiúság által késztetve vezetik oltárhoz arájokat.

Nem tartozom azok közé, kik azt vélik, hogy sohasem volt oly romlott a világ, mint épen most; sőt merném állítani, hogy bizonyos tekintetben az erkölcsök és erények sokkal érettebb és magasabb polcot foglalnak el, mint a múlt századokban.

Ezt tartva, bizton állíthatom, miszerint legtöbb házasságnak alapeszméje mégis csak a szerelem.

Ha e tárgyat ki akarnám méríteni, arról kellene szólanom, mi fajtájú azon szerelem, mely határozottá érleli lelkünk bel-, sokszor nagyon is zavart érzeményeit. Ez itt nem lehet czélom, én a házasságról csak annyiban szólhatok, mennyiben kis történetemben szerelem-egybefűzte házaspár fordul elő. Ezeket felkeresni és vizsgálni: vajjon boldogok? egyedüli feladatom.

*

A Székelység egyik kies völgyében, Gerőfalva közelében, kis domb csúcsán fekszik gróf Marosi Gyula nyári laka.

Régi, középkori német lovag-ízlésben épült várkastély; külseje egyszerűen kis váralakú, négy szögletét bástya-jellemű tornyok ékítik. Teteje most már ritkán látható, tarka színeket játszó palakövekből van összerakva.

A falakon sűrűen felfutó folyondárok zöldje, a régi költői képet kétszeresen széppé varázsolja. A tágas goth ízlésű ívablakok ős cserfa foglaltványai s részben tarka üvegtáblái, felséges vegyületet képeznek a várnak itt-ott kilátszó mohos falaival, s az ablakokat gazdagon körülfutó elevenzöld növényzettel.

A kastélyba tágas kapu vezet, a belső udvar virágos kertet képez. Az emeletet körülfutó karcsú, kigyóként felkanyarodó kőből metszett oszlopok által képzett folyosó, kényelmes ülőhelyek s ügyesen felállított s összeillesztett virágcserepek által diszítve, mintegy előcsarnokot képez. Ez alatt kényelemmel pihenhetünk a nap legforróbb óráiban s a lanyha, meleg esőt nézhetjük vagy az ég tekintélyes dörgéseit hallgatjuk, szabad menetet engedve lelkünk búskomor költői ábrándozásainak.

A várlakot körülövedző dombocska, külön rostélyzat által bekerített virágos kertté van alakítva, mely fényesen s rendesen tartatik.

A legszebb bokor s virágcsoportok tarka vegyülete, mintegy a ház alatt elterülő szőnyeget képez, szebbet és elevenebbet mint bárhol; mert a hegyi levegő ereje s tisztasága, a hús éjek s folytonos harmat, tartósabb s élénkebb növényzetet teremtenek.

A rostélyzaton túllépve, nagyobb angol kertbe érünk, hol smaragdzöld pázsiton, terebélyes facsoportozatok hűsében, eleven sövények által szegélyezett utakon gyönyörködtethetjük szemeinket s üdíthetjük fáradt testünket csinosan rendezett ülőhelyek s sétányok által.

Az angol kert távolabb fekvő része, erdélyi divat szerint czélszerűen utánozván e tekintetben Albion fiait, ménes-állásul van felhasználva. Egymás mellett fekvő, egyes sövények által különválasztott gyepes és fás helyeken száguldó mének, virgoncz csikók, nemes anyakanczák nyerítése, vad futkozása, a kolompok és csengők eredeti hangversenyével élénkséget, költőiséget kölcsönöznek a tájképnek.

Kiérve az angolkertből, jó karban tartott országútra jutunk, mely a polgárosodás jelképe gyanánt, kígyóként kanyarul végig a jól művelt völgyön. Két oldalát dúsan termő, sötétzöld törökbuza-földek, azokon túl magasabb dombok, ezeken pedig legelőhelyek, facsoportozatok s egyes sziklaormok díszítik s alkotnak páratlan szépségű tájképet.

Az ős kastély ablakaiból tekintve, az itt leírtak mint összefoglalt tájkép, lepi meg szemeinket.

Előttünk terül el a virágos domb, mint mesterség alkotta természet; azon túl az angolkert, mint művészileg rendezett természet; messze távolban a kies völgy hegyláncba látszik ős erdeinek sziklacsúcaival, mint a vad természetnek mesterkélő kezek által nem bántott, szűz, eredeti jelképe.

A mily csinosan s jól rendezett a kastély alakja s környezete, épen olyan kényelmes és elméleti műveltségre emlékeztető annak bel-elosztása és butorzata.

Néhány tágas terem, azokban a legjobb újabb munkákból összeállított csinos kézi könyvtár, zongora, több művészileg értékes festvény s album, mindmegannyi főkéllékei a falusi életnek.

Nem hiányoztak hűvös lakszobák, melyek nyáron által feledtetik a tikkasztó meleget; sem tágas jó kandallók, melyeket megpillantva, szinte örvendő várjuk a bekövetkezendő őszi napokat, estéket, a pattogó vitor lángokat s azok kétes és mégis, - kivált szép nő társaságában - annyira kellemes világát.

E kis paradicsom lakosait ha vizsgáljuk, érdemeseknek tartjuk arra, hogy ott élvezzék fiatal koruk gyönyörteljes napjait.

Ágnes grófnő magas nyulánk termetű, arcza görög ízlés szerint metszett.

Legszebb részei: barna, nagy és sokatmondó, igéző tűzű szemei, hajlott orra, hófehér fogai, kissé felduzzadt piros ajkai s gazdag fürtökben aláhulló fekete haja.

Az ilyen külsejű nőknél sokszor hiányozni szokott élénkség még inkább növelte az egésznek tökélyét s kedvességét. Jellemében azonban bizonyos változékonyság volt, mely lehetővé tette, hogy nem ritkán legélénkebb perceit búskomorak váltották fel.

Vajjon az élénk, vagy búskomor Ágnes volt-e szebb? ezt bajos elhatározni; mert ő mindig szép és szeretetreméltó.

Mint egyetlen gyermek a háznál, rendkívüli, mondhatni túlszorgos gonddal neveltetett ugyan, de szülei túlzott szeretete, nem ritkán engedvén akarátának akkor is, mikor azt tenni vétek volt, ha nem is épen romlott, némileg mégis elkényeztetett hölgygyé tette a fiatal, tizenkilenc éves Ágnest.

Alap-jellemvonása a jóság levén, ügyes vezető kezében hajlékony s könnyen fékezhető volt természete. Semmit sem gyűlölt annyira, mint a tétlenséget; nem engedé, hogy unalom szállja meg fiatal erőitől pezsgő lelkét. Csak midőn valamiért neheztelt vagy bántódott, képes volt órákig tétlen ülni; s akkor egyedül szíve s annak búskomor érzelmei működének.

Marosi harmincznyolcz éves, gazdag földbirtokos volt, ki temérdek sokat utazott, sok asszonynak udvarolt, s meglehetősen sokat tanult is, mennyiben az élet mindennemű, változékony színezetű viszonyait felhasználta arra, hogy bizonyos, szerinte csálhatlan életbölcséséget alkosson magának.

Külseje nem volt ugyan feltűnő szép, mind a mellett ügyessége s viselete által kiegészítve, nagyon is természetesnek találta mindenki, hogy szerelmére méltónak találta Ágnes vagy bármely más nő.

Jellemének legfőbb hibája, bizonyos lelki s testi restség volt, melynek sokszor engedve akaratlanul is önző lett. Önön gondolatai s tettei szerint ítélvén meg mindenkit, gyakran felette hibás és igazságtalan volt okoskodásaiban s hiedelmeiben. Szóval, a szerencsének némileg elkényeztetett s nem mindig csálhatatlan álmokban ringatott gyermeke volt.

De hát e két lény, megajándékozva mindennel, mit az élet közönséges fogalmai szerint szükséges arra, hogy szerencsések lehessünk, boldog s elégedett volt-e valóban?

III. (Mézes hetek.)

Meggyőződéseim szerint alig van kifejezés, mely az emberi jellemre nézve sértőbb volna, mint e fejezetnek annyiszor s oly lelkesedéssel említett s tulajdonképen mégis oly keveset mondó címe.

A legszebb, a legragyogóbb érzelemnek, a szeretetnek, mely a vad kebelben ép oly gyökeret bír verni, mint bármi ellágyult vagy az erkölcsök által megszelídült szívben, melyre jó vagy rossz ember egyaránt fogékony, - azon érzelemnek, mondom, csak mézes hetei, még csak nem is hónapjai, annál kevésbé évei volnának?

Ezzel is az emberi természet törpesége önmagára sütötte a gyengeségnek bélyegét. Mentségére alig hozhatunk fel mást, mint azt, hogy legalább igazat mond s nem igyekszik jobbnak látszani, mint a milyen valóban.

Minthogy csak mézes hetek s nem évek léteznek - legalább közönségesen ezt tartják - azért jelentenek annyit a szerelem történetében. Ez fénypont; ki annak birtokában sohasem volt, ki annak tudatával soha sem birt, az a földi élvek legnagyobbikát nem élvezte, nem tudja, hol s mikor pontosulnak össze a legellenkezőbb érzelmek szép és boldog egészszé.

A fiatal lánykának, fejlődése első napjától kezdve, ha nem világosan is, de legalább kellemes bizonytalanság, ködfátyolába burkoltan lebeg érzelmi világa előtt, mint a szerelem telje, a házasság, azaz a mézes hetek.

Ez természetes, azért jó is. Mert nő, ki sohasem birt ez előérzettel, ki soha nem vágyott azután, mi egyedüli költőisége lehet gondolatfolyamának, az nem nő, az akár szép, akár nem szép, a mint a természetnek épen tetszett őt alkotni, mégis szív nélküli.

A férfiak szemében, általán véve legalább egészen más alakúak a mézes hetek. Azok nem mint a szerelem fénypontja, édene, hanem inkább a már némileg lehangolt érzelmek Pygmaleonjaként tűnnek elő. A férfiak többnyire már akkor ott vesztik a költőiség első tiszta benyomásait, mikor az még alig él bennök mint öntudat. A nélkül, hogy világosan fel tudnák azt fogni, életbe lépnek, mint már félig elélt lények. Csakhamar észreveszik, hogy hiányzik keblökben az, mi mindennek fényt, kellemet s bizonyos bűvös álmokban ringató légkört bir alkotni körülöttünk; hiányzik bennök a szerelem költői képessége. A kit ilyenkor magába szállva, meglephet még az ihlet mindenhatósága, ki még költőiséggel tud szeretni, annál a mézes-hetek bűvös erővé válnak, mely eltiprott világot elevenít s már elveszettnek tartott paradicsom kapuit tárja fel.

*

Ha tollam elég ügyes volt arra, hogy tisztelt olvasóim a közelebbi fejezetben mondtak után, bizonyos kimért, tiszta fogalmat szerezzenek magoknak a gerőfalvi várak belsejéről s annak környékéről, ha továbbá a mondtak nyomán Ágnest és Gyulát azon lényeknek képzelhetik, kik valódi életet öntnek mind e mesterség s természet-alkotta szépbe; akkor már némi fogalmuk lehet e pár mézesheteiről - mondanám, hónapjairól.

Mindent, mit a szerelem teljhatalma elő bir idézni, mindent, mit az ész, művészet s természet nyújt, hogy szebbé, fényesebbé alkossa életünk pályáját, mindazt egyesítve találjuk Gerőfalván.

E két lény, feledve mit átélt, feledve azt, mi nem egyszer visszaemlékezteté őket arra, hogy nem mindig simák s rózsákkal behintvék életünk kalandos utai, a jelen édesteljes perczeinek élt. Az egész nagy világ reájok nézve nem létezett; de annál szebb s mindenhatóbb volt az ő egyéni mindenségök: a szerelem-teremtette boldogság, megelégedés.

Kik az előtt ismerték Gyulát, alig hitték, hogy ő ugyanazon ember; a szerelem hatalma varázserővel birt reá. Víg kedélyű, nyílt keblű volt mindig, Ágnes közelében földöntúli kifejezés bélyegzé arcvonásait, tetteit, szavait.

Fiatal neje mindig szép és szeretetreméltó volt ugyan, de annyira szépnek s kedvesnek, mint most, eddigelé senki sem ismerte. Átlépve az örökös fesz- és félelmes visszavonulásnak előtte majdnem türhetlen határait, kifejlődött benne a tiszta érzelmek, a valódi meggondolatlan szerelem legfényesebb példája.

Ha az ember szeret s viszont szerettetik, minden csekélység örömet idéz elé.

Nincs gondolat, nincs érzés, mely habár magában tekintve szép és jó, százszorosán azzá ne válnék, ha közlöm vagy egyszerre érzem szerelmem tárgyával.

Gyula sokoldalú tapasztaláson szerzett ismeretei ha nem voltak is alaposak, mindenesetre oly fiatal nő irányában, milyen Ágnes, hasznosan mulattatók valának. Ágnes soha egy mestere szavait sem hallgatá oly figyelemmel, mint Gyuláéit, mikor az egy vagy más tárgyról véleményét kimondá. Soha regény nem mulattatá annyira, mint mikor férje néhány kalandját, mintegy beszélybe foglalva elmondá.

De van-e mester a világon, van-e regény, mely többet s igazabbat volna képes mondani, mint a valódi szerelem? E hatalmas érzelem nem egyszer varázsolt már együgyű embert érett eszűvé, indulatosat szelíddé, rosszat jóvá az életben; míg más részről a csalódott szerelem sokszor rövid perczek alatt az ellenkezőt idézé elő.

S viszont Ágnes öröme vagy figyelme, helybenhagyása vagy ellenkezése, mily rendkívül örömet okoztak Gyulának! Őt már sok ember hallgatta, de azok bármit gondoltak volna is arról, mit mondott, az közönyös volt reá nézve; Ágnest mulattatni, neki tetszeni, vele vitatkozni, volt most egyedüli öröme, élvezete.

A nap első felét mindenki külön szobáiban tölté. Gyula részint gazdasági, részint e tárgyat érdeklő más ügyekkel foglalkozott; neje olvasással, zenével mulata, a háztartás kisebb gondjai épen nem tartozának kedvencz foglalkodásai közé. Lelke mostani állapota annyira ellenkezők e kellemetlen s mégsem valódi gondokkal, hogy azt épen nem leheté csodálni.

A délután vagy gyalog sétának, vagy lovaglásnak, vagy kocsizásnak volt szánva, a mint épen vagy a kies természet egyik szebb pontja, vagy egy közel fekvő major, vagy nem távol eső szomszédság fölkeresése lön kitűzve célul.

Ez utóbbi ritkán történt, részint, mert Gerőfalva kevés érdekes szomszédsággal dicsekedheték, leginkább pedig, mert nem vala a boldog párnak sem szüksége sem kedve mások társaságát óhajtani, nem is képzelheték, hogy szűk körükön túl hasonló boldogság létezhessék.

E kirándulások képezék a mézeshetek egyik fénypontját; mert bármit élvezünk is fényes, kényelmes, mindennel ellátott termék közepett, a legszebb lakás, érzelmeink, gondolataink, szóval létünk legszebb foglalványa maga a szabad természet. A szerelmes párt kétszeresen az, ha kies völgyek, friss erdők s virányos rétek szőnyegén halad végig; mert a mi lelkeket vidítja, mi érzelmeiket emeli, az a legtermészetesebb, mert fő jellemvonása az embernek. Ha mind-ezeket a nagy és szép mindenséggel is közölhetjük, kétszeresen kellemessé s kedélyessé válik lelkünk állapota.

Az órák perczekként, a napok órákként folytak le. A szép várkastély lakói alig juthattak az élet öntudatához, oly sebesen haladt az élv ideje; röpülni látszott az, mikor meg kellett volna állapodnia.

S mégis hamar, mindent elnyelő sebességgel múltak napok, hónapok a boldog pár életében: mily sokat éltek s élveztek e rövid idő alatt!

Az ő boldogságuk hasonló vala a naphoz. Nem két lény, de Isten tudja hány szegény, szerelmet nélkülöző lény sütkérezhetett volna keblök benső melegének sugárzatán!

IV. (Folytatás.)

Ágnes fiatalkori barátnői közül G... grófnét kedvelé legjobban, vele társalga legtöbbet, vele közlőtte szívének eddigelé csekély bajait, szerinte szerencsétlenségeit.

A két nő jellemére nézve nagyon egyezett. Mindkettőnél a költőiség, a hevesebb érzelmek voltak inkább kifejtve. G... grófné ezelőtt három évvel ment férjhez s most Magyarországon lakott Pest közelében. Mikor Ágnes Gyulát szeretni kezdé, barátnője épen Kolozsvárt tartózkodék szülői látogatása végett; látta tehát mint fogamzott s fejlődött végre szerelme boldogsággá.

G... grófné néhány hónappal Ágnes összekelése után érkezett Gerőfalvára, hogy mint asszonyt lássa azt, kitől mint mátká bucsúzott.

Nagy volt a két fiatal nő öröme; hiszen zsenge koruk álmait valósultaknak látták, mert szerelem boldogítá mindkettőt.

Az első üdvözlések után Gyula magokra hagyá a nőket, mintegy érezve, mi sok mondani-valójuk leszen.

- Végre magunk vagyunk, mondá G... grófné nyugodtan - s örömmel szemlélhetlek, mióta asszony vagy, még nem is láthattalak. Mily jó színben vagy! - hogy érzed magadat?

- Hogy is kérdezhetsz ilyesmit, egész világon nincs boldogabb lény nálamnál; minden, mit valaha képzelni mertem, valósult. Ha mostani érzelmeimet egybehasonlítom azokkal, melyek mátká koromban buzdíták keblemet, csak most szeretem igazán férjemet. Úgy látszik mintha szerelmem mindennap növekednék, egész életemet eltölti s legcsekélyebb részletig boldogít. Mennyire sajnálom azon nőket s barátnőimet, kiktől a sors megtagadá mind ennek élvezhetését. Igaz, hogy nekem is sok búbanatomba került, míg elértem azt, mi most boldogít.

- Kétszeresen örvendeztet, hogy így hallak szólani, mert én is érzem s érzettem mindazokat, miket te elmondál. Az én boldogságom mintha nem volna képes megállapodni, mindig derültebbé válik férjem szeretetreméltó viselete által.

- Hidd el, csak ezt szeretném elérni. De én, mintha félténém azt, mit most bírok, mintha bensőm azt sugallaná, hogy nem lesz tartós.

- Hogy a szerelem-alkotta boldogság tartós legyen, csak egy fő sajátságot igényel, t. i. hogy valódi szeretet legyen. Ezen esetben nem mulandó, sőt tartós és örökös is lesz; Gyula és te pedig valóban, s így tehát alkalmasint tartósan is szeretitek egymást.

Kis mélézés után Ágnes így szóla:

- Az lehetetlen, hogy a mit most érzek, elenyésszen. Mi volna a szerelem, ha még örökké tartó sem volna; mi az élet, ha e fénypontja délibáb gyanánt mulékony és csalfa volna?

Míg a két nő beszélgetve mulatott, addig Gyula a kertben sétála, vizsgálá az egyes facsoportokat, melyeket nem rég ültetének. Az angolkertbe érve, kocsí robogott be ennek kapuján s egyenesen a kastélynak tartva. Fiatal ember ült a nyitott kis hintó bakján s hajtotta a virgoncz székel négyes fogatot. Megpillantván a háziurat, megáll s leugorván ülőhelyéről, feléje tartá.

- Isten hozott, Béla, mily rég nem láttalak; ritka madár vagy nálunk, - mondá Gyula, jobbát nyújtva az érkezőnek.

- Köszönöm pajtás, csak megvagyok még, bár igen rossz kedvem van, ez oknál fogva kerülöm az emberek társaságát. De hát te hogy érzed magad, mióta Hymen hatalma uralkodik fölötted zsarnokilag.

- Boldog vagyok; hidd el barátom, ki nem házas, azt valódi szerencse még nem környezte. Mit ér az a legényélet, az ember mindent megun, de azt, leghamarébb.

- Kevés idővel ezelőtt pedig egészen más elvek apostola valál; megvallom, nagy változáson mentél keresztül e rövid idő alatt.

- Igazad van, de akkor még nem voltam szerelmes, sem házas; és hidd el, az egyetlen módja annak, hogy eltompult fogalmainkat föllevenítsük, s még egyszer még pedig valóban fiatalokká váljunk.

- Teljes szívemből fogok örvideni, ha később, bizonyos idő múlva is ily lelkesedéssel hallak szólni e tárgyról.

- Barátom, tudod, hogy nem vagyok már gyermek, eléggé tapasztaltam már az életben, hogy semmi sem tart örökké. Az első mámor után képesek vagyunk oly módon rendezni életmódunkat, hogy az örökös elégedettség forrásává váljék.

- Szívemből óhajtom mindezt - csakhogv -

- Kérlek, ne okoskodjál tovább e kényes állításokról. Jer velem, hadd mutassalak be nőmnek, azon varázshatalomnak, mely e változást előidéző rajtam.

A nőekkel alig találkozhattak; mert miután egy ideig még beszélgettek volna, Ágnes megmutatá barátnőjének a fényes várlak minden egyes szobáját, termeit s több kényelmesen s ízléssel rendezett helyiségeit. Büszkeséggel s örömtől sugárzó arczczal mutatott és magyarázott mindent s hallgatta G... grófné tetszésteljes felkiáltásait s megjegyzéseit.

A férfiak a tágas folyosók egyikén pillantván az asszonyokat, feléjük tartottak. Gyula bemutatá báró Örkényi Bélát.

- Rég tartózkodik már vidékünkön báró Örkényi? - kérdé Ágnes az érkezőt.

- Úgyszólván, folyvást itt lakom, közelfekvő kis jószágomon.

- Elég nem szép, hogy csak most keres föl bennünket.

- Nem akartam háborgatni látogatásaimmal kegyetek boldogságát, melyről annyi sok szépet hallok a vidék minden lakójától.

- Szokásuk az embereknek, hogy inkább mások mint saját ügyeikkel foglalkoznak mindig - szóla közbe Ágnes.

- Mind a mellett reménylem, ez egyszer csak igazat mond a vidék hirnöke.

- Mindenesetre igazat és sokkal alaposabbat, mint hogy azt ön szives látogatásai megháborítani képesek volnának.

Kis idő múlva a férfiak eltávozván, Ágnes barátnője felé fordult:

- Hogy tetszik neked Örkényi?

- Még nem ítélnék - hisz alig hogy láttam.

- Igazad van; mind a mellett reám visszás s kellemetlen benyomást tett, van arczkifejezésében valami, mi rossz embert sejdített velem; vonásain az irigység látszik székelni.

- Ne ítélj el szegényt; te mindig szigorú valál. Ki tudja, talán a legjobb ember, s csak rosszúl alkalmazott elménczsége miatt kellemetlen neked az ő megjelenése.
- Szörnyű hiuságot is árult el megjegyzése, mintha ő mások boldogságát meg tudná zavarni.
- Nekem legalább úgy látszott, mintha azt akarta volna mondani.

Vannak emberek, kik - maguk sem tudjuk megfejtetni miért - visszás, kellemetlen benyomást idéznek elő első látásra. Néha rögtönzött ugyan az ítélet, de sokszor nagyon is alapos. A nőknek e tekintetben sokkal finomabb tapintatuk van, mint a férfiaknak, ők pillanat alatt többet vesznek észre, mint mi órák közben. Ágnesnek aligha igaza nem volt, midőn Béla irányában ellenszenvét nyilvánítja.

Béla fiatal ember volt még ugyan, de szellemileg nagyon is túlérte. Alig ismerte őt valaki, annyira visszavonultan s magának élt. Mindenki azt tartotta róla, hogy - mint mondani szokás - hamis ember, éles nyelvű; míg maga mindent kerül, mi életmódját zavarhatná, vagy kellemetlen viszonyokba ejthetné.

Most is, alig kereste fel szomszédjait. - Marosi csodálkozott, midőn érkezni látta azt, kiről tudta, hogy kerül a társas köröket, különösen a nőket.

Külsejére nézve alacsony szikár alak, keleti görög arczulattal és színezettel. Mozdulataiban s kifejezésében bizonyos hidegség volt észrevehető, mely részint elfogultsággal részint alattomosággal látszott határos lenni.

Ilyen volt azon egyén, ki először talán, mióta Ágnes férjénél volt, néhány pillanatnyi rossz kedvet okozott a kedves háziasszonynak. Nem is tanácsos fiatal házások irányában kétértelmű elménczkedések által akarni fényleni. Azok annyira féltik s őrzik boldogságukat, hogy gyűlölik mindazokat, kik bár gondolattal is meg merészlik támadni kincsöket.

V. (Egy év.)

G... grófné és báró Örkényi látogatásai, miután mindketten huzamosb ideig tartózkodtak volna a gerőfalvi várkastélyban, megzavarák a fiatal házaspár kellemetes egyforma életmódját.

Ágnes részint örült, hogy barátnőjének elmondhatja sokszorosan mindazokat, mik mostani életviszonyait szépíték, részint örömmel hallgatta, midőn G... grófné keble boldogságát s örömét kitárta előtte.

A női jellem egyik fényoldala azon odaadás, melynél fogva ha boldogok, egészen azok tudnak s akarnak maradni. Az önmegelegetés e páratlan érzelme nálok mindent elnémít, szívesen feledik mindazon eseményeket, melyek talán pillanatra, megzavarhatják örömtől sugárzó létüket; kétszeresen érzik és becsülik a sors azon kedvezményeit, melyek boldogságukat fényesebbé varázsolhatják.

E két nő most azon kellemes szakában vala éltenek, midőn minden virulni látszott körülök, midőn a lanyha szellő is alig zavará boldogságuk fényét, sima víztükrét. Alig hiheték, hogy vannak - pedig mily számosan, a nagy világon, - kik boldogtalanok, szerencsétlenek.

Egészen más viszony volt Marosi és Örkényi között. Mig amaz mindig csak a jelen gyönyöreiről regélt barátjának, ez által a házaselet dicséretét zengedezve s mintegy felelve azon vádakra, melyek ellene felhozattak: hogy ő mint koros férfi oly fiatal lányt vett nőül, mint Ágnes; addig Örkényi, Tamásként nem szólt ugyan ellene, de mintegy lehetetlenségeket s túlzottakat hallgatta végig mindazokat, melyek előtte elmondattak.

Ágnes, ha nem állíthatjuk is, hogy Örkényit megkedvelte, de legalább megbarátkozott vele annyira, miszerint nem volt kellemetlen hatással kedélyére látása, kivált miután látta, hogy férje szívesen mulat vele.

Távozván a vendégek, ismét a régi kedves egyformaság állott be Ágnes nagy örömére, mert már szinte féltetni kezdé Gyulát, hogy másokkal is épen oly kedvesen tudna mulatni, mint vele.

Midőn Béla távozott, Gyula felkéré, hogy látogatását minél többször ismételné; mert - úgy mond, - jól esik néha szólni a multakról, megemlékezve mindazokról, mik most már nem léteznek.

Ágnes ezeket hallva, s férje karján haladva fel a lépcsőzeten, kis szünet után, szórakozott arczkifejezéssel e szavakat intézé Gyula felé:

- Miért akarod, hogy Örkényi sokszor eljárjon hozzánk, - azért leginkább, hogy a multakról beszélhess vele? - mostani boldogságod nem elégít ki, már is kedves emlékezetekre van szükséged?

- Ne magyarázd így szavaimat. Nemde, te is szívesen mulattál G... grófnéval, aligha másról volt szó köztetek, mint arról, mit átéltetek.

- De mind az csak mint mostani boldogságom alapja kedves előttem, - csak azért szerettem emlegetni a történeteket, mert veled hozának érintkezésbe.

- S ki mondja, hogy én nem ugyanazokat tárgyalám Bélával s neki nem ugyanazokat beszéltem el?

- Örkényit nem tartom oly embernek, ki szívesen hallgatná, midőn mások saját boldogságukat regélik. Ezt kisebbíteni s elménczségei által nevetségessé tenni, hiszem, hogy hajlandóbb.

Gyula nem felelvén, nejét termeibe vezeté s fontos dolgok végzését adván okúl - elbúcsuzék.

A meleg forró nyári hónapokat aranyos színezetű őszi napok követték, s ezeket ismét hó-fehérítette csillogó téli tájkép váltotta fel.

A természet egymást felváltó jelenetei nem idéztek elő semmi lényeges változást Gyula és Ágnes életfolyamában. Csergedező patakhöz hasonlíta ez, melynek tükre annyira sima, vize annyira tiszta, hogy fenekén látszik a fehérre mosott fővény, míg csendes s minden vadság nélküli folyása nem képes megtörni, magával sodorni a partjait diszító nefelejts-szálakat.

S mégis voltak pillanatok, melyek vihart jelentő felhőcsoportként tanyáztak a szerelem tiszta láthatárán. Ágnes annyira boldog volt, hogy sokszor akaratlanul is, keblét félelmes érzés fogta el, mintha lehetetlennek hinné, hogy ez örökké tartson, mintha rémkép környezné belvilágát, mely megsemmisíteni s megzavarni készül mostani lelki nyugalmát s boldogságát.

De nincs is a világon érző kebel, mely bármi csordultig legyen is az örömrzét legbensőbb öntudatával telve, egyszersmind aggasztó érzelmek is ne támadnának benne, midőn a mindenhatóság jótéteményei előtt leborulva, mintegy magába kénytelen szállani.

Ágnesnél e búskomor érzelmek a tiszta, valódi boldogságban gyökereztek-e vagy előérzelmek alkonyaként vetettek néha kétes világot sugárzó arczára s keble legbensőbb titkos életére? ezt a következmény mutatja meg.

VI. (S még néhány hónap.)

Mintha virányos rétről kopár tarlóra lépnek, oly lehangolt keblem, midőn elmondani készülök mindazt, mi annyira megváltoztathatá a gerőfalvi várak belsejét, néhány hónap lefolyta alatt. Mintegy kénytelenítettünk elhinni, hogy az emberek nem érdemesek a boldogságra, ha sokszor taglalgatva egyesek elégtelenségét, visszagondolunk s átvizsgáljuk ennek kútforrásait s első indokait.

Azt tartják közönségesen, hogy az emberi természet minden hét évben változik.

Mennyi szerencsétlenség, bú-bánat szűnnék meg, ha ez valóban úgy volna.

Hány nő nem zengene hálát az égnek, ha csak hét év múlva változott volna is férje természete?

S viszont hány férj volna elégedett, ha nejeik - mert nincs tökéletesség e világon - hét év hosszú sora alatt ugyanazok, azaz épen oly kedvesek és szerelmesek maradtak volna!

Hogy Marosi jellemében s viseletében változás történjék, nem volt szükség évek hosszú sorára. Alig másfél éve, hogy boldogságát egész kiterjedésében élvezte, s már is nem épen kellemes reményekkel kecsegtető átmenet volt észrevehető lényében.

Magába vonulttá s nem ritkán rossz kedvűvé lett; szokottnál és szükségesnél többet foglalkodott jószágai igazgatásával, tisztei korholásával; ezen ürügy alatt nem ritkán hosszabb időre távozott hazulról, ez által elmulasztván a szerető férj - magában tekintve ugyan csekély s mégis oly sokat jelentő - házas kötelességeit.

Marosi viselete s kedélye, ez által egész jelleme nem változott ugyan rögtön, de mégis nagyon észrevehetőleg az idegen szemlélő előtt.

Mintha egy év elég volt volna arra, hogy kimerítse mind azon szíves hódolatot, melyet tanusítanunk kell örökké, ha örökké akarunk szeretetni.

Nem annyira feledni látszott Ágnes, mint irányában bizonyos kimért, hideg modort adni magaviseletének.

A szerelmes emberből szerető lesz, a szeretőből nem ritkán férj. Ha szerető- és férjnek megmarad, akkor megfelel hivatásának; ha csak férj marad s nem szerető többé, akkor vége az élet költőiségének. - Ez utolsó kedélyállapotban volt Gyula; szerető férjből csakhamar - mert mi egy év a szerelmek történetében? - okoskodóvá, s ezt alig elérve, unatkozottá, türelmetlenné lőn.

E változás oka egyrésztől Marosi jellemében kereshető. Nem lévén már fiatal ember, örömmel karolta föl azon érzelmeket, melyeket Ágnes ébresztett keblében. Ujjászülöttnek érezte létét, fiatalnak lelkét, érzelmeit; de mind e szépet megőrizni, megtartani s mennyire lehet, szebbé, virulóbbá alkotni - arra az élet által kissé elfásult lelke s fogalmai nem voltak többé képesek. Csakhamar áldozatnak tartotta azt, mi tulajdonképen nem más, mint szíves kötelesség; terhesnek azt, mit szerető szív örömmel teljesít, nevetségesnek s túlzottnak mindazon költőiségből eredő kacérkodásokat, melyekben a szerelem legbecsesebb fűszere rejlik.

Más részről pedig úgy látszott, mintha láthatatlan hatalom örködött volna fölötte, mely a rossznak szerepét vállalván fel, mintegy erővel sodorja az elégedetlenség örvényébe.

A nők általán véve több ítélőtehetséggel bírnak szív dolgában mint a férfiak; férjük és szeretőjük irányában pedig alig van gondolat, mely kikerülhetné figyelmöket.

Ágnes első pillanattól fogva érezte Gyula hidegülsését, s ennek következtében változó viseletét mindenre nézve; de ő annyira szerette férjét, hogy nem volt képes valósággá átvarázsolni mindazt, mit talán csak féltelmes rémképként látott álmaiban lebegni, képzelőtehetsége folytán.

Ha oly hibát követett volna el Gyula, mely méltán neheztelést vonhatott maga után s melyet csekély kifakadás után annál gyengédebb engesztelés követhet vala: Ágnes bizonyosan nem szenvedne annyit, mint jelen helyzetében. - Férje hanyaglásai sokkal csekélyebbek voltak, hogysen azokért neheztelni kellett volna s mégis annyira alaposak s gyakoriak, hogy azokat feledni vagy elnézni, a lehetetlenségek közé tartozott.

Ágnes érezte, hogy férje vétkezik, s mégsem volt elég erős azt megnevezni.

Ezen örökös izgatottság s azon vágy, hogy mennyire csak lehetséges igéző viselete által visszafoglalhassa s újra birtokába keríthesse azon kincset, melyet fogyni érzett, igen veszedelmes hatást gyakoroltak jellemére.

Sokszor búskomor s elégedetlen volt a még nem rég oly víg Ágnes; kedélye víg perczeiben is heves, nyughatatlan volt némileg, mintha kénytelen volt volna elhítni magával, hogy nincs panasza, hogy keble érzeményei derültek.

Mind a mellett, hogy Ágnes jelleme egyik fővonását heveség képezte, mégis jósága zsarnokilag uralkodott minden többi érzelmén. Nemcsak hogy szavakban is alig éreztette férjével viseletének fokozatos, reá nézve szomorú változását, de még gondolatban s keble magányos tündőzései közepett is alig merte vádolni azt, kit szeretett s azt hitte, hogy ő vétkezik talán ellene s idézi elé e változást.

*

Hónapokig tartott már e lassankénti bomlása a szép viszonynak. Marosi kimért viselete mindinkább ridegebb lön, szíves, kedélyes pillanatai mind ritkébbak. Külsőjére nézve is - a szokott csinoságot nem annyira egyszerű, mint rendetlen viselet váltá föl.

Midőn ezt mondom, talán sokat vádolhatnának mintha a külsőségek embere volnék. Korántsem, de tapasztalás nyomán meg vagyok győződve, hogy sok tekintetben, bizonyosan az embereknek külsőségekben, tisztaság vagy fesztelen odaadás, csinoság vagy ízléstelen túlterheltségben tükrödzik belviláguk.

Gerőfalván minden megtartotta a régi fényt s rend képét; csak maga Marosi látszott lelkiileg s némileg testileg is rommá válni mindezek közepett.

Ő mindinkább visszavonult, alig kereste föl az emberek társaságát, az egyetlen, ki meghívását elfogadva rendesen látogató Gerőfalvát, Örkényi volt. Ágnes e látogatások nem igen zavarták életmódjában, mert alig látta férje barátját, minek nagyon örvendett; mert a gyakori vendéget, mind a mellett, hogy kifogás nélküli volt magaviselete, sehogysen tudta megkedvelni.

VII. (Házasság és boldogság.)

Az 1852-diki év egyik tiszta nyári estéjén lovász fiú ügetett Marosi kastélyának udvarába. Kis, nyirotsörényű hegyi ponyn ülve, arab fajtájú szürke paripát vezetett, mely büszkén, mintegy öntudattal látszott hordani a derekát diszító női nyeregszerszámot.

A szürke paripa helyes oknál fogva büszke, mert alig állapotodott meg a folyosók lépcsőzete előtt s úrnője Ágnes a termekből kilépve haladott lefelé, míg inasa a fel- s leszállást könnyítő deszkaállványt állítá kedves lova mellé.

- Hát a gróf nem nyergeltetett? kérdé a fiúhoz fordulva, ki fabábuként meredten ült kis zömök lován.

- Ő nagysága azt mondá, hogy ma nem fog lovagolni, elment vadászni a hegyekbe.

Ágnes vonásait e szavak után a szomorúság s lehangoltság kifejezése borítá el.

- Vadászni kell ismét, - folytatá mintegy magában szólva. - Mióta igéri már, hogy gyakrabban s többet fog velem lenni, de ígéretét mindeddig nem váltotta be. Azt mondja, szeret; de ha szeretne még, ugyan miért késnek annyira megörvendeztetni lelkemet ily csekélységek által.

Alig ült nyeregben s lova mintha előre tudta volna úrnője akaratát, lépést indult ki a kapun, s a dombon lefelé a virágos kert vas rostélyzatának. Túllépén ezen, Ágnes felébredett mélézásából, s talán indulatosabban és rosszabb kedvben mint máskor, vágatva indult s haladott végig az angolkertben.

Mintha e pillanatban azt sugalta volna neki a féltékenység mindeneken átható s mindeneken uralkodó hatalma, hogy ne szokott útján haladjon, hanem változtassa meg büszke lova futamodását, s keresse föl férjét ott, hol közönségesen mulatni szokott s hova őt kísérni nem engedi. Min alapult az egyszerre támadt gyanú, azt megmagyarázni még most sem tudjuk, kivált miután Ágnes tiszta keblében győzött a bizalom angyala s nem engede tért rémképei ijesztő hatalmának.

Még alig két éve, hogy Ágnes átlépve a szüziesség sokat ígérő határain, mint nő valóban élni kezdett; s már is panaszt rebegtek szép ajkai, már is voltak pillanatok élete folyamán, midőn az indulatosság s rossz kedv eltorzíták kellemdús arczatát, s megmérgezték - habár csak pillanatokra is - tiszta, jóság-derítette jellemét.

Pedig ha van lény a világon, kinek örök szerelmet s abból eredő boldogságot mertünk volna jósolni, bizonyosan Ágnes - mint azon választottak egyike - tündöklött volna a szépnem koszorújában.

Szépség, gazdagság, műveltség, szerelem, szóval minden egyesült, hogy édenne varázsolják élete napjait. S mégis e kiejtett néhány szava arra mutat, hogy mostani viszonyai s életmódját korántsem tartja édennek.

Az életben azon szomorú tapasztalást tesszük ismét egyszer, hogy nem mind arany, a mi fénylik.

*

Mi volt oka annak, hogy Ágnes grófné elégedetlennek és szerencsétlennek tartá magát akkor s azon viszonyok között, melyek mindmegannyi látszólagos tényezői voltak boldogságának?

Ennek oka egyedül férje megváltozott viseletében rejlett, mely szerint ő, a tapasztalt világfi, házaskörét rendezte s Ágnest mint asszonyt s nejét nézte.

Legtöbb boldogtalan házasságnak indoka, a férfiakban kereshető. Ők, kiknél a hatalom és erő van, kiknek feladatuk a fiatal lánykát az életbe vezetni, részint restségből vagy önzésből, vagy végre - mert indulataikat fékezni s a legfőbb boldogságot áldozatokkal megvásárolni nem bírják s megrontják és semmisítik azon viszonyt, mely eleinte a szerelem s annak sokoldalú gyönyörei által széppé varázsoltatik; de valóban szép csak akkor marad, ha azokat ügyesen tudjuk élvezni.

A házasság olyan mint szép kép, melynek legfényesebb s művészileg becses részei csak akkor szemlélhetők, ha azokat a nap sugárinak jó irányzata tünteti elő.

A kép a nő, a napsugár a férfi, ennek viselete alkothatja leginkább széppé, magasztossá s kellemdussá a szerelem álmainak tüneményeit. Az ő feladata a szeretőt nejévé, nejét pedig asszonnyá varázsolni át.

Nincs az életben élvezet, mely több áldozatot igényel, mint épen a szerelem élve. De ki nem érzi magát képesnek ezen erőfeszítésre, az ne is követelje a mindenhatóságtól, hogy a szerelem s annak tartós gyönyörei derítsék élete pályáját.

Marosi legnagyobb hibát akkor követett el, mikor alig néhány hónapot töltve nejével, életmódját úgy rendezé, mintha már évek óta élt volna Ágnes grófnéval.

Azt szokták mondani, nem jó az asszonyt elkényeztetni.

Ezt más nem mondhatja, mint az, ki már első pillanattól fogva, mintegy azon előérzet által vezéreltetik, hogy nem fogja mindig egyenlően szeretni nejét és szeretettel bánni vele. Mintegy előre készül már azon meggondolatlan viseletre, melyet majd akkor akar követni, mikor megkezdí unni azt, kit most szeretni vél.

Vél, mondom, mert azt, kiről csak föltehetjük is, hogy egykor nem fogjuk úgy szeretni, mint szeretjük azon pillanatban, melyben oltárhoz vezetjük, azt valóban nem szeretjük; az csak szerelmi mámor, mely mulandó, mint a délibáb.

Marosi elhatározta, hogy örökké falun fog élni.

Miért? mert ő már eleget utazott, s most csöndesen kíván élni.

Követelte, hogy neje gazdálkodással foglalkozzék, mert attól tartott, hogy Ágnes megunhatná magát s akkor mitévő leend?

Napja úgy volt felosztva, hogy lehetőleg legkevesebbet legyen nejével; azt tartván, nem jó az asszonnyal sokat lenni, ebből ha más nem is, de lelki kimerültség következik.

Nem szerette, ha a házhoz vendégek jártak, ez őt életmódjában zavarta; unta is mindazon szomszédokat, Bélát kivéve, kik hozzájárhattak volna.

Mindezek igen szép és üdvös gondolatok, eszmék s élettervek, de csak akkor s azon esetben valának alkalmazhatók, ha Ágnes ugyanazon lelki állapotban volt volna, melybe Marosi sülyedett oly rövid idő alatt.

Ágnes nem szeretett falun lenni mindig, mert mióta élt, alig volt atyja falusi lakának határain túl. - Látni kívánt s tanulni.

Nem is mutatott nagy kedvet a ház csekély gondjaival bibelődni, mikor Thalberg egy szerzeménye, vagy valamelyik világhírű író munkájával foglalkodhaték.

Ő is úgy volt szoktatva, hogy napja minden órája bizonyos teendőknek vala szentelve; de azt épen nem kedvelte, hogy férje szinte neheztelt, ha többször kereste föl s kívánt lenni vele, mint ő akarta.

Férjét mindenek fölött, s azon költőiséggel szerette, mely egyedüli alapja a valódi szerelemnek. De tekintve Marosi életmódját s eszméit, nem csuda, ha a szegény Ágnes emberek társaságába vágyódott néha, kik lelkét a változékonyság kellemével földerítheték legalább az egyformaság okozta búskomorságból.

Pedig mily könnyű boldogítani asszonyt, ki igazán szeret bennünket. Csekélységek, engedmények, melyek életünkön hajszálnyit is alig változtatnak, óriási örömet s megelégedést képesek előidézni.

Ha Marosi igazán szerette volna Ágnest, észreveheté, hogy terveit s eszméit nem egyeznek meg Ágnes élénk jellemével; észreveheté, hogy más eszmék, inkább a szívhez szóló s lelkét foglalkodtató vezetésre, s irányra volna szüksége, érezheté vala, hogy vulkánt igyekszik elnyomni, melynek kitörése kettős hatalmú leend egykor.

Gyenge biztosíték az, mikor annyira megfeszítjük az ívet, hogy elpattanván az, önérzelmünk felé szegzi mérges nyilait.

VIII. (Két szív.)

Azok után ítélve, miket az utolsó két fejezetben mondtunk, sokan azt fogják talán hinni, hogy Ágnes boldogítani bármi férfira nézve is a legnehezebb feladatok egyike lett volna. Ő könnyelmű, változékony jellemű, mulatságra vágyónak látszik, ki bár hol otthonosnak érezte volna magát, mint elvonult családi körben.

Azonban a nőnem e legkedvesebb egyikének dicséretére legyen mondva, hogy mindazok, kik ezt föltételezik, hibáznak s ferdén fogják fel Ágnes jellemét.

A női jellem már magában véve nagyobb élénkséget s lelki erőt tud kifejteni, mint a férfiaké.

Ezt más nemzet mint a magyar, alig képes megítélni. - Mi a régóta divatozó özvegyi jognál fogva, sokszor tapasztaltuk, hogy az özvegyek könnyen s rövid idő alatt keresztülvitték mindazon terveket, melyeket férjeik hosszú életfolyama alatt sem tudtak végrehajtani.

A női jellem olyan mint a pezsgő bor, ereje hamar fejlődő s mintegy elragadni látszik mindazt, mi forrását netán akadályozza. S mégis épen ezen ereje s pezsgése miatt, nemde, a borok legkedvesbiké a pezsgő?

A női jellem hasonlít a zsenge fűszálhoz, mely vigyázatlanul érintve megtörik és semmisültnék gondolható; holott egy éjjeli harmat frissebbé s erősebbé varázsolhatja azt, mint valaha volt.

Szóval a nők ránk férfiakra nézve, - azt vélem - a föld legdrágább kincse. Nélkülöznünk őket nem lehet, valódi boldogságot csak általok élvezünk.

De mint minden, mi nagy gyönyört idézhet elé, úgy a női jellem is megkívánja, hogy állása kiváltságos s a bánásmód rendkívül gyöngéd s figyelmes legyen, mely által magunkévá akarjuk őt tenni, vagy érzelmét, szerelmét örökre birhatni.

Leginkább hibázunk akkor, midőn azt véljük, hogy valamely fiatal lányka úgy képes felfogni s azon szempontból szeretni az életet, melyből mi már jártasak s talán némileg unatkozottak felfogjuk s kedveljük azt.

Hibázunk továbbá, midőn föltételezzük ugyan a legnagyobb érettséget s meggondoltságot, s mégis a nővel gyermekként bánunk, mintha egészen a mi felfogásunk szerint volna köteles alája vetni magát akaratunknak, szeszélyeinknek. E vétségünk pedig azon féltékenységből származik, melylyel a legtöbb férfi őrzi hatalmát, s azon félelemből, mely a papucskormány örökké előttünk lebegő s ijesztő rémképével rettetgeti lelkünket.

Gyula, Ágnes irányában mindkét tekintetben hibázott. Eleinte maga is alig hívé, hogy szerelme csak mámor s nem valódi, alapos érzelem, míg később, miután önmaga megváltozott, alig birta felfogni, hogy azon általa behozott s jónak tartott életmód nejjének is kellemes ne lehessen. Az ő felfogása szerint át kellett volna a szép Ágnesnek látnia azt, hogy férjhez mentével a mézeshetek elmulván, egészen más kötelességek nehézkedtek gyöngé vállaira, mint míg szüzekként lebegtek a képzeletek szép honában.

Azon imént említett kötelességek, Marosi szerint, leginkább amaz alárendeltetésben összpontosultak volna, mely által a szív minden kitörése leigázva, mindent szépnek s jónak talált volna Ágnes, mit Gyula prózaikus fogalmai szépnek s jónak találtak.

Mennél tovább tudjuk a költőiséget s annak kellemdús kifolyásait fentartani nők irányában, annál továbbra van biztosítva boldogságunk s földi édenünk.

Későbbben, mikor már Ágnes annyi bátorságra vergődött, hogy szólni mert férjének, kinek hideg, kimért viselete nem ritkán félelemmel árasztá el víg lelkét - kérve őt erre vagy arra, mi más, melegebb, derítőbb irányt adhatott volna életpályájoknak, Gyula csak azért sem engedett, mert az ő tapasztalása szerint a nők nagyon veszedelmes lények, kiknek, ha engedünk, akaratlanul is papucshősökké válunk.

Vannak, kik nem tudnak szakasztani rózsát a nélkül, hogy tövis ne sértse ujjaikat, s ismét mások, kik eléggé ügyesek megfosztani egész bokrot virányától, s kezeik mentek minden sebtől, s nem szorulnak gyógyító balzsamra.

A különbség e két szív között az volt: Ágnes szerette Gyulát annyira, hogy nemcsak képes lesz vala boldogíttatni általa, de önszerelmének is annyi melege s ereje volt, hogy örömet s kellemet áraszthatott volna férjének életkörébe is.

Gyula szerelme pedig csak egyoldalú volt, szerettetni Ágnes által, arra képes volt, azaz örömmel tűrte, hogy őt boldogítsa. - Szívében hiányzott azon szikra, mely azt kétszeresen adja vissza, mit másoktól kapunk ajándékol.

Ágnes a költőiség egész erejével s azon öntudattal szeretett, hogy képes boldogítani azt, kit szeret.

Gyula szerette Ágnest, mert hiúság vezérlette s érezteté vele, mily rendkívüli benyomást tett ő azon lényre. Szerelme elmúlt akkor, mikor valóban fejlődnie kellett volna.

Ha e két képet egybeillesztjük, úgy fogjuk találni, hogy az élénk tűzzel, lélekkel szerető Ágnesnek mily veszélyes volt állása férje irányában, ki feledve azon gyönyöröket, melyek előőreiül tekinthetők tulajdonkép a mézes heteknek, feledve, hogy érző szív s nem kőszobor az, kivel összefűzte a sors, a házaseletből mérsékleti s bölcsészeti tanszéket alakított.

Egyedüli hallgatója, ki megsértve legszentebb érzelmeiben, eltiport virágként, kénytelen volt e leczkéknek mátyrjává lenni, a szép Ágnes volt.

IX. (Holdvilágos esték.)

Alig van veszedelmesebb valami a szerelmes, vagy más oknál fogva búskomor lelkületekre nézve a holdvilágnál.

Rendkívül nagy vonzó erővel bír, s világa annyira kétes, hogy a körülöttünk levő tárgyakat sokszor egészen más alakban tünteti elénk, mint a milyeneknek napvilágnál szoktuk látni.

Nemcsak a tárgyaknak más külalakot, de gondolatjárásunknak is más irányt képes adni. Elragad és mégis elbusít. Túlszárnyalva az élet közönséges képén, képzelőtehetségünk holdvilágnál kettőzött hatású s oly képeket s viszonyokat alkot, melyeket ha más világításnál gondolnánk át, aligha annyira kiáltók s feltűnő színezetűek volnának.

Ily állapotban volt Ágnes, midőn végigvágatva az angolkerten, kiért a szabad vad természetbe. Lelke sirt, fájdalmas érzelmek szorongaták szívét, szerelme feljajdult s valami kimondhatatlan, első pillanatban a kívánságok még kétes körében lebegő lelki gyógyszer után vágyódott.

A holdvilág megtette hatását, mert más világba átvárázslá a szomorú nőt; körülötte minden óriási alakot, ezüst fénye, búskomor színt öltött. Természetes, hogy lelke érzeményei is ugyanazon irányban s fokozatban szomorúbbak s aggasztóbbak lőnek.

Mi után vágyódott Ágnes?

Melegen érző kebel, forrón szerető szív után. Ő még annyira szerette férjét, hogy első pillanatban alig bírta felfogni a lassankénti hanyagulás-okozta hiányt; önmagát vádolva akarta csillapítani túlcsapongó érzelmeit.

Valahányszor önmagunkat vádoljuk, mindig kétszeres szigorral s figyelemmel kísérrük a felhozott vádpontokat.

Ezt téve Ágnes, csakhamar azon eredménye volt e szoros vizsgálatnak, hogy ő nem oka annak, ha nem jól érzi magát, ha nem boldog s megelégedett, de sőt egyedül férjének hideg viselete okozá minden fájdalmát.

Gyulára nézve e következtetés s öntudat nagyon veszedelmes volt, mert ezen pillanattól fogva neje irányában nem úgy állott mint eddig. Nem engedni, nem örvendeztetni volt most már kötelessége, Ágnes felfogása szerint; hanem jóvá tenni a hibát s más részről bocsánatot vívni ki az elkövetett vétségekért, lőn feladata.

A mit néhány nappal, sőt mondhatnók, órával ezelőtt könnyű volt volna elérni, az a mostani pillanattól fogva Marosira nézve nehezen elérhetővé lett. Pedig ő mit sem gondolt nejevel s annak - szerinte csak ábrándos s még a leányi nevelés szomorú utómaradványaiul tekintendő - követeléseivel. Bizonyos elbizottsággal ásta alá önnyugalmát, s ölte meg boldogságát.

Míg ő a hegyek között járt s kerülgette Ágnest, félve attól, hogy kénytelen lesz kísérni őt, most már reá nézve untató kirándulásiban; addig neje, nemcsak délczeg paripájának futamodása, hanem képzelőtehetsége és szíve fájdalmai által is elragadva, mindinkább távozott tőle, a csalódások veszedelmes árjain.

Már késő este volt, midőn Ágnes grófné visszaérkezett a kastélyba.

Tekintve szíve érzeményeit, könnyen képzelhető, hogy épen nem vidor kedvben szállott le fehér lováról, melynek jutalmul darab nádmézét nyujtván, haladott fel a lépcsőkön s az előcsarnokon keresztül termeibe.

Kicsinyded söt gyermekes jellemvonás volt volna, ha Ágnes férjére, minthogy őt ez egyszer sétalovaglásában elkísérni elmulasztá, csak legkevésbé is neheztel vala. Felhoztuk e tényt csak azért, mert két év óta ez volt azon veszedelmes pillanatok elseje, melyben Ágnes valóban érezte, hogy boldogtalan, hogy szíve elégületlen, hogy csalódott. Érezte pedig azért, mert e kicsiny, reája nézve kellemetlen esemény szikraként szerepelt, felgyújtandó a már hónapok óta felhalmozott gyűanyagot.

Átöltözködén, a nélkül hogy tudakozódott volna férje után, mit máskor nem mulasztott volna el, kis írószobájába ment.

E szent hely felséges volt.

Nagy, ívalakú ajtó vezetett belsejébe, ezzel szemközt hasonló alakú ablak, melynek tarka üvegtáblái kétes fényt vetettek az elvonultság e menhelyére.

Falai, régi divat szerint, egészen tölgyfával vonvák be, metszvényei ezen az örökséggel daczó-ló faszönyegeknek s néhány ó-ízlés szerint faragott szobor s állvány volt egyedüli díszök.

A gótfaragványú butorok duzzadó párnái sötétkék selyemből készítvék, ugyanazon szövetből redőzvék az ajtó s ablak gazdagon aláhulló függönyei.

Az ablak közelében álló íróasztalt, ügyesen rendezett s nagy gonddal ápoló folyó növényzet keríti. A rajta látszólagos rendetlenségben szétszórt számtalan ízlésteljes csekély holmik, első pillanatra már hirdetni látszottak úrnőjük szépségét, kezeinek deliségét s kedves lágy fogását.

A szoba másik szegletét hamuszín márvány-kandalló bronzöntvényeivel, s egy fölötté felnyuló, egészen a szoba födeléig érő tükör díszíté s élénkíté.

E hely felé irányzá lépteit Ágnes, magányt keresve. Érezte, hogy lelke hullámozása inkább kívánja a kis szobát, hol minden közel van körülöttünk, mint a nagy termeket. Ezekben szemünk elől mintegy eltűnik a láthatár s az félelmes homályba kénytelen tekinteni akkor, mikor csak ismerős és szeretett tárgyakat óhajt látni.

Nincs türelmesebb a papirlapnál. Bármit írunk reá, az nem neheztel, s mi még ennél is jobb, nem szólal meg, nem pirongat.

Ágnes is csak habozott első pillanatban, vajjon naplójának megsugja-e érzeményeit, vagy barátnőjének írja meg azokat, sűrű, tömött sorokban, tanácsot kérendő tőle: mitévő legyen, felfogása szerint, boldogtalanságának közepette?

Annyira szokatlan s új volt lelkében a szerencsétlenség és bű, hogy alig talált kifejezésekre, szóval leírni azt, mit érzett még nem volt képes. Lelke még annyira tiszta s romlatlan volt, hogy neheztelni, annyival inkább haragra gyűlni nem tudott volna.

Tollát félretéve, mélézni kezdett s összehasonlítja azt, mit remélt, mit ideig élvezett, azzal, mit elért s mi most birtokában van. Hogy Gyulára nézve ezen összehasonlítás épen nem volt kedvező, bizton állíthatjuk.

Szerencséjére, ha fel akarta volna ugyan használni vagy felfogni azt - nagyon kegyelmes bírós-zék elébe kerül vala még ez egyszer. Ágnes hosszasan gondolkodván, mitévő legyen s mi által változtassa meg férje viseletét, azon végeredményre jutott, hogy legjobb lesz Gyula irányában egyideig bondirozni, a mikor észrevevén majd férje, hogy elégületlen, sietni fog hibáját jóvátenni.

E részben női előérzete nagyon jó útra vezette Ágnest. Mert legtöbb nő - bármily szép legyen is - kétszeresen az, ha bondiroz. Kis vihar után pedig mily kellemdűs az új béke s annak számtalan csekély örömei!

Hiszem, hogy valamely szép nő ily ártatlan cselt használva hön szerető férj irányban, sokat elérhet; sikerült-e az Gyula irányában, a jövő megmutatja.

X.
(Szerelmed elásott kincs.)

Ágnes gondolatokba merülten ült még mindig, szíve érzeményei eleven színekkel festék lelke elébe mindazon rég nem tapasztalt élveket, melyeknek birtokába jutand kis neheztelés következtében kötött béke után. Remélte, hogy bizton célzott érend.

Mélázása közt halk kopogás hallatszott ajtaján, csak miután ez kétszer, háromszor ismételték, rezzent fel mintegy álomból, s hangoztatá e szót «szabad!» - Különös, örömtől sugárzó arczkifejezéssel mondá azt; mert mit régóta nem élvezett, férje látogatását hitte s reménylette lehetségesnek.

Mennyire illett volna ez mostani terveihez, mennyire szebb színt öltöttek volna szeretett reményei!

Férje helyett komornyikja lépett be, jelentvén, hogy készen várja a thea a grófnét.

E csalódás következtében kedve még inkább elhagyta s terveihez illő rossz hangulatban indult a nagyobb termék egyike felé.

Belépvén, Gyulát már ott találta, ki karszékből ülve ujságlapokat olvasgatott.

- Jó estét, - monda férje felé indulva, mert minden erőlködés dacára sem birt felhagyni szives szokásaival.

- Jó estvét! volt Gyula felelete.

Ha történetesen ez este kissé szívesebb s derültebb volt volna férje viselete, talán mindent el bir feleljeni s felhagyva terveivel, szokott kedves modora által igyekszik őt felmelegíteni.

Sikerül-e? azért nem kezeskedhetünk.

Most azonban férjének nagyon is mérsékelt felelete mintegy eszébe juttatá s fölleveníté nagyszerű terveit, s Ágnes hideg maradt és szótlan.

Thea készítés alatt Marosi eldobván a lapokat, e szókra fakadt:

- Szörnyűség, mily üresek e hírlapok, alig lehet megtudni belőlük valamit, mi történik a világban?

- Kívánsz-e theát? kezdé Ágnes.

- Nem bánom, ha adsz egy csészével, ma sokat jártam a hegyek között, jól fog esni.

- Tapasztaltam, hogy hosszú sétát tevél, mert ismét magam valék kénytelen lovagolni.

- Igaz! - elfelejtettem, hogy megigértem, miszerint elkísérlek.

- Szokásod szerint.

- Remélem, nem neheztelsz, - tudod nem szeretek nőkkel lovagolni.

- Annyira megszoktam már, hogy most nem is tűnik fel többé, ha kérésem mellőztetik.

- Már ismét ábrándos gondolatok izgatják képzelő tehetségedet; azt kívánod, hogy a mézes-hetek örökké tartanának.

- S miért ne óhajtanám ezt, több jogom van arra, mint bárkinek. Azok oly rövid ideig tartók voltak nálunk, hogy alig bírok visszaemlékezni ama szép pillanatokra.

- Az asszony asszony marad örökké!

E szavak Marosi egyik legkedvesebb mondása valának, ezek által mintegy véget vete minden vitának, s megszabadítá lelkét minden ingerlékenységétől.

Ágnes érezvén, hogy thea előtt nem bírván megingatni férje végtelen hidegvérűségét, nem fog czélt érni, tehát szót sem felelt. Reménylette, hogy talán később kedvezőbb alkalom nyílik terveit kivitelére.

Alig lőn vége a theázásnak, Gyula ismét ujságot olvasáshoz fogott. Ezt látva neje, akaratlanul is e szavakkal fordult feléje:

- Azt mondad imént, üresek a hírlapok s mégis újból búvárkodni kezdesz azokban.

- Már annyira megszoktam thea után az ujságot olvasást, hogy mást alig tudnék tenni.

Ezt mondja ő akkor, mikor az én társaságomban van, gondolá Ágnes. Velem mulatni, beszélgetni, arról már úgy látszik, fogalma is alig van. Szeretném tudni, vajjon minden férj viselete ily hamar változó-e mint Gyuláé. Ha ez úgy van, akkor a mi szerelmünk valóban nem egyéb, mint pazarlása a szebb s nemesebb érzelmeknek. Mi szépen világlik még most is a hold ezüst fénye, kis sétát tehetnénk, ha férjem úgy akarná, vagyis inkább ha nem restelne velem lenni; lehetetlen, hogy ő még szeressen.

Ágnes munkát véve kezébe, a gazdagon világított előcsarnok pamlagainak egyikére ült, remélvén, hogy férje fölkeresendi talán.

A női természet egyik legkitünőbb s kedvesebb jellemvonása az örökké tartó remény. A mely nő igazán szeret, sokat tűr, sokat szenved szerelme tárgyától; de azért nem csügged. Hiszi, hogy mindez csak múló fergeteg, melyet annál derültebb, fényesebb nap váltand fel.

Ebből következtethetni azt, hogy mindazon nők, kiket férjök szívtelen bánásmódja taszított a hűtlenség örvényébe, sokkal kicsapongóbbak, mint azok, kik mintegy kiszámítás következtében lesznek hűtlenné. E ferde ellentét azon indulatosság-okozta ingerlékenységből magyarázható, melynél fogva oly nő, ki férjétől sokat és sokáig szenvedett, mintegy elveszté a szerelem iránti hitét, nem képes többé felfogni szerelmét, - miért? mert néha e szent érzelm nem vette jutalmát, sőt még elismerésre sem talált.

Az érzelmek ez elsőbbik faja volt az, mely Ágnest még fentartá, lelkesíté. A nők csekélységek után ítélik meg a férfiakat. Ebben tökéletesen igazuk van; nejeinket csekélységekben kezdjük elhanyagolni, a miből tökéletes feledség fejlődik.

Így most Ágnes is csekélységre, de még is szerinte nagy földolagra nézve csalódott reményeiben; mert Gyula még egy ideig olvasgatván, szundikálni kezdett.

Újból felébredvén, elment aludni, alig kívánt jó éjt nejének; alig, hogy megemlékezett arról, kinek élete, minden eszméje s gondolata körülötte s vele foglalkodtak.

Ágnes ülve maradt. Keble háborgott ugyan, de még nem volt érett arra, hogy kitörjön. Mintegy magához intézte e szavakat: azon szokástól, hogy thea után hírlapot olvasson, - oh! attól megválni nem tud; de miért hagyott fel már is ama másik, reám nézve kedves szokásával, hogy este lefekvés előtt csók által könnyítse az elválás perceit.

Vannak emberek, kik a veszélyt csak akkor veszik észre, midőn az már oly nagyszerű alakot öltött magára, hogy azzal megvívni, vagy azt megtörni már nincs hatalmukban.

Gyulának már régtől fogva tartó gondatlan - mondhatni szívtelen viselete azt bizonyítja, hogy ő épen azok közé tartozik. Valamely szívtelen, hidegen gondolkodó nő, az ő oldalánál a legszerencsésebbek egyike lett volna, míg Ágnes boldogtalan lőn. Lett pedig azzá azon tiszta szerelménél fogva, mely - bármi bántó volt is férje viselete - szívéből még mind nem vezett ki.

*

Ugyanazon évi szeptember hó utolsó napjainak egyikén, eleven tűz lobogott a Marosi nagy termét diszító kandallóban.

A fák levelei sárgulni s hullani kezdenek, a természet gyászolni készült s csak néha látszott fölelevenülni a nap sugárai által, mielőtt egészen elhalna s gyászleplelt öltene.

Ehhez hasonlíta Ágnes lelkülete is; körülményeiben mi sem változott, oly szomorúak s dermedtek maradtak azok, mint a milyeknek láttuk mikor utolszor találkozánk vele regényes várakában. Ő nem tartozott azon lények közé, kik mindamellet, hogy elevenek s eszélyesek, elég tetterőt birnak kifejteni azok ellenében, kik nyomasztó hatást gyakorolnak vagy idéznek elő irányukban. Nyugodtan szenvedett és remélt; vígsága, élénksége mindinkább fogyni kezdett, néhány búskomor, gondteljes óra, napokra vala képes fölemészteni belaggodalmait, csillapítani fájalmát.

A kandalló előtt ült férjével, mindketten szótlanul egymás mellett.

Ágnes szorgalmasan hímzett, mintegy észre sem látszott venni, hogy valaki van mellette.

Gyula lábánál heverő karcsú növésű fehér agarat simogatott, s ezt megúnva, a parázst eleveníté s hosszú szárú török pipára gyújtott, különös ügyességgel irányozván a kandalló felé az egyes felhődarabokhoz hasonló füstgombolyokat.

Mintha az unalom angyala lebegett volna e nemrég még oly víg s derült kedélyű lények fölött, nem pedig a szerelemé, épen oly jellemű kifejezés bélyegzé arczaikat. Azonban meg kell vallani, hogy Ágnes képén a bú és szomorúság inkább észre volt vehető mint az unottság. A világon sokkal több férfi unatkozik mint nő. Ezek csekélységek által képesek magoknak időtöltést eléidézni s eleven helyzetőknek foglalkodást szerezni.

Az általános csendet egy belépő inas szakasztá félbe, ki szót sem szólva, a közel levő asztalra csomó hirlapot s leveleket tett le. Alig vette észre Gyula s fölkel, megnézendő, mi újdonságot vagy hírt hoztak a most érkeztek. A leveleket átfutván, ezek egyikét Ágnesnek nyújtá és mondá:

- Úgy látszik anyád írása.

- Igazad van.

Ágnes elolvasá s az előtte levő csinos kis asztalkára tevé a levelet; mire Gyula neje felé fordulván, kérdezé:

- Mit ír anyád, hogy van?

- Egészséges, semmi baja, minek annál is inkább örvendek, mert múlt levelében szokott betegségét emlegetve panaszkodott. Nagy terve van, - a jövő telet Pesten szándékszik tölteni, tavaszkor pedig a külföld fürdőhelyei valamelyikébe készül utazni.

- E terveinek nagyon örvendek, mert esetleg az enyimekkel összevágók.

- Hogy érted azt?

- Az volna kívánságom, hogy te most ősszel mennél föl Pestre, s töltenéd ott a telet. Tavaszkor majd utánad megyek s akkor együtt mehetünk, még azt magam sem tudom hová.

Gyula e szava után Ágnes szomorú s gondolkodóvá lón, néma maradt s alig figyelt a mondotakra. Férje egyideig várván, vajjon fog-e nyilatkozni, kérdé:

- Nos, mit mondasz? helyben hagyod-e javaslatomat?

- Helyben hagyom-e? arra nincs szükség, mert te csakugyan azt fogod tenni, mit legjobbnak vélsz. Az egészre csak azt mondhatom, hogy reám nézve szomorú, mert mutatja, miszerint már épen nem szeretsz, miután képes vagy eltávolítani magadtól s nélkülem élni.

- Előre tudtam, hogy ez lesz válaszod.

- Ha tudtad, miért is hoztad elő.

- Mert reméltem, hogy később magad is átlátod, miszerint igazam van. Anyáddal lehetvén, azt hittem, hogy szívesebben hagyod el majd a falusi magányt.

- Az anyámat nagyon szeretem, de ezen érzelem nem eléggé hatalmas feledtetni velem szerelmedet.

- Hányszor ismételték már, hogy szeretlek, csak a te képzelő tehetséged tölti el lényedet rémképekkel.

- Szerelmed reám nézve csak rövid ideig létezett, - ha az most is rejlik még kebledben, reám nézve mégis elásott kincs, s gyönyört nem teremt többé. Ha helyettem e termekben márványszobor járna, hiszem hogy inkább simulnál ahhoz, mint hozzám.

- Az a sok regényolvasás egészen elferdíti a nők eszméit, ők mindig a képzelődések országában járnak; holott a földön s annak közönséges viszonyai között kellene élniök.

- Ha gyakrabban mulatnál körömben, nem olvasnék annyit s fogalmaim talán egészen mások volnának.

- Ha mindig együtt volnánk, megunnál.

- Ugy ítélünk másokról, a mint magunk érezzük. Szerelmes nővel vitázni, kivált ha tudjuk, hogy nincs egészen igazunk - bajos dolog.

Marosi felfogván e mondat valóságát, elhallgatott, más alkalomra halasztván tervei létesítését. Ágnes örült, hogy férje nem folytatá e cserebeszédet, mert már ingerültté s indulatossá kezdé válni az iránt, kihez szerelmet s neheztelést egyaránt érzett.

XI. (Vallomások.)

Alig van az élet különféle színezetű viszonyai között egy is, mely kellemetlenebb, dermesztőbb és szerencsétlenebb jelenetekkel volna egybekötve, mint a bomladozó házaspár hullámos életfolyama.

Mert vagy mindakét fél unatkozott, s akkor mintegy nem mervén bevallani egymás irányában gyengeségeiket, lealacsonyulva teremtnék oly jeleneteket, melyek a békét lehetlenné tevén, lehető tökéletes szétválásra nyujtanak reményt.

Vagy, mi még ennél majdnem szomorúbb, csak az egyik fél a hibás s ront minden szépet s kedvest, mit előidézni képes egymás közelében élő két szerető szív.

Ront pedig sokszor akaratlanul, ítélet s jellem hiánya miatt. Ilyenkor azon rész, mely nem vétkes, érzi leginkább súlyát e hibás viseletnek, ha melegen érző, tűrni igyekszik, miglen végre kifáradván nem bírja többé ellene vétkeit sem feledni, vagy ha lehetne is jóvá tenni.

Marosi viszonya neje irányában, ez utolsóhoz hasonlíta.

Hibás egyedül a férj volt, ki nem birta felfogni neje szerelmét, jellemét, viszonyait. Ágnes - ha ugyan vétkeseknek merné valaki bélyegezni érzelmeit, csak annyiban hibázott, mennyiben szerfölött szeretett, mennyiben férje szívéből mindazt követelte, mi az ő keblében létezik. Valósultaknak akarta látni fiatal kora költői álmait.

Tekintve az emberi természetet, különösen pedig Ágnes jellemét, ezt épen nem hibának, sőt ellenkezőleg erénynek, természeti érzelmenek fogjuk találni.

A női nevelés egyik legfőbb kiegészítő része azon szűk határok közé szorított fogalmak s nézetek a szerelemtől, melyek által a szív érzeményeit elnyomni s bizonyos czélszerű útra vinni igyekszünk.

A szerelmet, mint vétket állítjuk a fiatal nők elébe, mert szeretni csak azt szabad, ki férjük. Ez tökéletesen igaz s ha jól összevágók a jellemek, mindenesetre a lehető boldogság tetőpontja.

Szegény Ágnesnek is meg vala engedve végre, hogy szeressen, mert Marosi oly férfi volt, ki tekintve bármely oldalról, férjnek valónak látszott.

S mily szerencsés volt Ágnes, mert legalább az, kit szerelme tárgyául kitűztek, valóban azzá is lőn. Talán csak azért mert első volt, ki a fiatal lánykának udvarolt, vagy mert valóban megtalálta Gyulában azt, mit szíve s jelleme álmodott, de bizonyos, hogy Marosit megszerette.

Szerette pedig szíve egész erejével, szüzességével s bizonyára nem neki tulajdonítható vétkül, ha mind azt, mit remélt, férjében nem találta fel, t. i. a hő, tartós szerelmet, megadást.

Föltalálta volna pedig férjében akkor, ha ez nem az ész, hanem a szív útján akarta volna vezetni nejét, ha átlátta volna, hogy egészen más követelésekkel lép föl az először szerető szív, a fiatal erőből pezsgő lény, mint a tapasztalás s élet által megérlelt s már kissé túlérni akaró jellem.

*

Az utolsó fejezetben leírt, kissé hevesebb jeleneteket követő hat hét épen nem hatott vidítólág az Ágnes és férje közt létező viszonyra.

Minél ridegebb és szomorúbb lett az ősz, annál ridegebbé, szomorúbbá vált a szép várkastély belseje. A folytonos kisebb viták, melyeket Ágnes túlpezsgő jelleme s Gyulának mintegy erőltetett nyugalma s okoskodásai támasztának, végre bizonyos félelmes csendet, levertséget idéztek elő, mely sötét fellegekként sötétíté a szerelem égét.

Mi eredménye lőn e szomorú viszonynak, legjobban megítélhetjük e levélből, melyet Ágnes legjobb barátnőjének, G... grófnénak írt.

Gerőfalva, Nov. 10. 1852.

«Azt írod utolsó leveledben, hogy nem vagy megelégedve kedélyem mostani állapottával; egy idő óta egészen mások hozzád intézett soraim, bizonyos tartózkodás, fesz, ha nem is épen hidegség vonul keresztül minden mondatomon; szóval, hiszed, hogy szívemet valami bántja, mit neked elpanaszolni eddigelé nem mertem.

Mennyiben legyen igaz e sejtelmed, azt csak én foghatom fel, ki érzem szívem fájdalmait, ki érzem szerencsétlenségem egész súlyát. Vétkes, fölötté vétkesnek tartom magamat, hogy csak most fordulok hozzád vallomással, panaszimmal. Te, ki szerelmed egész valóját érzed, és élvezed annak boldogító hatását, talán már régen segíthetél volna rajtam, jó szíved s kedélyes jellemed tanácsai által.

Nincs senki, férjemet kivéve - ha ugyan ő fel bírta volna fogni, mindazt mit érzek, ki jobban tudná náladnál, mennyire szeretem Gyulát. Emlékszel-e azon kedves órákra, melyekben elmondottuk egymásnak boldogságunkat, örömeinket, reményeinket, szerelmünket. Akkor nemcsak a barátság, nemcsak viszonyaink s korunk fűztek egybe, hanem, mi ennél sokkal becsesebb, kettős szerelmünk élvei, titkai.

Mi nagy különbség létezik most kettőnk sorsa között. A te boldogságod napról-napra fejlődik, mind szebbé s virulóbbá lesz, az enyém elveszett, többé nem létezik.

Egy éve már, hogy roskadozni kezd szerelmem fényesen felépült csarnoka. Ha kevés szóba tudnám foglalni mindazt, mit szenvedtem s éreztem ez utolsó évben, azt kellene mondanom, hogy Gyula megúnta szerelmemet s ez által egész lényemet.

Hogy férj neheztel azért, ha nem szerettetik eléggé, azt mindig hihetém; de hogy férj túlszerelmet hibáztasson nejében s azt szándékosan el akarja nyomni, lehetségesnek nem tartám soha.

Pedig férjem egész viselete s modora egy év óta ezt látszik bizonyítani.

Féltékeny soha sem volt, pedig bárki mit mondjon - ki valóban szeret, az mindennek fölött félti e kincsét. Ő nemcsak, hogy szerelmemet nem féltette, de nála fokunkint enyészett mindazon kedvesség és szeretetreméltóság, melyet első időkben nyilvánított irántam, s mely nélkül az én felfogásom szerint, valódi szerelem alkotta boldogság nem létezik.

Én látván veszni kincsemet, érezvén már-már közelgő balszerencsém, mindent megtettem, mit szívem sugalt, hogy eltávoztassam e rémképeket s támogassam ingadozó édenemet.

Mind hiába! minél többet követeltem, minél inkább éreztetém vele fájdalmamat, annál hidegebb lőn viselete.

Mégis szomorú sors, ha első szerelmünk élő lény helyett kőszoborral találkozik, ha mindazt, mit érezünk mások iránt, ezek felfogni nem tudják, ha örökös éjszakai szél fonnyasztja és szigorítja a szerelem gyenge növényzetét.

Férjem soha sem volt elégedettebb, mióta szerelme tűnni látszik, mint az utolsó időben, midőn egymás mellett ugyan, de nem egymás közelében éltünk. Kiki azt tette, mit jónak tartott s egyik alig gondolt a másikkal.

Azt mondom, inkább ne éljek, mintsem így éljünk. Csak akkor lehetek boldog, ha szeretek s viszontszerelem által lesz derültté kebelem. Hogy gépként tengődjem, arra nem vagyok képes, de nem is érdemlettem e csapást a sorstól, ki képes lettem volna s vagyok is feláldozni mindent férjem boldogságáért, kinek egyedüli feladata volt nejevé lenni annak, ki szeretni tanított.

Gyulánál rögeszmévé vált, hogy távoznom kell köréből egy időre. Mennyit küzködtem e terv ellen, minden eredmény nélkül. Ő azt hiszi, hogy a szórakozás jót fog tenni, hogy a lármás nagy világ közepett jobban meg fogom kedvelni a falusi csendes magányt.

Mindez kétszeresen szomorít, mert egyrésről azt látszik bizonyítani, hogy Gyulának az ő házi köre nem tetszik, s hogy azt távollétem által akarja kellemesbé varázsolni. - Látszik, hogy többé nem szeret.

Valahányszor ezeket említem, mindig neheztel, mert az ő szavai szerint szerelme irántam nem ingadoz, s mindezt csak azért kívánja s teszi, mert hiszi, hogy egyedül ez úton biztosítható boldogságom. Reméli, hogy tulzóan ábrándos eszméim az élet prózája által kissé le fognak hangoltatni, s hogy később a mostani természetelleni ingerültséget nyugalom s a házi viszonyoknak észszerű felfogása fogja követni.

Végre elfogyván minden erőm, engedtem s most ellenszegülés nélkül azt fogom cselekedni, mit ő kíván. Vétkesnek nem tartom magamat s nyugodtan várom, mit hoz a jövő; meglehet, hogy sokszor hibáztam, de ha ezt tettem, mindannyiszor férjem iránti szeretetem volt irányadóm. Vezérelve ez érzélem által, hibássá válhatunk - vétkessé soha!

Házunknál most inkább, mint bármikor, halotti csend uralkodik; nyugalom nem létezik, mert keblem s egész idegzetem annyira izgatott, hogy alig bírok csak pillanatra is csillapodni.

Látogatásokat nem fogadunk el; Örkényi Bélán kívül alig volt valaki nálunk hónapok óta. Már többször nyilvánítám előtted e fiatal ember iránti ellenszenvemet, s mind ez ideig nem tudtam megbarátkozni sem külsejével sem modorával. Csodálom, hogy tud férjem e kellemetlen emberrel oly örömet társalogni, - kívülről más valakit alig tűr körében.

Ha Gyula tervei meg nem változnak, rövid idő múlva Pestre indulok, hol jelenleg édes anyám van. Útközben nálad kívánok pihenni néhány napot, - mások boldogságának látása enyhíteni fogja némileg lelkem szomorú állapotát.

Ágnes.»

E sorok élénk színnel rajzolják elénk Ágnes szomorú lelki állapotát, s mutatják, mint lett rövid idő alatt szerencsétlen az, ki annyira megérdemlette volna, hogy örökös boldogság környezze.

Még csak azt említjük meg, hogy Marosi engedvén neje kérelmének legalább részben, elhatározta hogy Ágnest a fővárosba kísérendi, honnan rövid mulatás után visszatérend erdei magányába.

XII. (Találkozás.)

Az őszi legszomorúbb szakában vagyunk.

Hosszas esőzések a földet mélyen áthatották. Ritka köd lepi el a láthatárt s nem engedi, hogy szemünk a messze távolban keressen nyug- s élvpontot.

Ily időben, ha hon a magányban mulatunk, akaratlanul is búskomorság lepi meg keblünket, mert minden szomorú, minden lehangolt körülöttünk. Természetes, hogy belvilágunk is arra lesz készítve a külbehatások által.

E szomorú őszi napok egyikén, a termékeny békési lapályt keresztülmetsző országúton, nagy utazó-hintót látunk lassan előbbre mozogni. A befogott erős öt ló alig bir léptetve haladni, annyira feneketlen és barátságos volt a jó búzaföld alkotta sár.

Ez azon esetek egyike, midőn mintegy sajnálkozva tekint a gazdagra a szegény juhász, kinek egész vagyona erős s kihízott isten-lovában összpontosul. Ő hordoztatva hű kísérelője által fölkeresi a mezsgyét, föl az árkok partjait, s mitsem gondolva a feneketlen úttal, fűtörészve ballag odább, míg közelében az utas, alig észrevehető kínos módon halad gazdag pompás lovain s kényelmes hintájában, s irigykedve tekint a juhászbundás atyafira, ki tovább ballag s elér még asnap oda, hova az ötlovas fogat minden ereje s büszkesége daczára el nem juthat.

A hintó belsejében Marosi ült nejével, a szép Ágnessel. Ki a magyarországi, napokig tartó őszi utazás fáradalmait ismeri, s még azt is tudja, mily viszony létezik e két lény között, nem fog csodálkozni, ha nemigen víg kedélyben találkozunk régi ismerőseinkkel.

Mindkettő kezében könyv volt, s csak néha-néha, mikor az út már feneketlennek látszott, vetettek ki a szabadba egy-egy pillantást, imához hasonló, minél hamarabbi szabadulhatásért e kínos s úntató állapotjokból.

A lapályon nagy nehezen keresztülhaladván a hintó, megállapodott, mert a fáradt lovaknak szükségök volt pihenésre. Addig is az inas leszállván különösen e célra készült fával kezdé szabadítani a kerekeket a ragadós sártól, hogy az amúgy is felette nehéz járművet néhány mázsával könnyebbítse.

A bennülők, leeresztvén a hintó üvegtábláit, a vidéket nézték, ha csakugyan vidéknek nevezhető oly végetlen lapály, mely e pillanatban még csak a délibáb tündéries jelenetei által sem varázsoltathatott széppé, minthogy a hűvös szél még a természet képzelő tehetségét is megdermeszté.

- Bárki mit mondjon - szólala meg Ágnes, - mégis csak szebb ország az a miénk, legalább útaink jók, járhatunk, kelhetünk tetszésünk szerint. Kopár hegyeink s erdőségeink pedig most is szebb képet alkotnak, mint e végtelen fekete lapály.

- Igazad van, csak azt sajnálom, hogy szép hegyeink mögött nem terjed e jó barna termékeny lapály, mert akkor szép vidék s jó búza is volna: mindkettő nagy előny.

- Gazdasági szempontból meglehet, hogy ez hasznosabb ország, de hogy Erdély terméketlen hegylánca ennél sokkal kellemesb, az bizonyos. Azt vélem, ki most itt lakik, mintegy elzárt, elszigeteltnek érezheti magát, mert legjobb akarata mellett sem mozdulhat ki helyéből.

- Ne hidd azt; itt is épen oly mozgékonyak az emberek, mint nálunk; mert mindezt megszokják, s alig veszik észre a feneketlen utakat.

- De halld csak, mi hang üti meg fülemet, mintha kiáltásokat s tömérdék eb ugatását hallanám innen jobb felől.

Ágnest e szavai után félelem lepte meg, mert azonnal akkor hirhedt rablók, s gyilkolási esetek izgaták fel képzelő tehetségét, - szerencséjére alig néhány percz múlva, egészen más természetű kép nyílt meg szemei előtt.

A közel fekvő kis ültetvényből, tán megérdemlette az erdő nevet, egész csoport fehérveres tarka kopó rohant ki egyszerre, nyílsebességgel hajtván az épen most felfogott friss nyomot. Alig értek a karcsú gyors ebek a szabadba, a lovasok kezdének kibontakozni a sűrűségből. Huszonnégyen lehettek körülbelül, mind zöld egyenruhában, zömök, virgoncz vadász lovakon. Nem tekintve sem árkot, sem bokrot, sem sövényt, követték a lármás csapatot.

- Nem messze lehetünk az alföldi vadászok tanyájától - mondá Marosi - mert tudtommal e vidéken őket kivéve, senki sem tart angol kopókat.

- Mondhatom, meglepő kép, - szóla közbe Ágnes, kis mélézás után, - itt kétszeresen az, e végtelen pusztaságon. Nézd csak, egyenesen felénk tartanak.

- Lovaik a mély földben pompásan haladnak; alig marad el három, négy közülök, a többi mind együtt tart. Lássuk csak, most neki mennek annak a sövényes ároknak.

- Csak baja ne essék valamelyiknek, mert ha jól látom, nem igen keskeny azon árok.

- Ha erről sokat gondolnánk, soha sem vadászhatnánk. Ne féltsd őket. Nézd csak, mint bukkannak egymásután keresztül a sövényen. Egy pillanat műve, s mind keresztül értek a nagynak látszó akadályon. - Ilyenkor a szenvedély ragadja el inkább az embert, mint a bátorság.

A vadászat egyenesen Marosiék felé tartott s valóban kellemes és élénk képet alkotott. Kellest, mert életet varázsolt élénk ott, hol minden holtnak látszék; élénket, mert annyi állat volt sürge mozgásban, annyi torok feszültségben, hogy az űzött vadat elérhessék.

Még egy ideig a hintó felé tartván a vadászat, egyszerre jobbra fordult s néhány percz múlva alig volt látható a rögtönzött jelenet s újra mély csend uralkodott. Csak koronként vala hallható egy-egy hangvisítás a ködborította láthatár mögül.

Utasaik elindulának, siettek a mint épen lehetett, mert egy közel fekvő csárdát akartak elérni még aznap. - Alig haladának negyed órát, a bakon ülő inas az ablakhoz kopogtatván, kezével jobbra mutatott. Kitekintvén a szabadba, látszott, miként a vadásztársaság, mely azalatt messze terjedő kört lovagolt át, ismét az országút felé tartott. Sokkal érdekesebb volt ez újból közelgő jelenet, mintsem az oly vadásznak - milyen Marosi volt, legfőbb fokra ne csigázza figyelmét.

Megállapodást parancsolván, feszült figyelemmel nézte, mint jó közelebb s közelebb a vad roham. Az ebek még mind fáradhatlanul hajtottak, de a lovasok fölött felhőként emelkedett a már-már tikkadni kezdő lovak kigőzölgése.

Az országutat e helyen, mint mindenütt honunkban, hol az utak járhatlanok, két széles árok köríté, nehogy az, ki kénytelen végig vergődni rajta, a feneketlenségeket kikerülhesse. Az út felé tartván, most már majdnem egyenes vonalban a vadászok. Marosi mindinkább nyugtalanabb lőn, s így szóla:

- Meglátjuk, hogy menekülnek keresztül e két hatalmas árkon, mert hosszas vadászat után, fáradt lovakkal, ez kétszeresen veszedelmes akadály.

A kutyák az árok szélén megállapodtak s nyomot veszelve, keresték azt ide s tova futkosva. Mire azonban a nagyobb távolságban követő lovas csapat elérte volna őket, kiugrasztották az

árok medréből a még meglehetősen erővel iramló nyulat. Ez, az országúton keresztül baktatván, mennyire csak ereje engedé, azon igyekezett, hogy veszélyes üzőinek szemei elől mihamarabb eltűnjön.

Azon pillanatban, midőn a farka a vadat kiugrasztotta, a lovasok mintegy gépileg egyszerre hatalmas «Shee ho»-t hangoztatván, elragadtatva a szép siker által, neki rohantak a felette magas s meredek felhányású ároknak. Legnagyobb része szerencsésen keresztülugratott, néhányan oldalt kerestek csapást, melyen tikkadt lovaikkal átvergődhetnének. - Az egyik vadásznak lova azonban különösen nagy s merész ugrást tett, s leérvén a magasságból a sáros útra, megszikamlott s oldalt elbukott. A többiek alig véve észre pajtásuk balsorsát, tovább vágatának. A ló félig az alatta fekvő vadászra nehézkedett, s első pillanatban nem volt képes fölkelni alkalmatlan s veszélyes fekhelyéről. Meglátván ezt Marosi, azonnal előre küldé inasát, hogy a szerencsétlen baján segítsen, mennyire csak tőle kitelhetik.

Mire az inas oda ért, mert csak pár száz lépés volt a közelgő hintó és bukott vadász között, már talpon volt mind a ló, mind tulajdonosa. Az elsőbbség megsértette egyik lábát, hogy alig birt lépést haladni, az utóbbinak pedig a homlokán ejtett seb vérzése, egész arcát elborítja.

- Ide küldött uram, ki maga is ide siet, hogy szolgáljak nagyságodnak, - szólítja meg az inas a vérbe borult vadászt.

- Köszönöm, barátom, fogja meg csak lovamat, majd megtörlöm sebemet s bekötöm kendőmmel.

- De hogyan is lovagolhatnak ily időben s ilyen helyeken oly sebesen. Jó az isten, mert csak egyiköknek lett baja, nem csodálnám, ha vagy három kitörte volna a nyakát.

A vadász nem igen ügyelt az inas okoskodásaira, hanem mint lehetett, bekötve sebeit, lova kantárszárát megfogva haladott a hintó felé.

- Most menjünk, hadd köszönjem meg uradnak hozzám való szivességét.

A nagy zavarban el is felejté a lovas megkérdeni, hogy ki ült a hintóban, kivel hozta össze a szent-huberti balsors, - hanem a hintó nyitott ablaka elé állott s csak akkor vevé észre, hogy annak belsejében nő is foglal helyet - meghajtván magát, így szóla:

- Bocsánatot, hogy ily szomorú s rendetlen állapotban bátorodom megjelenni nagyság előtt, de nem akartam elmulasztani köszönetet mondani a rögtöni segélyért. - E szavakat mondván, nézte csak meg közelebről a hintó belsejében ülőket, s annyira meghökkent, hogy alig volt képes eltitkolni zavarodását.

- Talán rosszúl érzi magát? - kérdé Marosi.

- Épen nem, - csak csodálkozás fogott el, megvallom, mert épen Kolozsvárt a székesegyház rostélyzatánál állottam, mikor gr. Marosi Gyula esketése történt Dévai Ágnes bárónővel, kikkel - ha nem csalódom - most szerencsés balsorsom összehozott. Én gróf Zendy Kálmán vagyok, ki akkor kevés ideig Erdélyben mulattam.

- Kétszeresen örvendek, hogy az, kinek segíteni akartunk csak - mert hála az égnek, nem volt segélyre szükség - régi ismerőseim egyike, kivel ha jól emlékszem, Nápolyban többször találkozáink a követségi palotában.

- Úgy van, most ugyan egészen más színezetű, de sokkal kedélyesebb találkozásunk, mert remélem, hogy a grófné s férje ily késő este, rossz utakon s veszedelmes rablókkal telt vidéken nem fog tovább utazni, hanem tanyákon meghálnak, mely e helytől alig van negyed óra járásnyira.

- Azt vélem, jobb lesz, ha férjem nem fogadja el a gróf úr szives ajánlatát, mert sok alkalmatlanságot szerezhetnénk az uraknak.
- Korántsem, sőt inkább mi, a régi magyar szokás szerint nagy örömmel fogadjuk a férfi látogatásokat, s lelkesedéssel női vendéget. Hogy pedig a grófné mindenkép meg legyen nyugtatva, bátor vagyok előre is megmondani, hogy már ez idén is több nő tisztelte meg jelenlétével szerény tanyánkat.
- Ha nyíltan biztosít, hogy nem leszünk terhőkre, elfogadom az ön meghívását, - mondá Marosi.
- Nemcsak hogy nem alkalmatlanok; de már előre is rendelkezésére adom istállómat: mert remélem, hogy pár napot a vadászat kellemes időtöltésének fog szentelni.
- Már ezt alig fogadhatom el, mert sietünk Pestre.
- Épen nem sietünk oly nagyon, - szóla a grófné; - ezt csak azért vagyok bátor említeni, mert tudom, hogy férjem fő mulatságai közé tartozik a vadászat.
- Annál jobb, mert így legalább bizton reméljük, hogy néhány napot nálunk fog tölteni.

*

E cserebeszéd után, Kálmán sánta lovát az inasnak adván által, a bakra ült, hogy kalauz szerepét vállalván, biztos kikötőbe vezesse a fáradt utasokat.

XIII. (Az alföldi vadászok tanyája.)

Mielőtt történetem elbeszélésében tovább haladnék, meg kell állapodnom pár pillanatra, hogy leírtam röviden azon helyet, hova utasaink vetődtek.

A békési vízmentes s legtermékenyebb lapály szívében nagy pusztás birtok közepett fekszik az alföldi vadászok tanyája. Emeletes, középnyagyságú épület, új schweizi modorban készült nyájas külsejű s tekintetű. Ha először közeledünk e pusztaságok közepett elrejtett csendes lak felé, alig képzelhető, hogy falai között s körül annyi lény cseng bong, mulat a legnagyobb egyetértésben, barátságban.

Maga a főépület több kisebb szobára van osztva, melyek mindegyikében két szent Hubert-lovag lakik. Ezeken kívül van nagyszerű étterem s még nagyobb mulatóterem, melyben tágas, élénk tűző kandalló körül foglalnak helyet a mulatók, pihenők esti órákban.

Ha a ház tetején épült erkélyre megyünk, valóban meglepő kép tárul fel szemeink előtt.

A tanyát környező, sűrű növényzetű akáczerdő, azontúl néhány rendesen művelt kert, a fákkal szegélyezett gazdasági épületek s a vadászok legfőbb kincsének, lovaiknak pihenő helyei, a messzeterjedő istállók, képezik a tájkép elejét s legélénkebb részét. A távolabb eső, nagy szorgalommal művelt ültetvények s az egész pusztát bekerítő magas akáczsövények mintegy foglalványát képezik az alattok elterülő kis világnak. E foglalványon túl terjed, mintegy köd-homályba burkoltan a mérhetlen lapály, melynek itt-ott kibukkanó tornyai, majorai, ültetvényei kölcsönöznek némi változékonytságot a tengerhez hasonló végtelenségnek. A még e vidéken létező roppant terjedelmű ős gyepek friss zöldje, mintegy ugyanannyi nagyszerű smaragdszínű tavat varázsol a jól művelt lapály láthatárára, s e látvány legmélyebben fekvő díszítményét képezi.

Sokat jártam s éltem az alföldön, de csak mióta többször mulattam e messzelátón, győződtem meg arról, hogy e végtelen, s unalmasnak látszó lapály is képes szép tájképet varázsolni szemeink elé.

Oka ennek részint azon szerencsés pont, melyen a tanya fekszik, mert körülötte terjed az alföld legműveltebb része, másrésztől azon majorság, melyről lenézve néhány ezernyi hold sík föld alig észrevehető hiányt képeznek; az egymástól mértföldnyire fekvő majorok s falvak pedig összeszorultaknak, szomszédoknak látszanak lenni.

A messzelátón kitűzött lobogó azt jelenti, hogy a vadászok együtt vannak és szívesen fogadnak el vendéget. A ház tetejének másik oldalán levő vészharang, a nem ritkán sűrű ködbe burkolt lapályban, elkésett s eltévedt vadászoknak útbaigazítója, megmentője.

A házat környező erdőcske, melynek legsűrűbb részében van a kopófalkák lakháza, kellemetes sétányt képez, s az azon túl terjedő s mintegy az angolkert közepét elfoglaló futópálya a vadászok mulatóhelye, mert itt egész nap lát az ember új lovakat érkezni, indulni, próbálni vagy idomítani.

A milyen meglepő az ujonnan érkezőre nézve e nagy pusztaság közepett e csinos s kellemetes környékű vadászlak, ép oly csodálkozást gerjesztő, sőt mondhatnám nálunk a maga nemében egyetlen - annak belélete.

Délig mindenki kis szobájában mulat s írás vagy olvasással foglalkozik, mignem megkondul a reggelihez hívó harang. Alig hangzottak el utolsó kongásai, az egyes kis hálósobákból kilépnek a lakók és sietnek az étterem felé, hol összegyűlvén, többnyire szótlánul végzik az emberi test fentartására annyira szükséges kötelességeket.

Óra eltelte után, megszólal a vadászmester sípja, s e hang hallatára mindenki elhagyja helyét s elkészülve lóra ül. Néhány percz múlva már az egész lovas társaság a vadászkastély előtt van összegyűlve. Mély hallgatás uralkodik még, mert részint a békétlen lovak nyugtalansága igénybe veszi a lovasok figyelmét, részint pedig azon feszült várakozás, melynélfogva a vadászok izgatott idegzetten lesik a bekövetkezendő eseményeket.

E csendet a vad első látása vagy kelése szakítja csak félbe, s egész szilaj lelkesedéssel kitörő örömmé változtatja annak elérése s elfogatása.

Néhány órai künn mulatás s vadászat után, alkonyatkor hazafelé indul a társaság, a mint kiki bír vagy akar épen. Mert vannak, kik szeretnének ugyan a sokszor hideg s ködös időben hamar haza jutni, - de lovaik kifáradása vagy eltikkadása miatt azt nem tehetik.

S vannak ismét, kik - mindamellett, hogy fáradhatlan vadászlovaik még sebesen bírnanak haladni, nem teszik azt, e pillanatban sokkal többre becsülvén azon nemes állatot, mely annyi mulatságot, élvezet szerzett, hogysem még túlfárasztani akarnák.

Végre vannak még, kik nem gondolva semmivel, vágatva sietnek a tanya felé; ezek képezik örömet s legszebb reményét a lótenyésztő gazdáknak, mert sok s jó lóra van szükségök.

Egymás után hazaérkezvén a lovagok, kiki szobájában mulat esti hat óráig, mikor ebédnél újra egybegyűl a hideg, friss levegő s fáradalom edzette társaság.

E lakomának már egészen más jelleme van, mint az előbbinek, mert azalatt mindinkább kifejlődik a jó kedv s az öröm a sikerült vadászatok, jó lovak, szép ugratások fölött.

Itt poharat emel valaki jó lováért, ott szép szeretőért; mások a társaságért, - barátságért s összetartásért ürítnek serleget. Szóval, ha nem sokat is, de valamicskét mindegyik csak fogyaszt a pezsgőből előszeretete tárgyáért, s ebből lehetetlen, hogy más kerekedjék, mint jó kedv, mely néha-néha, ázsiai fajtájú zenészeink búskomor nótái által nem kissé mozdíttatik elő.

Este a kandalló körül gyűlnek egybe a lovagok s részint kártya, részint vitázás, beszélgetés vagy olvasással töltik az éjfélig terjedő órákat, mikor ismét mély csend s béke áll be ez egészen különyszerű és szerkezetű kolostorban.

E tanyai élet kellemei valóban rendkívüliek; mert ott, hol annyi ember gyűl össze, kik mind jó ismerősök, barátok, pajtások; lehetetlen, hogy jól ne érezze magát az, ki még az életet nem unván meg egészen, kedveli a társadalmi viszonyokat s azon titkos kötelékeket, s barátságróli művelt fogalmakat, melyek megengedik sőt lehetségessé teszik, hogy annyi különféle jellemű ember hónapokat tölthet együtt, minden nevezetesebb súrlódás nélkül.

Lehetséges pedig ez, mert nemcsak lelkületre, de indulatra nézve is egyeznek, mert egy célnak, a vadászatnak, e legférfiasabb mulatságnak élnek, melynek köszönhetjük egyedül, hogy a mostani ellágyult szokások s viszonyok közepett, testünk edzett, bátorságunk éber, s nem ritkán kedvünk, kedélyünk ha nem víg is, legalább kissé derültebb lesz.

XIV. (Fogadtatás.)

Kálmán alig ült a hintó bakján, alig mondotta el utasításait a kocsisnak, - mélézni kezdte, s kevés perczek múlva annyira gondolatokba merült, hogy alig látszott ügyelni mindarra, mi körülötte történt.

Ő egyike volt azon fiatal embereknek, kik nagyon sokat éltek. Ifjúkori szerencsétlen szerelme csakhamar rendetlen s nem ritkán iránytalan életmódba sodrota. Mintegy erőltetve ölt el magában minden oly érzést, mely talán nemesebbnek vagy költőibbnek látszhatott a mindennapias kéjelgésnél. Szerencséjére - vagy ha úgy akarjuk, dicséretére legyen mondva - koránt sem illett össze ez életmód jellemének alapvonásaival, mert melegen érző szíve volt ugyan, de nem kívánt szeretni, azt akarván elhitetni magával, hogy arra már nem képes többé.

Nem tartozott azon feslett könnyelműek sorába, kik csak azért olyanok, mivel már nem tudnak másképp érezni s élni, mert az élet szebb s nemesebb színezetét meglátni, felfogni nem képesek. Ő könnyelmű volt, mert ezen mámor mintegy falat, várerősséget képzett körülötte, mely nem engedé, hogy azon hiányt, mely létében mutatkozott - a valódi nemesebb érzelmek nemlétét - éreztesse. Szóval Kálmán egyike volt azon fiataloknak, kik azért kedvelik a bort, zenét s minden zajos mulatságot, mert őket az élet valóságától elvonják s nem engedik, hogy föleszméljenek.

Elmélkedésének főrésztét jelenleg a sors azon különös végzete képezte, melynélfogva most már másodízben hozta őt egybe Ágnessel, kit azelőtt nem ismert, s kiről alig hallott volt szólni.

Bemegy Erdélybe, - miért? mert épen nem tudott mit tenni. Lovat próbál, de pajtásának lovásza késik s ezalatt meglátja Ágnest. Két éve, hogy ez történt, alig gondolt néha a szép nőre, nem is volt joga Ágnessel csak gondolati vagy eszményi összeköttetésbe is lépni; s mégis egy vadászat alkalmával ugyanazon lovon ülve, melyet akkor próbált s későbbben megvett s mely a legbiztosabb s ügyesebb ugrók közé tartozott, elbukik; - elbukik pedig Ágnes hintójának közelében s kénytelen ismét összejönni vele; sőt kénytelen Ágnessel - már csak azért is, mert művelt s nyájas ember - megismerkedni, rajta segítni, közelében maradni. Mindezek mily prózai elmélkedések s mégis mennyi költőiségnek vetik meg alapját oly kebelben, melyben a szerelem azóta bár lenyugózva, de megölve még nincs.

Mind ezen gondolatok zavarban s csak álmokként száguldoztak át kebelén. Nem tudta valóban hogy mit érez és mégsem szabadulhatott azon belső nyugtalanságtól, mely boldogságot vagy bűt, szerencsétlenséget vagy édent egyszerre varázsol lelkünk elé.

Szórakozott állapotából Marosi kocsisának kérdései költék fel, melyek által visszarántva a fellengzőbb eszmék világából az élet valóságos s igen egyszerű eseményei körébe, - felelt azokra, s a két előttük nyíló út közül megmutatá a vadászlakhoz vezetőt.

Megérkezvén, pajtásai közül még senkit sem talált ott, pedig már-már esteledni kezdte. Szobát nyitvatván vendégei számára, maga is szobájába ment, hogy megpihenjen és átöltözködjék.

Alig nyugodott pár perczig, sebe szerfölött kezdett fájni, szorgalmasan alkalmazott jégborogatások mégis annyira megszünteték a gyuladást s ez által a fájdalmat, hogy felöltözve fölmehetett a terembe, várva a majdan érkezőket s meglependő a társaságot kalandja elregélésével.

Megérkezvén az egyes vadászok, majdnem mindegyik azon kérdéssel lépett a terembe: «Hogy érzi magát Kálmán pajtás? s kié azon utazóhintó, mely az udvaron áll?» Zendy mindkettőre kielégítőleg felelvén, öröm hatotta át a társaság tagjait, részint mert ez okozta, hogy ily váratlan s kellemes vendégek keresték fel elszigetelt tanyájukat.

Mikor elvonultságban bizonyos rendezett s egy alaku foglalkozásnak élünk, a legkisebb eltérő esemény is kétszeres érdekekkel bír. E szerepet vala játszandó az alföldi vadászok tanyájában Kálmán kalandja, mely már is kettős érdekű volt, mert szép nővel hozta érintkezésbe szent Hubert lovagjait. Az egész nagy világban a nők viszik a főszerepet életünk pályáján; miért ne jutott volna e kedves osztálynak ugyanazon kiváltságos s érdekes állás e vadászok falai közepett is?

Már mind egybe voltak gyűlve a vadászok, midőn Kálmán bevezette Gyulát és nejét. Az elnök, ki már régtől fogva ismerte Marosit, fogadta a vendégeket s mutatta be egymásután a jelenlevőket. Alig lehet fogalmunk arról, mily varázserővel birt a szép nő megjelenése e lármás társaság közepett. Csend lőn s mindegyik, még a legszilajabb is ihlettel hajtotta meg magát a mai nap hősnője előtt. Kevés percz múlva egyes csoportozatokra oszlott a társaság, - Ágnes körött természetesen legtöbben egyesültek s mindegyik sajnálta, hogy nem őt érte ama baleset, mely Kálmánt részesíté azon szerencsében, hogy a grófnét bevezesse szerény tanyájokba. Szóval a jelenlevők majdnem mindegyikére különös kedves benyomást tett az idegen nő külseje s egyszerű modora, melynél fogva fesztelen s mégis komoly, csendes s mind e mellett mulattató birt lenni.

Gyulát az idősebb vadászok mulattaták, - elbeszélvén neki, mint alakult ez egylet, mint ment a mai vadászat, mily kellemesek az itt tölt napok?

Marosi szinte üdülni, fölmelegülni látszott e sok, valóban s nem csak látszólagosan élő lény között.

Ebédhez ülven, az elnök a maga helyét Ágnesnek engedé át, ki látva, hogy férje jobb kedvű mint máskor, örült mindazon eseményeknek, melyek ily jótékony hatást gyakoroltak ily rövid idő alatt Gyulára.

Eleinte nagy csend uralkodott, csak közönyös, mindennapias tárgyakról volt szó, alig hallatszott itt-ott néhány fentebb hangon folytatott cserebeszéd. Fölkelvén az elnök s poharat ürítvén a most már csak esetleg, de annál szivesebben látott vendégekért, mintegy kihirdtetett a szólásszabadság, mely érzés kettőztetve lőn az alföldi vadászok zenetársaságának búskomor magyar hangjai által.

Kálmán csendes volt s lehangolt, csak távolról nézve az élénk mozgalmakat; - vervesztése és sebének megújuló gyuladása idegrendszerét megháboríták s lázas állapotot idéztek elé. Mindamellet erőt vett magán, s nem távozott beteges állapota daczára is; alig tudák elhagyni szemei Ágnes bájos alakját.

Vajjon a szép nő észrevette-e azt?

Erre felelni csak annyiban vagyunk képesek, mennyiben bizton hiszszük hogy a nő tiz udvarló közül is első pillanatra ki tudja ismerni azt, kire gyakorolt ő legnagyobb hatást; legyen ez udvarló bár a legcsendesebb s elvonultabb.

Az elnök felköszöntését többen követték. A fiatalok egyike, kinek hangjáról meg leheté ismerni, hogy valaha kortes is volt, felszólalt. Elmondá, hogy az ő tudomása szerint ily alakú vadászegylet csak kettő volt a világon. Az első a XVI. században Németország őserdeiben alakult, tisztán oly emberekből, kik megunván az életet és világot, a rengetegben elvonulva egyedül a vadászatnak éltek kizárólag. E társaság főrendszabálya így hangzott: A sz. Hubert

lovagok tanyája küszöbén nő nem léphet át soha, mi más szavakkal csak annyit tesz, hogy ők gyűlöltek a nőket. Szegény Németország! - A második egylet a XIX. században alakult a magyar alföld megmérhetlen pusztáin, s ugyanaz, melynek tagjait most itt egybegyűlve látjuk. Ennek fő elvei közé tartozik, mennyire csak lehet föntartani a vendégszeretet honi szokásait, kettőztetett hódolattal viseltetvén a női vendégek iránt. Szerencsés Magyarország! hol mindenféle viszályok, bárminemű események daczára is fenmaradt a szépnem iránti határtalan tisztelet! - Mindamellet még eddig kevés nő tisztelte meg jelenlétével tanyánkat. Azon kevesek egyikét, kit ma szerencsénk van körünkben láthatni - az Úristen éltesse!

Roppant éljenzés követte e szavakat, mert mindamellet, hogy mindenki meg volt hatva Ágnes szépsége s kedvessége által, hányan nem gondolták a társaság tagjai közül, hátha e vagy ama nő ülne itt Ágnes helyett! A sziv ösvényei s messzeterjedő elmélkedései megmérhetlenek s örökkévalók, mert bármi alkalomnál fogva is mindig újra meg újra fölélednek.

Alig hangzottak el a felköszöntés utóhangjai, ismét csend lőn, hogy más szónokot kísérenkek figyelemmel az egybegyűltek.

E szónok, mindamellet hogy táblabíró volt valaha, valódi lovagias modorban lepte meg a társaságot. Kimondotta, miszerint itt tanyánkon alig vagyunk képesek illőleg ellátni vendégeinket, miért is ő ezennel közelfekvő falusi lakát adja rendelkezésük alá, remélvén, hogy ajánlatát elfogadják. Hogy pedig ez lehetővé tétessék, ma este teára hívja meg a társaságot, remélvén, hogy a lovagok közül többen fognak taláztatni, kik égő fáklyával kísérendik a grófné hintáját, megmutatandók, miszerint a szépnem iránti tisztelet csaknem mindent végbevihet, ha igazán akarunk; azaz, hogy képesek vagyunk legalább egy időre az éjjelt nappallá, a megmérhetlen utakat pedig ha nem is simákká, legalább veszélynélküliekké varázsolni.

Az egész társaság úgyszólván egyszerre kelt föl, s kijelentvén, hogy tekintve azt, miszerint a grófné barátjuk kellemes lakában sokkal kényelmesebben lesz ellátva, mint itt a folytonos zaj közepett, - felajánlották magukat éji kalauzokúl.

Ezekután az egész társaság megkérte Marosit, hogy engedjen az ajánlatnak, s töltsön néhány napot e vadászlak közelében. Eleinte épen nem akart ráállani, de később, mintegy lelkesítve a víg társaság és szokatlan élénkség által, csakugyan megigéré, hogy két napot itt fog pihenni.

*

Pár órával ebéd után a vadászlak fő ajtaja előtt állott Marosi kényelmes hintója, - körülötte tíz lovas, mindegyik kezében égő szövétnek.

Az éji sötéttel merő ellentétet képező fáklyák élénk világa, a lovasok köpönyegekbe részint playdekbe burkolt alakjai, a prűszkölő s nyughatlan lovak mozgása az egészet költői s regényes éjjeli jelenetté varázslák, s a regényes tünemény méltó tárgy vala Rembrandt világhírű ecsetére.

Kettőztetett volt ennek hatása miután lassan elindulván a hintó, az egész menet mozogni kezde. Mintha Ágnest a középkor valamelyik várkastélyából rabolták volna el kalandor lovagok, az ifjú lovagok ép oly figyelemmel s vigyázattal kísérek hintóját.

XV. (Lázás állapot.)

Kálmán nem vehete részt ez éjjeli díszmenetben. Láza annyira erőt vett rajta, hogy lehetetlen volt fenmaradnia. Nem csoda, ha levertté s mégis belsőleg izgatottá lőn testileg, lelkileg, mert egyrészt a sebkozta fájdalmak, másrészt szíve és lelke forrongásai hatottak lelkületére. Kettős megtámadás, mely alatt megtöretni sem puhaság, sem elfajultság jele, sőt mondhatnám egyedül az érzelmek fogékonyságát bizonyító legyőzetés.

Miért nem ugyanaz s egyenlő azon hatás, melyet szép nő látása gyakorol egyéniségünkre? Miért lehetséges, hogy sokszor feltűnő szépségű hölgyek egész sorozatával találkozunk a nélkül, hogy bensőnk az isteni szikra által föllelevenítettnek? Mi oka annak, hogy néha megpillantva valamely nőt, mintegy földöntúli érzelmek, soha nem tapasztalt álmok, szóval ki-mondhatlan vonzerő lepi meg lényünket, mely nem engedi meg, hogy csak pillanatra is, lelkileg legalább, távozzunk attól, kinek látása mindezeket érezteté velünk?

Erre felelni csak annyiban vagyunk képesek, mennyiben bizton hiszszük, hogy a valódi szerelem nem e külsőségekben rejlik, hanem leginkább s mindenek előtt azon lelki belső érintkezésben, mely megtörténik s megmarad akkor is, ha attól, kit láttunk, nincs hatalmunkban menekülni.

Emlékeztetem olvasóimat azon néhány, látszólagosan keveset jelentő szavakra, melyeket Kálmán akkor ejtett ki, midőn Ágnest a kolozsvári szentegyház előtt megpillantá. Mily nagy ellentét mutatkozott alig percczel előbbi mondatai s azon néhány szó között, melyeket rejtett kincsként idézett elő lelkének legmélyebb rejtekéből Ágnes első megjelenése. Ő úgyszólván nem érezte azt, mit mondott, s mégis kimondotta. - Miért? mert azon pillanatban lelke érzeményei erőt vettek szokásain, azaz mindazon hiedelmein, melyeket élte zajos folyamának következtében legbensőbb meggyőződésének tartott.

Ha talán Kálmán Ágnest először nem mint mátkát, mint oly nőt, kiről fölteszszük, hogy szíve s lelke egész erejével szeret - látta volna meg, aligha azonnal nem nyilvánul vala mind azon érzelmi ár, mely most eltakarva az élet zajos forgalma, a képzett külvilág által, nem volt még eléggé hatalmas túlnyomósságra vergődhetni.

A sors úgy akarta, hogy ismét találkozzék, sőt hogy megismerkedjék azon nővel, ki reá első látáskor oly nagy hatással volt. Szíve e második megtámadást már nem állotta ki, mert alig egy pár órai együttlét annyira fölmelegíté azt, hogy már is keletkeztek ábrándos, homályos érzelmek, melyek mint megannyi szálak Ágnes létehez kapcsolák gondolatforgását. Egy szó, melyet úgy lehet magyarázni, mint azt a szerelem kívánja, egy pillantás, melynek sugárzata oda lövell, hova mi azt óhajtjuk; mind e bizonytalan forrongás hatalmas szerelemmé gyuladt volna? Kálmán tehát nem szeretett még ugyanazon teljhatalmú erővel, mely csak akkor fejlődhetik ki, mikor viszonszeretetet remélhetünk; de már is szerelmes volt, mert nem birt többé megválni Ágnes képétől, szavai kedves hangjától, szemei átható tüztől.

Másnap reggel mihelyt Kálmán fölébredett, pajtásai azonnal egymásután érkeztek, tudakozódván, mint érzi magát? Bármit érzett volna, mindenesetre csak azt felelte volna, hogy jobban van, mert jobban akart lenni. Nemde, csak ha rögtön fellábad, nyílt remény láthatni Ágnest, lehetni vele, habár csak rövid ideig is.

Egész bizonyossággal nem mondhatjuk, vajjon jól esett-e Kálmánnak, vagy pedig csak mint szokatlan valami izgatta keblét mindaz, mit még pajtásai beszéltek.

Elmondák, mily kalandos volt útjuk, a nagy köd által vakítva s a temérdek fáklya daczára is mint tévedtek el kétszer, s mint vitte az egész csapatot ennek vagy annak ügyes ötlete ismét az igaz útra. Elregélék, mennyire mulattatá Ágnes ez éjjeli kalandozás, e körülötte mozgó rémes, fáklyafénydiszította lovas csapat élénk forgalma; mily jól mulattak egész estve; mily szerénységgel s mégis rendkívüli tapintattal vállalta föl Ágnes a háziasszony szerepét; végre mennyire sajnálják, hogy tovább, legalább egy hétig nem akar itt mulatni Marosi, s mégis mily nagy örömük azon fényes kilátáson, melynélfogva a pesti társaság ily szép nővel fog a jövő télen szaporodni.

Mindezek hallatára mit érzett Kálmán, azt könnyű megítélni, ha elmondjuk azon néhány szót, melyeket ez egész elbeszélés folyama közben ejtett.

- S én nem voltam ott, s talán ma sem lehetek még veletek.

Szegény, még azt nem merte mondani: «vele», pedig mennyire szeretne volna kiejteni e szép, e sokat mondó, e hatalmas szót, mely lelke állapotát, szíve könyeit árulta volna el.

A pajtások távoztván, csend lőn Kálmán körül, de belvilága annál viharosabbá vált. - Ugyanazon szoba, ugyanazon négy fal, melyet még huszonnégy órával ezelőtt kedvelt, szeretett, hol szívesen volt, - most börtönként nyomta lelkét. Komornyikának örökös unszolásai, melyek nem engedék, hogy elmélkedjék, mert folytonos jégborogatások által zavarták elméje folyamát, egyrésztől haragra lobbanták már különben is zajló keblét, másrésztől mégis jót tettek, mert úgy látszott, mintha érezte volna a hű szolga, hogy a minél hamarabbi felgyógyulás urának legfőbb óhajtása.

Dél felé Marosi megérkezvén, e szavakkal lépett be Kálmánhoz:

- Hogy érzed magad? - reménylem, lázad már mulik.

- Sokkal jobban vagyok; hiszem, hogy délután fölkelhetek s veletek lehetek.

- Jobb lesz, ha ma még nyugszol, úgyis rossz idő van; ma aligha lesz szép vadászatunk.

Mintha Kálmán a vadászatot, s nem egészen mást nélkülözött volna, betegen hevervén ágyában.

- Meglátom, mit mond az orvos.

- De hogy ne felejtsem megmondani mindazt, mit Ágnes reám bízott. Kérdezteti, hogy érzed magadat? s nagyon sajnálja, hogy tegnapi estélyünkben részt nem vehetél, mert csakugyan, ha te nem vagy, e mulatságot nem élveztük volna. Alig hallott valaha szólni e tanyáról. Kér, hogy vigyázz magadra, nehogy most csekély bajod komolyabbá váljék.

- Nagyon köszönöm a grófnének irántami részvétét. Ha valaki, bizonyosan én sajnálom, hogy e börtönben kell vesztegelnem, mikor mindenki mulat körülöttem.

Marosi szavai világgal értek fel Kálmán irányában. Mily sok képet, mennyi reményt csatolt ő e szavakhoz, melyek, ha hidegen megfontoljuk a dolgot, alig fejeznek ki mást, mint műveltség-eredményezte mindennapias érzelmeket, óhajtásokat.

A szerelmes ember lelkében minden csekélység reményt gerjeszt. Ő mindent képes felhasználni önjavára; fösvényhez hasonlít az, ki az utcán talált rongyokat fölszedi, mert azok hal-mazából kincset remél gyűjteni idővel. S másrésztől, ha hiszszük, hogy valóban viszontszerttetünk: nemde, minden eseményt ellenséggé állítunk fel irányunkban, - nemde hidegülest, feledést látunk ott is, hol azt feltalálni talán Diogenes sem volna képes. - Az emberi természet egyik jellemvonása, hogy mindazt, mi jól esik, fölépíteni igyekszik, s ha művét felrakta, ha azt tökéletesnek hiszi, még a lanyha tavaszi szellő érintésétől is félti, mert érzi, mily kevésbé állandók a kőből rakott paloták, s mennyivel ingadozóbb természetűek az érzelmek alkotványai.

XVI. (Az alföldi térségen.)

A magánylét, a rideg őszi esős idő, a szél süvöltése s azon benső vihar, mely folytonos hullámban tartá Kálmán beléletét, élte leghosszabb s unalmasabb napjaivá tevék a kalandját követő 48 órát. Mintha soha nem akarna vége szakadni e kínos órának, reggelnek, délutánnak vagy éjjelnek, mely őt a felgyógyulás perczéhez közelebb vigye; mintha Ágnes látása rá nézve új édent, nem ismert paradicsomot nyitott volna meg, mintha tudta volna, hogy kit ő egyszerre képes annyira megszeretni, lehetetlen hogy ne viszonozza e hatalmas tiszta érzelmet.

Azon pillanattól fogva, melyben valakit megszeretünk, melyben szívünk érzeménye új világot tár elénk, egészen más szavakkal tekintjük, mondhatnám figyelmesen vizsgáljuk feldobogó szívünk bálványát.

Így most is, - Kálmán alig szólhatott egész nap Ágnessel; de mennyivel többet látott, tudott meg, mint azok, kik őt körülörmkedve e vagy ama kifejezés, tréfa vagy elménczség által mosolyt vagy más jókedvre mutató kifejezést csálnak komoly arczára.

Valamely nőt nem akkor kell néznünk, mikor az körülvéve udvarlók által, már a neveltség s udvariasság igényeinél fogva is kénytelen nyájás lenni; gyakran még akkor is, midőn nagyon levert vagy szomorú; kénytelen nevetni, holott inkább sírni volna kedve; hanem akkor, mikor minden külbehátástól ment lelke s ennek következtében kifejezése pihen, magába vonul s felölti természetes belérzeményei alkotta köntösét.

Ezt téve Kálmán, csakhamar átlátta, hogy Ágnes korántsem oly boldog, mint minőnek leg-többen hiszik, vagy a milyennek látszani akar. Ágnes minden egyes elnyomott sóhaja, minden búskomor tekintete egy-egy új nagyítóüveg volt, melyen keresztül nézve Kálmán, széttepett szívébe tekintett. Nem tudta ugyan mi bú vagy szomorúság dúlja Ágnes boldogságát, nem tudta mi tulajdonkép az oka szenvedésének; de arról meg volt győződve, hogy sokat szenved s hogy azt ügyesen igyekszik elrejteni.

Ki figyelemmel kísérte kis történetünket, tudja, hogy ez egyszer Kálmán tapintata nem csalt, vagyis inkább, hogy Kálmán szerfölött nagy érdekléllel viselteték már ily rövid idő alatt is Ágnes iránt, különben alig bírta volna jól felfogni s igazságosan megítélni őt.

*

Estefelé végre elérkezett az orvos, egyike azon jó kedvű, fáradság s tapasztalásedzette Esculapoknak, kik a pókot soha nem nézik ugyan elefántnak, de ha elefántot látnak, azt kereken s minden tétova nélkül kimondják.

Alig vizsgálván meg Kálmán baját, azonnal kimondá, hogy nem érdemes még a holnapi napot is ágyban töltenie; jobb lesz - úgymond - egy kis szórakozás, ne búsuljon, nem lesz semmi baja.

Az orvos e szavai után Kálmán majd kiszökött az ágyból; ezt azonban zsarnoka keményen megtiltá, azt mondván: holnapig csak maradjon csendesén, pihenjen meg, fiatal urak, tévén hozzá az orvos, ha kis ujját nyújtja az ember, mindjárt keze után kapnak. Különösen eltöltotta, hogy egyszerre sokan ne mulassanak szobájában, mert a sok beszéd, felhevülés, dohányfüst most ártalmasabbak, mint holnap némi rendszeres mozgás.

*

Másnap, mintha a mindenható meghallgatta volna Kálmán fohászait, fényes nap terült el az alföld síkjain. Egyike azon mindent fölülhaladó őszi napoknak, midőn első pillanatban nem birunk feleszmélni tisztán: vajjon a tavaszi vagy őszi nap-e az, mely élénkebb keringésbe hozza vérünket és szebb köntösbe öltözteti e honi lapályt?

Örömmel nézte Kálmán, mint indulnak pajtásai a falka után, mint szökdécselnek lovaik, alig várva azon pillanatot, melyben megindulva a vadászat, lovasaik megeresztendik az őket most zsarnokilag fékentartó kantárszárakat. Örömmel nézte mondom mindezt, de korántsem bánkódva, mert mind a mellett, hogy nagyon szeretett vadászni, ez főmulatságai közé tartozott: nemde természetesnek fogjuk találni, hogy nem bánkódott akkor, midőn az ő paripája is készen állott, hogy Ágnes látogatására induljon rajta.

Csak egy indulatosság okozta érzés létezik az ember keblében, mely képes fölemészteni, magával ragadni, feledtetni mindent s ez - a szeretet. A valódi szeretet, nyilvánuljon bár élő lény- vagy valamely nagyszerű eszmeért: teljhatalmú, és ront s teremti maga körül mindent, mert érzi, hogy állása annyira nagyszerű s kivételes, hogy tömérdek helyre van szüksége terebélyes elágazásának.

Soha oly szépnek nem tetszett Kálmánnak az alföld, mint épen most, mikor végighaladt e termékeny lapályon, Ágnes felé. Soha Schweicz legigézőbb hegyei között, soha Nápoly hasonlíthatatlanul legszebb öblében csónakázva nem érezte azt, mit végiglépdégélve egyik mezsgyéjén, a távolban megpillantva zöld gyeptenger közepett azon tanyát, melynek falai között Ágnes él most.

Ki azon tanyát nem látta, melybe olvasóimat vezetendem, annak alig lehet fogalma az alföldi lakás valódi költőiségéről. Képzeljünk magunknak végtelennek látszó zöld gyepet, melynek szelid, egymásból eredő dombjai mintegy örökös hullámozást látszanak kölcsönözni ez eredeti tájképnek. Az itt legelő ménesek, gulyák s nyájak különféle hangú kolompjainak és csengőinek vegyületéből származó hangverseny, az egyes pásztorok sípjainak bús nemzeti nótái elevenítik körülöttünk a láthatárt s emlékeztetnek arra, hogy élő lényekkel vagyunk körülvéve. E gyp szélén látunk kis akáczerdőt, melynek sűrű s élénk növényzete elrejtí a néző előtt mindazt, mi belsejében létezik. Ez erdő oázokként menedékhelye a vidék különféle madarainak, melyeknek víg csevegése s játéka az ezeregy éj meséire emlékeztető kis világot képez a sűrűen egymásba folyó ágak közepett. E kis erdő középpontját alacsony, alföldi modor szerint épült ház foglalja el, külsejét körülfutó tornác s ennek elejét eleven sövény díszíti s teszi kellemessé. Ha a ház küszöbét átlépjük, kellemes érzés lepi el keblünket, mert bármerre tekintünk, mindenütt műveltség, kényelem egyszerűséggel párosítva lepi meg szemünket. Az itt-ott elszórt hirdapok s legújabb könyvek, a kényelmes, pihenésre mintegy felhívó karszékek, a kandallók élénk lángjai, s mindezeket jellemző tisztaság és rend, mind megannyi bizonyosságai annak, hogy életrevaló emberek lakába lépünk.

A házat környező csekély szabad tér nagy ügyességgel virágos kertnek van felhasználva, melyből a sűrű erdőcskén keresztül metszett út visz az egészet kerítő eleven sövényig, - mely egyedüli pont, honnét kilátás nyílik az előttünk elterülő gyepre.

E nyílás előtt állott épen Ágnes, midőn Kálmán a tanya felé közeledék használva a szép, meleg időt, sétát tett, megvizsgálendő ideiglenes lakása környékét.

Megpillantván Kálmán Ágnest, akaratlanul is vágatni kezdett s csak akkor állapotodott meg, mikor a sövény mintegy válaszfalként hátráltatá lova rohanását.

- Hogy érzi magát a grófnő, a magyar alföldön? - kérdezé, összerántva feltüzelt lovát.

- Nagyon jól, - de sokkal inkább örülök annak, hogy a grófot már annyira felgyógyult állapotban látom. Nem fog megártani a lovaglás?

- Semmi esetre, az orvos megengedé, hogy e szabad levegőt élvezzem kissé. Használva ez engedményt, siettem tiszteletemet tenni a grófnénak.

- Nagyon köszönöm irántam tanúsított figyelmét. Nem hiszi, mennyire tetszik nekem mostani lakásom. Ki hitte volna, hogy e pusztaságok közepett ily költői falusi lak létezhessek.

- Nehezen is van mása e tanyának az egész alföldön, annyira ügyesen és csinosan van rendezve környéke s benső felosztása.

- Csak mióta itt vagyok látom át, hogy nincs szükségünk nagyszerű kastélyokra, miszerint boldogok s elégedettek lehessünk. Higgye meg gróf Zandy, szívesen felcserélném Gerőfalvát e barátságos kies tanyával.

- Azt még sem volna tanácsos tenni, hamar megbánhatná a grófné e cserét. Egyedül az újdonság érzeménnyé hat oly meglepőleg lelkületére. Noha igazán mondva, e tanyát soha oly széppnek nem találtam, mint épen most.

- Az lehetetlen; mert jelenleg itt is, mint mindenütt a világon, hiányzik a mindezeket élénkítő természet zöldje, viránya.

- Higgye meg a grófné, a mindenható sohasem teheti díszesebbé e tanyát, mint a mostani pillanatban - monda Kálmán, mintegy fentebb s határozottabb hangon. - E szavak után Ágnes megijedve sütötte le szemeit, mert a nők, bármi szorgalommal látszassanak is kerülni azt, mi dicséretüket zengedezi, mégis szívesen elnézik, ha a férfiak vétnek néha-néha e rendszabály ellen. Nem csoda, ha Kálmán e szavakra fakadt, mert talán sohasem volt Ágnes ily szép, mint épen e pillanatban. Lelke szenvedései, mondhatnók kínjai, arcának sápadt, búskomor színt s kifejezést adának, miáltal kettőztetve lőn barna szemeinek s fekete hajának éjsötét s mégis annyira fényes színezete, sugárzata. Fekete selyem útiköntöse hű ecsetként rajzoló természetnek karcsúságát, szelid deliségét. Azon kifejezés pedig, melyben harag, s mégsem rosszalás, visszautasítás, s mégis bizonyos vonzódás látszott eláradni egyszerre egész valóján, annyira bájossá tévők, hogy a leghidegebb fontoló kebelre is aligha nem volt volna hatással.

Kálmán egy ideig mélyen hallgatva csüggeszté szemeit Ágnesre, s e pillanatban feledte az egész mindenséget, feledte, hogy vannak Ágnesen kívül még lények e világon, feledte, hogy az illedelem, a becsület s férfiasság szabályai nem engedik meg, mikép érzélgésnek adja át magát s fölfedezze e nőnek mindazt, mit érez, mi lelkét szaggatja s mégis éltető balzsamként ömlik el szívében - egyedül Ágnesnek élt s őt nézte.

Mindketten fölrezenve málázásukból, első pillanatban alig tudtak szóhoz jutni. Ilyenkor a szép vagy rút idő, a jó vagy rossz út segítnek rajtunk, mint olyan tárgyak, melyek taglalásába bocsátkozni nem nehéz, bármily lelki állapotban legyünk.

Még tartott a cserebeszéd, mígnem végre Kálmán erőt vett magán, s észrevevén, hogy e látogatást hosszúra nyújtani sem joga, sem szabadsága nincs, búcsút vőn s hazafelé indult.

Mi lassan, mi erőltetve haladott lova, mintha kitalálta s tudta volna urának legtitkosabb érzelmeit; épen oly nehezen ment most hazafelé, mint máskor sietve.

Kálmán nem mert visszatekinteni, mert félt, hogy azon hely látása, hol ő élte legszebb perceit élvezte, reánézve tűrhetlen, aggasztó volna.

S jól is tette, mert a mit láthatott volna, az belső küzdelmeit, lelke nyugtalan forrongását csak annál inkább élesztette volna.

Ágnes elbúcsuzván Kálmántól, még egy ideig a sövény mögötti helyén maradt s nézte, mint távozik a lovas s tulajdonkép még sem látta. Éltünk folyamában azon kétes pillanatoknak egyike az, midőn szemeink bizonyos kimért tárgyat látszanak vizsgálni, mig gondolatunk és szívünk érzeményei zavart, messze elágazó érzelmi mindenséggel lépnek szövetségbe. - Nem látunk, nem hallunk semmit, de annál többet s újabbat érez s élvez bensőnk chaoshoz hasonló világa.

XVII. (Mily szépek álmaink!)

Marosinak rendkívül megtetszett az alföldi vadászok életmódja. Úgy látszik, mintha e körülötte uralkodó élénkség jó hatással lett volna csüggedett lelki állapotára, mintha képes volna felrázni álmaiból azt, ki ébren nem bírja megőrizni kincsét, azt, kiből az önzés kellemetlen bús érzete minden szelidebbet s szebbet többé felfogni nem tudó lényt képzett, faragott.

Engedve a legalább pillanatnyi vidámabb érzelmeknek, néhány napot töltött még a tanya közelében, kivált miután átlátta, hogy Ágnes, ha nem mulattatja is mindez, legalább szívesen s csöndesen tűri. Vajjon Marosi képes lett volna-e még tekintetbe venni azt, mi Ágnes előtt kellemes vagy kellemetlen, mi örömet vagy bűt szerez elnyomott lelkiületének, szaggyatott szívének?

E néhány nap Kálmánra nézve rendkívül nevezetes volt, mert megérlelék mindazon érzelmeket, melyek eleinte keblében csak mint bizonytalan, mámorhoz hasonló sejtelmek léteztek. Szorgalmasan igyekezett elrejteni, mondhatnám elfojtani a kitörni akaró lángokat, nehogy megpillantva azokat valaki, tüzet kiáltson s ez által megsértse szerelme boldogságát. Ágnes talán máskor inkább mint most képes lett volna mindazt meglátni, mi történik Kálmán belsejében, keble legmélyebb rejtekében; ő még most annyira szerette férjét, hogy az ő üdülésén kívül alig volt fogékony más valami benyomásra. Pillanatig azt hitte, hogy talán mégsem álom azon előérzet, melynél fogva ő bizton reménylette mindig, hogy férje nem fog örökké oly hideg, oly meggondolt maradni, milyennek az utolsó időben mutatkozott, hogy el fog még jőni azon szép időpont, melyben feledve mindent, mit szenvedett, házastársának első hónapjai fognak föltámadni újra s tavaszt teremteni ott, hol most hervadást kénytelen látni, érezni. E két lény tehát, közepette e körülök uralkodó élénkségnek, szórakozásnak, képes volt álmodni, pedig mily kellemesen, mily szeliden s mégis nem ritkán mily fájdalmasan!

Kálmánt az ébredő szerelem, azon érzés, melyet csak láthatlan hatalom bír előidézni, azon érzés, mely támad s megmarad gyakran akkor is keblünkben, mikor átlátjuk, hogy az szerencsétlenségünket okozza - túlvilágba ringatá, s sokszor felrázkodtatá, hogy lássa, hogy élje át a pusztá valót, a vizsontszeretet hiányát, a legcsekélyebb reménynek vesztét, elolvadását.

Kálmán álmai mégis mily szépek voltak! mert ki azon erővel szeret, mely tisztán keblünk legmélyebb forrásából fakad, az remél akkor is, midőn még alig lehetséges, hogy történt legyen valami, mi reményt gerjeszthetne, - az remél akkor is, mikor minden jelenség, minden megtörtént, mi azt látszik bizonyítani, hogy ügye elveszett s hogy azon szív, melyhez szólani mert, ránézve márványként néma és hideg.

Mily kár, hogy annak keble, kit megszeretünk, nincs kitárva előttünk, mennyi fájdalom, mennyi kín s gyötrelemtől kiméltetnénk meg, mi sok élvezet s boldogság birtokába pillant-hatnánk sokszor egyetlen kémlő tekintet által!

Mert vagy részvétet, vagy közönyösséget szemlélnénk, s akkor érzelmeink lehetetlen, hogy az ott látottak után nem indulnának meg, nem történnék az, hogy sokszor évekig egymás közelében élnek oly lények, kiknek keblökben éledez az egymásérti szeretet hatalmas szikrája, de kik annak létét hinni sem mernék, annál kevésbé reményleni; s az sem történnék, hogy azok, kik szívök teljes erejével szeretnek, imádnak, hosszú idő után egyszerre lerántva a pusztá földre a fellengős menyországból, kényteleníttetnek átlátni, hogy visszaéltek keblök érzelmével, hogy porba sujtják ma azt, kit még tegnap reményekkel kecsegtettek.

S mégis jobb talán, hogy nincsen úgy, mint én most kívánom; mert ekkor vége volna örökre minden költőiségnek s azon bizonytalan reményalkotta, most kecsegtető, majd aggasztó érzelmeknek, melyek egyedül képezik benső éltünket. Az örömnél úgy mint a kínknak két színe mutatkozik; az öröm nem mindig tiszta, a kín pedig nincs mindig megfosztva minden örömtől.

Mily boldog lett volna Kálmán, ha Ágnes legtitkosabb érzelmeit tudá vala, azon érzelmeket, melyek e nő keblében nem bírtak ugyan még öntudattá fejlődni, de melyek megvoltak, bármint harcolt is azok ellen.

Miért örült Ágnes Gyula üdülésén annyira azon pillanatban, melyben mintegy kénytelen volt átlátni, hogy férjét csak különálló hatalom, nem pedig nejének szíve bírja fölmelegíteni, eleveníteni? egyedül azért, mert tiszta jellemű, jó szívű s kedélyű volt s mert - és ez a főök - Kálmánt látta. Látod amott ama lelket, ki az ártatlanság öltönyében bolyong a világban, hogy keresse azt, mi keblében hiányzik, ki bolyong, hogy kincset találjon, melynek birtoka nélkül nincs üdv, nincs boldogság, - ki bolyong, hogy fölkeresse a szerelmet.

Mily veszélyesek s bizonytalanok útjai!

Miután hosszasan ment volna rideg, kopár vidékeken keresztül, magas sziklafalhoz közeledék, a szikla mintha el látszott volna olvadni s helyébe virágos kert, az elevenség minden tüneményeivel ékesített éden támadt. Mily jól érezte magát szegény lélek e kertben, mily szép friss volt minden körülete, pillanatig azt hitte s reménylette, hogy feltalálta azt, mit hosszú idő óta hiába keresett kopár mezőn, sziklás hegyeken s a kiszáradt folyamok medrében. Alig hogy kissé otthonos volt ez új boldogság közepett, alig hogy föl bírta fogni mindazon szépet s kellemest, mit elébe tár minden egyes bimbó s fűszál, hideg szél kezdé dermeszteni a körülötte csillogó virányt, s a virágokból kavicsok, a kavicsokból kövek s ezekből végtére ismét sziklák támadtak, nagyok s meredek, mintha el akarnák nyomni, megsemmisíteni azon lelket, ki nem rég még oly boldog s elégedett volt. A lélek a mindinkább közeledő s őt utoléró sziklák által üzve tovább sietett, a virágos kert körülötte mind kisebb, a sziklák annál ijesztőbbek lőnek. - S végre tág kapuhoz ért újra, mely a tömkeleg mérhetlen utaiba nyitott bejárást, a tömkeleg veszélyes utain túl a most látott s veszni kezdő kertnél sokkal szebb s fényesebb csillogott. A szegény elkínzott lélek most már nem tudott mit tenni, szeretett volna átlépni a tömkeleg veszélyes utain, hogy elérjen egy új boldogságot, de félt az utak veszélyes voltától. Letérdelt s imát bocsátott a mindenhatóhoz: mentené meg a veszedelemtől s változtatná ismét virágos kertté a körüle tornyosuló sziklafalakat. S imáját meghallgatá a mindenható!

E lélek Ágnes, a szikla, mely egy időre virágos kertté válik, Gyula, - a tömkeleg a becsület s azon gyenge szálaikon még lengedező szerelem, melyet Ágnes érzett volt Gyula irányában; s e tömkelegen túl az a csillogó éden - az Kálmán.

XVIII. (Elválás.)

Néhány napi mulatás után Marosi csakugyan másolhatlanul elhatározá, hogy induland.

Kálmán ezt megtudván, mintha megsemmisült volna, épen oly érzés rezgette át keble húrjait. Annyira gyengék vagyunk, annyira alávetvők lelkünk érzeményeinek, hogy ezek előtt mintegy leborulva, szemünk világa, észbeli tehetségünk minden működése megszűnik, eláll. Kálmánt annyira áthatotta Ágnes képe s lényege, hogy alig volt képes felfogni, átlátni, miszerint már is el kell válnia, oda kell hagynia szép álmait. Pedig mily természetes, mily rendszeres volt az, hogy Marosi tovább nem mulatván a társaság közepett, útnak indult. De Kálmán ezt nem tartotta természetesnek, nem bírta átlátni, hogy Marosi, mint szenvedélyes vadász, oly hamar megválhat e szép s kellemes időtöltés szórakozásaitól, kivált miután ő a nejébe szerelmes. S mégsem merte kérni Ágnest vagy Gyulát, hogy hosszabbra nyujtsák ottlétök idejét, mert félt attól, hogy e sürgetése feltűnő, alkalmatlan, rendkívülinek látszhatnék.

Mind hiába! Ágnes elindult!

Az induló vendégeket tizennégy lovas kíséré mintegy díszmenetet képezve a lassan haladó hintó körül. - Majd ez, majd amaz nyargalt a hintó ablakához, hogy néhány szó elmondása által értésére adja a szép nőnek, miszerint ő is itt van. Csak Kálmán nem mert közeledni, csak ő nem bírt szólani, mintha görcsös érzés bilincselné le tüdejének erejét, gondolatának sokszor annyira rohamos járását. - Úgy irigyelte mindazoknak kedélyes lelkületét, kik Ágnessel szólni bírtak és mertek.

Ő szeretett s azok nem, ő nem szólhatott, mert minden szava elárulta volna benső viharát, el szíve fájdalma, s hátha mindezért sajnálkozó mosolynál egyebet nem aratott volna?

Az országúthoz érven a díszmenet, megállapodott. Az egész társaság búcsut vőn a vendégektől s visszafordult. Most már Kálmán is kénytelen volt közeledni Ágneshez, meghajítani magát s pár szót rebegni. Örömmel s mégis megtört szívvel hallgatta Ágnes szavait s Marosi köszönetét a szerzett kellemes időtöltésért. Örömmel, mert mintha másképen szólott volna a szép nő hozzája, mint pajtásihoz; megtört szívvel, mert most valósággá vált csakugyan mitől borzadt - az elválás.

Visszafordulván Kálmán, elereszté lova kantárszárait, s az ki nem térve az útból, intés vagy utasítás nélkül lépdegélt az annyira ismert úton végig a tanya felé, míg ura gondolatokba merülten, alig tudta hol jár, mit érez vagy nem érez.

Feleszmélvén Kálmán, bensejében kissé világosság, öntudat kezdte támadni. S mi volt az, mit legelőször megérezett, mi leginkább fájt s hatott lelkületére. A körülötte terjedő pusztaság és csend, - azon végtelenség, mely nem nyújt nyugopontot sem szemének sem érzeményeinek.

Ez egészen természetes érzés, annál természetesebb Kálmánnál, ki most kezdett szeretni új erővel, soha nem tapasztalt hatalommal, mely legyőzte a zajos mulatságok által edzett közönyösségét, pedig minden remény nélkül; szeretett, mi még inkább természetessé s jogossá varázslá érzelmeit.

Mert ha viszonszeretet boldogít bennünket, akkor mily könnyű távol lenni szerelmünk tárgyától, hiszen tudjuk, meg vagyunk győződve, hogy ő ha testileg nem is, szellemileg minden esetre velünk van. A hova nézünk, a hova lépünk, őt látjuk, vele mulatunk, ő benne s általa élünk. Mily más annak állása, ki szeret, de tudja, hogy viszonszeretet reá nézve nem létezik, - az csak addig boldog, csak addig nyugodt, míg szemei azon alakon csügghetnek, mely

reánézve fölér egy étellel, egy mindenséggel. - Miért? - mert reményili, mert hiszi, hogy minden szava, minden pillantása új emeltyűje s kimondója annak, mi keblét lelkesíti, hiszi, hogy ha sokszor, folytonosan s mindig elmondják szemei, elrebegik ajkai azt, mit nem mer világosan elmondani, kitárni, talán észreveszi az, kit imád, talán megsajnálja, ez pedig minden támadó szerelemnek egyik alapos talpköve.

Mikor Kálmán távozni látta Ágnesset, első gondolata az volt, hogy ő is távozzék, induljon oda, hová szíve bálványá menend. Ez nem volt lehetséges s mitsem segített volna rajta, - sőt talán éppen ez által zárta volna el előtte a jövőnek még ismeretlen ösvényeit.

*

Azt mondják, hogy valódi lelkes lovas vadász előtt nincs türethetlenebb, nincs utálatosabb látvány a fagy dermesztette földterületnél. Igaz, mert akkor vége szakad minden reményének, minden multságának, tétlenségnek kénytelen odaengedni szenvedélye élénk vágyait. S mégis van eset, mely kivételt szenved, mely lehetségessé, sőt természetessé teszi, hogy a leglelkesebb vadász is nem óhajt mást, mint fagyot, havat.

E kivételes lelki állapotban volt Kálmán azt kívánva, bárcsak egy hideg éjszaki szél sziklává varázsolná e gőzölgő mély, lágy földréteget, mely néhány nappal ezelőtt, mint legkedvenczebb multságainak fő feltétele, örömet s minden multságát képezte.

Ez északi szél lehetségessé tette volna, mikép ő, mint a legszenvedélyesebb vadászok egyike, a nélkül, hogy bárki előtt is feltűnt volna, távozhatott s akkor ki tudja, nem találkozott volna-e hamarabb Ágnessel, nem közelített volna-e inkább végczéljához, melynek elérése most még a lehetetlenségek közé tartozott.

Szegény szív, csak tűrj, csak szenvedj, csak remélj - s talán mindez segít rajtad, s birtokodba keríti a legfőbb boldogságot. - De valóban szegény, megtört és sajnálatraméltó csak akkor leendesz, ha mindez egy csalódásokra következő szomorú valósággal fog egyesíteni; miután elvérzettél s kilehelte érzeményeid legszebbjeit.

*

Ily gondolatokba merülten érkezett vissza Kálmán a tanyára, - a felső terembe gyűlve találta mind a lovasokat. Lehetetlen volt zavarodását eltitkolnia annyira, hogy azt egyes jobb pajtásai észre ne vették volna. Ő azonban lehangolt lelkületét gyógyulni még folyvást nem akaró sebének tulajdonítá egyedül.

A lágy időjárás még hetekig tartott s így természetes, hogy Kálmán is heteket töltött a vendéglak környékén. A folytonos mozgás s egészségének teljes helyreállítása jól hatottak néhány nap alatt annyira megrázkódtatott lelkületére. A szórakozás más gondolatoknak is utat nyitott. Jó kedve visszajött s nem ritkán túlzottnak is látszott. Ő mindig szorgalmas s ügyes lovas vadász volt, de most kétszeresen azzá lőn, mert szenvedélye a szívben talált nyugpontot, éltető erőt. - Ki szerelmes, az kettőzöttetett erőfeszítésre s bátorságra képes, mert fensőbb hatalom ragadja el s nem engedi, hogy az ész kicsinyded okoskodásai lecsillapítsák vére forrongását.

XIX. (Egy kolostor romjai.)

Ha azon országúton, mely Marosi gerőfalvi lakása előtt elvezet, éjszak felé egy mértföldnyire haladunk, jobbra szűk völgy kapuja nyílik meg előttünk. Ennek mélyéből felénk rohanó hegyi patak sziklaormok által elszaggatott habos árja, mielőtt az országút e pontjára épült hid alá ömlenék, két, hatalmasan ég felé tornyosuló sziklafal képezte szoroson át kénytelen utat törni magának.

E völgy annyira szűk, hogy a patak mellett vezető, majdnem egészen elhagyott úton itt-ott a földomlások miatt alig haladhat egy szekér veszély nélkül.

Mintha a polgárosodás világán túllépve a vad természet századok óta elhagyott határát érintenők, olynemű érzés fogja el a vándort, mikor lekanyarodva a síma országútról, a völgybe irányozza lépteit.

Végighaladva az egyenetlen köves úton, akaratlanul is a természet vadsága s az oldalunk mellett leömlő patak zúgása a közönséges élet határit túlszárnyaló képekkel tölti meg elménket. Természetessé válik előttünk, hogy Skóczia hasonjellemű vidékében alig találhatik ember, ki hitelt nem adna egy rémes árnyvilág jeleneteinek, kinek képzelő tehetsége elég fogékony ne volna a lelkek, bűvös látványok ismeretlen s borzalomteljes világával foglalkozni, azoktól rettegni vagy reményleni s őket másrésről segítségül felhívni vagy kerülni.

Egy ideig haladva e veszélyes úton, a jobbunkon végignyuló hegyláncz kissé háttérbe szorul s katlant képez, melynek erdőségszegélyezette legmélyebb pontját östekintetű lakház foglalja el. Külseje elhagyott, régi kolostor jellemű, mit még inkább kiemel a hegy oldalába épült kápolna, mely most is fennáll s az egész épület balszárnyát képezi.

A kolostornak többi még meglevő része majdnem az útig nyúlik, a természet képezte katlan üres része kertnek van felhasználva, az egészet terebélyes, tekintélyes erdőség sűrűje környezi s rejti el a nagy világ kíváncsi szemei elől.

Az épület hosszas négyszög, melynek hátulsó része s a kápolnát képző balszárnya a hegyhez támaszkodik, míg jobb szárnya az útra, előrésze a kertre néz. Majdnem egészen elhagyatott állapotban korhadoz. Első tekintetre alig látszik lakhatónak, annyira kellemetlen s a mostani kényelem és csinoságalkotta eszmékkel ellentétet képező benyomást idéznek elé vakolatlan falai, roskadozó ajtai s a ház felső emeletének bagolyfészkekkel telt ablak nélküli szobái. Az egyedül szép, mi az újonnan érkezőnek feltűnik, azon pont, melyen épült a kolostor. A körülünk ég felé emelkedő erdős hegylánczok, a rohanó patak hófehér habzása, az ezt környező sziklacsoportozatok s a kép közepét elfoglaló romszerű kolostor, festészileg érdekes, nagyszerű, búskomor jellemű tájképet alkot.

A kertnek egyedüli díszje a friss pázsit s néhány százados tölgy- és hársfa; ezek tekintete mintegy komolyságra inti a könnyelműt, terebélyes árnyok pihenésre a fáradt vándort.

Átlépve e kis téren, ívalaku ajtóhoz érünk, mely kővel kirakott tornácba vezet, e tornác s az abból kinyúló néhány szoba egyedüli lakható része a nagy épületnek. Ezek belsejét vizsgálva, kettejét a birtokos lakaszobáinak vagyunk kénytelenek tartani, ítélve az elszórt könyvek, ruhák, fegyverek, képek, költői rendetlensége után. - A többi, ezekkel szomszédos helyiségek, úgy látszik, a cselédség lakását teszik.

Míg Marosi és neje, elhagyva az alföldi vadászok tanyáját, Pestfelé utaznak, mi keressük fel ez elhagyott romokat.

Az ősz - a természet élénkebb szépségeitől megfosztott évszaka még búskomorabb színbe ölti a kolostor környékét. Ki először ér e pontra, mintegy lehetetlennek tartja, hogy mind e szomorúság közepett létezhetik élő lény, kinek habár ritkán - de mégis támadhatnak élénkebb színezetű, kedélyes gondolatai, eszméi; csak elégedetlenség, szomorúság s bú tanyázhatnak e mohos falak között, e vad vidék völgyében.

Ha vizsgaszemekkel nézzük, a főlebb említett lakszobák egyikében fel- s alájáró férfi arczvonásait, aligha helyesnek s valónak nem leszünk kénytelenek tartani e hiedelmet.

E férfi egész lényén elégedetlenség, életuntság s a gonosszal némileg határos gúnyos arcz kifejezés ömlik el. Nem szép reményekkel, nem is víg s derült képekkel látszott foglalkozni képzelőtehetsége; sőt a bosszú s harag gúnymosolyba foglalt képe az, melyet látása előidéz.

E romok birtokosa, kit most ily jellemű arczkifejezéssel találunk szobájában, nem más, mint régi ismerősünk, Örkényi Béla.

Két éve, hogy ősei ez elhagyott lakában letelepedett. Miért változott ez idő alatt egykori élczes, kedélyes jelleme búskomorrá s keserűvé, tulajdonkép s határozottan senki sem tudta. Rebesgették közelebbi ismerősei, hogy egy nővel viszonya következtében lőn ily visszavonulttá s vaddá; mások egész mesét regéltek, mintha csalódott szerelem, megsértett hiúság volt volna okozója e rögtöni változásnak. Bárki mit higgyen vagy meséljen róla, mi ismeret-ségünk első pillanatától fogva elégedetlen, epés kedélyűnek ismerjük őt s alig tudnók másnak képzelni.

Fel- s alájárva ilyforma párbeszédet folytatott önmagával:

- Tehát csakugyan elutaztak, czélom el volna érve e részben. Sajnálom, hogy Gyula Pestig kíséri, ez mintegy eltérés legalább pillanatnyira azon úttól, melybe én őt lassankint bevezettem. Terveimre nézve ez együttutazás veszélyes lehet, mert olynemű jellemre, milyen Marosié, hely- s levegőváltoztatás nagy hatással lehet. Mit Ágnes régóta nem bírt elérni, kissé szívesebb és szeretetreméltóbb bánásmóddal most tán elérheti, s ez, ha mást nem vonz is maga után, mindenesetre ismét hosszú időre leend képes szilárdítani e nőnek Gyula iránti szerelmét. De bizzunk Marosi kifáradt, minden költőiségből vagy nagyobb fölindulásból már kifogyott jellemében. Hiszem s reménylem, hogy most is örvend már a jövő télnek, mikor majd háborítatlanul s nem kínozva egy nő alkalmatlan szerelme által, függetlenül s kényelemmel élhet, mitsem gondolva a világ s ismerősei véleményével.

Nemde ez azon irány, melyet a nélkül, hogy maga észrevette volna, de melyre szerencsémre nagyon is fogékony, eléje szabtam? Nemde ő volt az első, ki elpanaszolta neje bús, feszült eszméi, költői s ábrándos szerelme okozta házi gondjait, ez által mintegy önmaga adva irányt gondolatimnak, melyek örömmel találkoznak most s bármikor is egy szép egyezség felbomlásával, minden szerelmi boldogság semmisülésével.

Az emberi természet rosszasága leginkább akkor fejlődik, midőn azt, mit tőlünk a sors vagy az emberek szívtelensége megtagadott, mások birtokában látjuk. Ha nekem nem juthatott osztályrészüln boldogító szerelem, miért birhassák azt mások, vagy ha élvezik, miért ne raboljam el azt, mitől engem oly hitetlenül megfosztottak? Sokszor mintegy borzadok önmagamtól, de valahányszor lelkem s kedélyem állapotát összehasonlítom annak tetteivel, ki mindennek okozója, még jónak és szelidnek tapasztalom mindazt, mit érzek és cselekszem.

Nem választhattam jobb tanyát magamnak őseim ez elhagyott lakánál; valahányszor e romok között fel- s alálépdégek, úgy érzem, mintha magam is rom volnék. - Minden, mi költői, mi szép s víg volt, kihalt kedélyemből, a négy falon kívül nem maradt egyéb e roskadozni nem

akaró testnél; ez megmaradt, hogy megmutassa a világnak, miszerint a test élhet még, bár kihalt belőle a lélek, megbosszulandó e fél halált.

Még egy ideig folytatva sétáját Béla, az ablakhoz lépett, mely a háza előtti kis kertre nyílt.

- Mily szomorú és zordon időjárásunk, szóla önmagához, - hasonlít szívem állapotához. Meg fogja-e a tavasz változtatni mindezt? teremte-e életet ott, hol most halotti csend uralkodik? Vajjon felenged-e akkorára lelkem is? alig hiszem, hogy az évek óta dermedő jégréteg oly rögtön olvadásnak indulhasson.

E pillanatban a kert roskadozó kapuján izmos öreg parasztember lépett be s egyenesen a ház ajtaja felé tartott.

Béla megrántva a csengetyűt, belépő inasának parancsolá, hogy tudná meg, mit akar az idegen.

Kis idő múlva a visszatért legény ily választ hozott:

- Szolgálatot keres, erdőcsősz volt s mostani urát odahagyta, mert nem tud egyezni feljebbvalóival.

- Kinél szolgált?

- Itt a szomszédban N. uraságnál.

- Mondd meg neki, hogy nincs nálam üres hely.

- Azt úgyis tudja, csak arra kéri méltóságodat, ha lehetne, ajánlaná őt gróf Marosinak, mert egyik legkedvesebb csősze nem rég halt meg.

- Azt nem tehetem mindaddig, míg nem tudom, miféle ember; jól végzé-e kötelességét, szorgalmas s józan viseletű-e?

- Azért kezeskedem, - mond az inas - hogy jó cseléd, az egész szomszédság olyannak ismeri, józan ember s jó gazda. Családja is van, lánya pedig legszebb az egész vidéken, nincs párja a székelységen, - azelőtt oláhok voltak, de már évek óta megmagyarosodtak köztünk.

- Ne fecsegj annyit, ha visszaérkezik a gróf, majd szólok vele. Ha lehet, megszerzem számára a megürült állomást.

*

- Úgy látszik, a sors intése ez, folytatá Béla, miután maga maradt, - használjuk fel, talán e csekély körülmény is előmozdítandja terveim valósulhatását. - Gyulának kedves vadászlakában most nincs felügyelő; - hátha épen oda teszi ez embert; sokat jár oda, napokat tölt a hegyek között, élvezve a vadászatot; a csősz lánya híres szépség, miért ne tetszenék meg Gyulának, miért ne jutna e szerény lánykának ama nagyszerű szerep, mintegy örökös választófalat képezni Gyula s Ágnes között, - föllépni, mint a bosszú angyala. A nőknél, alig gondolattávolságnyira egymástól szerelem és gyűlölet létezik; de gyűlölni hosszasan nem szoktak, nekik szerelem az életök. - Ágnes szerelem nélkül alig élhet, erről meg vagyok győződve.

*

Mintha jobb kedv ömlött volna el egyszerre e gondolatok után Béla kedélyén; mitsem gondolva a zordon, szeles idővel, puskát vőn vállára s kiindulva, egyenesen a hegyes erdőségek tartott. A jó kedv, valamint a szomorúság mozgást, változékonyságot óhajtott, a mint épen vagy elfojtani, vagy fesztelenül szabadon kívánja bocsátani keble érzeményeit.

XX. (Beteg szív.)

Az előbbi fejezetben említetteket követő napok alatt Béla búskomorabb volt mint valaha. Az a futólagosan arczán tanyázó jó kedv csakhamar elenyészett s mintegy visszavarázsolhatlannak látszott.

Ez természetes; - egyedül a jó indulatú érzelmek s hiedelmek lehetnek tartósak. Rossz lelkületünk csak pillanatokra szerezhethet ferde magyarázatból fakadó örömeket; - a visszacsülyedés az elégedetlenség örvényébe annál szomorúbb s aggasztóbb, minél hamarabb áll be öntudatunk legcsekélyebb ébredése vagy tevékenysége.

Naplójának ez időben irt néhány lapját ha felhozzuk, eléggé világos lesz előttünk kedélyének állapota s azon habozás, mely kevés időre ugyan - a jóság angyalának sugallataként átrezgette keble húrjait.

«Mióta Ágnes nem látom, mióta magányban, úgyszólván az egész világtól elzártan élek, különös érzelmek fejlődnek keblemben, kettős arcot mutat lelkületem. Bensőm régi, szeretettől áthatott irányú, ha Ágnes képével találkozik, - a tavasz viruló ujjászületéséhez hasonló, mintha valami eddig nem tapasztalt remények fejlenének szemem messze terjedő világa láthatárán. Szóval mintha szerelem volna az, mi szívem üterének dobogását kettőztetné. S alig lengi át tavaszi szellő régtől fagyos szívemet, alig szelidül keblem felizgatott hullámos tengere, támadó szerelem gyönyörteljes álmaiba ringatva, s megsebzett s elszaggatott bensőm vihara legott felzúdul egész erejével és szélvész gyanánt elsepri mindazt, mit költőiségem zsenge viránya előidézett, hátrahagyva az elkeseredés rémképekként reámnehezkedő emlékezetét, melyek évek óta ássák alá lelkem alapját.

Keblem e szelid s vad, szóval - e kétféle irányba mint egyesülhet egy egészszé?

Csak úgy, ha azon úton haladok tántoríthatatlanul, melyen elindultam akkor, midőn először hallottam Gyula és Ágnes régi emlékezetimet feltámasztó s épen ezért sebző nyilakként felém repülő - boldogságuk minden egyes sóhaját. Nemde ha ez megsemmisül, lehet egyedül reményem, hogy fejlődő szerelmem viszonyosság által valódi édenre válhassék? mi nagyszerű volna ennek kivitele! Őbenne bosszulva meg kínszenvedéseimet, vetném meg alapját feltámadásomnak, - Phoenixként fognék e lassankint élesztett, mindent pusztító lángok közül ujjászületni.

Te - már elvérzeni akaró szív - csillapítsd életerőd elfolyását, mert meglehet, hogy nem örökre veszett el az, mi egyedüli boldogságunk, a szerelem gyönyöre. Pihenj most s engedd, hogy működjék az ész hatalma, hogy ez erő által letiprott bálványokat azután érzelmeid hatalma által istenségekké varázsolhassad.

Miért pazarolják a nők többnyire legszentebb s értékesebb érzelmeiket oly egyénekre, kik azokat sem megbecsülni, sem felfogni nem képesek? Vagy talán Gyula akármikor vagy akárki ellenében képes volna még érezni valódi szerelmet? Nemde a világ - mint mondani szokás - eszméi még inkább sivataggá pusztíták e már természeténél fogva is rideg keblet?»

*

Béla e szavai beteg szívnek, a romlás küszöbén álló jellemnek kifakadásai. Még egyszer felügyeszkedik egyenesedni, mielőtt a rossz befolyások vas járma alá görbedne. Ha talán e pillanatban tisztán érző szív, minden idegen behatástól ment, öntudatteljes kebel volna közelében, s ez világosan kitárná előtte vétkes gondolatfolyását, aligha meghökkenve nem ügyeszkedik vala

más irányt adni sötét eszméinek s ezekből eredő cselekvényeinek. De úgy látszik, minden körülmények összeesküdtek, hogy mind mélyebben sülyeszszék e nemrég még oly tiszta jellemet. Lehetetlen, hogy a lélek legszentebb érzeményeiben ne sérült volna meg oly ember-nél, ki nem természetes hajlamánál fogva, hanem mintegy önmagát erőltetve támaszt keblében hasonló indulatokat.

Ágnes, már-már ingadozó édenét elpusztítva, akará Béla azokat megbosszulni, kik szentségtelen kezekkel rabolták el keble nyugalma, szíve legnemesebb érzeményeit. E munkássága közben - mintegy Ágnes őrangyalául - szerelem támadt keblében az iránt, kit a boldogtalanság örvényébe akart sujtani; de e szerelem nemhogy szelídebb irányt adott volna gondolatfolyásának, sőt azt még vétkesebbé tette, mert elfásultan úgy vélekedett, hogy új szerelem csak ott támadhat, hol az előbbi gyökerestől ki van irtva.

*

Béla régi kastélyának - mint már említettük - egyedül két szobája volt lakható állapotban. Az első s egyszersmind kisebb háló s dolgozó, a második rendkívül nagy, ét- s nappali teremül használtatott.

Az elsőbbik belseje chaoshoz volt hasonló. Mintha kedélye viharos állapota még butorai rendezésében is nyilvánult volna, oly nagy rendetlenségben állottak egymás mellett, régi bőrös karszékek, újabb divatú pamlagok, mindenféle nagyságú asztalok. Itt nyitott könyvszekrény, amott temérdek ruha terhe alatt görbedező fogas, az ablak közelében nagy íróasztal, melyen félig beírt papirlapok heverték testvéries egyetértésben.

A falakon különféle jellemű festvények vagy aczélmetszetek s temérdek részint újabb, részint ószerű fegyver csüngött.

A roppant nagyságú medvebőrrel takart tágas tölgyfaágygyal szemközt különösen e célra készült állványon gazdag aranyfoglalványú festvény volt elhelyezve, melyet fekete fátyol függöny rejtett az itt talán esetesen megjelenhetők kíváncsi szemei elől. A fátyolon látszó hetes por azt bizonyítja, hogy ritkán vagy sohasem vonatik földre.

E fátyolos festvény fölébe ugyanazon állványon még egy kép volt felakasztva, mely röpülő sántát ábrázolt, ki körmei között gyönyörteljesen mosolygó feltünő szépségű hölgy alakot tartott s azt mintegy magával látszott ragadni.

Az állvány legtetéjére kis papirszeletke volt szegezve, ezen néhány sor irat s ezek alatt R-betű.

A második terem hosszas négyszöget képezett, bolthajtása ívekben ért középen össze, a kertre nyíló négy ablak sűrűen egymásbafolyó rostélyzata igen gyér világot bocsátott ez úgys már komoly tekintetű szobába.

A meszelt falakat Béla őseinek életnagyságú, mogorva tekintetű arczképei díszíték, - az egyik szegletben roppant nagyságú, zöldszínű, öntött rézlábakon nyugvó kályha látszott, míg a szoba közepét nehézkes tölgyfaasztal s körülötte néhány - felette régi, sárga bőrrel bevont s ércszegekkel kivert karszék foglalá el.

Két héttel körülbelől azon időpont után, melyben először ismerkedtünk meg ez elhagyott kolostorral, Bélát e nagy teremben találjuk.

Kezében francia dolgozatú pisztoly volt, melylyel a többi festvények között célpontul szolgáló s emberi alakot ábrázoló egyik képre irányozva, egymásután golyókat röpíte annak testébe, mindig szíve táját találván.

Alig folytatá ez időtöltést egy ideig, midőn kocsirobogás zavará munkálkodásában.

Egy hintó megjelenése - azt vagyunk kénytelenek hinni - a legrendkívülibb esetek közé tartozott e búskomor falak között; mert alig hajtott be az udvarra s már is a ház minden élő lénye, Bélát kivéve, úgymint inas, szakács, kocsis s néhány mérgesen csaholó eb vette körül a könnyű kis falusi fogatot.

- Itthon van-e uratok? - kérde a kocsiról leszálló, nagy bundába burkolt férfi, az őt körülállóktól.

- Mióta gróf úr - mert az érkező nem más, mint Marosi volt - e vidékről távozott, urunk alig hagyta el bagolyfészkünket - mondá Béla inasa, előresietve, hogy jelentse a vendéget.

Marosi utána indulva majdnem egyszerre lépett be Bélához az őt megelőző cseléddel.

- Isten hozott Gyula, már azt véltem nem is jössz vissza hegyeink közé, annyira késtél.

- Hogy gondolhatsz ilyesmit felőlem, alig vártam, hogy vakandokként ismét üregembe bujhassak; mind a mellett, hogy utazásom közben jobban mulattam, mint reménylettem.

- Mondd el csak, hol s mikép?

Gyula elregélé kis kalandját, melynek köszönheté azon néhány élénkebb napot, melyeket az alföldi vadászok tanyáján töltött. Elmondá mennyire megtetszett neki ama társaság s mindaz, mit ott látott s tapasztalt vagy élvezett.

- Jövő őszre talán te is kirándulsz oda, nemde? kérde Béla.

- Nem tartozik a lehetetlenségek közé, ámbár hidd el, hogy ha megszoktuk a folytonos ugyanazon helyen lételt, alig; vagyunk képesek mozdulni, s ha tesszük is azt, nehezen várjuk s vissza óhajtjuk otthonos, egyformán rendezett életmódunkat.

- Csodállak! - te, ki nem rég még oly változékonyságkedvelőnek látszottál, alig két évi házasság után már így beszélsz.

- Mindennek megvan a maga ideje.

- Hát a grófné hogy van?

- Nagyon jól, még nincs Pesten, hanem G... grófné falusi lakán akar mulatni néhány hetet, míg anyja megérkezik, hogy vele együtt menjen a fővárosba.

- Nehezen esett-e az elválás?

- Ismered gyulékony jellemét, annyi bajom volt, hogy sok. Hidd el az is rossz, ha nem szeretik az embert, de még az is baj ám, ha szerfölött szeretettünk. Szegény Ágnesre és reám nézve sokkal boldogítóbb volna, ha felhagyva föllengős érzelgéseivel, az élet egyszerű s valóságos útján akarna haladni; mily kényelmesen s bántatlanul élhetnénk egymás mellett.

- Most már én mondom, mindennek megvan a maga ideje.

- Adja isten! mert mind a mellett, hogy így gondolkodom, nagyon óhajtom Ágnes boldogságát. - Ily ember akar szerencsésé tenni élő lényt, szól a magában Béla, ő ki nem képes fölfogni a női szerelmet, s türehtlennek, alkalmatlannak tartja azt, mit mások legfőbb kincsként megőriznek s boldogtalanok, ha nélkülözni kénytelenek.

- Tudod-e Gyula, hogy távolléted alatt is saját érdekedben működtem?

- Mennyiben?

- Meghallván, hogy kedvelt vadászakodban nincs ügyes felügyelő, megszereztem számodra a vidék legszorgalmasb erdei csőszét.

- Ezért nagy köszönettel tartozom, mert a télen különösen sokat akarok ott időzni; mint hallom, rendkívül nagy számban s gyakran mutatkoznak farkasok és rókák.

- E napokban jelentendi magát nálad, s ha kívánod, azonnal beléphet új szolgálatába.

- Mi hamarabb, annál jobb, - tavaszig nem mozdulok; csak ha kividúl majd az időjárás, megyek nőmért, kire reménylem a nagy világ újbóli látása jó hatással leend. De csak most látom, hogy pisztoly van kezében - kit akartál agyonlőni?

- Most még senkit, - ama függő képet választván célpontul, gyakorlom kezem ügyességét, hogy előre nem látható esetekben készen találjon bárki.

Alig mondván ezt, kinyitá az ablakot s egy szemben levő fán ülő verebet lőtt le, Gyula nagy bámulatára, ki mitsem tudott eddigelé barátja e nembeli ügyességéről.

- Búskomor lehet eszméid folyama, különben aligha ilyennemű szórakozást választottál volna. Most már kénytelen vagyok elhinni, hogy mindazon mesék, melyek rólad czirkálnak, mégsem egészen mesék.

- Miféle mesékről hallottál beszélni?

- Olaszországban, Bécsben, az ég tudni hol nem játszik azon dráma, melyben te vagy a fő szereplő.

- Hadd el e pletykákat, rég elfeledtem mindazt. Hidd meg fele, sem igaz annak, mit az emberek unalmas óráikban költenek rólunk.

- Annál nagyobb szerencse reád nézve.

E szavak rossz hatással voltak Bélára; rövid időre szótlan lőn, s csak némi erőltetés után kezdé újból, de most már egészen közönyös tárgyakról beszélni.

Kevés idő múlva ebédhez ült a két barát, arról tanácskozván, mint töltendik a jövő tél zordon hónapjait. - Mindazok, kiknél a benső életerő hiányzik vagy eltörpült, mily nehezen ölik az úgy sem hosszú élet még rövidebb napjait.

XXI.
(A vetés kikelt.)

Elnémult a nagy természet.

Hol vannak e pillanatban azon kisebb-nagyobb, látható s láthatlan élő lények milliárdjai, melyek temérdeksége kölcsönöz sürge életet, költőiséget e nagyszerű képnek?

Hova lőn ama különmemű s mégis annyira összevágó, számtalan hang zengzete, mely álomba ringatja az andalgót s imára tanít?

Ez imának minden egyes fohásza ugyanannyi köszönet s bámulatteljes buzgó szózat gyanánt száll föl ama hatalom felé, mely mind e bájos, mind e megfoghatlan szép rendben egymásból eredő, egymásért élő s egymást felváltó lényeket teremté, hogy megmutassa mily parányi az emberek hatalma, mily helytelen s vétkes azok gögje, kik önműveiket az isteniekkel összehasonlítják.

Nincs tehát élet, nincs semmi, a mi üdülést szerezhetne elnyomatott lelkünknek, mi dermesztett képzelődésünket fel bírná melegíteni némileg.

Az itt-ott megjelenő varjúcsoportok félelmes krákogása mintegy nyíltan hirdeté azt, mit élő lény soha nem akar hinni; - az enyészetet.

A mindent magával sodró, hófergeteget korbácsoló szélvész süvöltése sátánként kerülgeti az emberiséget, hogy elpusztítson minden lehető szelidebb képet s vad rohamával megsemmisítsen mindent, mi kecsesgetőbb színezetű a jelennél.

A tél halotti leple szállta meg a vidéket, midőn Béla meleg öltönyökbe burkoltan szánon útra-kelt Gerőfalva felé.

Arczvonalmái még folyvást elégedetlenséget s nyomasztott lelki állapotot árultak el, mert uralkodott még jó szelleme s nem engedé, hogy ádáz terveit, most legalább már, siker koronázza. Azon választó úton volt e pillanatban Béla, melyről még könnyű a visszalépés, kivált miután, mint hiszszük, kevésbé veszélyes s fáradságos lett volna a jó, mintsem kitűzött vétkes célja felé haladni. Igen; de a jó annyira fájt sebzett szívének, a rossz annyira hízeltgett reményének, hogy nem volt képes engedni öntudata intéseinek.

Mily szomorú, mily elhagyott volt most Gerőfalva.

Az érkező akaratlanul e szavakra fakadt, midőn a lépcsőzetre érve a főajtó felé haladt:

- Hova lőn e hely élénksége? hova kedvessége? hova minden költőisége?

Tél szállotta meg a természetet, de fagy s ridegség azok kebleit is, kik e szép falak birtokosai.

Nemde úgy van, nemde ezt látszik bizonyítani e pusztaság, e halotti csend?

- De hogy tudok ennyire visszasülyedni? folytatá Béla, midőn benyitva az ajtót, a tornáczon lépdelt végig. - Senki sincs inkább mint épen én feljogosítva örülhetni mindazon, mi pillanatokig szomorúan hatott lelkemre. Ha élet soha nem tér ide vissza.

A feléje jövő öreg komornyiktól kérdé, itthon van-e a gróf?

- Nincs - hangzott a felelet.

- S hol lehet ily borzasztó időben?

- Künn van a vadászakban, már két nap óta tartózkodik az erdőségben, hanem bizonyosnak mondá, hogy ma délre visszaérkezik. Legjobb lesz, ha méltóságod a nappali nagy teremben várja meg a grófot. Ha megengedi, hozok kis frissítőt, mert most utazni nem igen lehet kellemes.

- Nagyon bölcsen, János gazda.

Béla fölértkezvén, a tágas kandalló pattogó tüze előtt foglalt helyet, miután nehéz öltönyétől megszabadítá zsibbadt tagjait.

Alig melegedett kissé fel, s visszajöve János gazda, ezüsttálon égett bort és csemegét hozván.

Míg Béla kéjtelenül hörgölgeté a kis pohárkából a hevítő italt s mintegy erővel jó kedvének akart látszani, így szólítá meg a szobában rendezgető komornyikot.

- Hát hogy érzi magát, mióta ily elhagyatott a nagy kastély?

- Rosszul, uram.

- Talán beteges?

- Dehogyan vagyok beteg - attól még megőrzött az isten, testemnek nincs baja, lelkem fáj, mióta eltávozott a grófné. Higgye meg méltóságod, nem lehet képzelni jobb asszonyt; mindnyájan annyira szeretjük, hogy készek volnánk meghalni érte. Természetes, hogy nehezünkre esik távolléte, kivált miután tudjuk, mily kényszerítve, mily megtört szívvvel vált meg urunktól, a gróftól. Nem is tudom, mit gondol a gróf, hogy nem tudja úgy szeretni s kedvelni nejét most, mint az első időben. Elszomorodom, valahányszor visszagondolok azon szép időre, midőn boldogság s örökös jó kedv ragyogott uraságunk arcain. De úgy van az a nagy uraknál. Ha már nagyon jó dolguk van isten kegyelméből, akkor nem tudnak mit csinálni. Addig fészkelődnek, míg el nem távozik a szerencse; pedig azután egyre járja a bánkódás. Félek, hogy mindennek nem jó vége lesz.

Ez egyszerű embernek szívből fakadó szavai kétszeres hatással voltak Bélára. Érezte, hogy birtokában van nagyrészt azon hatalom, mely leginkább képes volna Gyulát még más útra vezényelni. Nemde, ő volt évek óta azon egyetlen ember, ki Marosi körül élt, kire ez hallgatott, kivel gondolatait közölte. Tudta, hogy Gyula természeténél fogva jó szívé, hogy ha vétkezik, csak lelkiületének gyöngesége, bizonyos erőtlen odaengedés a pillanatnyi szeszélyeknek, oka azon bánásmódnak, melylyel annyira bántja, sérti nejét. Mert ha magunk nem bírnak is szeretni, legalább ha másoknak irányunkban nyilvánuló szeretetét megbecsüljük, már is hány seb vérzését nem csillapíthatjuk, gyógyító balzsamot hintve azokra méreg helyett.

Habozás fogta el újból Bélát.

Szégyenpír futotta el arcát János gazda szavai után.

Mily kedélyesen, mily szívből eredő módon fogta fel ez ember a házaspár szomorú viszonyát. Bizonyára ha ő rendelkezhetnék Béla hatalmával s tehetségeivel, más, szentebb célokra használná fel azokat.

A szélvész által némileg megrongált, már-már süllyedésnek induló hajót megragadná, biztos kikötőbe igyekeztetvén vezényelni azt, hogy megmentse a rajtalevőket.

Az öreg hű szolga kétes pillantásokat vetett Bélára, mintha mindazt el akarta volna mondani, mit öntudata sugallataként akaratlanul érzett a vendég, - mintha tudta volna, ki az ő urának titokban működő legveszélyesebb ellene.

Béla kerülni látszott minden további szóváltást a romlatlan lelkű öreggel.

Még harcolt önmagával egy ideig s megérkezék Gyula. Arczkifejezése rendkívüli, rég nem látott vígságot s az unalom okozta szokott rosszkedvnek legkisebb nyomát sem tanúsítá.

Azonnal észrevette Béla, hogy ez ember szunnyadozó indulatát valami esemény felizgatá, sejdítette is, mi lehet az, de bizonyossággal legalább e pillanatban maga sem akarta hinni.

- Bocsáss meg, hogy váraoztattalak; de időnk annyira kellemetlen, hogy kissé késnem kelle. Reményiletem, hogy a déli nap habár csekély ereje némileg földerítendi egünket.

- Az ugyan nem történt meg, szólt közbe Béla; hanem arczod sokkal derültebb egünknél. Rég nem láttalak ily jó kedvben.

E szavakkal egyenesen támadólag indult Gyula keblének, lázas állapotban várva, mi leend válasza. Tudta, hogy a felelettől nagyon sok, talán minden függ.

- Nem is mondtam volt neked multkori ittléted alkalmával, mily nagy kincscsel ajándékozá meg, talán akarod ellenére.

- Csalatkozol, rendelkezésem alatt nem tudok semmiféle kincset.

- Néhány hete, hogy - mint tudod - felfogadtam amaz általad ajánlott erdei csősz. Többször kijárván, megtudtam, hogy családja is van. Most elkészülvén lakása, magával hozta lányát. Hidd el annyira szép ő, hogy csudálatra ragadt látása; alig hihető, hogy füstös kunyhó szalma-fődele alatt ily gyöngy létezhetik.

Béla e szavak után gondolatokba mélyedve halkan e szavakat ejté:

- Már késő, a koczka el van vetve - kikelt a vetés. - Gyula ezeket nem hallá, mert épen akkor távozott s a terem másik szegletében levő állványra rakta a kezében levő uti tárczát.

- Tudtam ugyan hogy van családja, de azt nem, hogy annak egyik tagja annyira feltünő értékű - mondá Béla, ez által mintegy minden gyanut, mintha ő nem esetleg ajánlotta volna ama szolgát - elhárítandó magáról.

Béla e pillanatban azon emberhez hasonlíta, ki folyam partján állva, annak habjaiban látja fuldoklani embertársát; - segély után kiált a helyett, hogy merész ugrással önmaga ragadná ki a vad elem sima s mégis halált hirdető karjai közül. Érezte, hogy itt a pillanat, mely talán két ember sorsa fölött határozhat, de ez okoskodása által: hisz úgy is késő már, mintegy önelkülete bírószeke előtt mentendő magát, ily modorban folytatá beszédét:

- Arról meg vagyok győződve, hogy feltünő szépségű lehet amaz erdei vadrózsa, különben nem érteném, mint birna elragadni annyira épen téged, kinek úgy látszott, már alkalmatlanok a szép nők szeszélyei.

- Hidd el, e lány fölötte különbözik minden nőtől, ki nekem eddigelé tetszett, nagy hatást gyakorolt reám. E különczsége már is megfizethetlen kincs. A «toujour perdrix» nem jelszavam.

- Gondold meg, mit cselekszel; oly nőt, milyen Ágnes, megsérteni vétek, soha többé jóvá nem tehető hiba.

- E tekintetben egészen különös fogalmain vannak, nejeink nem is kénytelenek megtudni mindent, mi a titok áthatlan leple alatt történik. Ha ma visszajő Ágnes, mintha mi sem történt volna, úgy leszünk egymás irányában.

- Veszélyes játékot üzesz, nem hittem, hogy annyi élv után, még ily gyulékony természetű lehetsz, de ha már ez lehetséges, miért nem frissül fel szerelmed nőd iránt.

- Az a folytonos egyformaság zsibbasztó álmakba ringat. De mennyire csodálom, hogy épen te szólasz így; nem reményiletem, hogy benned ily szigorú erkölcsbiróra találjak.

- Annyira tisztelem nődet, hogy mindent, mi legkevésbé sötétíthetné boldogsága tisztaságát, teljes erőmből kívántam elhárítani. Különben én azok közé tartozom, kik azt mondják: ne szavaim, de tetteimből ítéljete meg.

- Meglátod, az én tetteimnek sem leend annyira szomorú következménye, mint te gondolod.
- Ki mint vet, úgy arat.
- Már látom, hogy pap lesz belőled, - az mind onnan származik, mert kolostor romaiban lakol. Ezek elnémitnak benned minden életkedvet s erőt.
- Ne hidd, hogy szigorú bíró előtt állasz, csak megmondám vélekedésemet. Másrészről szinte örvendek, hogy lelki s testi tespedésed legalább pillanatra megszakad s élénkebb vérforgásnak enged helyt.

*

Mi úton találjuk Gyulát e pillanatban?

Azon úton, mely megmérhetlen tömkelegbe visz, és szabadulást alig enged reményleni.

Azon úton, melyre könnyelműségből vagy túlfeszített önbizalom által készítette annyi férj lép, nem gondolván meg, hogy minden lépcső ingadozóbbá teszi ama már alig meglevő gyenge szálakból összefércelt hidat, mely az üdvvel, a nők szívével köti össze létünket.

A férfiak e tekintetben megbocsáthatlan szívtelenséget árulnak el csekély kivétellel.

Mintha nem egyedül, a hűségnek legtitkosabb vágyainkra s érzelminkre fektetett alapja volna föltétele két lény házassági kötelékek által egybefűzött békéjének, boldogságának?

Ha száz bomladozó házaspár életfolyamát vizsgáljuk, kétharmadánál kénytelenek leszünk átlátni, hogy a férfiak oka minden szerencsétlenségnek, s búbánatnak.

Pedig azt szoktuk mondani: a férfiakat az ész, a nőket a szív teljhatalma kormányozza.

A nőknél hiszem, hogy ez így van, - nem is szabad, hogy más legyen cselekedeteiknek rugója. De épen ezért, ha vétkeznek, inkább menthetők.

A férfiak ellenkezőleg nem az ész, de a vad indulat minden költőiségtől vagy mélyebben rejlő érzelmektől megfosztott ösztönének engednek épen akkor, mikor a szív fejleményei virányát nem zsarnokilag eltiporni, de ápolni, friss életben tartani volna az összboldogságukat föltételező kötelesség.

Sajnálatraméltók mindazok, kiket szerencsétlenség ér.

De ki önvalóját átengedve az indulatok és szeszélyek bizonytalan árjának, ássa alá létét s ez által mások üdvét - azt nem sajnálni, de megvetni egyedüli kötelességünk.

Gyöngéséget hozunk fel többnyire mentségül. Jellemgyöngéség csak addig szolgálhat mentségül, míg a szív túlárado érzelméből fakad.

Gyöngéség, a mely feledteti velünk szelidebb indulatunkat s elölve a lelkiismeretet, a vad ösztönök szomjának enged, határos a vétekkel s következményeiben már is mint ilyen jelentkezik.

Szegény Ágnesnek - ha megsúghatnók, kit szeret s kiért szenvedt annyi búbánatot évek óta, talán gyógyulásnak indulna beteg szíve? talán fölegyenésednék megsértett szerelme, hogy megvívjon azzal, ki bűját okozta, hogy csillapítsa könnyei árját.

Sebei nem hegedni, de kettőztetett erővel volnának kénytelenek újulni, ha mindezt tudná. Mert ama szomorú meggyőződés támadna keblében, hogy nemcsak viszont nem szerettetik többé, de oly lényre pazarolta szíve legszentebb érzeményeit, ki arra már régóta nem volt érdemes.

XXII. (Elkéstem.)

Míg Gerőfalván s az elhagyott kolostorban ezek történtek, addig Pest egészen másféle arcot mutatott.

A farsang könnyelmű víg kíséretével, mitsem gondolva a rideg téllal, a borzadalmas szélvész sűrűltetésével, sem a farkasok s rókák csoportjaival, tanyát ütött a főváros falai között, hogy feledtesse legalább időre az emberek gondjait, elevenítse a szunnyadókat s mámorba ringassa az eleveneket, mámorba, mely körülfolyna a szerelem költői képei által, százszorta édesebb az éberség többnyire leverő valójánál.

Január hó közepe táján délutáni három órakor két férfit látunk végig lépdegélni a Váci-utcán.

A kisebbik idősebbnek, a nagyobbik egészen fiatalnak látszott, az elsőbbiknek sok élvezet-előidézte sápadtsága s ránczai s a másiknak ifjú vérpirította arcza után itélve.

Karonfogva haladtak egymás mellett, majd e, majd ama bolt rakványait s az azokból ki- s bemenőket nézegetve.

Hintó robogván el mellettök, a fiatalabbik feléje pillantott, s köszönté a bennülőket.

- Ki volt az? kérde az idősbik.

- Y... grófné, első a mult éj tündérei közül, kit ma látunk.

- Ez nem csoda, mert ha reggeli nyolcz óráig tánczolnak, csak nem kívánhatjuk, hogy már két órakor ismét talpon legyenek.

- Nem értem, hogy lehet tánczvigalom után oly sokáig aludni.

- Engedj meg, ha udvarol az ember s mindenféle eszmékkel, képzelődésekkel megtölti fejét éjen által, akkor nem csoda, ha az álom kerüli szemeinket. Látod - én ugyan csendesen nyugszom akár meddig s akár mikor, ha épen esetleg hozzájutok.

- De valóban szép volt a mult éjjeli multság, - rendkívül jól töltöttem az időt, különösen a cotillon alatt.

- Láttam, vagyis hogy igazat mondjak, láttuk, mert Zendyvel együtt állva s nem tánczolva bámultuk oladásodat, s mint csüngtek élvezettől túlárado szemeid szép tánczosnőd bájtéljes alakján.

- Épen itt jó Zendy Kálmán, mindjárt megkérdem, vajjon igaz-e mindaz, mit mondasz. Jó reggelt, Kálmán! hogy nyugodtál?

- Köszönöm, jól, - s jobbát nyujtva mindkettőnek, tovább sietett, azt adván okúl, hogy sürgős végzendői vannak.

- Nem tudom mi baja ennek az embernek egy idő óta - folytatá a fiatalabbik megsemmisült kísérlete után.

- Kálmánt vagy a szerelem, vagy más valami rendkívüli gond nyomja, az bizonyos, mert annyira megváltozott, hogy alig maradt hátra árnyéka régi vígságának, könnyelműségének.

- E télen még alig mulatott velünk egyszer, a zenét és bort kerüli, szórakozott, szót sem vált a nőkkel, pedig úgy hiszem többen szívesen beszélgetnének vele.

- Savanyú a szőlő.

- De még maga a tőkéje is, mert azt nem értem, mi bánthat annyira fiatal embert, hogy így megváltozzék.

- A felől te még nem ítéld, vannak az életnek oly pillanatai, melyekről csak akkor lehet fogalmunk, ha átértük azokat, mindaddig hihetetlen s valószínűtlennek látszik. Én nem is kérdem Kálmánt, hogy mi baja, mert ismerem őt, s tudom, hogy ok nélkül alig engedi oda magát a búskomorságnak.

*

Míg e két férfi beszélgetve odébb ballagott, addig Kálmán bérkocsiba ülve s felhasználva a némileg tiszta időt, kihajtatott a városligetbe s a fasorok közt végig indult.

Séta közben ilyformán beszélgetett önmagával:

- Itt legalább magam vagyok, nem bánt senki és semmi.

Annyira fel vagyok izgatva, mióta Ágnes képe nem akar többé távozni lelkemből, annyira érdeknélküli minden, mi körülfog, mióta e nő szemeinek átható világa örökös nap gyanánt égi fényt gerjeszt körülöttem, hogy legjobb pajtásaim körében sem érzem magam oly jól s otthonosan, mint az előtt.

Már majd két hava, hogy nem láttam őt, nem értem hol késik, nemde bizonyossággal mondá, hogy Pestre jövend telelni.

Úgy érzem magam, mintha folytonosan valami hiányzót keresnék, mintha kincs után sóvárognék, melynek birtoka egyedül képes boldogítani; mintha hatalom áradna Ágnes majdani ittlétéből, mely eléggé erős leendő új fényvel díszíteni életem eddig kopár s zavart ösvényét.

Most egyedül jól érzem magamat, elszigetelten mindentől.

Gondolatim ilyenkor tovább s ismét tovább repdesnek a képzelődések hullámzó árjain, mitsem gondolva a szomorú valóval oly képeket teremtnék, melyek új, legforróbb óhajításomat valóként kápráztató világba tesznek által.

Azt mondják, a szerelem a legmagasztosabb, a legboldogítóbb érzet, mely keblünket lelkesíti.
- Szerelem nélkül nincs üdv, nincs élvezet e világon.

Ki a nélkül távozik e mindenségéből, hogy szívvére magasztosabb felhevülés által jött volna forrongásba, az nem élt, csak gépként mozgott kőbálványok között - mert valódi életet csak a szív ereje teremt.

S mégis mennyi kint, mennyi gyötrelmet nem hoz magával a szerelem bevonulása szívünkbe!

Alig képzelhető, hogy ha bizonytalanság által gyötörve, reményhagyottan sínlődünk keblünk fájdalmai közepett, hogy mindez boldogság- s üdvteljes létnek vessen meg alapját. -

A mily mértékben hullámoztató kedélyét a gondolatok különmemű folyása, ugyanazon mértékben majd lassúbb, majd ismét sebesebb lőn Kálmán lépése.

Ki ily állapotban látta volna, bizonyára nem tartá őt szerelem által kínzotttnak, hanem inkább embergüülölőnek, életuntnak.

Ezt látszott bizonyítani leginkább néhány öregebb úr sajnálkozásteljes mosolygása, midőn e csinos fiatal ily felizgatott állapotban többször látták elhaladni magok mellett.

Ők, kik nyugodalmas séta által akarták egy nemrég elköltött ebéd élveit kétszerezni, szivaraik minden egyes füstfelhőcskéjét örömtől sugárzó képpel bocsátván a nagy világnak - alig foghatták meg, hogy létezhet ember, ki velök ellenkező ily módon élvezi a szabad s tiszta téli levegő jótéteményeit.

Pedig mind e megjegyzések dacára még Kálmán sokáig folytatá sétáját, míglen a testi bágyadság helyre nem pótolá némileg lelke nyugtalanságát s egyensúlyt alkota, melynek legközelebbi következménye megállapodás lőn.

Órájára pillantván, kocsijába szállott s a Váci-útra hajtatott. Kiszállván, mintegy titokteljes utat teendő, gyalog haladott az indóház felé.

Kálmán minden gondolatát s tettét, melyek Ágnes képével hozák érintkezésbe, legnagyobb titokban tartá.

Miért? mert nem dicsvágy vagy hiúság, nem önzés vagy elbizottság lelkesíté keblét, hanem valódi tiszta szerelem, kerülve mindazt, mi legkevésbé árthatna azon nőnek, kit ő mindenk fölé helyezett.

Alig indult el s a mozdony visító füttyentései jelenték, hogy megérkezett a vonat.

- Elkéstem kissé - mondá s kettőztetett léptekkel haladott tovább.

Az indóház kapujához érve, több érkezőkkel telt hintó robogott el mellette. Már sötétedni kezdvén, alig lehet meghatározni, kik ültek a kocsikban. Azt azonban, kit ő várt, Ágnest, észrevette volna - legalább ez volt hiedelme - még az éj sötétében is.

A hintókat egymásután sebesen ügető, málhával telt néhány szekér követé, ezek által akadályozva kénytelen volt időzni Kálmán. Tovább akarván indulni az indóház belsejébe, földön heverő kis szekrény voná magára figyelmét. Utána nyulván, fölvevé. Bőrrel bevont csinos szekrény volt az, az utasok egyikének kezéből sikamlott ki talán a nagy zavar, idestova tolongás közepett.

Kezében tartva a szekrényt nézte a kocsiba szállókat, mind ismeretlen, érdek nélküli arcok.

Egy ott levő csendőri szolgának akará majdan kézbesítés végett átadni a talált kincset, de kíváncsisága annyi hatással volt reá, hogy ezt másnapra halászta, föltevén, hogy otthon majd megvizsgálja minemű e szekrény belseje, foglalata.

Lehangoltan tért vissza most már lassú, kimért léptekkel kocsijához s elhajtatott.

XXIII. (A szekrény rejtelve.)

Még ugyanaz nap estvéjén tánczvigalom gyűjté egybe a főváros egyik palotaszerű termébe az egész társaságot.

Mintha szorgalmas kertészkezek ápolta üvegház elevenedett volna fel, mintha a «Les fleurs animées»-k nemcsak csinos párisi kiadásban, de valósággal szálltak volna alá földtekénkre, oly élénk kedvtől pezsgő, szép színekben ragyogó volt az ott együtt mulató női koszorú.

Víg, derült arcot mutatott legalább mindenki.

Csak Kálmán volt néma és szórakozott. Alig képzelheté, mint lehet örvideni, mint lehet derült kedélylyel vigadni ott, hol Ágnes nincs jelen.

Az emberek gyengeségeinek egyike az, hogy csodálkoznak fölöt, ha nem látszanak mások is ugyanazt érezni, mit nekik önkeblök sugal. Ezek nem akarják felfogni, mint nem lehet egy értelemben, egy fokozaton velök társaiknak talán épen ellenkező indulatra vezénylett gondolatfolyása.

E visszavonultságát, e magábaszállást kettőzteté s örömmel teljesítendő kötelességévé tévé azon öntudata, hogy mindezt azon lényért szenvedni s érzi, kit imád. Bizton hitte ezt, s ez a szerelmeseknél a szív megfoghatlan titkaiból eredő általános hit - hogy Ágnes bár távol tőle, az érzelmek viszonyosságánál fogva ha nem osztozik is Kálmán érzelmeiben, legalább öntudatával bír azoknak.

A hit boldogít.

Hit nélkül nincs remény, remény nélkül boldogság nem létezhetik.

Kálmán a hívők sorába tartozott, mert szerelme sokkal tisztább s minden elfajultságtól mentebb volt, semhogy azt megtagadhatta volna tőle a mindenhatóság.

Kálmán remélt, mert hitte, hogy mások szíve épen oly romlatlan, mint azon szív, mely egyedül Ágnesért dobog.

Sokáig nézte az előtte hullámzó társaságot.

Hallgatta az itt-ott ég felé lengő fohászokat, sóhajokat.

Megleste a szép szemek villanyos játékát, mint lövelnek igéző sugarakat szívök választottja felé.

Az a fiatal szépség, élet, szerelem előidézte mozgékony s elevenség lehetetlen, hogy bár pillanatokra is le ne bilincselte volna Kálmán messze elágazó gondolatait.

A fényesen világított, nézőkkel tömött termeken keresztülvergődve, mintegy örömtől sugárzó arcczal az előcsarnokon végig a lépcsőzeten lefelé induló Kálmán vajjon mit érzett?

Hogy nincs e fényes körben egy lény is, mely szebb, dicsőbb s tökéletesebb volna Ágnesnél.

*

Másnap reggel az ablakokon gazdagon belövellő napsugarak világa költé fel Kálmánt.

Mintha a mult éjjel utolsó érzeményeinek hatalma álmait is áthatotta volna, annyira nyílt, szenvedéstől ment kedélyt árultak el arczvonásai.

Talán szép álmom utolsó hangjai élénkíték még vére keringését.

Oh bárcsak örökké álmodhatnánk!

Így kiáltunk fel sokszor a csalódások búsította élet számtalan perczeiben.

Alig jött Kálmán érintkezésbe a szokott mindennapiassággal, csakhamar újból feltámadta búskomorsága. Gépként mozgott s engedett komornyikja minden egyes mozdulatának, - melyek évek óta ugyanazok, azaz a megszokottak voltak.

Hálóköntösben volt végre, kis asztalkához ült, melyen reggelije s az utolsó hírlapok valának elkészítve.

Alig foglalt helyet, eszébe jutott a tegnap talált szekrény.

Egy állványhoz sietve s kezébe vevén azt, vizsgálni kezdé minden oldalról, mert be volt zárva.

És vizsgálata közben a lakat felett látszó kis domborúságot vett észre; kis nyomás után engede a lakat s a szekrény megnyílt.

Ezüst lemezből csinosan vert uti készület volt annak belsejében; az egyes kisebb szekrények tetején egymásba folyó betűk voltak láthatók. - Ezeket értelmezte Kálmán; mily feltűnő, mily rendkívüli örömteljes volt eredménye. D. és A. betűket ábrázolta az ügyes s alig kivehető angol modorú metszvény.

Új élet hatotta meg Kálmánt a betűk látására, nem mert szemeinek hinni, oly fürkésző vizsgálattal csüngtek azok ez ártatlan jeleken. Végre meggyőződött, hogy lehetetlen csalódnia, mert csakugyan nem mások, hanem egyedül az említett betűk voltak kivehetők.

- Tehát Ágnes már tegnap óta itt van, s én nem tudtam ezt! - kiálta fel mintegy akaratlanul.

Mily ügyetlen mégis az ember, ha az indulatok árja csak legkevésbé is kirántja őt az élet már megszokott utáiból.

- Nemde a mellettem elrobogó hintók egyikében ült ő, s én nem láttam, szívem nem sugalá jelenlétét.

Egymás után kezébe vevé a szekrény belszerkezetének minden egyes részét; Ágnes kezeiben számtalanszor voltak már ezek, ugyanannyi villanyos összeköttetésbe jutott szíve bálványával ez egyes tárgyak megérintésénél.

- Délig megtudom, hol lakik, s ma estve meglátom őt! - E szavak kifejezése leirhatlan, annyira örömtől sugárzó arczczal ejté ki azokat Kálmán, annyira víg kedvű s elégedett lón e percétől fogva.

S pedig mily nagy, mérhetlen távolság létezett még Ágnes látása s azon boldogság között, mely viszonszeretet által háramlott volna Kálmánra!

Ki az ész dönthetlen okoskodásira építi szerelme reményinek palotáját, az nem szeret, legfőlebb mások által kíván szerettetni; azt nem tiszta forrásból fakadó belérzemények, azt egyedül hiúsága vezérli.

Pár órával e fölfedezés után, Kálmán jó kedvben ugyan, de mégis dobogó szívvel haladt le a lépcsőzeten az utcák tömkelegébe.

Korábban és sebesebb léptekkel indult mint máskor, oly emberként, kinek sok teendője van.

Ha figyelemmel kísérik az utcán mellettünk elhaladókat, járásuk, külsejük s arczvonásaik minőségéből többnyire, habár nem biztos, legalább ritkán csalékony következtetést hozhatunk foglalkodásaik jelleméről.

Kimért, lassú léptekkel, figyelve mindenre, mi körülötte történik, figyelve szivara hamvára s különösen arra, hogy a mellette elsietők el ne piszkolják tarka színeket játszó köntösét, halad az utczákon végig a tétlen naplopó; nem annyira a szabad levegőt élvezendő, mintsem a nagy közönséget hiúságtól sugárzó megjelenése által szerencsétlétő.

A ki rohamhoz hasonló sebességgel, mire sem tekintve s gondolatokba merülten, az utca-szögleteken másokba ütközik, embertársait majdnem fellöki, az vagy kereskedő, vagy zongoramester, mindkét faj annyira ismeri az idő megmérhetlen becsét, hogy mitsem gondolva mindazzal, mi a nagy világban előadja magát, egyedül hivatásának él, arra gondol, azt látja maga előtt.

Szép tiszta idő van: nem fényesen, de sötét színekbe csinosan öltözött sápadt egyén tart felénk, lábait, mind a mellett, hogy sárnak még csak híre sincs, sárczipők fedik, fényes csizmáit a lehető mocsoktól védendő. Lépése gyors, de mégis kimért, hiszszük hogy dologban jár, de nem akar sem kifáradni, sem felhevülni; gondolatai bizonyos eszmével látszanak foglalkozni, mind a mellett szívesen s kegyelettel köszön mellette elhaladó ismerőseinek.

Ki az? nem lehet más, mint orvos.

Hát az a fiatal ember, ki divatosan, de könnyelműen öltözve siet végig az utczákon? földöntúli hatalom látszik könnyíteni lépteit, mosolygó arcza meglegedést s örömet árul el, alig veszi észre mindazokat, kik körülötte hemzsegetnek. Ha nem csalatkozunk, ez szerelmes, talán bonne fortune-t hajhász, vagy légyottra siet? vagy talán csak azért ily gondatlan járása, mert nem ütött még az óra, melyben találkozni szokott ama lénnyel, ki egyedül érdekli?

Mind e kérdésekre bizonyossággal nem felelhetünk, de annyit már is mondhatunk, hogy azon fiatal ember, ki az itt leírt módon halad végig a Feldunasoron - Zandy Kálmán.

Egyik vendéglőből a másikba siet, Marosi grófné után tudakozódván a kapusoktól s mindegyiktől azt nyerve feleletül: nálunk nem lakik.

Arczvonásai már-már sötétedni, reményei veszni kezdenek, midőn az utcaszögletek egyikén falragasz költé fel figyelmét.

Kis papírlapon ez volt nyomtatva:

«Január hó 17-én estvefelé az indóház közelében, veres bőrrel bevont útiszekrény veszett el. Az azt megtaláló kéretik a szekrénynek a Széchenyi-tér N. N. ház első emeletében átadására folyó hó 19-dikétől kezdve bármely napon vagy órában. A kézbesítőnek 50 pengő forint jutalom ajánlatik.»

- Itt az én szekrényemről van szó - tehát Széchenyi-tér, N. N. ház első emelet - lakik Ágnes, induljunk oda s próbáljunk szerencsét.

A házba érvén, azonnal a kapushoz sietett, s ezt kérde tőle:

- Legyen szíves megmondani, ki lakik az első emeleten. - Ez alatt egy ötös bankjegy csuszszant észrevétlenül a jámbor öreg tátongó markába.

- Sokan, uram, - s alig mondva ezt, egész legenda nevet számlált elé. Marosi grófné nem volt köztök.

- Üres szállítás nincs?

- Mind ki van bérelve.

- Az lehetetlen.

- Pedig úgy van, ezelőtt néhány héttel kaphatott volna nagysád még nagyon szép lakást, most kibérelték valami grófné számára.

- S e grófné nem lakik itt?

- Nem, - néhány nap múlva fog ideérkezni mint nekem kárpitosa mondá, ki szobáit butorozza.

- Köszönöm - mondá Kálmán tovább sietve. Mennyivel tudott többet e szerelmes fiatal most, mint ezelőtt egy órával.

Talán csak Ágnes cselédsége érkezett meg, s azok egyike veszté el a szekrényt.

Vagy itt van már ő is, de nem készülvén el szállása, addig valamelyik barátnőjénél lakik.

Ily gondolatokba merülten haladott Kálmán végig a városon, melynek e perctől kezdve egyetlen pontja bírt érdekléssel s költőiséggel irányában; s e pont - a Széchenyi-tér volt.

XXIV. (A kúnok.)

Este a «Kúnok»-at, legjobb eredeti operáink egyikét adták.

Kálmán majdnem mindennapos volt a színházban s azt szokott, minden kivételes érdek nélküli időtöltésnek tartá.

Ma azonban egészen kiváltságos volt kedélyállapota, midőn a színház felé hajtatott.

Nemde keble izgatott vala, nemde támadtak reménysugarak, habár titkosak is, melyek környezni látszottak Ágnes képét a láthatáron?

Ugyanez oknál fogva nem szokott helyére, a casinoi erkélyre, hanem azzal szemközt a támlásszékek egyike felé irányzá lépteit; nem akarta, hogy mindazon érzelmeknek, melyeket váratlan szerencse vagy már megszokott nélkülözés előidézend benne, mások is tanúi lehessenek. Gátat kívánt vetni minden lehető kérdezősködésnek, mi elkerülhetlen, ha, mit hinni nem mert, Ágnes megjelen.

Kálmán elfoglalván helyét a karzaton, kedélye azon különös állapotban volt, mint mikor színházba lépve valakit keresni akarunk, a nélkül, hogy azt mások észrevegyék. Midőn reméljük, hogy találunk valakit, de alig van elég bátorságunk széttekinteni, nehogy csalódás semmisítse egyszerre legszebb reményinket. - Alig találjuk helyünket, üvegünket tisztítjuk, ide s oda, - szóval mindenüvé nézünk, csak oda nem, a hol elrejtettnek hiszszük ama kincset, melyet ma találni föladatunk.

Végre elég bátorságra vergődött Kálmán s lassanként azon oldalon kezdette vizsgálatát, melyen bizonyossággal tudva, hogy nincs Ágnes, szorgalommal köröztette szemüvegét.

E diplomatikus manoeuvre-nek kevés percz mulva azon szomorú eredménye lőn, hogy Ágnes nincs jelen.

Helyzete azonban még nem volt reményvesztett, mert az előadás fényessége daczára lehete még néhány üres páholyt látni.

Nem levén mit keresni a páholyokban, művész lőn Kálmán, azaz kettőztetett figyelemmel hallgatta a Kúnok feltűnőleg szép zenéjét s élvezte az egyes dalok költőiségét.

Az első felvonás már majdnem végét érte, midőn a Kálmánnal szemközt levő páholyok egyikének ajtaja megnyílt s azon Ágnes lépett be egy idősebb asszony társaságában.

Kálmán látta érkezni Ágnest, érezte a jelenet hatalmát, mert hideg futotta át minden tagját s azt forró láz váltotta fel.

Mintha láthatlan hatalom zavart volna fel ereiben minden csepp vért, mintha egy felette ítéletet hozandó kegyetlen bírószerk előtt állott volna, annyi félelmes borzadálytól s mégis örömtől áthatott lőn egész valója a pillanattól fogva.

Nem csoda, ha Ágnes látása Kálmánt inkább elragadta, mint máskor.

Ez természetes, mert egyrésről szerelme, mind a mellett hogy régóta nem látta azt, kit imádott, az idegeket felizgató hosszas várakozás miatt is, ugyanazon fokozatban nőtt, melyben fejlődött szomorúságának s elhagyottságának érzelme.

Másrésről pedig, mert Ágnes ma szebb volt, mint valaha s megjelenése annyira feltűnő és meglepő, hogy mindenkire nagy hatással, rendkívülivel volt pedig oly egyéniségre, ki már hetek óta, habár eszményileg csak, de mégis folytonosan ama szép képpel foglalkozott.

Testének finom rajzát, violaszín moire antique magosra kivágott ruha tünteté ki, szegélyei ugyanazon színű bársonyból készítvék.

Nyakán violaszín bársony szalag, ugyanaz látszott kezein is, foglalványokul élénk tűző gyémánt boglárok szolgáltak.

Fejét arannyal átszőtt háromszínű magyar főkötő díszíté, mely alig birta fékentartani hullámos fekete haja tömörségét.

Vállait fehér tibet-köpenyke a köntös színével egybevágó római izlésű szegélyzettel fedé s őrzé lehető léghuzam ellen.

Mily szép, mily fenséges volt e pillanatban Ágnes!

Szemei nyugalommal s menten minden feszől futottak végig a körülötte egybegyűlt társaságon.

Körülötte, mondom, mert ez arcz s annak e két szem kölcsönözte kifejezése Ágnest annyira mindenek fölé helyezék, hogy nem vele együtt, de körülötte, mint az est királynője körül - látszott egybegyűlve e száz meg száz ember.

Pillanatra majdnem minden szem akaratlanul is a páholyra volt irányozva, hiszen minden szépnek, fenségesnek látása kedves az emberiségnek.

Csak Kálmán nem mert egyenesen odatekinteni, ő volt egyetlen, ki lopva vetett néhány pillantást amaz elbájoló alak felé.

Miért? mert a közönség csudálta, - Kálmán pedig szerette Ágnest.

Az első felvonás után kemény harc támadt Kálmán keblében. Akart volna ugyan látogatást tenni Ágnes páholyában, de annyira elfogult volt, hogy hiányzott bátorsága, mintha saját lábai ellenszegültek volna akaratának, oly nagy habozás fogta el.

Végre felkelt s mintegy erőltetve, mitsem tudva s látva a körülte történő dolgokról, haladott végig az erkélyen s ért szívdobogva Ágnes páholyának ajtaja elé.

Mint örökös bú vagy örökös éden ajtaját megnyitandó, tevé reszkető kezét a kilincsre, hogy szólhasson azon lénynyel, kivel egyedül volt képes egyesíteni képzelő tehetsége a boldogság fogalmát.

A páholyba lépén s meghajtván magát így szóla:

- Jó estét grófnő, hogy érzi magát kis kalandunk óta?

- Köszönöm gróf Zendy, meglehetősen, de engedje meg, hogy bemutassam édes anyámnak.

S az idősebb asszony felé fordulva mondá:

- Gróf Zendy Kálmán, kiről multkor szólottam volt neked.

- Gróf úr sokat mulat Pesten? - kezdé Ágnes anyja.

- A telet itt szoktam tölteni, nyáron által, különösen pedig őszkor, falun tartózkodom.

- Egészen az én izlésem szerint él tehát, mert megvallva az igazat, nem szeretek télen át falun lenni, kivált mióta Ágnes nincs többé honn.

- A magánylét ellenkezik legtöbb ember természetével, - folytatá Kálmán - szerencsémre ifjú korom óta mintegy zsarnokilag kényszeríttetem örökké, bármi csekélységekkel is foglalkozni, mi most sokszor nagy hasznomra van.

- Úgy van, - mondá Ágnes, - ki falun nem tud foglalatosságot szerezni, az halálra unatkozik, kivált ha szomszédságok hiányában nincs társas élet, mint nálunk Gerőfalván.

- Pedig nagyon sok szépet hallottam a grófné falusi lakáról, néhányan pajtásim közül jól ismerik.

- Igaz, mit művészet és természet képes teremteni, ott meglehetősen feltalálható.

E szavak után Ágnes elnémulva, mélázva, búskomor tekintetet vetett maga elé.

Kálmán észrevette e szép szemek határozatlan s mégis annyit jelentő magyarázatát; mint ugyanannyi halálos döfés ismertetéek meg vele Ágnes lelke ábrándjait; férje, Gerőfalva felé lengett keblének minden egyes sóhaja.

- A grófné sokáig késett, - már azt véltem, nem is érkezendik fővárosunk falai közé.

- Barátnőmnél töltöttem néhány hetet, s ott beváram édes anyámat, együtt utazandók Pestre.

- Higyje meg gróf úr, alig hozhattam ide leányomat, annyira megszokta a falusi levegőt, hogy nem is kívánt többé résztvenni a társas élet derültebb szórakozásiban.

- Tehát csakugyan igazat sugalt sejtelmem, midőn azt mondtam imént, hogy már-már kénytelen valék azt hinni, hogy nem is érkezendik a grófné körünkbe.

- Szinte kitalálta az igazat, engedtem férjem és anyám kívánságának, de csak azon feltétel alatt, hogy kerülendjük a nagyvilág zaját; nem levén Pesten ismerős, azt vélem, könnyen kivihető e terv.

- Egészen visszavonulva, a társas élet élénkebb körén kívül kíván tehát élni?

- Nemde célszerűbb s jobb kerülni mindazt, minek birtoka nem gerjeszti öröme kedélyünket.

- Némi szórakozás azonban mégis jól esik a léleknek és testnek is, ez oknál fogva legalább célirányos volna, ha felkeresné a grófné a szorosabb s kisebb társas köröket.

Kálmán e mondata homlokegyenest ellenkezett meggyőződésével s lelke titkos vágyaival; minden, még a legjobb szívű emberben is megvan az önzésnek bizonyos megfogható s bocsátandó foka; a szerelem érzete féltékenységgel határos, lelkiismeretesen őriz mindazt, mit tulajdonának mond vagy birtokába keríteni igyekszik.

- A grófné tegnap érkezett meg, nemde?

- Az utolsó vasúti vonattal.

- S most még nem saját, de - ha nem csatlakozom - édes anyja, a báróné szállásán lakik?

- Nem levén még kész lakásom, kénytelen vagyok anyámnál tölteni néhány napot, sok alkalmatlanságot szerezve neki.

- Megérkezése alkalmával úti szekrényét veszté el, s a megtalálónak bizonyos jutalmat ígért.

- Úgy van, de meg nem foghatom, hogy tudta meg mindezeket gróf úr, ily rövid idő alatt.

- Ennek a története igen egyszerű. Valakit várva az indóházba mentem s annak kapujában találtam a szekrényt; ma reggel - kénytelen vagyok megvallani bűnömet - hosszas vizsgálódás után végre sikerült felnyitnom a szekrényt s a metszvények betűi után ítélve azt a grófné birtokának kellett tartanom. Egyik vendéglőből a másikba sietve, igyekeztem feltalálni a szek-

rény birtokosnőjét, ez nem sikerülván, ma délután olvastam a falragaszok között hirdetményét, ennek nyomán mentem a grófné birtokának szállására s tudtam meg, hogy még nem foglalta el azt. S most, miután tudja, mi könnyen tud meg mindent az, ki sokat jár az utczán s kinek kevés dolga van, bátor vagyok kérdezni, mikor szabad kézbesítenem a szekrényt. - Hogy önzőnek ne látszassam, a nyerendő jutalom mi legyen? - azt a grófné kegyességére bízom.

- Nagyon örülök s kétszeresen örvendek, hogy e kedves holmim ily biztos kezek közé jutott; - ha nem restelli, látogasson meg, de csak holnapután új szállásomon, mert anyámnál még oly nagy a rendetlenség, hogy alig fogadhatunk látogatásokat.

- Reményilem azonban később - szólt közbe Dévay báróné - annál többször leend szerencsém.

- Ha megengedi báróné - leszek oly bátor.

Ez alatt újból kezdődvén a zene, csak szakadozva lehete a beszélgetést folytatni.

Kálmán mindinkább otthonosnak érzé magát, elfogultsága engede szokott kedélyességének s alig válhatott meg Ágnes kellemes társaságától.

Hónapok óta nem volt oly derült s víg kedvű Kálmán, mint ma színház után; új világ újult meg előtte s világosan nem eszmélvén, még annak egyedül csak fényoldalait látta s vette ki.

A szerelem a nagyítóüvegek leghatalmasbika, de egyszersmind legveszélyesbike is; a nap sugarait annyira egyesíti, hogy a jótékony meleg csakhamar pusztító tűzzé képes változni.

XXV.
(Virrad - nemde?)

Hogy világosan megmondhassuk, mit érzett Ágnes, miután Pesten Kálmánnal találkozott; hogy vele egyszerre s együtt átélhessük szíve legtitkosabb fejleményeit, vissza kell térnünk s történetünk fonalát ama pillanatban felfognunk, melyben Ágnes férje társaságában elhagyta Gerőfalvát.

Emlékeznek talán tisztelt olvasóim a «Vallomások»-ra, azokból kiviláglott, miszerint a szegény nő nem bírván férje eszméit s irántai megváltozott viseletét szelidebbé irányozni, mintegy kifáradtan engedé oda magát Gyula akarátának.

A sorstól várta mindazt, mit maga nem vívhatott ki.

Mikor Gyula pillanatnyi szelidebb, vagyis élénkebb felhevülésnek engedve, elhatározta, hogy elkiséri Pestig nejét, nagy volt Ágnes öröme. Női - majdnem általánosan gyulékonyabb jelleménél fogva a kis engedmény kedélye képzelődései nyomán óriási szint ölte. Már-már azt vélte, miszerint az elválás percétől borzadván Gyula, azt a mennyire lehet késleltetni, sőt egészen eltávolítani igyekszik, - szóval azon szép remény által kecsegtetve ült hintójába, hogy Gyula Pestre jöve, nem bírand megválni tőle s ott töltendi a telet.

E hiedelmében az alföldi vadászok tanyáján töltött ama néhány nap még inkább megerősíté őt. Nemde úgy látszott, mintha Gyula elhagyva Gerőfalvát, ez élénk társaság közepett felüdülne, újból felvirulna, hogy ismét olyanná váljék, milyen volt, mikor még szerelem élénkíté vére keringését.

Szegény Ágnes! mily röviden tartók voltak hiedelmei, reményei!

Mihamar elveszett mindazon szép virány keblében, melyet néhány napi tavaszi lég idézett elő!

Csakhamar est lőn körülötte, pedig még alig kezdte virradni!

Vannak emberek, kiket egyedül az ellenkező érzelmek és viselet által lehet odavinni s olyanná varázsolni, milyeneknek mi óhajtjuk.

Ezek legtartósabban szeretnek oly nőket, kik szerelmöket megvetik.

Kedvelik azokat, kik mindinben ellenkeznek velök.

Újból megszeretik azon lényeket, kiknek szíve távozni, idegenkedni látszik az övékétől.

Talán Gyula e veszedelmes, megfoghatlan egyéniségek egyike volt, nem tudjuk; annyit azonban bizonyossággal mondhatunk, hogy minél kedélyesebb és szeretetreméltóbb lett Ágnes, s minél több reménynyel kecsegtető magaviselete, annál hidegebb s megfontoltabb lőn Gyula.

Képzeltető, hogy midőn barátnőjéhez érve, látta s érezte Ágnes, mi könnyedén, talán mondhatnók örömet távozott Gyula, hogy keresse fel a magányt; midőn látta, hogy minden szép reményei mily hamar, mily egyszerre semmisülének meg, kétszeresen szomorúvá lőn kedélyének már is annyira lehangolt állapota.

Sem barátnőjének, sem anyjának szavai nem bírtak elég varázshatalommal, hogy elszéleszék mindama rémes árnyakat, melyek körülvevék Ágnes képzelődéseit; nem bírtak elég hatalommal, hogy megszabadítsák búskomorságától s a kétségbeesés közelgő pillanataitól.

De nincs is szó, nincs szív, mely velünk ugyanazt s egyszerre éreztesse akkor, midőn kénytelenítettünk átlátni, hogy szerelmünkben csalódtunk, hogy szívünk minden kincsei megvetve porba hullanak.

Ki ilyenkor felénk jő és szavakkal akarja csillapítani fájdalmunkat, hasonlít amaz akaratlanul vétkezőhöz, ki égő házat látván, azt vétségből víz helyett olajjal locsolja.

Nem az, ki szól hozzánk, de ki velünk látszik érezni, képes hatni, felfogva elhagyott helyzetünket. Megszánni igen, de biztatni nem mer.

Ágnes minden mondását, Kálmán látogatása alkalmával a páholyban - amaz elégedetlenség, búskomorság lengte át. Az egész beszélgetés neme nem volt olyan, hogy belőle a közönségesnél messzebb terjedő következtetéseket lehetett volna kivonni, s mégis Kálmán szava lejtése, szemeinek minden egyes sugárzata Ágnesre különös hatással voltak.

Mintha tudta s érezte volna, mily szerencsétlen e nő, mintha szánalom s ennek szomszédja a szeretet nyilvánult volna Kálmán szavaiból, annyira átjárta Ágnest ez ifjú látása, szava járása, szemei hallgatag s mégis annyit mondó szavalása.

Balérzeményei azt sugallák, hogy Kálmán talán első minden lények között, ki valóban felfogta mindazt, mit ő szenved, első, ki felfogta ezt, enyhíteni bírná kinjait szelidebb érzelmei által.

Virrad - nemde? Ágnes szívéből ezt kérdezhetnők most, s mégis kénytelenek vagyunk felelni, hogy a felkelő nap első sugárait is sötét felhők borítják már.

Ágnes lelkülete nem volt eléggé könnyelmű, sem teljesen reménytelen, semhogyszerelmehatározottan elnémulhatott volna Gyula iránt.

Kálmán irányában a mit érzett, az sejtelem, futólagos képzelődés gyanánt villant meg agyában.

Hogy szívéhez érhessen mindennek villanyossága, még arra sem volt eléggé lehangolt első szerelme, nem eléggé erélyes az, mi most kezdé csillapítani keble hullámos árjait.

Ha keblünk - túlemelkedik kissé a szokott hangulaton, azonnal megkedveli, sőt fölkeresi e változékonyságot, élénkséget.

Kálmán ez érzélem által vezérelve, szokása ellenére, színház után nem a casinóba, hanem az «Angol királynő» termébe ment, - mert tudta, hogy ott zene leend, a zene pedig kedves volt kissé derültebb kedélyének.

Alig foglalt helyet az üres asztalok egyikénél s melléje jöve ugyanazon sápadt fiatal ember, kit nemrég a Váczi-utczában találtunk sétálva piros arcú, még ifjabb társával; odahagyva ama társaságot, melyben volt, kereste föl Kálmánt.

- Ma jól mulattál a színházban - mondá feléje fordulva mosolygó képpel.

- Jobban talán mint máskor, de korántsem jól, - tiszteletemet tettem Marosi grófnénál, miután a vadászatok alatt megismerkedtem vele.

- A színházból idesétálva mondá nekem J..., hogy köztetek mulatott néhány napot, kétszeresen sajnálom most, hogy mint őszkor, nem vadászhattam, mert csakugyan rendkívül szép nő, ritkítom párját.

- Ezt magam is mondom, társalgási modora pedig annyira fesztelen s egyszerű, hogy akaratlanul is jól érezzük magunkat, ha vele mulatunk egy ideig.

- Hiszem, noha nem bírom megítélni, mert még soha sem voltam társaságában, de sokat, talán többet tudok róla, mint mindazok, kik személyesen ismerik. Ezek következtében kétszeresen érdekes előttem e nő.

- Mit tudsz róla, mondd el, egy kis pletyka nem árt.

- Legérdekesebb s a mostani korban leginkább feltűnő, mit róla hallék az, hogy rendkívül látszik szeretni férjét, mind a mellett, hogy férje őt egy idő óta hanyagolni kezdi, mi rendkívül nagy hatással van reá, búsítja és szerencsétlenné teszi. Csak férje akaratának engedve jött Pestre. Még azt is hallám, de ezt úgy hiszem csak a világ hamis része költötte - hogy egy környékbeni fiatal ember, ki egyetlen a szomszédok között, kivel Marosiék találkoznak - neve, ha jól emlékszem, Örkényi - udvarol a szép grófnénak, sikerrel-e, vagy nem? - ezt nem tudom, de inkább az utóbbit vagyok hinni, mert különben már híre járna e viszonyoknak, - mind a mellett, hogy férjét még szereti. A világ - a mint magad is igen jól tudod - többnyire a legvalószínűtlenebb alapokra fekteti okoskodásait s híreit.

- S ki beszélt neked mindezt?

- Egy nem rég ideérkezett erdélyi ismerősöm, ki, a mint mondá, csak mások beszéde nyomán tudta meg mindezeket, mert maga nem jár Marosiékhoz.

- Azt vettem észre már első ismeretségem alkalmával, hogy valami nyomja Ágnes lelkét, néha-néha mintha búskomor szórakozás szállta volna meg kedélyét; de nem hittem, hogy ily fontos okok képezik e futólagos jelenetek alapját.

- Kíváncsi vagyok tudni, vajjon fog-e társas körökben megjelenni.

- A szerint, mit nekem mondott, kerülve a farsangi örömeiket, visszavonult s ismeretlen kíván maradni.

- Nagy kár, ámbár ha nincs jó kedve, úgy nem sokat nyerne vele a társaság.

- Meg nem foghatom, mint lehet oly asszonyt, minő Marosi grófné, elhanyagolni annyira, hogy e miatt szenvedés szálljon lelkébe. Azt vélném, ki ily nő birtokába jutott, rendkívüli szerencsének volna kénytelen tartani a sorsa kedvezményét. Mindent, mit figyelem, jó kedv, szerelem elővárásolhat, egyedül neki hozza áldozatul, szóval azt hiszem, hogy a legszebb feladatok egyike ily nőért élve, boldogítani őt, és széppé alkotni mindent, mi körülveszi bájteljes alakját.

- Csodálom, hogy bírsz ily eseményeken még csak meg is ütni; nemde mindennapi dolog az, mit épen most beszéltem; nemde száz meg száz nő, ki tulajdoninál fogva érdemes volna szerencsés viszonyok közt élhetni, sinlődik az elhagyottság s feledtség homályában. Az emberek, engedve pillanatnyi felhevülésnek, mely többnyire csakhamar elmúlik, nem bírnak elég erővel, hogy észszerű felfogása által a női viszonyoknak, oly életmódot folytathassanak, mely ha nem fellengős, költői szerelemtől áthatott is, legalább a kölcsönös szeretetnek tegyen eleget. Szóval, egyik szélsőség a másikat éri életünkben, - ennek gátlására csak megfeszített lelki erő képesít; ezzel vajmi kevesen dicsekedhetnek, ha pedig bírják, szándékosan elhanyagolják, vagy hasztalanul elpazarolják.

- Mindenben tökéletesen igazad van, csak azt sajnálom, hogy ily nemes lények, mint Ágnes, esnek áldozatul mások könnyelműségének vagy önzésének.

- Tekints végig a világon s meg lesz fejtve a rejtély.

- Még egy ideig különemű tárgyakról folytatva a cserebeszédet, búcsúzott egymástól e két jóbarát.

*

Kálmán egyenesen haza ment, alig várta, hogy magányban lehessen, hogy mindazt, a mit hallott, elméjében összefoglalja oly egészszé, mely vagy reményt, vagy pusztá rideg jövőt ígérjen álmainak.

Mindez ő reá szerfölött hatott, részint mert mitsem tudott Ágnes közelebbi viszonyairól, részint mert annyira szerette Ágnest, hogy az ő életkörébe vágó minden csekélység nagy érdekű volt Kálmánra nézve, mennyivel inkább ily fontos események!

Az első érzés, mely Kálmánt áthatotta, meggondolva Ágnes állapotát, részvevő száanalom volt.

Mint olyan ember, ki képes még valóban szeretni, nagyon is fel tudta fogni a nő szerencsétlenségét, s mindazt, mit férje hanyagolásai s muló szerelme miatt szenved.

Ha talán ezeket tudva látta volna először Ágnest, nem szereté vala meg őt. Annak tudata, hogy férjét még szereti, daczára annak, hogy ez érzés viszonzásra nem talál már, aligha más irányt nem adott volna érzeményinek.

Ő, mikor megismerkedett Ágnessel, benne csak a szép, elbájoló, nem a szerencsétlen nőt látta; szóval úgy tekinté, mint a külső viszonyoknál fogva, melyek hiven el szoktak rejteni minden bensőbb színezetet, nézni lehete - minden mellék okoskodáshoz közelítő eszmék nélkül, egyedül a külfény által elragadtatva.

De most már Ágnest szerencsétlennek ismerte, mint oly nőt, kit nem becsülnek eléggé, kivel méltatlanul bánnak. Megsajnálta őt s valljuk meg, e pillanattól fogva kétszeresen szerette, mert remény támadt keblében, minőt eddigelé nem mert táplálni.

A megvetett szerelem nem lehet tartós, kivált ha mások kecsegtetnek azzal, mit elveszettnek tartottunk már reánk nézve.

A nők sokszor, ha nem enyészik is szerelmök, de a megsértett hiúság, az önbecsülés következtében feledni akarják azt, kit még nem rég mindenek fölé emeltek.

S ha feledni akarják azt, kit imádnak s lassankint elpárolog a szív melege, - lehetetlen, hogy sokáig pusztá s rideg maradjon azon szív környéke, mely örökösen érezni s mások boldogítására volt teremtvé.

A mit barátja azon udvarlóról beszélt, azt első pillanattól fogva nem hitte Kálmán, s ez természetes; ki Ágnest látta egyszer, át volt hatva azon meggyőződéstől, hogy e nőnek udvarlója soha, egyedül szeretője lehet.

Nemde a férj szerető mindaddig, míg valóban férj?

Kálmán a jelen percztől fogva egészen más alakban látta mindazon viszonyokat, melyek szerelmét körülvevék. Mit sem hinni, sem reményleni nem mert még ezelőtt kevés idővel, azt most valószínűnek tartotta.

Keble érzeményeit kettőzteté a sajnálat s a magasztosság azon képe, mely Ágnest, mint olyan nőt állítá képzelődései körébe, ki szereti férjét, daczára megfoghatlan viseletének, szóval azon öntudat, hogy Ágnes valóban szíve egész erejével és lelke mindenhatóságával bír szeretni.

Égentűli fénytől környezetten látott most mindent, a jövő derült színezetű képeivel foglalkozott, pedig néhány percczel előbb a jelen is ingadozott lábai előtt.

Megmenteni s dicsőíteni azt, kit más vétkes hanyagsággal mellőz, keserít, lön e pillanattól fogva szerelme munkásságának egyedüli feladata.

XXVI.
(Néhány hét Kálmán életéből.)

Kálmán pontos volt.

Ugyanaz nap, melyet Ágnes kitűzött, megjelent a szekrénynyel.

Ágnest honn találta.

Bármily reménykecsegtette hangulatban indult is Kálmán a Széchenyi-tér felé, meglátván e tér istennőjét, a szép grófnét, el kezdte oszlani mindazon szép s fenséges, mit képzelődései által segítve a hallottak nyomán fölépített. Hiányzott lelkületének a bátorság azon neme, mely eddigelé soha sem hagyta el, ha szép nőhöz közelített.

Ágnes a zongora mellett ült, midőn Kálmán belépett.

- Isten hozta! gróf Zendy a pontosságot személyesíti, oly hiven megtartja ígéretét.

Ezt mondva a kisebb asztalok egyikénél foglalt helyet, s az érkezőt egy intése által leülésre készíteté.

- Bármit parancsol a grófné, azt hiven s a legnagyobb kedvvel teljesítendem, mennyivel inkább oly teendőt, mely föltételezi, hogy a grófnét lássam s következményiben megengedi, hogy látogassam.

- Minden férfi így szól, s ha valóban áldozatot követel életünk sokszor változékony folyama, akkor elfeledik mindazt, mit ígértek volt.

- Nagyon sajnálom, hogy társaim, kikkel érintkezésbe jött volt a grófné, ily rossz véleményre jogosíták.

- Megengedi, ha az életet azon színekben látjuk, melyekben sorsunk elénkbe tárja.

- Reménylem némi engesztelést nyujtand a tapasztalás, mert kár volna már ily fiatal korban sötét eszméknek oda engedni kedélyünk minden szelidebb érzeményeit.

- Csak e meggyőződés volt reám hatással eddig, mennyiben azt tartom, ki reményleni nem bír, az megszűnt élni.

- Még nem változtak a grófné tervei a kitűzött visszavonult életmódra nézve?

- Nem. Oly változékonnak tart ön, hogy mit ma mondok vagy tervezek, már holnap elfeledem s megváltoztatom?

- Korántsem, csak azt hívé, hogy a városi élénkebb életmód némi hatással leend a grófné magányt kedvelő kedélyére.

- Átélttem mindazt, mi a farsangot széppé s kedvessé varázsolhatja. Hallom, tegnap is igen fényes tánczvigalom volt.

- Élénk s rendkívül tartós, általános jó kedv uralkodott.

- Gróf úr szokott tánczolni?

- Ritkán, csak ha látom, hogy szükség van reám.

- Viselete tehát nagyon emberszerető; mert leginkább akkor nem akarnak tánczolni az urak, ha szükség parancsolja.

- Egy quadrillet vagy polkát eljárni a legcsekélyebb s említést alig érdemlő szívességek közé sorozható; nem áldozat, sőt kegyelem s élvezet, ha a bennünket körző női alakok szépsége s a jó zene élénken harsogó hangjai által elkábítatunk.

- Tehát szereti a zenét.

- Legnagyobb élvezetnek, leglelkesebb foglalkozásnak tartom.

- Magam is zene által rövidítem tétlen óráimat. Épen mikor gróf Zendy érkezett, játszottam néhány régi, igen jó magyar dalainkat. Gyulának nagyon tetszettek, sokszor s hosszasan hallgatta.

- Szeretem, hogy a grófné nem veti meg nemzeti zenénket, sőt mint látom, azt művelni igyekszik. Alig képzelhető, mennyi költőiség rejlik sokszor legegyszerűbb magyar dalainkban. Minek keressük a francia romance-t, mikor annyi magyar van.

- Úgy van, s mégis mily sokáig hevert parlagon mindama szép eszme és természeti kincs, melyek csak néhány év óta jutottak napfényre. Búskomor dalainkat mindenekfölött becsülöm, mert azokban egyszerűség párosul ama benső ihlettel, mely következménye minden költői felhevülésnek.

- Csak oly nemzetnek lehet ily jellemű zenéje, mely sokat és sokáig szenvedett; kínos érzelmeink egyedül képesítnek valódi költőiségre.

Ezek után Ágnes zongorához ülve azon Erdélyben honos dalok egyikét hangoztatá, melyekben költőileg egyesítve találjuk a magyar s oláh nép zenéjét; alig képzelhetők búskomorabb s több ihlettől áthatott dalok ezeknél.

Kálmánt a zene jelleme s Ágnes alakja messze túlragadta a közönséges pusztai élet határain.

Alig van veszélyesebb szerelmesekre nézve, mint ha zongoránál látják szívök bálványát. Ágnes játéka híven kifejezé mindazt, mit a dal zenéje és szavai mondani kívántak; bútól áthatott volt minden hang, odaadást s fájdalmat szavalt minden egyes fejezet.

S ki ilyenkor szeretetről áthatottan látja a nőt, ki mindezt előidézte, nemde akaratlanul is önönmagával hozza egybekötetésbe azon költőiséget, melyet a hangok hatalma áraszt maga körül.

Ágnes játéka mindinkább szebb és gazdagabb lőn, mintha minden egyes hang elzengette volna mindazt, mit lelke érez; ama szép órákat s napokat dicsőíté, melyek nem létét s elvesztét siratja most.

Ha tudta volna, hogy odaengedése önkeble fájdalmainak mennyi kint csepegtete Kálmán szívébe, aligha ül vala zongorához. - Odahagyva a hangszer, felhevült s mégis elfogult volt - az ily lelki állapotban kétszeresen szép Ágnes.

Érezte ezt, s mintegy szándékosan kívánta megsemmisíteni a befolyást, melyet játéka gyakorla reá s így szóla vendégéhez:

- De most veszem csak észre, mi egyetlen volt viseletem, nem is köszöntem meg még gróf úr szívességét, melynek tulajdoníthatom egyedül, hogy szép szekrényem birtokában vagyok ismét. Mieux tard, que jamais, - ezt tartva, reményilem nem veendi rossz néven feledtségemet.

- A sorsnak köszönhetem, hogy szívességnek tartja a grófné azt, mi tulajdonkép - eléggé sajnálom - pusztai eset.

- Nem is képzelem, mennyire lekötöztetett, mert e kis szekrény rendkívül kedves nekem; férjem adta vőlegény korában, külföldre szándékozánk akkor utazni, - terveink azonban később meg-
hiúsultak.

Kálmán, még néhány közönyös szó után elbúcsúzott s fellengősebb hangulatban, mint bármikor, lépdelt végig a Széchenyi-sétátér most még lombozatlan fasorai között.

*

E pillanattól kezdve új szál állott be e két lény életében.

Kálmán mennyire csak engedé az illendőség s mindazon szabályok, melyek a művelt társas
körökben tiltanak minden feltűnőt, gyakran volt Ágnessel.

Mind a mellett senki, még a leghíresebb pletykahős sem mondhatott volna semmit, mi kétes
világot vetett volna e sokszori együttlételre.

Ágnes viselete annyira természetes s ment volt minden kaczáságtól, hogy mindazon kevesek
agyában, kikkel Pesten léte alatt megismerkedett, legkisebb gyanú vagy tévútra vezető okos-
kodás sem támadhata.

Kálmán leginkább érezte mindezt.

Mert mind a mellett, hogy nem ritkán voltak pillanatok, midőn már-már azt merte hinni, hogy
érdek, ha nem szerelem szállja is meg Ágnes szívét, mégis e pillanatok csak futólagosan,
fátyolképek gyanánt vonultak el elméje előtt. Alig kívánt az elbájoló kép után nyulni, alig
kívánt bizonyosságot szerezni magának arról, mi egyedül boldogíthatta, s már is eltűnt a csalfa
jelenet s megmaradt a reménynélküli valóság.

Szellemére e hetekig tartó bizonytalan s annyi felhevülés által izgatott életmód nem lehete jó
hatással.

Kedvetlen, ingerült lőn, alig tudott foglalkozni vegyes tárgyakkal, melyek kedélyének más
irányt adhattak volna.

Elhanyagolta minden kedvencz eszméit, kivéve a zenét. Zongorája volt azon egyedüli
varázshatalom, mely csak kevés pillanatra ugyan, de mégis lehetővé tette, hogy eszméi össz-
pontosulva teremtsenek valamit: ez ihletnek eredménye néhány felséges dal, mind megannyi
fohász Ágneshez.

A legszomorúbb bizonyosság, sokkal üdvösebb hosszantartó, néha-néha kecsegtető bizonyta-
lanságnál.

Ez emésztli lelki erőnket s megzavarja létünket, magábaszállást, öntudatteljes lelki megfeszí-
tést nem enged, s a legellenkezőbb egymást felváltó eszmék chaosába sodorja érzelmi
világunkat.

Sokszor, az első hetek alatt, elragadva indulatai árájától, meg akarta vallani szerelmét Kálmán
Ágnesnek; - azt hive, hogy e nő nem érti s nem tudja mindazt, mit érez - mennyi bút s keserű
örömeket okoz látása.

Nagyon is tudta s érezte Ágnes mindama jeleneteket, melyek egymást érték Kálmán lelkében;
de viselete annyira óvatos és sokszor valóban rendkívüli erőfeszítés által támogatott volt, hogy
nem engedé, miszerint szavakba öntse mindazt, mit szemei arczvonásai s viselete eléggé
tanúsítottak.

A napok órakként s a hetek napokként haladtak, s Kálmán még mind a bizonytalanság viharos útjain lebegve, nem látott partot, mely biztos kikötővel kínálja meg őt, édenné varázsolja fájdalmas kínoktól szaggatott életét.

S mit érzett Ágnes e néhány hét lefolyása alatt?

Mi tanította őt olvasni Kálmán szemei sugárzatából?

S miért került mindent, mire őszintén s határozottan felelni volt volna kötelessége?

XXVII. (Néhány lap Ágnes naplójából.)

Az élet maga, annak viszonyai s ferdeségei, előlik az emberekben az őszinteséget.

Hányszor bűnhődött az, ki őszintén megmondotta mit érez; társai, felhasználva vallomásait, ellene fordultak.

S mily gyakran koronázza siker, ha nem is épen hazug, de legalább az igazságtól némileg eltérő szavakat. - Mily sokszor nem érünk célzt egyedül az által, hogy érzelmeinket titkolva s azokkal ellenkezőket színelve, olyanoknak látszatunk, milyeneknek az élet jelen percze megkíván.

Nincs e világnak bírószeke, sem törvénye, mely az itt mondottaknak gátat vethetne.

Nincs tan vagy eléggé erélyes hatalom, mely gyökerestől kiirtsa az emberi jellem e fattyú növényzetét.

Büntetni, vagy némileg jóvá tenni az e módon elkövetett hibákat, mernők állítani vétkeket, csak egy hatalom képes, s e hatalom a lelkiismeret.

A nőknél még inkább hiányzik a nyílt őszinteség, mint a férfiaknál.

Ez természetes. A nő már állásánál s nevelésénél fogva is mintegy elzárkózottá lesz, az életet nem ismervén eléggé, sokszor alig hiszi lehetségesnek, hogy azt, mit érzünk, másoknak is megmondhassuk, sőt megmondani gyakran szent kötelességünk.

Ritkán jutnak oly szerencsés körülménybe a nők, mely világosan elénkbe tárja ama nagyszerű, örökké fenmaradandó igazságot:

Valódi barátság nélkül megszűnt az élet valódi élet lenni. Elhagyva a gyermekkor zsenge éveit, az életbe lépnek, új viszonyok, ismeretlen képek s jellemek környezik őket. Alig van annyi idejük, hogy kissé honosokká váljanak ez új, láрма s fénytől káprázó világban s már is férjhezmenve ismét új körülmények, kivételesek támadnak, többnyire oly férfi irányában, kit úgyszólván az egész világ jobban s inkább meg bír ítélni, mint épen az, kinek e perctől fogva nincs boldogsága e férfi élete határin túl.

Így volt Ágnes is.

Egyetlen barátnője G. grófné előbb menván férjhez mint ő, maga maradt, mert nem mert s nem is volt ideje hasonló barátságra lépni másokkal.

Láttuk már történetünk elején, miszerint egyedül a kétségbeesés érzelme bírta Ágnest e vallomások írására; mindaddig - még e legjobb barátnője előtt is - szorgalmasan titkolta mindazt, mi fájt lelkének, mi bút csepegtete szívébe.

Nem volt senkije, kivel előszóval közölhesse mindama panaszokat, melyek elmondása már is könnyít némileg lelkünkön.

Falun tartózkodván G. grófnénál, hosszasan és sokszor elbeszélte mindazt, mit élvezett, remélt, szenvedett - házassága első éveiben.

De Pesten léte alatt mi változáson ment keresztül kedélyének hangulata, mi új érzelmek és szenvedések tanyáztak abban, arról senkivel sem szólt, azt nem merte közleni még egyetlen barátnőjével G. grófnéval sem.

Azon türelmes papirlapok, melyeknek már egyszer meg akarta súgni érzelmeit Ágnes, segítenek most rajtunk, velök - ha nem közlöttes is világosan, legalább érezteté kissé mindazt, mit nem mert, de nem is bírt még elregélni élő lénynek.

Pest, január 24-én.

Hova lettetek ti szép reményim?

Egy ideig már azt hittem, hogy újjá fog születni kínos létem, virány fogja ellepni a kiszáradt, elsárgult mezőket. E szép álmaim mind nem teljesültek, sőt végzetem most szomorúbb, mint valaha.

Gyula nem kísért el s így nem is maradhatott itt velem, sőt örömmel és sietve búcsúzott el attól, kinek minden gondolatja, szíve minden dobbanása egyedül vele s érette foglalkozik.

Nem tudom mivel érdemlettem e végtelen fájdalmat, nem tudom mit vétettem, hogy így roppant büntetés érjen.

Ha nem szeretném Gyulát annyira, boldogabb volnék.

Nem érezném mellőztetésemet és szerelme kimultát; ő pedig nyugodt s derültebb volna, nem tartaná alkalmatlanságnak azt, mit előltni nem bírtam - szerelmemet.

Mégis szomorú, mikor életünk viszonyai arra tanítanak, hogy ne szeressünk, hogy tartsuk féken örökké szívünk minden nemesebb érzeményét, mert nem találunk senkit, ki megérti keblünk szózatát.

Január 28-án.

Még alig ismerkedtem meg valakivel, mióta Pesten vagyok, de kerülöm is, mennyire lehet, a nagyvilág zaját.

Valahányszor nőt látok, ki férje oldala mellett boldogan vagy talán csak büszkén halad végig az élet pályáján, mindannyiszor kínos fájdalom furdalja lelkemet, mert magam s elhagyott vagyok.

Pedig ama nők közül mily kevesen volnának képesek annyit tűrni és szenvedni férjeikért, mily kevesen nézhetnének szemébe az öntudat s lelkiismeret minden nyilvánulásának oly nyugodt lélekkel mint én; s mégis ők boldogok, férjeik mindent elkövetnek minél szebbé s kellemesbbé varázsolhatni életök minden egyes percét.

Nem irigység - mert nem irigylem senki sorsát, miután szépnek s dicsőnek ismertem az enyimet s érzem mivé lőn - egyedül hiánya ama kedélyességnek szólal meg bennem, melyet két egymást szerető lény együttléte bír teremteni s fentartani.

Zendy Kálmánt láttam a színházban, meg is látogatott azóta.

Habár nagyon csekély s érdektelen, de mégis kaland hozott újból egybe bennünket; de azért nem neheztelek a sorsra, részint mert általa jutottam egyik legkedvesebb holmim birtokába is, melyhez oly szép s édes emlékek kötvék, - részint mert e fiatal ember látása, viselete, egész valója nem hat reám kellemetlenül.

Az ember önző, még fájdalmában is.

Nem kedvelem most a víg kedélyűek társaságát; Zendy minden szaván, minden legcsekélyebb tettén, ha úgy mondhatnám, fájdalomtól áthatott szivesség ömlik el. Érzem, hogy ez ember szenved, természetes tehát, hogy mint olyan lénynek, ki együtt érez velem, ha nem kedvelem is, legalább szívesen tűröm társaságát.

Szeretném kitarva látni előttem szíve állapotát, hogy tudnám minemű bú vagy fájdalom szomorítja lelkületét.

De mire való az, mások szenvedéseit tudni akarni, mikor nincs elég erőnk csillapítani öneblünk feljajdulásait.

Február 5-én.

Egy idő óta minden léptemet szerencsétlenség bélyegzi, nincs nyugalom, nincs üdv számomra ez életben.

Csak egy lény van itt, kivel többször voltam, s ez Zendy.

Szivesen voltam vele, mert jól éreztem magamat társaságában, nem voltam kénytelen jó kedvet színlelni, mikor lehangolt volt kedélyem, szóval, mert azt hívé, hogy miután mindketten - bár talán különemű okoknál fogva, egyedül szomorú oldaláról ismerjük az életet, könnyen és bántatlanul haladhatunk egymás mellett.

Nem úgy van, - csatlakoztam, akárkivel, csak Zendyvel nem szabad sokat lennem.

Miért? mert néhány nap óta, bizonyos benső meggyőződés sugallata után indulva azt hiszem, hogy ő engem szeret, miattam szenved.

Nem hihetem, hogy csatlakozom; ő annyira becsületes és szerény, annyira tiszteli állásomat s viszonyimat, hogy sem szóval, sem tettel világosan ki nem nyilatkoztatja azt, mit érez, s mégis minden szava, minden pillantása elárulja szíve legtitkosabb fejleményeit.

Istenem! miért nem tudtam ezt előbb! tehát sejtelmem, mely pillanatra keresztül villant agyamon ama szép alföldi tanyán töltött napjaim alatt, csakugyan való volt volna már akkor? vagy talán mostani viseletem, nem ismervén Kálmán lehangolt kedvének okait, oly reményekre jogosíták fel őt, melyeket vétek volna táplálnom?

Kerülnöm nem szabad őt, mert ez feltünnék s talán épen ellenkezőjét bizonyítaná annak, mit elérnem kötelesség.

Kétszeres kötelesség ezentúl minden szavamra s tettemre ügyelni, hogy az sértő ne, de a közönyösség jellemét felöltve vétke se legyen.

Február 14-én.

Mindinkább bizonyosabbá válik előttem, hogy Kálmánt irántam való szerelme teszi szerencsétlenné. Tegnap együttlétünk alkalmával mintegy erőltetve voltam kénytelen megváltoztatni beszédünk irányát, különben az oly tömkelegbe vitt volna bennünket, melyből csak nagyon is nyílt szavak szerezhettek volna kimenetelt.

Férjem nem ír, nem is tudom mint tölti napjait.

Néhány nap előtt terjedelmes levelet írtam neki, melyben újból kértem őt, jönne fel hozzám, megmondottam mindazt, mit szenvedek, - gyógyulást, megmentést tőle várhatok egyedül.

Istenem! mily különemű érzelmek ostromolják keblemet, elhagyatva, kínos gyötrelmeknek odaengedve, eltávolítok magamtól mindent, mi üdülést szerezhethetne.

Nemde ezt tartja kötelességem? nemde ezt parancsolja szent esküm!

Csak férjem volna itt, csak egy nap, csak egy pár óra ama szép régi időkből, s minde kétes fájdalom talán tiszta örömmé válhatnék még.

Február 22-én.

Anyám többször látta Kálmánt, ugyanazt mondá nekem róla, mit én hiszek.

Pedig anyámnak nem is szólottam eddig mindenről.

Azt véli, ha férjem még sokáig késik, jobb lesz, ha magam visszamegyek Gerőfalvára; talán sok dolga van s e miatt nem jöhet jelenleg.

Ezt nem merem tenni, mert ismerem férjemet, e türelmetlenségem még inkább bosszantaná. Hisz egyetlen szerelemtől áthatott közelítő tettemet sem méltányolta, sőt mondhatom mindenért, mi fájdalommal következményekép tűnt fel, neheztelt, tiltakozott ellene.

De nem eléggé aláztam-e le már eddig is magamat? nem eleget szenvedtem-e mostanig hiába?

Nem akarom kitenni magam ama határtalan fájdalomnak, megsértésnek, hogy eltaszítson magától, mikor én mintegy erőltetve nála keresek menhelyt, szabadulást ő általa.

Február 26-án.

Ma kaptam férjem válaszát, rövid sorokban csak azt mondja, nem jó, mert sok a dolga, s az utak is rosszak.

Mikor egy szív megmentéséről van szó, ő akkor az utak minőségét vizsgálja.

Mivé lőn két év alatt az, kit annyira imádtam?

Intései, melyeket levele utóiratában intéz hozzám, tisztán az ész szüleményei. A szerelemnek, az ihletnek legkisebb nyoma sem látható azokban; száraz próza, mintha egy apa, ki csak a törvények parancsolta kötelességét teljesíti, intené türelmetlenkedő s épen ezáltal neki alkalmatlan gyermekét, úgy hangzanak ama mondások.

Hosszas betegség bizonyos halál.

Sajnálom szegény Kálmánt. Sokszor úgy érzem, hogy szíve meg akar hasadni, mikor velem van. Lelke romlatlan, szíve tiszta s bír még teljhatalommal szeretni.

S mennyire szerencsétlen, nemde viszonszerelem bírna egyedül véget vetni - -

XXVIII. (Folytatás.)

Márczius 1.

Sohasem hittem volna, én ki az életet egyedül könnyű és szép oldaláról tanultam ismerni, kit édenbe vezetnek első léptei, hogy valaha ezeket leendek kénytelen érezni s naplómba iktatni.

Ha szerelmet nem, de becsülést érdemlünk mindaddig, míg az ellenkezőre fel nem jogosít hibás viseletünk.

De talán mindez nem való, csak rémképekkel töltötte el agyamat, s mégis valahányszor átgondolom, borzadok, mert mintegy igaznak kellene tartanom azt, bensőm sugallata után indulva.

Naplóm február 26-án írt sorait nem végezhettem be; hogy azt nem tettem, sajnálom-e? határozottan magam sem tudom.

Nem folytattam, mert levelet kaptam vala. Első pillanatban azt hívé, hogy férjem sorai, később vizsgálva a cím betűit, már csak hasonlatosságot találtam.

Nem mertem felbontani, ki is tudna nekem írni; mintha félelem, irtózat rejlenek e lepecsételt papir alatt, olynemű harc támadt bensőmben.

Hosszas tétova után felszakítám a borítékot, szívdobogva s lélekzeni alig bírván, fogtam az előttem levő néhány sor olvasásához.

Tisztelt Grófné!

Ha meg akar győződni arról, mennyire nem szereti már férje azt, kinek örök hűséget esküdött, - legyen szíves a Gerőfalva közelében fekvő vadászlak felé irányozni lépteit. Azok iránt, kiket szeretünk s tisztelünk egyszersmind, legfőbb, de többnyire legszomórbabb kötelességünk is - az őszinteség.

Legjobb barátja.

E sorok olvasása után halálos fagy futotta keresztül tagjaimat, azt hittem kimúlok, ha ugyan nemlétnek lehet tartani legszentebb érzelmeink, hitünk pillanatnyi semmisülését.

Később némileg lecsendesedtem, azt tartva, hogy e sorok nagyon sokat s vagy lehet talán mitsem mondanak.

Bécsből intézvék hozzám, - ki tudja miféle szívtelen ember űzött ily vétkes tréfát velem, ismervén férjemhez való viszonyomat.

Vagy talán elérkezett ama vészteljes percz is, melyben valónak, megtörténtnek kellene tartanom mindazt, minek bizonyossága örökre előlné szerelmemet.

Márczius 3-án.

Borzasztó napokat éltem, a mivel egyfelől megkinálnak, azt másfelől örökre elveszettnek tartom.

Úgy van, már-már igaznak kell hinnem azt, mit sejdíteni engedének a kegyetlen sorok.

A sejtelem előőrse az érzelemnek.

Ez érzelmek egyike a féltékenység.

Féltjük pedig férjeinket nemcsak nők vagy jó barátok, de még élettelen tárgyak irányában is.

Szerencsétlenségem első perczeiben - s ezt csak most érzem világosan, féltettem férjemet ama vadászlaktól, mert azt hívtam, hogy sokszor ott töltött órái kellemetesebbek ő előtte azoknál, melyeket Gerőfalván él át.

Nemde, alaposak voltak sejtelmeim? nemde valósult az, minek egyedüli gyanujára akkor még szégyenpír borította arczomat?

Lehetetlen tovább túrnöm ez aggasztó bizonytalanságot. Elindulok a nélkül, hogy valakinek szóljak; mert nem akarom, hogy egy szócska is halaszsa továbbra e keserű kötelességem teljesítését.

Egész jövőm e lépéstől függ, s mégis éppen ez oknál fogva meg kell lennie, - tartozom ezzel önkeblelem kinszenvedései okozta állapotának.

Vajjon mit fog gondolni Kálmán rögtöni távozásomról?

Örvendeni fog, mert nem látva többé, kínjai csillapulandnak.

*

Márczius 5-én két órakor délután Kálmán jobb kedvvel és sugárzóbb arccal mint közönségesen, ballagott Ágnes szállása felé.

Az utolsó napok jól hatottak reá. Ágnest búskomor s mégis érzélgős viselet kezdé áthatni, mintha megértve Kálmánt, akaratlanul is kénytelen volna engedni szerelme hatalmának.

Fölérván a lépcsőzeten, meghúzta a csengettyűt, s várta, hogy nyissák meg az édennek kapuit.

Sokáig nem jött senki, míg végre nem a szokott férfi, de női lépések közeledtek. Az ajtó még nem nyílt fel, hanem az előszoba beljéből egy lágy hang így kérde:

- Ki az?

- Gróf Zsdy Kálmán - volt a felelet.

Erre kinyílt a szoba s az inas helyett Ágnes egyik női cseléde zavartan ezt hebegé:

- Engedelmet kérek, gróf úr, de nem mertem kinyitni, magam levén, féltem. A grófné nincs honn.

- Hova ment? ily kellemetlen időben nem hittem, hogy ki fog mozdulni szobáiból.

- Ma jókor reggel elutazott, Gerőfalvára azt hiszem.

E szavak után Kálmán sokáig, mintha kővé vált volna, megmaradt egy helyen, míg végre gépként indult le a lépcsőkön. A szabad levegő éles hatása felkelté öntudatát, eszmélni kezdte.

Ágnes szeret s engem kerülendő, férjét keresi föl.

De az lehetetlen, mert ha szeretne, minek indult volna ahhoz, ki őt mellőzi, sérti, méltatlanul bántja.

S mégis egy idő óta már azt hívtam, hogy szerelem az, mi lelke hangulatán átrezzent, - nem volt olyan, mint azelőtt, elfogultnak látszott, mintha került volna szemeim öntudatteljes sugárzatát, szavaim kínoktól áthatott hangját.

Istenem mit higgyek? hova forduljak? hogy béke vagy remény szálljon kínok által szaggatott lelkembe.

Ágnes tud szeretni, ki szeretni tud, az jó, - ki jó, az ha viszonsszeretnem által nem boldogíthat is, de megcsalni nem fog soha.

Képződésim! éljetek, maradjatok meg velem tehát egy időre, - hisz nélkületek úgyis pusztá volna minden körülöttem.

XXIX. (A vadászlak.)

Ágnes életében e rögtöni s mégis mély átgondolásból eredő elhatározás főfordulópont szerepét viseli.

Mert ha valóban szíve egész erejével szerette még Gyulát, nem követte volna egy névtelen rágalmozó útmutatásait. Hihetlenségnek tetszenék előtte mindaz, mit e néhány sor megérteni enged.

Ágnes szerelme kifáradt.

Sokat, fogalmaink szerint talán alig teljesíthetőt kívánt ő ugyanakkor, mikor követelése, hogy Gyula első félévi viselete örökké ugyanaz maradjon. - Már annyira jutottunk az élet bizonytalan, az indulatok árja által majd ide-, majd odasodrott sajkáján, hogy a szerelem ama teljhatalmú tüzeit nem is akarjuk hosszantartónak képzelni, kivált miután Gyulánál szokatlan erővel szalmatűz fellobbbanásaként nyilatkozott az.

De másrésről, ha szegény Ágnes jelleménél fogva talán sokat követelt is, e követelés nála legalább alapos volt, mert az ő szívében teljhatalmú, tartós volt ama pezsgőnek látszó indulat, s örökké tartó lehetett volna, ha hanyagulás helyett ápolásra talál vala. Továbbá, mert nagy különbség képzelhető míg azon túlfeszítettnek tetsző követelések között, melyekkel Ágnes föllépett a hidegülő Gyula irányában s ama szívtelen bánásmód között, mely által férje gyógyítani s nézete szerint, jó útra kívánta irányozni nejét.

Ha ugyan ő azt a jó utat úgy értelmezte, mint mi nyilatkozatai nyomán kénytelenek vagyunk hinni, akkor czélt ért. Nemde Ágnes Gyula iránt majdnem meghidegült; s ha ő azon lények egyike volt volna, kik kielégítetteknek érzék magokat fényes, ragyogó, külsőségek élvezetől áradó életmóddal, oly életmóddal, mely bőségben nyújt mindent, kivéve két szív egyetértése által előidézett érzelmi világot: akkor bizonyára lemondva álmairól, külfénytől ragyogó látszatos boldogság környezhette volna élte fogytáig.

Mi tartotta fönn Ágnes keblében ama érzelmeket férje irányában már hosszú időtől fogva?

Nem a szerelem egyedül, hisz annak lehetetlen volt megmaradnia a maga tiszta szeplőtelen valóságában, mindazok után, mire keserű tapasztalása tanította; hanem azon benső erkölcsi-sége alapjára fektetett meggyőződés, hogy Gyula az, kit ő férjének mond, kinek oltár előtt hűséget, örökké való szerelmet s odaadást vallott és esküdött.

Segítette még Ágnest s támogatta e veszélyteljes helyzetében ama meggyőződés, ama hiedelem s remény is, hogy Gyula nem akarhat rosszat, midőn Ágnest hanyagolni látszott s meg fog változni, ha átlátja majd, hogy viselete szerencsétlenné teszi.

Minderre megsemmisítő villámként csapott le most e levélke. Ágnes annyira haladott volt már a gyanú s elkeseredés útján, hogy okoskodásai daczára is kénytelen volt sugallatai nyomán hitelt adni e kegyetlen soroknak. - Miután hitt, természetes, hogy tétlen nem maradhatott, s elhatározta elkövetni mindent, hogy bizonyosságot, mennyire csak lehet csalhatatlant, szerezzen magának mindarról, mit most csak sejtett.

Ez elhatározásnak kétféle következménye lehetett csak. Vagy bebizonyosodik az, mit most sejtett s akkor végképen lemond mindarról, mit remélt; vagy pusztá rágalom sül ki, s akkor megvallva Gyulának rögtöni megjelenésének okait, talán ezáltal arra bírálja őt, hogy változó

viseletével az ellenkezőről győzze meg nejét s mindazokat, kik elég rosszak s merészek gyanúsítani őt.

Ágnes viselete különmemű s mégis mind egy végezet felé irányzó alapokra volt fektetve tehát.

Első ezek között muló szerelme. - Ez bizonyosság és kibontakozás után sóvárgott e lebilincsel s ki nem elégítő szomorú viszonyokból.

Másodiknak tekinthetjük ama szent hiedelem megsértését, melynélfogva ha szerelmet nem is, de női állása megbecsülését követelhetette volna.

A harmadik, melyet eddigelé alig említettünk, jellemének ama lázadáshoz hasonló fölgerjedése, miután hitte, hogy igazat mondanak ama sorok, nemcsak szerelme, nemcsak feleségi jogai, de mi - ha mindezek elvesznek is - örökre fenmarad, hiúsága van megsértve. Ezen öntudat pedig hatalmas emeltyű lőn, mert sok tetre nemde legtöbbször megsértett hiúság vagy becsület szolgál főindokul?

De kérдем azok után, miket Gyula részéről tapasztalt, maradhatott-e más hátra ezen nem egészen tiszta, de mégis természetes indulatnál? Azt úgyis kénytelen volt átlátni régóta, hogy Gyula már nem szeretője, hogy ő olyannak neje, ki szerető nem akar többé lenni. Természetes, hogy fölgerjedett egész erejével, mikor ama hitetlen még egyedüli kincsét, becsülését, női hiúságát el akarta rabolni.

*

Senkivel sem közölte teendő útját, csak anyjával Mert, mint már naplója soraiból is kivehetjük, ez már egy idő óta megbarátkozott volt ama gondolattal, hogy Ágnes férjét fölkeresve, igyekeznék más irányt adni viseletének.

Félelmes habozás fogta el ama pillanatban, midőn indulni volt kénytelen.

Még sohasem tőn utat magánosan; hogy pedig ily útra készüljön valaha vagy kénytelen legyen megtenni azt, soha nem hitte vagy álmodta.

S mégis csekélyeknek látszottak mindazon testi s lelki fáradalmak és szenvedések, melyeket hasonló utazás idéz elő, ha eszébe juttatá a végczélt, melyet magának kitűzött.

Méginkább elkeseredett, midőn ugyanazon úton haladván, melyeket néhány hónappal előbb férje társaságában tett, - kénytelen volt átlátni, mennyivel szomorítóbb helyzete most, mennyivel elhagyottabb s reményvesztettebb, mint akkor.

Kálmán képe e pillanatok alatt nem egyszer villant keresztül keblén, nem egyszer mint valami talán még elérhető boldogság folyta körül álmait; de hogy mint valóságos buzdító remény gyámolíthassa Ágnes ingadozó kedélyét, arra Kálmán még nem volt eléggé hatalmas, sem Gyula eléggé letiprott.

Fáradalmas útjának hatodnapján ért Gerőfalvára.

Épen esteledni kezdte, midőn e valaha annyira kedves és szeretett vidék határába ért.

Világosan s határozottan maga sem tudta mit akar tenni s mi módon kíván talán leverő s borzasztó, de mindenekelőtt csalhatlan bizonyosságot szerezni. A sors, úgy látszik, segíteni kívánt rajta, mert mielőtt az angolkert kapujához ért volna hintaja, megállíttatá s leszálló inasához mintegy belöszöntől készletve így szólott:

- Menjen a kastélyba s ne szóljon senkinek, csak az öreg Jánosnak. Tudja meg tőle, otthon van-e a gróf; ha Gerőfalván van, tüstént jöjön vissza maga, ha nincs honn, hozza magával Jánost.

- Értem, nagyságos asszonyom.

Az inas visszaérkeztét várva, mily szomorú gondolatok támadtak egymást felváltó rémképek gyanánt Ágnes keblében?

A kegyetlen tavaszi szél mindeneket magával sodró süvöltése százszorosán feléje harsogta mindazt, mit lelke, szíve érzett e pillanatban.

A gerőfalvi kastélytól rettegett; nem mert bátran közeledni ama helyhez, mely nem rég még egyedüli boldogságát rejtette.

Kémlelődni volt kénytelen ott, hol azelőtt dicsőségének tartotta szabadon létezhetni.

Szolgát kerestetett, mikor férje volt még.

Ilynemű gondolatoktól áthatottan várta szívdobogva a feleletet. Alig mult el egy örökkévalóságnak látszó negyedóra s visszaérkezék inasa János kíséretében.

A hintó nyitott ablakához lépve az öreg szolga, így szólott:

- Isten hozta a grófnét nálunk, csak hogy itt van megint egyszer közöttünk!

- Köszönöm, János, minde szíves szavakat, de most másról kell szólanom veled.

- Mit parancsol?

- A gróf nincs honn, úgy-e?

- Úgy van, - mondá János félelemtől reszkető hangon.

- S hol van?

- Azt bizonyossággal nem mondhatom, úgy hallom vadászni ment; már két napja, hogy eltávozott s a készülletekből ítélve, holnap aligha visszaérkezendik.

- Űlj a bakra s hajtass be, de a virágos kert rostélyzata előtt ki akarok szállani.

Néhány percz mulva Ágnes elhagyta a hintót és cselédjeit a kertudvarok egyikéhez küldötte azon parancscsal, hogy semmit se vegyenek le a kocsiról s maradjanak ott további rendeletig. Jánossal maga maradván, így szóla:

- Fogass be egy kis könnyű hintóba s jöj velem.

- De hová? ha nem sértem meg a grófnét e kérdésem által.

- Ama vadászlakhoz, hol férjem most leginkább szeret mulatni.

- Ott nem találjuk meg a grófot, azért jót mernék állani.

Ezeket oly megilletődött hangon ejtette János, mintha tartóztatva Ágnest, szeretett úrnőjét, bánattól akarná megkimélni. Ágnes nagyon is megértette, s fájdalmai, sejtelmei kettőztetett erővel újultak meg keblében.

- Akaratom másíthatlan, - ha nem követsz, magam indulok.

- Isten mentsen, asszonyom, - a mit parancsol, azt teljesítendem, habár örömtelenül is.

Rövid idő múlva Ágnes Jánossal kis kocsira ülve, a sötétség és rossz út daczára félóra alatt elértek azon vidékre, melynek legmagosabb dombján volt ama vadászlak. János nélkül alig ért volna e helyre, mert az utat sem ő, sem kocsisa nem ismerték annyira, hogy éj közepett biztosan haladhattak volna.

Miután csak egy-két száz lépés választá még a hintót a féltett laktól, leszállottak mindketten s gyalog indultak a hegynek fölfelé.

Ágnes lábai ingadozni kezdenek minél közelebb ért; kénytelen volt hű cselédje karjára támaszkodva haladni a köves és meredek úton. Midőn meglátta a lak gyertyavilágtól csillogó ablakait, megállapodék, nem bíra helyéből mozdulni, annyira meg volt hatva.

Átgondolta még egyszer azt, mit most cselekszik; érezte, mi fontos; hitte, hogy talán hibás is, és már meg akart fordulni, elhagyandó e vidéket s Gerőfalvát, a nélkül, hogy férjét csak lássa is.

De alig támada ez akarat keblében, mennydörgésként végig harsogtak kedélyén a szenvedés kínjai s azon borzasztó kétely, melybe dönték az utolsó események.

Összeszedve minden, már úgys régtől fogva hanyatló testi erejét, mintegy elnyomva szíve minden érzeményeit, kezde újra ingadozva előrelépni.

A domb csúcsán, sziklaormok s néhány százados tölgy és hársfa által környezve s mintegy elrejtve látszott a vadászlak.

Újabb, félig svájci s félig olasz izlésben épült emeletes kis kastély, melynek külsejét a körül-futó folyosó, a nagy, majdnem földig érő tágas ablakok s a vakolatlan téglák sötét veres színe, csinosíták s eleven egészsze varázslák.

Alsó része kétfelé volt osztva. A hegy oldalának néző rész a felügyelő lakását képezte; az Ágnessel szemközt levő szárnyban voltak Gyula lakszobái, melyekben mulatott a nagyobbyszerű, napokig tartó vadászatok alatt. E szobák egyikéből csigalépcső vezetett a felső, toronyalkatú, sokkal kisebb emeletbe, melynek főalkatrészét nagy terem képezte. Ennek tölgyfaablakain s ajtóin felett rendkívüli nagyságú szarvasszarvak, kitömött medve- s rókafejek látszottak; az egyszerűen zöldszínű szőnyegekkel bevont falakon néhány régibb, a francia vagy hollandus iskolából eredő, vadászatokat ábrázoló olajfestmények csinosíták. A terem közepén nagy gömbölyű asztal állott, - körülötte nyírfából különös ügyességgel készült nagy, s veres bőrpárnák által kényelmesekké alkotott karszékek.

E teremből tágas ajtó vezete az azt körülfutó oszlopos csarnokra. E szabad s magosan fekvő pontról felséges kilátás nyílt az alattunk s körülöttünk látszó dombos erdőségre, az előttünk fekvő, élénk színezetű Gerőfalvára s az azontúl terjedő jól megművelt, falvakkal rakott lapályra.

Mind e szép kelleme most alig látszott, a még ébredni nem készülő természet megfosztá elevenségétől a tájt, az éj sötéte elrejte mindent a kíváncsi szemek előtt. Mély csend uralkodott. Az éji madarak rekedt s félelmes krakogásai, a távolból világító ablakok fényessége voltak egyedüli jelei a még itt létező életnek, elevenségnek.

Ágnes mintha mindenséget pillantotta volna meg, oly figyelemmel s félelmes borzadályal tekintett az elevenen csillogó ablakokra, melyek magokhoz csalogatni látszottak őt, hogy varázstükörként elébe tárva végzetét, iszonyú kínt árasztanak el élte útjain.

XXX.
(Isten veled.)

- Talán jó lesz előremennem, - mondá János, - hogy megtudjam bizonyossággal, itt van-e a gróf.
- Nem, - vága közbe Ágnes, - magam akarok meggyőződni ittlétéről. - Kérlek engedd, hogy erősebben támaszkodjam karodra, mert alig bírok már járni.
- Gondoltam, hogy nem teend jót ez éjjeli kocsikázás ily hosszú, fárasztó út után.
- S ki tudja, mennyit leendek majd még kénytelen utazni.
- Csak, reménylem, ezentúl itt marad nagyságod nálunk.
- Isten tudja!

E szavak váltása alatt majdnem a házat körítő folyosóig értek észrevétlenül. - Az erős szél zúgása nem engedé, hogy a lábaik alatt töredező száraz falevelek zöreje felköltse a házi ebeket.

Most már itt volt az elhatározás nagy, de végperce egyszerismind.

Ágnes megállapodást parancsolva Jánosnak s karját eleresztve, összeszedte minden még megmaradt erejét s maga ment a párkány alá.

Lábai annyira inogtak, hogy alig bírta megtenni e néhány lépést. A folyosó alá érve az oszlopok egyikébe fogódzott, összeroskadástól óvandó erőtelen testét.

Az első két ablakon benézett s aligha látott valamit, mi kellemetlenül hatott reája, mert mintegy erősbülve haladott tovább, megvizsgálendő a kisebb szoba kivilágított ablakait.

Ez előtt megállapodva egy ideig, úgy látszott, mintha ki nem vehette volna azt, mi az üveg-táblák mögött történik.

Egyszerre azonban borzasztó kifejezés hatotta meg képe vonásait, borzadályt és undort, megvetést és kétségbeesést látszottak kifejezni. Ez indulatok alig székelének pillanatnyira arcán s balkezével szívéhez kapott, mintha nagyszerű fájdalom gyötörné; alig ért azonban keze szívéhez, szédelegve összeroskadott.

János figyelemmel kísérte Ágnes minden egyes mozdulatát; látta mint szédeleg s mint roskad össze.

Azonnal ott termett s nagy erőlködéssel bár, de mégis fölemelte Ágnes lelketlennek látszó testét s a kövecses útoni elsikamlástól s attól tartva, hogy a házban levők ez által fölébresztvén, követni találják őt, a szerencséjére nem távol levő hintóba vitte nagy nehezen.

A hintó ülésére fektette Ágnest, meghülestől óvandó, betakarta őt köpönyege s pokróczokkal s a kocsisnak megparancsolá, hajtson Gerőfalva felé.

A kocsi mozgása, s kiérvén a sűrű erdőségből, a szél nagyobb ereje jótékonyan hatottak Ágnesre, mennyiben lassankint föléledni kezdte. János a kocsiban térdelt s fogta úrnője hideg kezeit s azokat szorgalmas dörgölés által igyekezvén némileg melegíteni, kimondhatlan öröm ömlött el arcán, mikor újból fölnyitá Ágnes fáradt tűzű szemeit.

- Hol vagyok? mi történik velem? - kérdé alig érthető halk hangon.
- Az öreg Jánossal van a grófné, ama szerencsétlen vadászlakban voltunk s ott lett rosszul.

- Úgy van, a vadászlaknál voltunk s a mit ott láttam, a mik ott történtek, okozták ájulásomat. Oh istenem! miért kelle mindezt tapasztalnom, miért nem vette el a mindenható inkább életemet.

- Hogy mondhatja ezt a grófné, legyen türelemmel s meglássa boldog lesz még; mind meg fog ez változni s ismét egyetértve oly szerencsések lehetnek nagyságtok, mint a régi szép időben.

- Jó öreg, köszönöm szíves kíváнатidat, de az nem lehet s ne is legyen többé, mert élveznem úgy sem lehetne már azon boldogságot a maga tiszta valóságában, mely egyedül föltételezé két lény szerencsáját. Másodszor pedig nem bírnám kiállani mind e kegyetlen kínokat.

Ágnes e szavakat szakadozva, mintegy önmagához intézte, - maga elébe tekinté fáradt s bizonytalan tekintetű szemeivel, s mire sem figyelt, mi körülötte történt; - a bánat lelkileg s testileg kifárasztotta e nemrég még teljes életerejében virágzó lényt.

Testünk közönségesen többet bír, mint lelkünk, és ha nem is egyszerre, de lassankint s csak annál inkább, sokszor örökre, elveszti erejét.

Végre a kastélyba értek.

Alig szállott ki Ágnes a kocsiból, alig pillantá meg a sötétben feléje mogorván tekintő falakat s mindazt, mi keblében a legédesebb s kedvesebb emlékezeteket költé fel, fájdalommal egész erejével kitört.

Nem akart szobáiba menni, nem akarta, hogy fájdalmának tanúi legyenek ama ártatlan szebb életet látott falak, nem akarta még inkább feldúlni keblét, viszontlátni azokat, melyektől e pillanatban örökre készül elbúcsúzni.

Az első szobák egyikébe ment János kíséretében.

- Menj s hozz tollat s papírt, levelet akarok írni; - cselédeknek pedig mondd meg, hogy készüljenek, mert rövid idő múlva indulunk.

- Tüstént, asszonyom; de engedje meg, hogy kis tüzet csináljak a kandallóban, mert itt hűvös van s a grófné úgyis rosszul érezvén magát, megfázhatnak.

- Nem bánom.

Néhány percz múlva élénk tűz lobogott a tágas kandallóban, Ágnes fáradtan ült a melegítő lángok elé.

Alig lett csend körülötte, alig juta újra világos öntudatához mindannak, mit tapasztalt, fájdalommal kitört azon teljhatalmú erővel, mely engedve hosszas visszahatásnak, végre kettőztetett erővel kénytelen utat törni magának.

Sokáig sírt, mint nő, ki e perczben mindenét elveszté, kinek alig marad meg multja, most még azt is csalékony jelenetnek tartja; - nincs jövője, mert lelkülete törvényt szab elébe, mely-nélfogva el kell búcsúznia örökre attól, ki porba tapodta legszentebb hitét, érzeményeit.

Nincs semmi, mi fájdalmunkat legalább pillanatnyira annyira könnyítse, mint a szívből fakadó könnyápor.

Mintha minden egyes csepp egy-egy szívünkbe döfött törtől szabadítna meg; - mintha e cseppek árjain távoznék mindazon bú s bánat, mely szikla gyanánt nehézkedett egész valónkra.

Ágnesre is szelidítőleg hatott könyeinek áradása s a tűz jótékony melege.

Egy ideig cseneden maradt s a nyalogató lángokba meresztve szép nagy szemeit, elmélázott, mintha kérdezni akarná e hatalmas elemtől, mitévő legyen, mihez fogjon?

Néhány percz mulva íróasztalához ült s a következőket írta férjének:

«Nem akarlak untatni ama határtalan fájdalmak leírásával, melyeknek te voltál s vagy most is okozója - két borzasztóan hosszú év óta.

Nem akarom elmondani mindama csekélyeknek látszó s mégis nagyon sokat mondó vétségeidet, melyek által lassankint kegyetlenül aláástad boldogságomat; megmutatván mintegy akarattal, hogy többé nemcsak hogy nem szeretsz, de már alkalmatlannak tartod az én szerelmemet is.

Gyula! mivel érdemlettem én meg e bánásmódot! Hogy eléggé sokáig s csendesen túrtam s hogy tudtommal legalább eddigelé semminemű, irányodban elkövetett hiba nem nyomja lelkiismeretemet, azt hiszem s igaznak vallom.

Öntudatomnak e tisztasága azon egyedüli balsam, mely kegyetlen fájdalmaim okozta szenvedésimet csillapítani képes némileg.

Néhány órával ezelőtt értem Gerőfalvára. Miután számtalan kérelmeim nem bírtak arra, hogy Pestre kövess, látni akartalak; ezt parancsolta szerelmem, kötelességem, nyugalmam.

Nem találtalak honn s utánad indultam vadászlakodba.

Kevés percczel ezelőtt e lak egyik ablaka előtt állottam s látva, mi történik annak belsejében, elborzadva összeroskadtam.

E pillanatban búcsút veszek örökre tőled s Gerőfalvától, - férjem vagy talán még a világ, de én előttem s a felettünk uralgó Isten előtt megszüntél az lenni.

Midőn végbúcsút intézek hozzád, hozzád, kiről azt véltem boldogságom alapítója leendesz! hozzád, ki egyedüli okozója vagy jelen határtalan fájdalomnak! vedd egyszerűsre mind ama vallomást, hogy soha senki ez életben - erről szentül meg vagyok győződve - nem szeretett s nem fog többé úgy szeretni, mint én szerettelek!

És csalódtam! - mindenségemet ingatag zátonyra építém.

Utolsó kérésem, hogy ne kövess; hagyj magamra mindaddig, míg más körülmények nem kényszerítnek arra, hogy még egyszer viszontlássuk egymást!

Isten veled!

Gerőfalván éjfélután 3 órakor.

1853 márcziusban.

Ágnes.»

*

E levél írása után kissé lecsillapult, mintha nehezen teljesíthető kötelességét végezte volna, úgy tekintett maga körül, járt fel s alá s ült végre a karszékek egyikébe.

Idegen volt e pillanattól fogva e várkastélyban; úgy érezte, nem lehet többé honos e falak között, mintha máshol várakoznék reá valamely barátságos hajlék befogadandó az utast.

S e hajlék, hol létezett? sehol egész világon, e pillanatban legalább; Ágnes hasonlított a kívándorlóhoz, ki önmagát kénytelen tenni hontalanná, siratja a jelen elvesztét s mégsem bír egy szép jövő képével.

Kis idő mulva behivatá Jánost.

- Akar-e követni engem János gazda?

Az öreg örömtől sugárzó arczczal hallgatá Ágnes szavait s így felele:

- A legnagyobb örömmel; jót állok érte, hogy hívebb cselédje sohasem leend a grófnénak.

- Itt van ez a néhány forint, oszd el itt maradó szolgálaim között - gondoskodva lesz mindegyikről. Tüstént indulunk.

*

Épen pitymallani kezdé, midőn az angolkeren keresztül kiért az országútra Ágnes utazó-hintaja.

Leeresztve az üvegtáblát, még egyszer megnézte a tekintélyes s festőileg szép Gerőfalvát s alig érthető hangon, könnyes szemekkel rebegé: Isten veled!

XXXI.
(Gerőfalván.)

Két nap múlva a szomorú éj után, mely alatt örökre elbúcsúzott Ágnes Gerőfalvától s annak lakóitól, visszaérkezék Gyula.

Mitsem tudott a történekekről; János Ágnessel elutazván, a többi cseléd közül egyiknek sem volt bátorsága fölkeresni urokat a szomorú üzenettel.

Nem is tudták bizonyosan hol szokott ő mulatni, mert a mennyire csak kivihető volt, titok leplezte Gyula életmódját.

A mint azonban a háziúr megérkezett, a kastélynak úgyszólván minden egyes lakosa tudta mi történt; ha nem körülményesen is, de részint pletyka, részint gyanítások nyomán keletkezett az egész történet talán nem is egészen hű rajza.

Gyula jó kedvűen, egyik legkedvesebb nótáját füttyörészve szállott le lováról és csodálkozott, hogy a bevett szokás ellenére nem János gazda fogadja őt, kit, bár a dévai háznak volt régi hű cseléde s Ágnessel jött Gerőfalvára, nagyon megkedvelt.

- Hol van János? - kérdi a háziúr az érkező inasok egyikét.

- Elutazott a grófnéval, - hangzott a felelet.

- Kivel?

- Ágnes grófnéval, uram.

- Az én nőmmel?

- Úgy van.

- Vagy nektek ment el eszetek, vagy én nem hallok jól; hisz a grófné nem is volt itt - monda Gyula csodálkozás s aggodalomtól áthatott hangon s arczkifejezéssel.

- A grófné tegnapelőtt este megérkezett volt s néhány órai ittmulatás után ismét távozott, hova? azt nem tudjuk; csak e levelet hagyta itt gróf úr számára.

Gyula átvéve a levelet s érezve, hogy valami rendkívülinek kelle történnie, - nehogy a cselédség tanúja legyen felindulásának, szobájába ment, hogy olvassa a váratlan sorokat s tudja meg, mik történtek távolléte alatt.

Végigmenve a hosszú folyosón, különös gondolatok villantak meg agyában. Hihetlen, s mégis úgy van. Első, mi villámként sújtotta őt, mi bosszúra gerjesztette vére keringését, e gondolat volt: Hátha Ágnes mást szeret s hűtlenül elhagyott. Gyula képes volt így gondolkodni, ő kinek viselete, régtől fogva feljogosította volna nejét hasonló cselekedetre, ő, kit e gondolatra nem szerelme, de egyedül hiúsága vezérlett!

Szobájába érvén, mohón felbontotta a levelet s a sorok olvasása alatt nyugodtnak látszott, - néha-néha fájdalomtól áthatott mosoly vagy csodálkozás mutatkozott ugyan arczán, de indulata nem tört ki.

A sorok olvasása után egy ideig fel- s alá járt, mintha nem tudná felfogni, elméjében rendszerezíteni mindazt, mi történt.

Lépése mindinkább élénkebb lett, míg végre így kezde szólani:

- Borzasztó! mindent tud! - látta hűtlenségem csallhatlan bizonyítékát.

De hogy juthatott e gondolatra itt fölkeresni engemet? mi gyanú vihette lépteit a vadászlak felé?

Megrántván indulatosan a csengőt, a belépő inastól kérdé:

- Kivel szólt a grófné, mikor ideérkezett?

- Senkivel, Jánost kivéve, s azonnal befogatott; az öreg nem akará engedni, hogy éj közepett a vadászlak felé induljon a grófné, de magánosan akarván elindulni, kénytelen volt engedni és elkísérni őt.

- Jól van, mehetsz. - Tehát nem itt támadt gyanuja - folytatá Gyula - már megvolt az mikor elindult, sőt merném állítani, egyedül e gyanú indította őt el. Kém, biztos kém vette körül, ki bosszút akarván állani rajtam, megsúgta vétkeimet Ágnesnek.

Most sajnálom mindazt, mit tettem. Nemde, utolsó sorai arra látszanak célozni, mintha el akarna válni: ebből sok beszéd, nagy láрма, szóval feltűnő esemény leend; - a henyélők serege, isten tudja, miként fogja ezt magyarázni. Házi körömnek vége, mert Ágnes szerelmét - érzem - örökre elvesztem.

Talán legjobb volna, ha tüstént utána indulnék, s miután úgyis tud mindent, bocsánatot esdekelve, megnyerhetném még szívét. De nem, ez nem lehet, ismerem erőteljes jellemét. A mily erővel s odaadással szeretett ezelőtt, épen oly indulatossággal fog gyűlölni ezentúl.

Istenem! mi könnyelműen pazaroltam el ama páratlan kincset, melylyel megáldott a mindenható.

E szavakból kitűnik, hogy Gyulának nem annyira fájt az, hogy Ágnes szerelmét örökre elveszté, hanem inkább restelte ama feltűnő eseményt, sok beszédet, mire ez alkalmat nyújtand. Sajnálta, hogy életmódjában zavartatik, s csak miután mindez keresztül járta elméjét, kezdte szíve felszólalni, átlátva, mi gyönyört vesztett Ágnesben.

Többnyire azt óhajtjuk, mi valóban nem boldogít, mi pillanatra szeszélyeinket kielégíti, s azt siratjuk s nélkülözzük legkevésbé, mi egyedül bírhatta volt megalapítani szerencsénket. Mitsem cselekesznek az emberek kevesebb öntudattal, mitsem gondolnak meg kevésbé, mint ama tetteiket, melyek által kívánságaik teljesedésbe mehetnek, alkalmatlanságaik elháríttatnak.

Alig járt fel s alá a nagy teremben Gyula egy ideig, alig kezdének tisztulni némileg eszméi, érzelmei, s a rossznak angyalaként megérkezék Béla.

Öröm hatotta meg Gyulát, midőn Béla hintáját megpillantá, hitte, hogy talán segíthetend rajta, legkisebb gyanút sem táplálván az iránt, kit legjobb barátjának tartott.

- Mi történt? - kérdé a belépő újonnan érkezett. - A cselédek egyike azt mondja nekem, hogy Ágnes itt volt, de ez hihetetlennek tetszett első pillanattól fogva.

- Magam is úgy vélekedtem, de most már átlátom, hogy csakugyan itt volt, - ím levele, olvasd!

Örkényi figyelemmel olvasta végig az iratot, átgondolni, megfontolni látszott minden egyes pontot, csodálkozást színlelt s hosszas mélázás után Gyulához fordulva mondá:

- Mit mondtam, mikor viszonyod kezdődött az erdei rózsával? Ugyane helyen, e teremben voltunk akkor együtt s te könnyelműen tréfának ismered aggodalmimat, s ha jól emlékszem: szigorú erkölcsbírónak nevezél.

- Igaz, hogy figyelmeztettél, de már akkor késő volt; másrészt pedig mégis te voltál az, ki engem - talán akaratom ellenére - mindinkább belesodortál ama rossz irányú útba, melyen járva szerencsétlenné tettem Ágnest.

- Engedj meg, magad voltál, ki örökké panaszkodva, szinte örömmel kivántad, ha kisegíteni akart rajtad az által, hogy jóváhagyja házasság életről eszméidet; de hogy ennyire nem kívántam juttatni a dolgot, azt nyíltan bizonyítják szavaim, melyeket az ímént magad is igazaknak ismertél el.

- Ki vétkesnek érzi magát, sokszor az által akar könnyíteni állapotján, hogy másokban keresi önhibái okát. Mert késő a multakról gondolkodni s vitatkozni, a jövőt kell tartanunk szemünk előtt. Mit tartasz a levélről?

- Véleményem röviden ebben összefoglalásul: Ágnes hosszas hanyagolásid miatt sokat szenvedett, többet mint hittük, kénytelen volt végre átlátni, hogy többé nem szereted, úgy legalább, mint ő azt megszokta s kívánta. Gyanu félszelődött szívébe, s mint ilyenkor történni szokott, legtutkosabb sejtelmet követve, a féltékenység kínjai által felkorbácsolva, tudni akarta bizonyossággal, mi történik körülötted, benned. Miután ő, úgy látszik, nagyon is csalhatlan bizonyosságot szerzett magának viselkedés minőségéről, most megutált s örökre elhagyott. Segíteni a dolgon nem hiszem, hogy másképpen lehessen, mint ha tenmagad utoléred s reá bírod, hogy bocsássa meg vétkeidet. Egyébiránt kész pajtásod vagyok, parancsolj velem akármire nézve, szívesen teljesítenem akarodat, kivált miután szivemből sajnálom, hogy mindez így történt. Ágnesre nézve csalatkoztunk; ő nem azon nők egyike, kik a nagy világ módjára fogalmazzák a házasság életét, - ő szívet, melegen érző szívet s abból eredő s az által irányult életmódot követel.

- Tán ki fogsz nevetni s nem hiendek mit mondok; de biztosítalak szavaim igazságáról. Én, ki annyi különmű veszedelemnek néztem már szemébe életem változékony forgalma alatt nyugodt vérteljeséssel, borzadok Ágnesről. Félek tőle, mint ama felettünk szigorú ítéletet hozandó mindenható törvényszéktől; nincs bennem annyi bátorság, hogy feléje menve kinyerjem bocsánatát vagy kiérdemeljem végmegvételét.

- Ez természetes. Vannak pillanatok, midőn lelkiismeretünk egész erejével fölébred s megváltoztatva kedélyünk állapotját, nézetünknek egyszerre egészen más irányt ad. Ki hitte volna, hogy te, hideg megfontoló, visszajedj, megborzadj oly nőtől, ki irányában öntudatlanul vétkeztél évek óta?

- Igaz, hogy sokszor és sokat vétkeztem, elhanyagolva Ágnes és nem engedvén szeszélyeknek látszó kívánságait; - de sohasem mertem volna hinni, hogy mindennek ez leendő vége; - nem gondoltam, hogy e nőnek ily erőteljes jelleme s ily elszánt tetteje legyen.

- Sok asszony szeszélyesnek, könnyelműnek látszik, mintha hamar fölül bírna emelkedni mindazokon, melyek mélyen sérteni látszanak valóját, - de csalódják meg csak szerelmében vagy sértsük meg hiúságát, bizonyosak lehetünk, hogy lelki s tetterőre nézve túltesz minden férfin, mert e végső nagyszerű pillanatokban kevesebbet gondolnak a világ ítéletével, többet önnyugalmokkal, mint mi.

- Barátom, meggondoltam a dolgot s nem hiszem, hogy mást vagy jobbat lehessen tenni, mint ha te fölkeresnéd Ágnes. Egy harmadik ily esetekben nyíltabban, szabadabban szólhat, - talán reá bírhatod, hogy velem találkozzva, megvallhassam hibáimat s remélve, hogy megbocsátand, feledendi a multat s egy szebb jövőnek nézhet elébe.

- Ez nem volna ugyan rossz, de figyelmeztetlek, hogy nem volna tanácsos most tüstént tenned ezt. Alig vagy képes belegondolni magadat Ágnes állásába; ő e pillanatban annyira eltiprotnak érzi minden hitét s fellengősebb érzelmeit, hogy nem volna hajlandó legkisebb engedményre is. Várjunk, az idő talán ez ügyben is, mint számtalanszor az életben, orvosként fog föllépni, később nem fogja oly kiáltó színekben látni helyzetét; nem lesz már meg keblében az utolsó benyomás nagyszerű hatása; elhagyottság fájdalommal veendő körül, szóval engedni

fog talán oly dologban, melyet e pillanatban meggondolatlanul kereken megtagadna. Pedig nincs veszedelmesebb ily ügyekben, mint tévesztett eljárás; ez gátat vet minden jövőendő sikernek.

- Ha úgy gondolod, nem bánom, halaszszuk kissé ez elhatározó lépést, ámbár szörnyű nyugtalan vagyok, alig várom, hogy a dolgot tisztába hozzam; ez nem maradhat így.

Kis melázás után Gyula újra mondá:

- Mégis jobb volna talán, ha tüstént elindulnánk.

- A mint neked tetszik.

E szavak után sokáig egymás mellett ült a két barát szótlanul. Béla izgatott kebelével várta, mi fog történni. Alattomos viselete most látszott gyümölcsözni először, - ha ő, mehetend követként Ágneshez a hűtelen férj ügyének védelmére, - bizonyos, hogy megbukik.

Gyula határozatlan volt, mint minden ember, kit nem szíve vezényel egyedül. - Oly állásba jutott, melyre eddigelé az életben alig gondolt. Nem hitte, hogy ez lehetséges, mert nem ismerte amaz indulatokat, melyeket hatalmas szerelem, csalódás, s ennek utóhangjai teremtenek.

Hosszas hallgatás után újra fölveték a régi eszmét, mi oknál fogva, könnyen gondolható. Azt határozták, hogy most még időzve, Béla megyen majd Ágneshez, őt, ha lehet, békére hajlandóvá tenni.

Szegény Ágnes! mily kezek közé jutott ügyed!

*

Harmadnap Béla hazaérkezve ezeket jegyzé naplójához:

«Romkastélyomban, márcz. 14.

A mit vártam, az csakugyan megtörtént.

Ágnes néhány névtelen soraim következtében, melyeket ügyesen irányoztam Bécsből, egy pajtásom segítségével Pestre, Gerőfalvára érkezett néhány nap előtt.

Tudtam, hogy nem fog nyugodni mindaddig, míg bizonyosság által, legyen az bármi szomorú, nem csillapuland fölhevült kedélye. Az emberek annyira kedvelik a rosszat, hogy azt hamarabb igyekeznek fölkeresni, mint a jót.

Gyulát nem találván honn, a vadászlakban kereste fel őt s ott egy le nem bocsátott függöny s a szerfelett fényes világítás fölfedezte előtte e lak minden titkát.

Ágnes Gerőfalvára visszatérván, levél által búcsúzott férjétől örökre, s tüstént visszautazott. Hová? azt nem tudom, - de nem is lényeges ez ügyben, - fájdalma s Gyula iránti utálata utoléri akárhol széles e világon.

Gyulát az egész dolog igen megzavarta; ő nem annyira Ágnes szerelme miatt látszik bánkódni; azt régóta nem bírta már megbecsülni; de fáj elfásult lelkének hiúságának megsértése, életmódjának felbomlása s ama temérdek beszéd s különféle magyarázat, melyekre alkalmat nyújtand e kis regény.

Ő, ki mindig kerülni kívánta a regényest, most regényhőssé lesz, pedig milyenné!

Engem reá bírt, megvallom, könnyen engedtem, hogy érjem utól Ágnest, s a mennyire lehetséges, alkudjak ki békét, habár csak a legáltalánosabb alapokra fektetett fegyverszünetet is.

A sors kedvez terveimnek.

Vérző szívem, még kis türelem s elérkezett a bosszú órája.

Ugyan hol lehet, vagy inkább, hogyan lehet most R...? Viselete irányomban megtette hatását, elnémult bennem a jónak szózata.

Szinte sajnálom, hogy éppen szegény Gyula, ki nekem mit sem vétett, esik terveim áldozatául.»

*

Míg Béla ezeket írja, addig Gerőfalvára üzenet ment a vadászlakból: várják a grófot, - sok vad mutatkozik, érdemes vadászat rendezésére.

Gyula mit sem akart tudni s hallani, sem vadról, sem vadászatról, sem a regényes lakról.

Megparancsolá, hogy semminemű üzenet ne küldessék mindaddig, míg maga nem fogja kérdeztetni a felügyelőtől, érdemes-e vadászni?

XXXII. (A vasút közelében.)

A Pestről Szolnokra vezető vasútvonal mentében, alig egy negyedóra járásnyira a főállomások egyikétől, csinos falusi lak létezik.

A nem igen nagy területű, de csinosan ültetett angolkertnek középpontját foglalja el e kellemes olasz ízlésben épült nyári tanya. A sűrű akáczerdő húsében forró meleg s a szélvészek dühöngéseitől védve tündöklök fehérre meszelt oszlopaival. Zöld ajtai s ablakai, a remény e színével csalogatják magokhoz az arra menőket, akaratlanul e gondolatot élesztve mindegyik keblében:

‘Itt boldog emberek laknak.’

E kis lak négyszöget képez; a felső emeletben tágas, világos lakszobák vannak, a földszinti szárnyban könyvtár, nappali s étterem.

A nappali teremből tágas ajtó nyílik oszlopos folyosóra, s erről néhány lépcsőn a csinosan s tisztán tartott kertbe juthatni.

Kellemes képet alkot az előttünk elterülő pázsit tarka virágcsoportival, a távolban látszó fák zöldje s a fehér homokkal kihordott utak kigyó-kanyarodási. E tájképet tőlünk jobbra látszó tó síma víztükre élénkíti, melynek partjain néhány daru, habjain hattyuk andalognak s lejtének végig gondtalanul.

A kertet kerítő több ezer holdnyi pusztai birtok rendszeres gazdasággá van átalakítva birtokosa tevékenysége által. E szép majorok, nagyszerű ültetvények s ösvények, árkok, az utakat körítő fasorok feledtetik velünk az itt egykor látszott homokos lapályt, a műveltség s ipar jelképe gyanánt pedig kellemesen hatnak az újonnan érkezőre.

Az angolkertből kiérve, homok lágy gyepes utakon, fák húsében juthatunk egy gazdasági épülettől a másikhoz, ezeket elhagyva, kevés idő múlva az indóházhoz, két rövid óra alatt Pestre, s onnan - ha úgy tetszik, szélsébséggel a világ bármely pontjára.

E szépen rendezett gazdaság és csinos nyári lak birtokosa G... gróf, kinek neje legjobb, mondhatnók egyetlen barátnője Ágnesnek.

Mint tudjuk, G... grófné már több év óta háborítlan házassági boldogságot élvez páratlan jószágú férjével.

G... gróf egyike azon férfiaknak, kik úgy fogják fel az életet, mint az bírja felfogni egyedül, kinek helyén van szíve.

Teljhatalommal tud szeretni, képes áldozni szerelmének, de nem tévesztve szem elől az ész törvényeit.

Nejének és családjának él úgyszólván kizárólag, mind a mellett marad elég ideje, hogy kellemes olvasmány által bővítve ismereteit, frissítve elméjét, szorgalommal és örömmel járhat gazdasága után, biztosítva, és ha lehet, gyarapítva gyermekei jövőbeli jólétét.

*

Egy meleg májusi nap délutáni óráiban társaságot látunk egybegyűlve az oszlopos tornáczon.

Úgy látszik, kiültek, élvezendők a kikelet hasonlíthatatlanul legszebb évszakát, a természet erőteljes újulását, a bársonyos elevenzöld falevelek kellemdús színezetét, a szabad levegő régóta nélkülözött s épen ezért kétszeresen jótékony hatását.

Az asztal körül G... foglalt helyet, térdeire támasztott kezekkel nézte, mint játszanak gyermekei a kert fővényes területén, mint szórakoznak töröküzemagot maguk elébe, mint örvidenek, ha félelmes léptekkel közelednek szép tarka galambjaik, felcsipkedvén az aransárga eledelt.

G... mellett neje űlt, szorgalmatosan hímzett és csak futólagosan pillantott, boldogságtól túlárádó arczkifejezéssel majd férjére, majd gyermekeire.

De nemcsak férjét s gyermekeit nézte G... grófné, hanem mintegy lopva nem egyszer tekintett egy mellette űlő nőre; s valahányszor szemei ez alakkal találkoztak, képe vonásai mindannyiszor szomorúvá változtak.

S miért? mert férje s gyermekei a boldogságot, - Ágnes pedig a bú s bánatot képviselte.

Úgy van, Ágnes volt e halovány nő. Eljött, hogy pihenjen fájdalmai után, gyógyuljon mások boldogsága látásán.

Ágnes elhagyván Gerőfalvát, alig bírt még annyi erővel, hogy e falusi lakot elérje. Teste s lelke ki volt merűlve, csak szíve élt még.

Ágnes szíve az utolsó hetekben ama nagyszerű válságon ment keresztül, mely vagy életet, vagy halált hoz. - Roppant erőfeszítésébe került ugyan, hogy mintegy akaratlanul semmisítse meg megmaradt képzelődéseit és szakítsa szét a még csak gyöngé szálakat, melyek Gyulához fűzék.

De megtéve e nagyszerű lépést, letépte a fátyolt a bálvány képéről, látta a tiszta valóságot s kihalt szerelme örökre férje íránt.

Szerelem az élet; ki szeretni nem tud, megszűnt élni.

Ágnes élt még, mert szeretett.

Ugyanazon pillanatban, melyben porba hullott Gyula, a képzelődések végszálain függő képe s emlékezete, ugyanekkor lőn nagygyá Kálmán íránti szerelme.

Hiszen régóta megvolt már annak csirája szívében, csak Ágnes lelke erejének megfeszítése nem engedé, hogy virággá fakadjon.

Megmondotta férjének, hogy nem neje többé, nemcsak, mert elhagyottnak s megalázottnak érezte magát az áltál, kit férjének czímezett volt, de mert viselete áltál függetlenné téve, szabad menetet engede szíve érzeményeinek Kálmán írántában.

Mielőtt Gerőfalvára indult, a vést hirdető sorok elolvasása után, e szerelmét támadásában már örökre meg lehetett volna semmisíteni.

S ki tehette volna ezt? Egyedűl Gyula.

Ágnes érezte ezt, naplója nem egy szava teszi e legtitkosabb szívrejtekből fakadó vallást.

Miután Gerőfalvára ért, nem volt többé hatalom, sem erő, mely ki bírta volna oltani, sőt csak csillapítani is e régóta gyuladózó s nagy erőltetéssel elnyomott lángokat, melyek hosszas nyűg után kettős erővel borítanak el mindent.

Szíve élt még.

De épen ez élet hervasztá még inkább a test s lélek megmaradt parányi erejét. A kiállott fájdalmakat új szenvedések ölék el, melyek következtében Ágnes idegrendszere beteggé lőn.

Alig ért G... grófnéhoz s azonnal lesujtotta betegsége. Másodnap már egész erejével kitört agyvelőgyuladása.

Egész héten át élet és halál, remény és bú válták fel egymást; láza alatt borzalommal említé Gyula, lelkesedéssel s mindent elragadó hévvel Kálmán nevét.

G... grófné így jutott ama titok birtokába, melyet eddig senkivel sem közölt szegény Ágnes.

Tizedik nap kezde javulni kissé s nemsokára örömmel deríté a kis kastély jószívú lakóit; mert az orvosok veszedelmes kívülinek jelenték a szép beteg állapotját.

Hetekig tartott javulása; lassankint jött meg mind a fokokint elfogyasztott testi s lelki erő; míg végre, ha nem tökéletesen is, de némileg legalább helyreállítottak lehete tartani.

A tavaszi levegő különös jótékonyan hatott Ágnesre.

Örömmel látta G. grófné, valahányszor barátnője körükben maradt. Az őt körülvevő friss, eleven élet és boldogság, ha vidítólag nem hatottak is lelkére s még gyöngé testére, legalább pillanatokra más irányt adának gondolati s eszméi folyamának, képzelődései búskomor képeinek.

Sem férjéről, sem Kálmánról nem tudott semmit.

Mióta Gerőfalvát elhagyta, e két nevet, kivéve láza öntudat nélküli jelenségeinek folytán, nem ejté ki; természetes, hogy baráti sem merték kiejteni ama neveket, melyekhez annyi szomorú emlékezet, szép mult s isten tudja mennyi remény van kötve.

Egy ideig szótlánul ült a társaság, míg végre G... grófné Ágnes felé fordulva kérdé:

- Hogy érzed magad ma, hiszem s remélem, javulásod most kettőztetett léptekkel haladand, a szép tavaszi napok által segítve.

- Igazad van; erőm néhány naptól fogva helyre kezd már állani, mióta néhányszor végig sétáltam szép kerteteken.

- Nem akar a grófné egyet fordulni velem, vága közbe G... férje; a mainál még alig volt szebb napunk, - nincs szél, sem szerfelett meleg.

- Ne mozduljon, kérem, nem fogok járkalni.

- De miért nem? nem jó elhagynia magát; kis erőltetés nem árt, vagy talán csak nem véli, hogy restatelem a sétát.

- Isten mentsen! csak nem akarom távozása által megzavarni a szép jelenetet. Az élet kellemes perczei annyira ritkák, hogy megbecsülni s le kell tartóztatni azokat.

A házaspár nem tudott mit felelni erre, öntudatos sugallatuknál fogva hallgattak, mintegy tiszteletben tartván Ágnes búskomor szavait. Mindketten annyira élvezék boldogságukat, hogy másokban annál inkább becsülték, ha ki azt örömmel látta; hitték is, hogy jól esik Ágnesnek legalább látása annak, minek birtokától meg van fosztva kérlelhetetlenül.

- Nemde, az érkező mozdony fütttyenése hallatszanak? - folytatá Ágnes rövid szünet után.

- Igenis, nénikém, - szóla közbe a gyermekek nagyobbika, négy éves izmos fiucska; most fog érkezni a gőzkocsi, ilyenkor szokott visszajönni papa is, ha Pesten volt.

- S te már tudod azt fiam?

- Tudom bizony, mert játékot szokott hozni.

- Reám mindig figyelmeztetőleg hatnak a gép éles hangjai, folytatá Ágnes; még nem szoktam meg, mintha mindig várnék valakit, úgy érzem.

- Nem is lehetetlen, hogy ma látogatónk érkezzék, - mondá G... grófné, - rég nem volt nálunk senki, a szép meleg napok gyakran falura csalogatják a város tétlen s mégis annyira rest lakóit.

- Nálunk legalább nem vagyunk kénytelenek sokáig várni az érkezőre, mert kertünk árkából egyenes vonalban látszik az indóházból ide vezető út.

Ezeket mondva G..., szivarra gyújtott s gyermekei kíséretében az angolkert egyik nyílása felé ment; egy ideig figyelemmel nézte az előtte végignyuló fasort s azután intve az asszonyoknak, visszatért.

- Csakugyan valaki, kiálta még távolból.

- Előérzetem nem csalt, látod, hogy vendég jó, - monda Ágnes barátnőjéhez fordulva.

- Remélem, jó barát, ki neked nem leend alkalmatlan; nemde, a jókat csak társaik keresik föl?

- Hidd el, sokszor épen azok közelednek lassanként hozzánk, kiket távol szeretnénk tudni.

- Kétlovas kis parasztszekér vágat végig az úton, férfi ült rajta, csak annyit veheték ki - mondá G..., midőn elérte az oszlopok alatt végig futó lépcsőzetet.

Néhány percz múlva a kert kapuján behajtott a könnyű kis nemzeti fogat.

- Hisz ez Kardosi őrnagy, ha nem csálnak szemeim; ugyan mi birhatta őt reá, hogy csak néhány órára is elhagyja Pestet, kiálta fel G... grófné.

Kardosi őrnagy nagyon jó és szíves öreg úr volt, mint serdülő ifjút ismerte G...t, nejét mint világba lépő szüzet; néha-néha meglátogatta szeretett családját, mint mondani szokta. Magas, izmos ősz férfi, nagyon tisztán, rendesen, lehet mondani divatosan öltözött, fiatal erőt mutató mozdulatokkal; szóval, valódi jellege régi nyugalmazott huszártisztnek. Mindig jó kedvű volt, senkiről sem mondott rosszat, de szeretett ujdonságokat megtudni s azokat elbeszélni; sokat is tudott mindig. Másokért kész volt megtenni legnagyobb örömmel mindent, mi által szíves-ségét s barátságos érzületét nyilváníthatá.

- Isten hozta hozzánk, - mondá G... grófné, fölkelve székéről s az érkező öreg úr elébe sietve.

- Isten, a vasút és e kis szekér segítségével, hála az égnek csakugyan szerencsésen megérkeztem, ámbár - igazat mondva - a vasutat, mind a mellett, hogy nagyra becsülöm e találmányt, még mind nem kedveltem meg egészen. - Hogy van nagyságtok? mint látom, egészségesek, nincs semmi baj.

- A tavaszi bajokon keresztül estünk, most várjuk a nyáréit; kis baj nélkül mitsem érne az élet, nem is becsülnők meg szebb pillanatait.

- Igazad van, pajtás; nekem is sok bajom volt, kivált katonakoromban s mégis szépnek tartom életemet.

- Kik így tudnak szólni, azokat, ha nem kerüli is a bú, legalább fölkeresi néha-néha kis boldogság is.

- Hát Marosi grófné jobban van-e már? - kérdé az őrnagy Ágnes felé fordulva - mikor utószor itt voltam, még nagyon rosszul volt.

- Köszönöm őrnagy úr szíves kérdését, - már fellábadtam s reménylem, nemsokára egészen felgyógyulok.

- Mi ujság Pesten? kérdé G... grófné.
- Van is, nincs, a mint vesszük. Hanem mégis majd elfeledém, - egy fiatal ember története foglalkoztatja most az elméket s nyújt alkalmat sok mindenféle beszédre, csudálkozásra, s mint már ilyenkor lenni szokott, magyarázatra.
- S miféle történet az? kérdé G... grófné.
- Megvallom, különös, váratlan.
- Csak nem valami szomorújáték?
- De drámának beillenek.
- Mondja el hát kérem, tudja, hogy mi itt falun alig tudunk valamit e nagy világ folyásáról.
- Örüljenek rajta; higgye meg szép grófné, jobb falun, mint nálunk a poros városban.
- Ezt mondva, miért látogat oly ritkán bennünket?
- Sok a dolgom, azután mégis csak nehezen mozdul az ember; szentül megígérem azonban, hogy e nyár folytán szorgalmasan fogom tenni látogatásaimat.
- Ezt minden tavaszon igéri, de ígéretét ritkán váltja be, - úgy vagyunk most is a történettel.
- Ha kissé kipihentem magamat, elmondom, de csak azon föltétel alatt, hogy nem kérdezik majd, kivel történt; fogadom, ki nem találják.
- S ha nem találjuk ki?
- Akkor majd megmondom nevét a hősnek.
- Mindenre nézve tisztában volnánk tehát, csak magát a drámát, mint az imént nevezte, nem tudjuk még.

XXXIII. (Kalifornia.)

- Legjobb ismerőseink egyike - kezdé az őrnagy rövid szünet után - azon fiatal ember, kinek elbeszélem történetét, vagyis inkább, hogy sokat vagy regényest ne várjanak a grófnék, - esetét. Nem csuda, ha mindnyájan nemcsak sajnáljuk jelen sorsát, de bizton reméljük, hogy megsegítendi talán még az Isten s az emberek jóakarata; nincs állapot az életben, mely egészen reményvesztett volna.

Víg, nyílt kedélyű volt mindig, kedvelte, sőt fölkereste a legvidorabb társaságot, - legjobban érezte magát zajos körben.

Vagyona ugyan nem volt tetemes, de elegendő kényelmes, gondnélküli életmód folytatására. Nem ritkán többet költött ugyan, mint a mennyit erszénye, ha szigorúan vesszük, megbirta volna; de sohasem hallottuk s egyikünk sem tudta, hogy adóssággal terhelte volna birtokát.

Szóval egyike volt azon embereknek, kik könnyű oldaláról fogják fel az életet; senkinek sem vétve önmaguk irányában minden erkölcsileg megengedhetőt elkövetnek, mi által szebbé s kényelmesebbé varázsolhassák viszonyaikat.

Szeretett élni, okosan s ügyesen felhasználva mindazt, mivel a sors megajándékozta.

Komolyabb viszonyba nem ereszkedett nővel; alig volt valamikor szerelmes és házasságról úgy beszélt, - nem mintha tagadná s el nem ismerné e kötelek kellemeit és szép fejlődményeit - mint oly jövőről, mely nem illik jelleméhez, viszonyaihoz s melyben sokkal nagyobb feladat rejlik, hogysem azt minden ember kivétel nélkül meg bírja oldani.

Egy időtől fogva azonban nagy változást tapasztaltunk ez itt röviden leírt barátunk magaviseletén.

Szórakozottá, visszavonulttá lőn, felhagyott régebben gyakorlott időtöltéseivel, kerülte a társas köröket. - Ritkán s akkor is csak pillanatokra, futólagosan mutatkozott régi derült kedve.

Eleinte alig tünt föl, később azonban többen jó pajtásai közül figyelemre méltatták e változást; rövid idő múlva minden ismerőse s ezek között én is tapasztalni kezdők e szokatlan modorát s kedélyállapotját.

A hányszor kérdezte valaki: mi baja? ugyanannyiszor azt felelé: semmi! - hiába, mindig nem lehet jó kedvünk.

Később azonban nem egyszer hallottuk rebesgetni, hogy pénzvisszonyai zavarodása nyomják kedélyét, - s mint minden, bár pletykának látszó beszédnek megvan legalább parányi igaz része, úgy itt is megtudtuk, hogy könnyelműen jót állott valakiért, minek következtében kénytelen volt hirtelen nagyobb összeget lefizetni, melynek megszerzése sok bajába s még több költségébe került.

Csak legjobb pajtásai állíták, hogy nemcsak ilyenmű gondok, de másfélék is szomorítólag hatnak talán lelkére; hogy szerelem, még pedig szerencsétlen szerelem idézné elő e változást. De ki tulajdonkép e szerelem tárgya, azt nem akarná senki tudni, vagy ha tudták is, másokkal nem közölték.

Néhány nappal ezelőtt, reggel, részint magyar, részint külföldi kedveltebb lapjaimat néztem át, - a pesti lapok egyikében a többi újdonságok között ezt olvastam:

«E napokban hagyta el fővárosunkat a főbbrangú társaság egyik fiatal tagja s Kaliforniába indult, az arany országába, szerencsét próbálandó. Mi oka e titkos s váratlan elhatározásnak, még nem tudjuk, hisszük azonban, hogy rövid idő múlva részletesebben, talán nagyon érdekest fogunk e tekintetben tisztelt olvasóinkkal közölhetni.»

- Ezt mi is olvastuk, - mondá félbeszakítva az őrnagyot G... grófné; - de nem hittük, mesének, koholmánynak tartottuk.

- Így én is - folytatá Kardosi - alig méltattam figyelemre e sokszor annyira csalékony ujdonsági hírt. Midőn azonban estefelé a Casinóba mentem, ott beszéltek, hogy csakugyan azon fiatal ember, kiről az imént beszéltem a grófnéknak, a Kaliforniába elutazott főrangú úr.

- De miért vándorolt Kaliforniába? - kérde G... grófné; - szórakozást, hiszem, kellemesebbet találhatott volna az élénk s élvezetteljes fő- s nagyvárosok valamelyikében.

- Várjon csak a grófné kissé, azonnal elmondom indokait.

- Már néhány héttel ezelőtt, úgy beszélte nekem egyik legjobb barátja, figyelmeztette ama fiatal barátunkat ügynöke azon végrendeletére, melynél fogva birtokosa vagyonának. Nagyanyja, miután fia majd mindenét elpazarolta volna, nem annak, hanem unokájának hagyta a még kezénél levő, takarékosága által megmentett vagyont, azon föltétel alatt, hogy azt adóssággal túlterhelni nem lesz szabad, - szemei előtt levén fia szomorú példája.

Hogyha pedig - ilyformán szólott a végrendelet - daczára végakaratomnak, bizonyos meghatározott összeg adósság terhelné a vagyont, akkor kivéve az egésznek egytizedrészét birtoka N. intézetre szálljon, hogy így legalább némi üdvös nyoma maradjon az egésznek.

A végrendelet e pontjára figyelmezteté ügynöke fiatalunkat, - mert alig lehete már titkolni azt, hogy adósságai vannak, sem azt, hogy az összeg nemsokára elérendi a veszélyes számot. Kérte őt ügynöke, vonulna vissza s ügyekeznek néhány év alatt letisztázni adósságait, megmentendő szép vagyonát.

Most már magam is azt vélem, hogy szerencsétlen szerelem gyötri barátunk keblét, mert alig méltatta figyelemre ügynöke szavait, mitsem gondolva veszélyes állásával, búskomoran élt tovább.

Hírre kapván a dolog, az intézet ügynöke sem mulasztott el semmit, mi által önhaszna csorbulást szenvedhetne s egyszerre ismerősüknél terem azon igen kellemetlen és szigorú nyilatkozattal, hogy lefoglalandja az intézet irományai közé letéteményezett végrendelet nem tudom hányadik pontja szerint a vagyon kilencztized részét.

A vesztő félre ez nem igen hatott, csak arra kérte az intézet ügynökét, - ezt személyesen önmagától tudom - várna néhány napot, azután tehet, a mit akar. Erre ráállott az ügyvéd és senkinek nem szólt ez idő alatt.

Ujból jelentvén magát, az ajtót zárva találta, az úr helyett két levele maradt a hátrahagyott inasnál.

A levelek egyike az intézet ügynökének szólott, melyben felkéri ezt, cselekednék a végrendelet szavai szerint, miután ő nem bírta rendezni pénzügyeit ily rövid idő alatt; kéri egyszersmind, hogy a másik levelet adná által tulajdon ügyvédének.

Az ügyvédéhez czimzett sorokban elmondja, hogy Kaliforniába távozott néhány ezer forinttal; - kéri, hogy adja által a jószágokat az intézetnek, - az ő tizedrészét kamatoztassa; ha szüksége lesz, majd kér pénzt, mindaddig ne gondoljanak vele. Búcsut üzen minden pajtásinak, s azon ismerősinek, kik elég szívesek megemlékezni róla.

A szegény ügyvéd mindenfelé szaladgált s meg is tudta a rendőrségnél, hogy ura nem kapott útlevelet; minden keresése dacára azonban nem találta többé megbízóját, s végtére kénytelen volt átlátni, hogy csakugyan nincs Pesten, sem Magyarországon. Mint okos ügyvezető pedig nem fogadta a gondatlan fiatal szavait, hanem pert akart kezdeni, hogy úgy legalább késleltesse a szomorú ügyet, mert nem hagy fel minden reménynyel.

- Hisz ez egész regény, barátom, - mondá G... gróf, - képzelem, hogy összedugta most minden ember a fejét, s magyarázá mindenki a maga egyéni felfogása szerint e fiatal ember valóban szomorú állapotát; - hiszem, hogy rövid idő múlva meg fogja bánni könnyelműségét, - s akkor késő leend.

- De kicsoda tehát ez ember, hogy hívják? - kérdé G... grófné.

- Mondtam, hogy találják ki, mert érdekes valóban, mennyire meglepett mindnyájunkat e hír; nemcsak szomorú, hogy történt, de kétszeresen az, hogy szeretett fiatal barátunkat érte.

- Ugyan kérem, őrnagy úr, ne kínozza tovább kíváncsiságunkat; engedjen gyengeségünknek, hisz úgy sem találjuk ki. Mi oly régi időtől fogva lakunk már falun, hogy alig ismerjük a pesti társaság minden tagját.

- Megmondom tehát, mert nem akarják, vagy nem bírják kitalálni. E fiatal barátunk nem más, mint Zsdy Kálmán.

Ha tudta volna, mily varázshatással bír az egész társaságra e név, mennyi bánatot áraszthat az itt egybegyűltek kedélyébe e kis történet, bizonyosan nem mondotta volna el, ez egyszer szívesen másokra bízta volna ujságok elregélését.

Szerencséjére nem is vette észre, mi hatást gyakoroltak szavai a két nőre.

Ágnes az egész elbeszélés alatt hallgatott, valami benső elfogultság vett rajta erőt, mintha érezte volna, hogy a történetek őt érdeklik, mintha tudta volna, hogy új csapás várja.

E sejtelemnek lehete tulajdonítani, másrésről pedig az egész váratlanságának, hogy azonnal ki nem tört mindaz szavakban, mit éreztek az egymás mellett ülők.

G... grófné alig merte Ágnesre csüggeszteni szemeit, félt, hogy pillantása könnyzáporral s a kétségbeesés kifejezésével fog találkozni.

Mind a mellett Ágnes, ki annyira megszokta a lélek kinjait egy idő óta, mennyire csak lehetséges volt, nyugodt maradt s nem árulta el benső harcát, sőt mondhatnók, már is azon gondolkodott: hogy lehetne megmenteni s visszavarázsolni Kálmánt, - mert ő benne szerelmes minden reménye egy szebb jövőre örökre elvesz.

G... grófné, mint ügyes háziasszony, ki a feltűnő jeleneteket nem kedvelte, első volt, ki félbeszakítá a kellemetlen csendet s az őrnagy felé fordulva, így szóla:

- Valóban nem vártam volna e nevet, hihetetlennek látszik, hogy ily jellemű ember annyira engedjen az indulatnak, hogy ez érzése miatt, úgyszólván önmagát feledje.

- Én pedig természetesnek találom, - vága közbe az őrnagy; - Kálmán nem pazarolta el szíve erejét, nem tudott fölületesen érezni, e szerelem annyira erőt vett szívében, hogy ha viszont szeretettetett volna, örökre boldog, s így - örökre szerencsétlen leend. Kinél ily hatalmas érzületek sérülnek, annál természetes, hogy anyagi gondjait felejt, pénzügyeit, életünk e prózáját elhanyagolja.

G... grófné érezvén, hogy minden szó, mely Kálmán esetét illetőleg mondatik, szomorúan hat Ágnesre, nem kívánta folytatni e tárgy megvitatását.

Más, közönyös tárgyakra irányozta a beszéd fonalát, míg a társaság, esteledni kezdvén, el nem oszlott.

G... az őrnagygyal a nappali teremben levő tekézőasztalnál mulatott.

Ágnes hamarább, mint szokása volt, bágyadtságot adván okul, ment szobájába, barátnője által kísérve, ki nem merte elinteni az őrnagy beszélyét. Jobbnak és üdvösebbnek gondolta, ha első pillanatban magára hagyva, a gondolatok s eszmék egymást emészte teremtnek határozatot s tiszta felfogást, későbbben cselekvőseget; mert hogy Ágnes most tétlen nem marad, azt bizton reménylette és hitte.

Csak valóban érezni tudó szív foghatta fel Ágnes mostani helyzetét; reményeinek szépen felépült palotája, kinjai, egyetlen vigasza - egyszerre mintegy villanat által sujtva lőn semmivé.

XXXIV.
(Az ügyvéd.)

Három napja, hogy Kardosi őrnagy elbeszélése fölzavarta, elkomorítá a vasut közelében fekvő kis falusi kastély lakóit; - feledjük őket most és vessünk néhány pillantást Zendy Kálmán ügynökének lakásába.

Gróf Zendy Kálmán ügynöke egyike azon régi szigorú jellemeknek, kik nemcsak a becsület, a törvényszabta eskü, de szívök és szeretetök sugallata után indulva végzik kötelességeiket.

Ő volt ugyanaz, ki Kálmán nagyanyjának végrendeletét föltette, - ő volt első is, ki intette a fiatal embert, nem annyira komolyságra, mert már arra nem volt szükség, - hanem cselekedetre, magábaszállásra; s ő volt, ki talán Ágnesen kívül leginkább fájlalá Kálmán viseletét s ennek szomorú következményeit.

Sokkal idősebb volt, minthogy felfoghatta volna ezen szerencsétlen szerelem mindent magával sodró, szomorú befolyású hatalmát, - sokkal inkább át volt hatva Kálmán iránti szeretettől s megbecsüléstől, semhogy egyszerűen gondatlan vagy könnyelműségnek tulajdoníthatta volna megváltozott viseletét s tetteit.

Tántoríthatlan volt hiedelme Kálmán jószívűségében s becsülettől áthatott jellemében, miért is, daczára annak, hogy indokolni nem tudta mindazt, mi helytelen világot vetett az ifjú jellemére, kettőztetett erélyességgel ügyekvék az ifjú gróf vagyonának megmentésén.

Épen íróasztalánál ült s irt, midőn inasa belépett e jelentéssel:

- Egy nő kíván szólni a tekintetes urral, de ha lehet, azonnal, mert sürgős mondandói vannak.

- Már megint zavarunk, nincs nyugtom; csak nem utasíthatom el. Vezesd be, nem bánom, talán az egész csak haszontalan, figyelemre alig méltó dolog lesz.

A szobába lépő nő a polgári osztályból valónak látszott, csinosan s tisztán volt öltözve, de feltűnő egyszerűséggel, - korára nézve meghaladta volt az ötven évet, kiejtése tiszta magyar volt, arcvonásai egyenesszívűséget s becsületességet árultak el.

- Engedelmet kérek, hogy zavarom a tekintetes urat, de fontos közlendőim vannak.

- Tessék helyet foglalni, asszonyom, - mivel szolgálhatok?

- Nemde, ügyvéd úr viszi gróf Zendy Kálmán ügyeit?

- Úgy van, talán követelése van a grófnak? - elfogadom, s azonnal az imént készült jegyzékeimhez csatolandom.

- Isten mentsen! egészen más járatban vagyok, azt vagyok bátor kérdezni ügyvéd úrtól; vajjon 60,000 pengő forinttal meg lehetne-e menteni a gróf vagyonát?

E szavakra az ügyvéd felkelt székéről, s kétes arcvonásokkal nézett a nő nyugodt szemei közé. Fel s alá járkált s egy ideig gondolkodva, így szóla:

- Tréfál-e asszonyom, vagy pedig valóban komolyan intézé hozzám imént e kérdést?

- Nem szokásom tréfát üzni mások szerencsétlenségéből; becsületszavamat adom, hogy komoly szándék által vezérelve intéztem e kérdést ügyvéd úrhoz.

- Ha úgy áll a dolog, akkor azt mondom, hogy meg lehetne ugyan menteni ez összeggel a gróf vagyonát, de megszerezni azt nem lehet, mert csakugyan újra adósságot kellene csinálnom; ez csak kicserélése volna a kötleveleknek s az egész összeget nem osztaná kisebbre.

- De ha valaki találatná Kálmán gróf barátai közül, ki az említett összeget kötlevél s minden sor írás nélkül ügyvéd úrnak átadná s tisztán csak a gróf megmentését tartva szem előtt, mitsem gondolna önérdekeivel, akkor lehetséges volna-e visszafoglalni vagyonát?

- Kétséggel, csak hogy felejté asszonyom, miszerint oly világban élünk, melynek fogalmai szerint alig lehetséges, hogy valaki a tetemes summát minden kötelezvény nélkül, úgyszólván odaajándékozna grófnak, mind a mellett, hogy meg vagyok arról győződve, miszerint Kálmán becsülete nagyobb biztosíték bármi irománynál.

- Itt van a 60,000 forint, ügyvéd úr becsületében s a Zendy család iránt eddigelé tapasztalt ragaszkodásában bízva, kézbesítem, azon biztos reménytől lelkesítve, hogy rövid idő múlva meg lesznek mentve a gróf jószágai - s ő, ha lehet, visszaadva honának.

Ezeket mondván a nő, egy csomó bankjegyet vett ki kezében levő tárczájából s azt átadá az ügyvédnek.

Az ügyvédre annyira hatott e váratlan esemény, hogy alig tudta, mi történik körülötte, - mind a mellett, miután kezében volt a pénz, fölébredt benne hivatásának öntudata s így szólott:

- Így lehetetlen, hogy elvállaljam a pénzt, mert részemről legalább szükséges, hogy elismervényt adjak asszonyságodnak.

- Csak tessék megolvasni a pénzt, kimegyek az előszobába, ott feledtem még egy írást, behozandom.

Az ügyvéd lelkiismeretesen átolvasta s megvizsgálta a pénzt, várta az asszony visszaérkeztét, mi meg nem történvén, kiment az előszobába, azt hívén, hogy e nő nem akarván őt zavarni foglalkozásában, künn leült.

Az előszobában nem volt senki, inasától kérdezte:

- Hol van azon asszonyság, ki az imént nálam volt?

- Rég elment, tekintetes úr.

- Siess utána, talán még eléred, - kéretem, jönne vissza csak egy perczre.

Az inas elment tüstént, de rövid idő múlva azon tudósítással érkezett vissza, hogy sehol sem találta a nőt, sem az utcán, sem a szomszéd boltok vagy raktárak egyikében.

- Még ezt sohasem tapasztaltam - ily rendkívüli valami még nem történt, - 60,000 pengő forintot csak amúgy ideajándékozni, ki ezt tette, nagyon gazdag és szerfelett becsületes ember lehet, mert önmagáról itéli meg embertársait. Nem is akarom, hogy csalódjék s azonnal megteszek mindent, mert most már kezeim között van ama varázshatalom, melyet eddigelé nélkülöztem. Csak Kálmánt találhatnám fel, de talán az is sikerülend.

E szavak után írószekrényébe zárta az összeget, kalapot vőn és siető léptekkel haladott végig a lépcsőzeten az utcára, örömtől sugárzó arcvonásokkal tartott az N. N. intézet ügynökének szállása felé.

*

Mialatt Kálmán ügyvéde végig sietett Pest utczáin, azalatt Ágnes nyugtalanul jár fel s alá nappali termében, - majd az órára, majd ismét az ajtóra tekint, mintha várna valakit, s mintha nem elegendő sebességgel végezné kötelességét az, kire teendőit bízta.

Végre meghuzaték az előszoba ajtajának csengője, - az ajtó nyílik s női léptek közelednek a terem felé, - alig ért Ágnes az ajtóhoz s az már kinyílt. A belépő nem volt más, mint azon asszony, ki nem rég Kálmán ügyvédének szobájából illant el.

- Mi hírt hozasz - mondá Ágnes a belépő felé sietve.

- Minden rendén van, grófné, - egészen úgy történt, mint reménylettük. Az ügyvéd annyira meg volt lepve, hogy eleinte nem akart hinni szavaimnak. Később reávettem, hogy a pénzt átvegye, de nekem akart legalább nyugtát adni; - tudván, hogy azt kívánja asszonyom, miszerint ez ügy egészen titok maradjon, elillantam, míg a pénzt elolvasta s által nézte.

- Köszönöm, Sára, nem is képzeled, mi nagy szolgálatot tettél most: ha te nem vagy, valóban nem tudtam volna kire bízni ez ügyet, - pedig titkon akarom vinni, mert ha Kálmán megtudja, ki segített rajta, talán túlszárnyalná a köszönet érzelme szíve másnemű érzeményeit, ezt pedig minden áron kerülni óhajtom.

E szavakat Ágnes olyformán ejté ki, mintha nem az előtte álló Sárahoz volnának intézve, hanem önszemélyének, mintegy önmagával beszélgetve árulta el legtitkosabb érzületét.

Nő, ki szeret, nemde, híven fog kerülni mindent, mi legkevésbé csökkenthetné viszontszeretete becsét vagy erejét. - Ha nyíltan fellép és segít Kálmánon, nemde, mintegy erkölcsileg lekötölte ez embert előre és megvásároltnak látszhatott volna mindaz, mi valódi beccsel csak akkor birhat, ha öntudat nélkül fakad keblünk legmélyebb forrásiból.

Sára rövid szünet után, mely alatt leült, hogy kipihenje magát cselszövényes és szokatlan kalandja után, így szóla:

- Nem is hiszi a grófné, mennyire szereti az ügyvéd grófját, szinte láttam örömtől sugárzó képe minden egyes lövelléseit, midőn szavaim folytán remény nyílt meg ura számára.

- Hála istennek, mert így legalább mindent el fog követni, hogy mennél hamarabb megmentessenek ura javai s ezek által személye.

- Szinte örülök, hogy nincs már nálam az a sok pénz, féltem az utcán, mindig attól tartottam, hogy elvesz.

- Pedig még többször foglak felkérni hasonnemű titkos szolgálatra, nem fogod restelleni?

- A legnagyobb szivességgel teszek bármit a grófné s édes anyjáért, részben meghálálom e tettem által azt a sok jót, a mivel engem életem alatt elárasztottak.

- Ezer köszönet, s most isten veled, viszontlátásig.

*

Hogy az itt elmondottakról világos fogalmunk lehessen, szükség visszapillantunk kissé, föl kell keresnünk Ágnest, midőn Kardosi elbeszélése után a társaság eloszlott s ő szobájába vonult vissza.

Sokáig ült tétlen dolgozó asztala előtt, teste mintha élet nélkül volt volna, szíve működött.

Egyike azon pillanatoknak, melyeket röviden érinténk történetünk elején, midőn kellemetlenül hatotta meg valami Ágnest, - ilyenkor egyedül kedélyének erőfeszítései által bírta csillapítani bűját, feledni a rajta elkövetett vétségeket.

Ha visszatekintünk ama ritkán előforduló és csak futólag megjelenő szomorú tétlen pillanatokra, melyeket Gerőfalván átélt, - mily nagy, megmérhetlen köz van azok s a jelen között.

Mily könnyen orvosolhatóknak látszottak akkor bajai, - a bánatot villámsebességgel új öröm érte - e pillanatnyi komolyságot órákig tartó víg kedv s kedélyesség váltá fel.

Mily rég kihaltak e megtörni készülő kebelből mindez érzelmek, - mily rég nem rezgette át annak hurjait tiszta öröm! Alig képzelhetjük boldogság által körül vettnek ama lényt, kit a szerencse választottjának tartottunk életpályája kezdetén.

Sokan azért boldogtalanok, mert nagyon keveset, de legtöbben azért szerencsétlenek, mert nagyon sokat bír érezni szívök, nem értvén, nem fogván fel őket a világ szűkkeblű ítélete.

Mit mondanak búskomorságtól túlárado nagy fekete, meredten maguk elé pillantó szemei?

Mi után vágyódott félig elnyomott, de mégis időről-időre felmerülő, haldokló végvonaglásihoz hasonló sóhaja?

Mit parancsolt hangosan dobogó szívének keblét fenekestől feldúló lázas lüktetése?

Lelke és szíve e tevékenysége egy cél felé volt irányozva, - egyetlen eszmében pontosultak egybe s ez eszme Kálmán, a cél annak megmentése és visszavarázsolása volt.

Ágnes e pillanattól fogva nem volt másnak neje, - nem volt Marosi grófné, nem volt okoskodó lény, - nem volt társadalmi szabályok által lekötött és szabályozott egyéniség; mindez egyszerre elnémult és megsemmisült, mert:

Nő volt, ki szeretett s meg akarta menteni szíve bálványát.

Mi sok rejlik e szavakban!

Kifogyhatlan kincs ez, mely nem szűnik meg tetterőt s áldozatot juttatni napfényre, mindaddig, míg szeretet élénkíti s hullámoztatja ereinek minden csepp véréit.

Mily sokra képes a szerető nő, azt Ágnes már többször fényesen bebizonyította.

De nő, ki megcsalván szerelmét veszti s azért, ki őt megcsalta, feláldozta minden új érzeményeit reményei egész mindenséget, - ki érzi, hogy a hitetlen nemcsak multjának, de jövőjének is megrontója s feldúlója, annak kétszeres indulattal fejlődik női jellemének tiszta erőtől pezsgő tettereje, szívének hatalma.

Ágnes álmatlanul töltötte az éjt, s mire a hajnal új élettel árasztá el a nyugvó emberiség sötét láthatárát, megmásolhatlan volt szándéka.

Még aznap Pestre indult.

G... grófnéval szólt a dologról, - elmondotta terveit, reményeit.

Barátnője mint valódi nő, nem mondott ellent Ágnesnek, csak arra kérte, vigyázna, mennyire lehet, - mert félt az emberek rosszasága s Ágnes rongált egészsége visszasüllyedésétől.

Nemde, kénytelen volt G... grófné is ugyanazt érezni, mit Ágnes, - nemde, hasonló helyzetben ugyanazt tette volna, mit tervezett most barátnője? De természetes, hogy ily nagyszerű percekben akaratlanul is féltjük azokat, kiket kedvelünk.

Pestre érkezvén, első teendője volt Sára asszonyt hívni.

Sára asszony a Dévay-ház szolgálatában őszült meg, Ágnest gyermekkori éveiben ápolgatta s mindig körülötte volt, szerette, mint tulajdon gyermekeit s minden bármi visszásnak látszó szeszélyét teljesíté örömmel, csakhogy kedve teljék szeretett Ágnesének, mint nevezni szokta.

- Egyszerű magyar asszony volt; de hosszas szolgálata s a nyert kedvezmények következtében külseje s műveltsége némileg magasabb fokra hágott, s nem egyszer eszélyesebben s okosabban viselte magát, mint bármi okos vagy műveltnak látszó nő. Most Pesten tartózkodott, szükségét bőven kielégítő nyugdíja összegéből élve.

Ezen asszonyt hivatá ő magához, mert tudta, hogy bármit fogna reá bízni, azt titkon s a mennyire a körülmények engedik, ügyesen fogja végezni.

Sára asszony eljövén, elpanaszolta Ágnes férjéveli bajait, hogy az által mintegy előkészítse mindazon szokatlanokra, melyeket reá bízand.

De Sára asszony, azok után, miket Ágnesről és szerencsétlen állásáról hallott, mindent szívesen elvállalt; akármiféle veszélynek azonnal kitette volna magát, ha csak némileg enyhíthette szegény növendéke szomorú sorsát.

Ezt várta Ágnes s ez egyszer nem csalódott.

Minden ékszerét Sára asszonynak adta által, azon kérelemmel, adja vagy zálogítsa el azokat, szóval teremtsen minél több pénzt, - tekintetbe véve azt, hogy minden órai késleltetés nagy veszteség.

Az egyszerű asszony eleinte csodálkozott e megbízatáson, nem foghatta fel, mi oknál fogva lehet szüksége Ágnesnek annyi pénzre, mert ékszerei feltűnő értékűek voltak. Később azonban szívesen engedett, mintán megígérte úrnője, hogy valamint eddigi bajait elpanaszolta, úgy később elmondja mindazon okokat, melyek őt e könnyelműnek látszó lépésre bírták.

Sára asszonynyal végezvén, anyjához ment.

Ágnesnek anyja G... grófnénál tartózkodott falun, mialatt leánya veszedelmesen beteg volt, későbbben tulajdon szemeivel látván haladó javulását, visszajött Pestre.

- Isten hozott, Ágnesem, - mondá a belépő felé menve az öreg báróné, - hogy vagy? nem is írtad vagy üzented meg nekem, hogy be akarsz jönni.

- Nem tehettem, édes anyám, mert rögtön határoztam el magam.

- S most itt fogsz mulatni tovább, nemde?

- Még nem tudom, az a körülményektől függ. - Szükség itt megjegyeznünk, miszerint Ágnes már falun elmondotta anyjának mindazt, mit Gerőfalván tapasztalt s közölte vele elválási szándékát. Kálmánról azonban szót sem szólt.

Dévay báróné Ágnes utolsó szavai után mintegy sejdíteni kezdé, mi bírhatta leányát e rögtöni Pestre jövetelre, mert hallotta volt már Kálmán esetét, nem is került el anyai szemei figyelmét Ágnes szívbeli viszonya a mult tél alatt. De mint jó s okos asszony - miután leánya viselete egészen tiszta s ment volt minden hibától - nem szólt soha e tárgyról, az időre s a körülmények közbenjöttére bizván Ágnes lelkületének fejlődését.

- Édes anyám, - folytatá kis szünet után Ágnes, - hallotta már Zendy Kálmán esetét, eljöttem, hogy megvalljam azt, hogy szeretem ez embert s hogy minden áron meg kívánom menteni őt.

- Megvallom neked, Ágnes, ezt vártam; már a mult télen tapasztaltam, meglehet, hogy akkor még csalódtam, mintha nem volna közönyös reád nézve e fiatal ember; rettegtem akkor, inkább mint most, midőn tudom férjed szívtelen viseletét.

- Úgy van, anyám, - mondá Ágnes könnyes szemekkel; - harczoltam, míg csak lehetett szívem érzeményei ellen s ha férjem úgy viseli magát, mint én azt reménylettem s követelhettem volna, bizonyosan elfojtom e tilos indulatomat. Most mi sem tartóztat, - átengedtem magamat szerelmemnek, lelkem és szívem egész erejével.

Dévay báróné látta, hogy itt ellenkezni csak annyit tenne, mint még inkább felizgatni állapotját; gyermekét pedig annyira szerette, hogy alig bírta ellenkezni vele; s nemde jobb, sőt az egyedüli üdvös út, ha az élet ily viszonyai között szüleinkhez folyamodunk idegenek helyett?

- S mi módon kívánod megmenteni Zandy Kálmánt? - Már elutazott, vagyona per alatt van.

- 30,000 forintra van még szükségem, - ha ez összeget megszerzi anyám, - így jószágai megmentvék s visszaérkezése eszközölhető.

Ezek után még hosszasan szólottak ez összeg megszerzéséről, - s arról, mint akarja azt Ágnes általadni Kálmán ügyvédének, - mert édes anyja úgy, valamint leánya, megegyeztek abban, hogy neveik ez ügyben semmi esetre ne szerepelhessenek, - az Ágnes által imént említett okoknál fogva.

Dévay báróné anyai szeretetének s gazdagságának köszönheté Ágnes, hogy néhány nap alatt kezei között volt az említett összeg, - ezt egyesítve ékszerei árával, eléteremté rövid idő alatt ama 60,000 forintot, melynek mikénti átadásánál e fejezet elején jelen voltunk.

XXXV.
(Váratlan vallomás.)

Ágnesre nézve a most Pesten töltött napok rendkívül izgatottak, félelmetesek s mégis reményteljesek voltak.

Úgy látszott, mintha e néhány nap fogna itélni sorsának jövője, szenvedései enyhülése, vagy örökkévalósága felett.

Alig hagyta el olykor szállását, kivéve, mikor anyjával volt.

Csak estefelé, midőn már gyérülni kezdte a lakása alatt elterülő sétatér, keresett ott a fák hűsében némi enyhülést, erősbülést a szabad levegő kellemes befolyása által.

Megmondotta cselédeknek, hogy senkit sem akar elfogadni; bárki jelentse magát, utasíttassék el.

Midőn egy este kiindult a sétatérre, ezeket jelenté inasa:

- Már háromszor volt itt Örkényi Béla ő nagysága, mindannyiszor azt mondtam, rosszul van a grófné, - nagyon sajnálja, mert azt monda, sürgős közlendői vannak.

Ágnes, mint tudjuk, sohasem kedvelte Örkényi Bélát, most pedig még inkább tartott tőle, mint bármikor, mert attól félt, hogy összejövén vele, Gerőfalváról s férjéről lehet szó.

- Ha újra eljő Örkényi úr, ismételd azt, mit eddig mondtál, - nem fogadok el senkit.

Kellemes május est volt; gondolatokba merülten haladott fel s alá a sétatéren Ágnes, alig volt még látható néhány elkésett mulató, csend uralkodott e nem rég még oly zajos kertben.

Ágnes nem vette észre, hogy kíséri őt valaki, - mint kémlelődik körülötte egy őt követő alak, mint igyekszik meggyőződni észrevétlenül arról, hogy csakugyan nem más, hanem Ágnes az, kit maga előtt járni lát.

Miután csalhatatlan bizonyosságot szerzett magának, bátor léptekkel egyszerre utólérte Ágnest, s így szólítja meg:

- Engedelmet kérek a grófnétól e bátorságom miatt, de kénytelen vagyok, annyira fontosak a reám bízottak, hogy minden áron - habár csak néhány perczig is, de szólani kívánok a grófnéval. - Felriadva s megijedve tekintett fel Ágnes és meggyőződvén annak kilétéről, ki megszólítja, így felelt:

- Azt hívém, Örkényi úr, hogy miután már többször volt nálam s én nem fogadtam el, eléggé világos akaratom, melynél fogva sem látni, annál kevésbbé szólani sem kívánok önnek.

Megfoghatlan értelme s hatalma a hiúságnak. Bélára e szavak varázserővel hatottak. A hidegen megfontoló nagyon is átlátta volna, hova czéloznak, min alapszanak azok; ő, kit a szerelem mámora elaltatott némileg, kiben fölébredt hiúságának csalékony érzelve, másképen magyarázta azok értelmét.

Azt hívé, itt a pillanat, melyben reményteljes jövő nyílik számára; nemde, Ágnes fél mindenkitől, Örkényitől pedig még inkább, mert érzi elhagyott állapotának szomorú voltát, érzi, hogy most talán inkább, mint más alkalommal engedhetne idegen, új szerelem hatalmának, - érzi, hogy veszély környezi s ezt lehetőleg kerülni kívánja.

E keblén rögtön átvillanó gondolatok által bátorítva s engedve bosszút forraló ösztönének, így szóla:

- Ha tudná a grófné, mi csekélyek s mégis mennyire nevezetesek, életbevágók mondandóim, engedne kérelmemnek, bizonyosan szentelne nekem néhány percet életéből. Kérem, gondolja meg, mi csekély áldozat ez, s tegyen kívánságom szerint.

- Örkényi úr nekem nem mondhat semmi örvendeztetőt; szomorút s elkedvetlenítőt pedig eleget hallottam, éltem mostani szakában, mert hiszem, hogy barátja megmondotta mind azt, mi történt.

E szavakat Ágnes elkeseredett s gúnyos kifejezéssel mondá, - lelkét e pillanatokra megszálló idegen indulatok új, eddigelé ismeretlen jellemet kölcsönzének képének, melyben megsértett női tekintély s vesztett szerelem egyiránt tükröződének. - Béla Ágnes arcának minden egyes szikrázatát örömmel leste, mintha közelíteni látná ama rég várt pillanatot, melyben remény nyílik e szép nő szívének bírhatására.

- Tudok mindent, - folytatá Béla sajnálattól áthatott hangon - szívemből fájlalom a grófné állapotját, s épen ez oknál fogva, hacsak lehetséges, segítő veszélyteljes helyzetén, kívánnék csak néhány szót váltani, kérem a grófnét még egyszer, ne tagadja meg e csekély kérelmemet.

Sokszor engedünk az életben kérelemnek, meggyőződésünk, legbensőbb akaratunk ellenére, csak azért, hogy szabaduljunk az alkalmatlan kérelmezőtől, hogy szabaduljunk nyomasztó jelenlététől.

Béla jelenléte kétszeresen volt nemcsak alkalmatlan, de kellemetlen is Ágnesre nézve, mert szomorú emlékezetei egész árját újra fölizzgatta már úgyszólván eléggé hullámos keblében.

Engedett tehát kérelmének, s e szavakkal fordult Bélához:

- Nehogy illetlennek lássassék viseletem, engedek sokszoros kérelmének, ha úgy tetszik, holnap két órákor honn leszek.

- Köszönöm a grófné szivességét, a legnagyobb örömmel veszem igénybe engedékenységet. De most már nem akarok tovább alkalmatlankodni. Jó éjt grófné, - még egyszer engedelmet kérek talán nagyon is bátor viseletemért, mások érdeke sokszor követeli tőlünk azt, hogy önszemélyünket áldozzuk fel.

E szavak után Béla távozott.

Ágnes azt gondolá, talán még sem annyira rossz ember Örkényi, mint gondoltam - ki tudja, hátha jót akar; sajnálom, hogy így van, most célzott nem érend, tolatkodása által pedig mintegy megsemmisíté azon jó behatást, melyet szavai tehettek volna reám. Viselete a hizelgést, tekintete az alattomossgot s kétszínűséget látszanak elárulni.

Az est annyira kellemes volt, hogy Ágnes nem bírt megválni a szabad természetűtől. Még egy ideig fel s alá járt, gondolatai messze elágaztak, nem természetes-e, ha ily viszonyok között a megmérhetlen tenger habjai között kerestek menhelyet azok, a jelen leverő s nyomasztó viszonyai elől?

Béla pontos volt.

Alig mult el az estét követő nap délutáni két órája, s ő Ágnes szállásán termett; bejelentetvén magát, bebocsáttatott.

- Jó napot grófné, - mondá a belépő - mindennek előtt még egyszer vegye köszönetemet azon áldozatáért, hogy elfogad, s legyen meggyőződve, nem fogok visszaélni e néhány drága perc-czel.

- Utolsó szavai értelméhez képest tehát felkérem Örkényi urat, legyen szíves röviden közleni velem mindazokat, melyekről tegnap este mint nagy fontosságú ügyekről emlékezett.
- Úgy van, grófné, annyira komoly s fontos az, mit mondani kívánok, hogy alig van e pillanatban arra bátorságom, melyet föltételez azok elmondása.
- Megvallom, nem értem, nem foghatom meg, miről kívánhat velem szólni; mert mennyire én ismerem Örkényi urat, bátran szokta volt megmondani mit hisz vagy tett e, vagy amaz ügyről, vagy dologban.
- Önmagunk irányában többnyire kiméletlenül szoktunk cselekedni, - másokat sérteni nem akarván, természetesen, hogy ily esetekben csökken lelki erőnk.
- Ha kellemetlen reám nézve, ne hozza elő, én minden esetre köszönettel fogok tartozni önnek e szívességeért, - csak túlzott kérelmeinek engedve, fogadtam el ma is látogatását.
- Engem ígéret, szent ígéret köt; a felelősség terhe nyomja lelkemet, ez érzelmek kényszerítenek mindarra, mit mondok és cselekszem e pillanatban. Tudja meg tehát a grófné, hogy küldött vagyok, kinek feladata kényes, azon tér pedig, melyen mozogni kénytelen, sikamlós.
- Küldött, Örkényi úr? s ki küldötte hozzám, megvallom, meg nem foghatom.
- A grófné talán csudálkozni, neheztelni is fog, de feladatam sokkal szentebb, mintsem, hogy most már visszajedve, meg ne mondanám a puszta igazságot. Gyula küldött a grófnéhoz, - már régen kívántam volna szólni, de azt nem tehettem, mert a grófné falun s beteg volt.
- Tehát egyedül férjem nevében szól.
- Úgy van, grófné. Gyula pedig félelemmel s mégis nyughatatlanul várja, mit határozand jövő sorsa felett.
- Lássá Örkényi úr, hogy igazam volt tegnap, midőn azt mondtam, hogy meg nem foghatom, miféle ügy hozhat kettőnket érintkezésbe; gyanítottam, hogy Gyula nevében szóland hozzám, de bizonyossá is teszem arról, hogy most már semmi esetre ki nem hallgatom önt.
- Gondolja meg a grófné, mit tesz, nemde, legfenségesebb tetteink egyike, ha megbánva vétkeinket, bocsánatért esdeklünk.
- Igaz, hogy szép tett ez, de ki valóban megbánja azt, mit cselekedett, nem küld mást maga helyett. - Ha férjem szívében még egyetlen szikrája fénylenék a régi szerelemnek, ha igaz szívből akarta volna jóvá tenni mindazt, mit irányomban vétett, maga jöve vala felém, egy pillanatig sem késett volna. - Soha oly híven nem teljesítette egy kérelmemet sem, mint búcsulevelem ama szavait, melyekben kértem, hogy ne kövessen.
- Megvallva az igazat, ezt vártam, - meggyőződésemmel sugallá, hogy ezt felelendi a grófné, - mondtam Gyulának, de nem volt annyi bátorsága megjelenni neje előtt.
- E félelem eléggé bizonyítja lelkülete romlottságát. Kétszeresen fáj, hogy az, ki vétkezni tudott irányomban, oly hosszasan, még csak annyi lélekerővel sem bír, hogy pillanatnyira feledve mindent, felém jöjjön s megbánja vétkeit. Köszönettel tartozom egyébiránt e gyengeségeért, mert könnyebb megtagadni valamit egy idegentől, mint volt férjunktől.
- Nem is képzelem a grófné, mennyire hatott reám mostani szerencsétlen helyzete, - bármit képes volnék áldozni, ha segíthetnék csak némileg baján.

- Köszönöm Örkényi úr szivességét, - higgye meg, ily helyzetekben leginkább önhatalmunk által segíthetünk. Vannak pillanatok életünkben, mikor semmiféle varázserő nem bírná megváltoztatni kedélyünk állapotát, egyedül azon benső meggyőződés, hogy lelkünk erejére támaszkodva menthetjük meg önéletünket az összeroskadástól.

- S a grófné mindazok áldozatkész igyekezetét s tetterejét, mindazok érzelmeit, kik széppé akarnák alkotni sorsát, - el van határozva visszautasítani?

E kérdést nem értette Ágnes, - nem vette észre, hova céloz Béla, annyira távol volt tőle minden rossz gondolat, - egyenes szíve természetességével ezt felelte:

- Ki mások segítségére bízza magát, már mintegy bevallja, hogy vesztettnek tartja ügyét; mennyivel inkább nem vagyok én kénytelen visszautasítani mások - segélyét, ki nem is kívánom többé fölleveníteni mindazt, mit én örökké elvesztettnek tartok s tartani fogok, míg élek.

Bélára Ágnes szavai s látása, e hosszabb társalkodás ígézőleg hatottak, csak ő látta s hallotta, mint utasítja el magától örökre Gyulát, mint akarja még megsemmisíteni is annak emlékezetét, kit szeretett. Akaratlanul, mintegy földöntúli hatalom által készítetve térdre borult s ezeket mondá:

- Szeretem a grófnét szívem egész erejével, - parancsoljon velem, kész vagyok mindenre.

Ágnesre e váratlan vallomása Bélának annyira hatott, hogy első pillanatban alig jutott szóhoz; végre mintegy fölébredve borzasztó álmom után, ezeket mondá:

- Keljen föl, Örkényi s hagyja el lakásomat, - nem csalatkoztam, midőn nem másnak, mint rossz, alattomos embernek tartottam önt ismeretségünk első pillanatától fogva! - Így viseli magát Gyula legjobb, talán most egyetlen barátja?

- Ne utasítson el a grófné egy szerencsétlent, ki e szerelmében akarja feltalálni újra mindazt, mit veszített, - ki érzi, hogy képes feláldozni mindenét azért, kit imád.

Ágnes a csengő zsinórjára tévé kezét s ezeket felelé:

- Ha azonnal nem távozik, - megrántva a csengettyűt, - tulajdon cselédekem által utasítatom ki önt, - kiméljen meg e talán illetlen, de reám kényszerített viselettől s hagyjon el tüstént.

Alig ejté ki e szavakat Ágnes, s megnyílt az ajtó és Gyula lépett a szobába:

Ágnes meglátva őt, Bélára mutatva ezeket mondá nyugodt hangon:

- Im, itt van legjobb barátod, tanácsadód!

- Hallottam mindent s tudom, mi kötelességem, - miután veled szólhattam, édes Ágnes.

- Ne szólj hozzám, mert nem hallgatlak ki.

E szavak után Ágnes a mellékszobába ment; Béla s Gyula egyedül maradnak.

XXXVI.
(A lőrinczi erdő.)

Május 15-én reggel három óra után az üllői országút sorompója előtt látjuk állani a vámszedők egyikét, ásítózott s nyújtódzott azon pillanatban, melyben vele találkozunk.

Arczán az unalom látszott tanyázni, - képének kifejezése pedig e fohászt bocsátotta az ég felé:

Óh! bárcsak aludhatnék még vagy hat órát, - beh boldog volnék! - Egy ideig fel s alá járt, nézte a kifelé menő kocsikat s várta az érkezőket; hetivásár napja volt, ilyenkor sok dolog szokott lenni, jókor lábra kelt tehát a szorgalmas hivatalnok.

A szomszéd lebujból egy üveg égetettbort hozatott s épen azt hörpölgeté egy zsemlye kíséretében, midőn pajtása érkezett.

- Jó reggelt! - mondá az ujonnan érkező - be vígan kezded a mai napot, adja Isten, hogy úgy is végezhesd.

- Dehogyan vígan, - álmos vagyok s épen ez oknál fogva rossz kedvű, ámbár a pálinka rossz, a zsemlye meg szerfelett kicsiny, hogy legyen még az embernek jó kedve is. Mégis alig hihető, e silány ital is mennyire helyreállítja életerőnket. Nem akarsz velem tartani?

- Szívesen - s felhajtva egy pohárkát, így folytatja: - Nem értem, hogy lehetsz még álmos, e felséges friss levegőt jobban kedvelem, mint a dél forró óráit.

- Én meg nem értem, hogy lehet ilyesmit csak mondani is. Látszik, hogy te városban, én pedig falun nevelkedtem; mit én már régen megszoktam, azt te szereted, mint ujságot; az imént erre szekerező városi úrfiak módjára kívánsz élni.

- Miféle úrfiak?

- Képzeld, még ezt sohasem láttam, már ezelőtt egy félórával hajtott el erre Lőrinczi felé négy hintó telve fiatalemberekkel - furcsa időtöltés, nemde?

- Bizonyosan utasok s dolgaik után járva, felhasználták a reggeli órákat.

- Nem lehet, mert podgyász nélkül, csak amúgy könnyedén üveges hintókban mentek erre, s ha egyszerre hajtottak volna el, azt hihetném, hogy együtt akarnak valahol mulatni; de a négy hintó egyenként hosszabb időközök után ügetett el a sorompó alatt. Csudálom, mint juthatott eszébe nyolcz embernek ugyanazon nap három óra előtt kelni, kilencz helyett.

- Én, barátom, mint tudod, deák voltam.

- Hallottam, de mint én tudom, nagyon rossz.

- Nem lehetetlen, mind a mellett ezt megtartottam magamnak: de gustibus non est disputandum, azaz a gustus sokféle s így tehát kár azokról disputálni.

- Nem is bánom én, habár Pestnek valamennyi úrfia egyszerre hajt is ki három órakor reggel e sorompón, ha én úrfi volnék, tudom, nem tenném.

*

Hagyjuk el egy időre az üllői sorompó előtt álló vámosokat s ne kövessük még a Lőrinczi felé tartó bérkocsikat, mielőtt tudnók, mi történt Gyula és Bélával.

Gyula érezte, hogy neje szállásán helytelen s illetlen volna kikelni Béla ellen s őt felelősségre vonni kétszínűsége miatt. - Tisztelte legalább e részben Ágnes nyugalmát, kiről tudta, hogy szerencsétlen s levert volna, ha sejthetné, hogy miatta verekszik két férfi s ezeknek egyike férje.

A két férfi szót sem váltva indult ki az utcára s ott is, a nélkül, hogy búcsuztak volna egymástól, az egyik jobbra, a másik balra tartott.

De nem is válhattak szót a látott tény után, hiszen világos, csalhatlan volt mindaz, mi történt; Gyula kénytelen volt átlátni, hogy Béla barátságával visszaélt s a maga alattomoságát s a mások gyengeségét akarta felhasználni önügyei s tervei előmozdítására. Gyula érezte e pillanattól fogva, hogy Béla rossz ember, ki őt mélyen sebzette; Béla pedig nagyon jól tudta, hogy száz szónak is csak egy volna vége, t. i. párviadal.

Gyula ily gondolatokba merülten tartott lakása felé.

Útközben ismerősei egyikével, ama fiatal piros arcú vadászszal találkozott, kivel a mult őszkor az alföldi vadászok tanyáján barátkozott meg s kit mi nemrég a Váczi-utczában egy másik pajtásával láttunk sétálni.

- Jó napot Marosi, - mond a feléje érkező: - mikor jövéél s meddig maradsz közöttünk?

- Isten tudja! de szeretem, hogy találkoztunk, egy szívességre kérnélek, ha nem restelled.

- Parancsolj, barátom, mit kívánsz.

- Ismered Örkényi Bélát?

- Egykor láttam Bécsben s akkor váltottam vele néhány szót.

- Kérlek tehát menj hozzá s hídd ki őt nevemben, holnap reggel jókor el akarnám végezni a dolgot, - természetes, hogy lövünk. Az okokat, melyek miatt e kihívás történik, nem mondhatom el, mert ez által talán mások, kiket kimélni kívánok, válhatnának közbeszéd tárgyává, de nincs is szükség arra, mert ő a kihívást azonnal elfogadandja, kibékülésről pedig nem lehet szó.

- Sietek s fölkeresem Bélát, jó volna, ha megvárnál szállásodon míg visszaérkezem a felelettel. Hol lakol?

- Az Európa-szállodában. Hanem kérlek, minthogy nekem itt alig vannak ismerőseim, kérj fel még egy tanut és sziveskedjél magadra vállalni az egésznek rendezését.

- Meglesz minden, mire szükségünk van, nyugodt lehetsz.

Fiatal ismerősünk azonnal fölkereste Bélát a vendégfogadók egyikében. Minden úgy történt, mint Gyula mondotta; Béla elfogadta a kihívást, megnevezé tanuit s a következő nap reggeli három órára a lőrinczi erdő lőn kiszemelve gyűlhelyül.

Mialatt ez történt, Gyula, mennyire lehetett, dolgait rendbeszedé, két levélkét irt, az egyiket magával viendő a viadal terére, melyben kijelenti, hogy öngyilkos, a másik Ágneshez volt címezve. E sorok által röviden búcsuzott el nejétől halál esetére s bocsánatot kért a történetekért.

Nyugodtan várta most a jövőt s honn maradt, míg tanuja vissza nem érkezett, ki elmondotta, mint lőn elrendezve e szomorú ügy.

Gyula tanuja távozta után Béla maga maradt, fel s alá járt szobájában, ily gondolatokkal tünődve:

- Mégis jó, hogy falusi magányomban pisztolyozásban gyakoroltam magam, most talán hasznát vehetem ez unalmas egyforma foglalkozásnak, időtöltésnek.

Nem szabad elbizakodnunk, ki tudja, hátha Gyula jobban talál nálamnál, - késznek kell lennem e végsőre.

Ezek után leült s hosszasan irt. A tele irt lapokat R...-hez, ugyanazon nőhöz, kinek alakját a sátán körmei között láttuk romkastélyában, Bécsbe czimezte, a borítékra e szavak voltak írva:

«Halálom esetére e levél futár által küldessék rendeltetése helyére».

Ügynökéhez irt még néhány sort, - s végezvén mindezeket, kalapot vőn s kiment az utcára, szabad csapongást engedve keserűen búskomor gondolatainak.

*

Ama négy bérkocsiban, melyeket álmos vámszedőnk látott Lőrinczi felé haladni, ismerőseink ültek tehát, mert Béla május 14-én tette váratlan vallomását.

Az elsőben Marosi volt és fiatal piros arcú barátunk; a másodikban annak sápadt arcú pajtása, szinte mint tanu, s legjobb orvosink egyike; a harmadikban Örkényi Béla, a negyedikben, mely kissé elkésett, Béla tanui, kiket nincs szerencsénk ismerni.

A négy hintó az országúton a lőrinczi erdő szélén állapodott meg.

Gyalog haladtak a kiszállók az erdő mélyébe, míglen egy nyíláshoz értek, mely körülkerítve sűrűség által, az itt történőket elrejté az esetleg arra járók szemei elől.

A természet friss májusi öltönyében vigadni látszott, míg az emberek vérrel készülének elborítani szép zöld köntösét.

Rövid ideig tartott s a tanuk mindent elrendeztek.

A pisztolyok megtöltettek, - sorshúzás útján adattak által a két ellenfélnek.

Azon kérdésre: vajjon a szokott levélkék, melyekben kijelentik a párviadalosok, hogy öngyilkosok, megvannak-e, Gyula s Béla igennel felelt.

A két ellenfél közti tér lépésekkel kiméretett, a sorompókat földre fektetett fehér kendők jelölték.

Gyula s Béla helyökre állottak s a tanuk egyike a három szokásos, ilyenkor nagy és szomorú fontosságú tapsot hangoztatá.

Alig történt meg ez, s Örkényi nyugodt célzás után elsüté pisztolyát.

A golyó ellenfele bal vállába furódott s már roskadozni kezdte Gyula, midőn összeszedve még minden meglevő erejét s intve tanuinak, hogy ne közelítsenek hozzá fölsegélésére, célba vette Bélát.

A fegyver elsült s Béla holtan rogyott össze; a golyó szívét találta.

A tanuk egyike sem hitte, hogy ily szomorú vége leend a párviadalnak, - megengedhető tehát, ha zavarba jövének némileg.

Megvizsgálván az orvos Bélát, kijelenté, hogy csakugyan meghalt.

Gyula, vére elfolyása következtében elájult, rövid idő múlva tanui karjai között jött újra magához. Ez alatt az orvos, mennyire a viszonyok engedték, bekötötte sebeit s azt kívánta, hogy Gyula azonnal a hintóba tétetvén, a közel fekvő csárdába vitessék, hol nagyobb kényelemmel s biztossággal lehet majd megtenni a műtétet.

Béla holttestét a hintók egyikébe hordozák s nagy kerülettel nem az üllői vonalon, hanem a kerepesi úton hajtottak be a városba.

*

Ugyanaznap Ágnes jókorább kélt, mint közönségesen szokott volt.

A tegnap hallottak s látottak felizgaták idegrendszerét annyira, hogy az álom kerülte szemeit.

Már reggeli nyolcz órakor a nappali terméből kinyíló erkélyen ült, hogy a friss levegő jótékony behatása kissé csillapítsa vére keringését s ez által kedélye túláradó hullámozását.

Föltette magában, hogy legyőzve ellenszenvét, férjéhez intézend néhány sort, fölkérendő őt, hogy feledve mindazt, mit látott s hallhatott, Bélát ne vonja kérdőre ezek miatt.

Sajnálta volna, ha Gyulát balsors éri, kétszeresen fájt volna a jószág érzetétől áthatott kedélyének, ha ő lett volna indoka egy netán bekövetkezendő szerencsétlen eseménynek.

E gondolatoktól áthatva ült tétlenül egy ideig. Az utolsó napok eseményei annyira lehangolták lelkét, hogy úgyszólván az életet magát is únni kezdé, - csak Kálmán iránti szerelme s azon remények, melyek e szerelemhez kötvék, bírta még némileg föntartani e megtöréshez közelgő testben a lelkierőt.

Búskomor tekintetű szemei könnyekkel teltek meg, sírva fakadt s e könnyek-előidézte könnyebülést élvezte egy ideig, midőn inasa belépett e jelentéssel:

- Sára asszony van itt s kívánna a grófnéval szólni.

- Bejöhet - szívesen látom.

- Engedelmet kérek, grófné, mondá a belépő Sára, de tegnap estve esetleg nevezetéseket tudtam meg, ezeket elmondandó, siettem a grófné szállására, jókorább, mint szoktam közönségesen.

- Látod, hogy már rég fönn vagyok, nagyon szeretem, hogy eljövél, már küldeni akartam utánad, újra egy kérelemmel fogok alkalmatlankodni neked.

- Parancsoljon, - tudja, hogy tiszta szívből teszek mindent.

- De előbb mondd el, mit tudtál meg?

- Képzeld a grófné, tegnap estefelé csendesen végigballagtam az országúton sok végzett dolgom után, - mert Sára nem egy háznál volt jártas s végezte annak ügyeit - fáradtan ballagtam lakásom felé, midőn egyszerre szemközt tart velem gróf Zsdy Kálmán ügyvéde. Ki akartam kerülni figyelmét s azonnal félrementem, s a boltok egyikébe siettem, de már késő volt, ő meglátott s utánam sietett. - Jó estét, asszonyom, - mondá felém fordulva - minek kerül, szívesen találkozom ily páratlan s ritka jószívű emberekkel, mint a milyennek kegyedet ismerem, kivált most, miután annyi gond nyomja öreg vállaimat. - E szavak után figyelmessé lettem, azt híván, talán új baj környezi Kálmán grófot, s ezeket kérdezém az ügyvédtől: - Mi baja van a tekintetes úrnak, hogy ily szomorú, minap jókedvű volt, mikor elillantam. - Úgyvan, - felelé - akkor hívé, hogy rövid idő alatt rendben lesz minden s lássa, most bonyolódottabb s aggasztóbb uram ügye, mint valaha. - S mi oknál fogva, - megengedi e kérdést,

miután láthatta eléggé, mennyire érdekel ura sorsa, - folytatám beszédemet. - Bizonytalanság, még mindig aggasztó bizonytalanság az, mi legalább szomorít. Kálmán gróf idegen útlevelemmel utazott el s így ő szökevénynek tekintetik. Alig hoztam rendbe a nekem adott pénz által jószága viszonyait és zár alá vétettek újra az intézet által, - hamburgi tudósításaim szerint pedig a múlt héten több magyar utazott el, de melyik, vagyis inkább egyike-e Kálmán azoknak, azt nem tudhattam meg, mert nem tudom, mi név alatt utazik. A személyes leírásból ítélve, az elutaztak között van Kálmán, legaggasztóbb pedig azon hír, hogy az elvitorlázott hajók egyike a harmadik nap elveszett volna, - reményelem, hogy Kálmán nem volt a földélzetén, - mert ha megtartotta az Isten életét, bizton várhatjuk, hogy ha tüstént nem is, legalább néhány hónap alatt rendbe hozhatjuk ügyeit. Nemde, méltán vagyok szomorú? nemde, elég okaim vannak aggodalomra, bánkódásra? - Miután ezeket elbeszélte nekem az ügyvéd, képzelheti a grófné, mennyire megijedtem, ő észrevette arcvonásaimon s majdnem sírva fakadt. Néhány percz mulva e szavakkal búcsuzott tőlem: - Holnap, ha Isten megsegít, indulok, s akárhogyan, de bizonyosságot szerzek magamnak uram sorsa felől. Még néhány szavak után elváltunk egymástól. Tegnap este akartam idejönni, de késtem, mennyire lelkiismeretem engedé e rossz hírrel.

- Nincs szerencsénk, Sára, - mondá Ágnes fájdalomtól rezgő hangon.

- Az igaz, - mind a mellett még szabad reménylenünk. De most mégis sajnálom, hogy megmondottam, ki tudja, néhány nap mulva talán jobb hírek érkeznek s akkor sok bánattól megkíméltem volna a grófnét.

- Ne sajnáld, hisz imént épen arra akartalak kérni, hogy tudd meg az ügyvédtől, mi történt Kálmán dolgában.

- Talán megsegít még az Isten!

- Nem is marad más menhelyem, mint bízni a földöntúli hatalom jóságában. Mely borzasztó állapot ez az enyim! Miért nem vagyok még lányka, mikor te mulattattál s kedvemben jártál, mily jó dolgom volt akkor!

- Nem is hittük volna soha, hogy szerencsétlen lehessen Ágnes bárónő, csak édes anyja ne tudja meg mindezeket, mert nagyon elszomorodnék.

- Igazad van, titkoljuk, mennyire lehet ez aggasztó körülményeket, úgyis eleget bánkódott már miattam.

Rövid idő mulva Sára távozott s Ágnes maga maradt bújával, közel a kétségbeesés végtelen örvényéhez.

Annyi kínok által gyötörve, legalább a mennyire lehet, meg kívánta gátolni a még netalán bekövetkezendőket.

Jánost hivatá s ezt kérdé:

- Tudod, hol lakik a gróf?

- Tudom, most voltam ott, vadászával volt csekély dolgom.

- Otthon van-e?

E kérdésre János zavarttá lőn, nem tudott tüstént felelni, elsápadt.

- Mi bajod, - kérdi Ágnes, - rosszul vagy?

- Nem asszonyom, - de nem merem mondani, mit tudok.

- Mi történt. Istenem! - talán elkéstem volna? - férjem párbajt vívott, nemde?

- Úgy van.
- Megsebesült-e, vagy nem? kérlek, felelj.
- Bal vállába ment a golyó, eszmélet nélkül hozták haza azelőtt egy órával.
- S Örkényi úr?
- Halva maradt a lőrinczi erdőben.
- Borzasztó, s mindennek én vagyok oka! minden léptemet szerencsétlenség bélyegzi. Fogass, János, tüstént a grófhoz menendünk.

*

Néhány percz mulva Ágnes Gyulánál volt, - éppen üdülni kezde s láza első jelei mutatkoztak.

Ágnes feledett mindent, miután megtudta, hogy az, kit egykor szeretett, veszélyben van. Elment, hogy ápolja azt, ki kérlelhetlenül megsemmisíté boldogságát, - szerencsétlenné tette szívtelensége által.

Gyulára nagyon jól hatott nevének e szép, e fenséges tette, mintha a pillanattól fogva könnyeb-
bült volna állapota, mintha remélhette volna, Ágnes megbocsátandja vétkeit.

Ágnes több napot töltött a beteg ágya körül, kinek állapota eleinte veszedelmen kívülnek látszott ugyan, de később ellenkezőre változván, nem egyszer közel volt a halálhoz.

Mi rendkívüli erőltetésébe került Ágnesnek, hogy mind e külbehatások ellen viaskodva, még össze nem roskadt, - azt megítélni az képes egyedül, ki az élet viszonyait látta s érezte azon színezetben, mely testünket s lelkünket, szívünket és kedélyünket egyaránt megszállva, nem enged pillanatnyi pihenést s emészt minden még meglevő parányi erőt.

XXXVII. (A sír.)

Nyolcz nap óta, hogy a lőrinczi erdőben történtek tetemesen megváltoztatták történetünk folyamát, ismerőseink egyike nem létezett már többé.

Elkomorodott kedélye, rossz indulatai áldozatául esett s hamar végigfutotta pályáját, mely alatt mások ellenében elkövetett vétkeit megbosszulandó, önmagát dönté sirba.

Ha a váczi út melletti pesti temető legárnyékosabb részén keresztülhaladunk s átlépjük e szent és búskomor hely határit, szabad térre érünk. Ennek láthatárát néhány szelid lejtésű akác-fákkal beültetett domb jelöli.

E dombok tetejének egyikén, fákkal köryezett látunk friss sírhantot, melynek egyszerű köve Örkényi Béla nyughelyét tudatja az arra járókkal.

Alkonyodni kezd, - a munka megszűnt, a világ minden élő lénye pihen, nyugalom és csend uralkodik.

Csak azok, kik szívökben bűt s bánatot táplálnak, nem bírják követni társaik példáját; csak azok nem pihennek még; csak azok keblét nem szállta még meg a nyugalom jótékony angyala, kiket lelkiismeretük ébren tart, hogy minden egyes percze életöknek ugyanannyi átok gyanánt korbácsolja föl lelkök lehető csendes habzását.

Béla sírján nő térdelt.

Testét gyászruha fődé, nagy sötétké szemei búskomor tekintettel csüngtek a halmon, tömött, göndör, szőke hajának gazdag hullámai mintha elrejteni igyekeztek volna mindent az arra járók elől, mit úrnőjük gondol, mi lebilincselte e rideg földön.

Szép ajkai imát rebegtek, imát, mely jóvá akarja talán tenni azt, mi ellen e csalékony ajkak nemrég vétkeztek, - szemei könnyeket hullasztának, felelevenítendő, kit e szemek világa vitt tévútra s hervasztott e pászintos domb hideg mélyében.

Ki e nő? mi okból siratja azt, kit föleleveníteni nincs többé hatalmában, kinek gyászos vége példa gyanánt szolgálhat mindazoknak, kik elég gyengék vétkesekké lenni mások bűnei miatt?

Hogy mind e kérdésekre felelhessünk, legyen szabad kissé megállapodnunk, el kell mondanunk olyanokat, melyek történetünk folyamában eddigélemlítésre nem voltak méltók, melyeket elhallgathattunk volna, ha ismét ama hatalmas bíróval, ama örökkévaló hatalommal, a lelkiismeret furdalásával nem találkozunk.

Béla ezelőtt öt évvel Olaszországba utazott.

Egy kirándulása alkalmával Milánóból Comóba, esetleg megismerkedett R...-rel, ki szüleivel, kik közönségesen Bécsben laktak, szinte e szép s fenséges tájban tölté a kellemes tavaszi hónapokat.

Részint a sors, részint Béla, úgy akarták, hogy egy ideig e család körében tette kirándulásait, későbbben hosszasan mulatván velök egyszerre Florenczben.

Béla akkor fiatal s rendkívül víg kedvű ember volt, - bizalmatlanságot még nem ismert s könnyen engedett minden szebb vagy kellemes behatásnak. Nem csuda tehát, hogy kevés idő múlva, kivált midőn tapasztalta, hogy R... szívesen mulat vele, megszerette.

E szerelem a Florenczben töltött hetek alatt viszonzva lőn s nemsokára a két fiatal annyira ment egyetértésében, hogy csak a szülők tartóztatták Bélának R...-el való házasságát.

R...-nek szülei, miután lányuk kezét kérte Béla, azt kereken megtagadták tőle s látván, hogy lányukra e tagadó válasz szomorú befolyást gyakorol, részint kérve, részint parancs által eltávolították az alkalmatlan udvarlót házuk köréből.

Béla ez időben sokat szenvedett s mégis boldog volt, mert tudta, hogy R... szereti őt. Ez öntudat-teremtette remény nem engedé, hogy csüggedjen, hogy szerelme hüljön, sőt a legfőbb fokra csigázta azt.

R...-nek költői fellengőségű és mindenható szerelme - akkor legalább úgy látszott - nem maradt a szülői által megszabott korlátok közt. Ennek Bélára nézve azon mindennel fölérő következménye volt, hogy szerelmi viszonyuk R... által táplálva, szülői akaratának ellenére is tovább fonódott titokban. R... még egyszer kísérletet tőn megingatni szülői akaratát s midőn újra tagadó választ kapott, elhatározta a két fiatal, szökés által menekülni e zsarnokság alól.

Meg volt határozva a nap, az óra s a hely, melyen összejöve, menekülni fognak. Béla nagy ügyességgel s vigyázattal rendezett el mindent; nemde, e lépéstől függött egész jövője, boldogsága, mindene?

A találkozás helyén szívdobogva várta Béla R...-t s minthogy ez késett egy ideig, közel volt a kétségbeeséshez.

S R... nem is jött el, hanem a helyett megüzente azt néhány sor írással; s már Béla azt hívé, hogy meg van csalva, hogy rútul visszaéltek legszentebb érzeményeivel, midőn felbontva a félelmetes levelet, határtalan boldogság nyílt meg előtte.

R... röviden megvallá Bélának, hogy gyötörve félelem s lelkiismeret furdalásai által, nem titkolható tovább szülei előtt azt, mit megtenni el volt határozva. Anyja lábaihoz borulva, megvallotta vétkes szándékát. Ez elhatározó s jóság-sugalta tettét siker koronázta, mert most már átlátván szülei, hogy nem lehet megváltoztatni lányuk kedélyének állapotját, beleegyeztek a házasságba, egy föltétel alatt, - ezt megtudandó, kéri Bélát, keresse fel újra szülei házát.

Béla szerelme annyira teljhatalmú volt, hogy mindenre képesnek érezte magát, örömmel, mintegy elérve legfőbb vágyai tetőpontját, sietett R...-hez s ennek szüleihez.

A feltétel nehezen volt megoldható, ha tekintjük ez emberiséget, mint nem ritkán mutatkozik e változékony élet folyama alatt: könnyű s örömmel volt teljesíthető, ha valónak hiszszük mindazt, mit e szó, szerelem, magában foglal.

R...-nek szülei azt kívánták, hogy Béla távozzék s másfél évig ne lássa lányukat; ha e hosszas időköz után még mindig egymásért lángol szerelmök, akkor áldásuk felbonthatlanná teendi az érzelmek frigyét.

Béla megölelte R...-t, vőlegény s mátkává lönek, és boldog volt, mint még talán soha s mégis szomorú.

Válnia kellett, e pillanatban, e végső perczben, fájdalmas érzés rezgette át keble hurjait. Nem mintha kételkedett volna saját szíve állandóságában, nem mintha csak hihette volna is, hogy mulékony szeszély az, mit ő szenvedélynek tart, de okulva az emberek annyszor tapasztalt gyöngeségén, e gondolat hatotta meg szívét: hátha R... efeledve őt, hűtlenné lesz, hátha csak szeszélye az a fiatal lánykának, mit ő szerelemnek vall és hisz.

Mátkája kék szemeinek egy tekintete megnyugtatta Bélát.

Egy csók biborajkairól s Béla meg volt győződve, hogy ez ajkak igazat mondhatnak csak s feledve mindent, a szerelem örökkévalóságát legszentebb meggyőződésének tartotta.

Féléve, hogy Béla Erdélyországban volt. Leveleznie nem volt szabad R...-el s híven teljesítve azt, mitől egész boldogsága függött, alig tudva, mi történik azóta mátkájával, hol van, és szereti-e még őt?

Nem egyszer már közel volt a végelgyengüléshez, nem egyszer akart indulni, hogy felkeresse R...-t, kérje meg szüleit, szüntetnék meg kínjainak mindinkább növekvő árját s mindannyiszor ígérete szentsége nem engedé, hogy eltörpüljön szenvedélyének hatalma alatt.

E kinteljes napok egyikén levele érkezett R... apjától.

Meghallgatta a sors szenvedéseim fohászt, ezt gondolá Béla, mikor kezébe véve a levelet, megismerte R... apjának írását. Mátkám ugyanazt szenvedti s érzi, mit én, szülei meghatva rövidítik a hosszas határidőt, hogy egy egész évvel hosszabbra nyujtsák két ember boldogságát.

S mégis késett a levél felbontásával, - hisz a legkellemesebb bizonytalanság, nemde mindig csak bizonytalanság marad mindaddig, míg végre tisztán meg nem győződünk arról, mi reánk vár.

E kétes érzelemtől reszkető kezekkel fogott a sorok olvasásához.

Alig végzé el s felkiáltva lerogyott és sírni kezdett, mint oly ember, ki búcsuzik minden széptől, minden reménytől, szóval mindentől, mi életünket azzá varázsolhatja, mivé azt tenni vágyaink leghőbbike volt.

Egy ideig zokogva, meredt szemekkel újra fölvevé az elhullasztott sorokat s mégegyszer elolvasá, mintha mindazt, mit tartalmaznak, nem tarthatná valónak, mintha rosszul értette vagy csalódott volna, s újra eldobván a levelet, könyekkel teltek meg szemei, s e pillanattól fogva lőn Béla olyanná, milyennek ismertük történetünk folyama alatt.

R... apja röviden tudata Bélával, hogy lánya ezelőtt két héttel ment férjhez önválasztása s akarata következtében. Nem csalódott, mikor azt vélte, hogy csak fiatalkori álmokra fektetett ábránd vala mind amaz érzés, melyet szerelemnek tartottak. Sajnálja Bélát, de másrésről megbocsátja mindazt a nyugtalanságot s bajt, mely által egy időre megzavarta volt házi békéjét s reméli, hogy Béla is e pillanatban talán hidegebben megfontolta a dolgot, nem fog bánkódni, sőt talán örvendeni, hogy lánya nyíltszívűsége egy könnyelmű ígérlet szomorú következményétől megmenté őt.

Béla e pillanattól fogva nem hitt senkinek, minden embert rossznak tartott, tagadta a szerelem lehetőségét, szóval pusztává s rideggé lőn kedélye.

Ha nem volt volna könnyen izgató természetű jelleme, fájdalomnak csillapulta után, talán jóra változott volna ismét legalább részben, e csalódások-előidézte beteges állapot, - talán kiveszett volna kebléből az elkeseredés-okozta rossz indulat, mely többé nem találkozott szívében semmi széppel s jóval, mert nem hitte annak lehetőségét s mint csalékony bálványt, le kívánta dönteni a hamis istenségeket.

Bélánál ez utolsó győzött; hová vitte mindez e nem rég még oly nyíltszívű s vígkedélyű embert, azt láttuk; hogy ő maga érezte ezt, azt olvastuk naplójában.

Ama hosszú levél, melyet párbaja előtti napon R...-nek irt, tartalmazta azon befolyásnak következményeit, melyet reája mátkája hűtlensége gyakorolt. Mielőtt megválna az élettől, úgy gondolkodott, legalább meg akarja még egyszer mondani R...-nek, mit cselekedett s mivé lőn ő maga e tette következtében. Meg akarta mondani R...-nek, hogy hű volt hozzá még rossz tetteiben is. - Hiszen Ágnes iránt fellobbanó szerelme nem egyéb, mint kifolyása ama keserűségnek, mely elárada minden tettein s gondolatján. Ha Béla örül mindannak, mit Gerőfalván látott, nem igyekezett volna alattomosan aláásni két ember boldogságát, még kevésbbé megingatni az ügyis gyenge alapra épített lakot. S ha azt nem teszi, lehetetlen, hogy megszeresse

azt, kiben tiszteli más iránti szerelmét, kinek férjét legjobb barátjának tartja. Vannak érzelmek, melyek soha nem szállhatják meg keblünket, bármi erővel nehézkednek is reánk, míg becsületes, tiszta érzelműek vagyunk.

Béla levele megtette hatását Bécsben.

R... boldogtalan volt házassága alatt, szomorú s lehangolt özvegysége óta, mert férje néhány hónap előtt halt meg. Alig van annyira elvetemedett kebel, mely nem volna fogékony többé a lelkiismeret fölébredésére. - R...-t házi köre első szerencsétlen pillanatától fogva ezen érzés lepte meg s gyötörte nem ritkán kétségbeesésig. - Elolvasván Béla sorait, még elevenebb színekben ragyogott előtte a vétkei által feltüntetett rossznak műve s került őt a nyugalom mindaddig, míg el nem határozta Pestre sietni, ott, ha nem késő még, jóvá tenni azt, mit évekkkel ezelőtt roncsolt meg szentségtelen kezekkel.

Későn jött; Béla nem volt többé, de R...-nek kinjai megmaradtak, hogy a bosszú anygala gyanánt, annak sírjához lánczolja le, kit ő ölt meg.

*

Mialatt R... Béla sírján imádkozva akarja csillapítani lelkiismerete felszólalását, Ágnes szállásán egészen más jellemű, de nem kevésbé szomorú jelenettel találkozik szemünk.

Ágnes nappali termében három orvos tanácskozik, - komor, meggondolástól áthatott arcvonásaikon aggály látszik székelni, mintha a tudomány nem bírná többé megváltoztatni azt, mit a sors és körülmények vas keze határozott.

Hálótermében még szomorúbb s levertabb képpel találkozunk.

Ágnes eszmélet nélkül, hervadt arccal, hálódzott szemekkel fekszik ágyában, - néha-néha mintha beszélni akarna, úgy mozognak ajkai, kezeivel valamit keresve kapkod maga elé. Első tekintetre megtévelyedottnak látszik, olynemű arcának kifejezése.

Ágya mellett anyja és G... grófné foglalnak helyet, könnyes szemekkel lesik a beteg minden egyes mozdulatját s várják a jövő véstetjes perczeit.

Ágnes nem győzte meg mindazt a fájdalmat s váratlan bűt, mely az utóbbi néhány hónap alatt reája nehézkedett, - összeroskadván a férje ágya mellett töltött éjek gyengítő hatalma alatt, visszasülyedt nemrég kiállott veszélyes betegsége, most már kétszeresen aggasztó eszmélet nélküli állapotába.

G... grófné megtudván barátnője veszedelmét, hozzá sietett s édes anyjával együtt ápolta.

Képzeltető, hogy minden, mit tudomány, figyelem, szeretet előidézni képes, az fel lön használva Ágnes megmentésére. A most együtt levő orvosok tanácskozmányának szüleménye ama véleményben pontosult egybe, hogy egyedül a természet hatalma bírná még megmenteni a beteg életét, a tudomány csak halasztani, de többé meggátolni nem képes a halált hirdető pillanatot.

Az orvosoknak e végitélete következtében Dévay báróné és G... grófné kénytelenek voltak rövid időre elhagyni a beteg ágyát, nehogy bánatuk kitörése megzavarja Ágnes kissé helyreállott nyugalját.

Sára asszony a mellékszobában ült zokogva, ő leginkább tanuja volt Ágnes utolsó fájdalmának, érezte, mennyire meghatották úrnője jellemét s inkább, mint bárki, félt azok pusztító következményétől.

*

Gyula állapota kissé javult az utolsó napok alatt, de veszedelmen kívülnek mondani még nem lehetett.

Ágnes újabb veszélyes betegsége reája is aggasztólag hatott, mert inkább, mint bármikor, bánta most mindazt, mit cselekedett, kivált midőn tapasztalta, hogy mindazok daczára is Ágnes még mindig szíve jóságának engedve, kész volt feláldozni magát s feledve mindent, nem hagyá el ágyát e veszélyes néhány nap alatt.

Láza ennek következtében nagyobb erővel újult meg s nem akart szünni, pedig életereje nagyon csökkent a seb-okozta vérzés s lázas állapota következtében.

*

Kálmán ügyvéde elindult ura fölkeresésére; czélt ért-e, vagy nem, erre nem bírunk felelni.

Míg Ágnes haldoklik, addig talán már rég elnyelte a tenger vize Kálmán testét, vagy annak árlain libegve búcsuzik a világrésztől, mely - szerinte - reája nézve pusztá s rideg lehet egyedül, mert szerelmét nem bírta megszerezni annak, kiben összpontosul lehető boldogsága, nyugalma.

Ha Kálmán tudta volna mindazt, mi Gerőfalván és Pesten történt, mi sok bú s bánattól menthette volna önmagát s azokat, kiket szeret!

XXXVIII.
(Az alföldi vadászok tanyája.)

Az 1853-dik évi november hó első napjaiban s így tehát öt hónappal azok után, melyekről az utolsó fejezetben szóltunk, élénk jelenet tárul fel szemeink előtt az alföldi térségen.

Zöld gyeptenger terül el előttünk; jobbra a messze homályban ültetvény látszik, mögötte az alföldi vadászok tanyája mellék-épületeivel, balra megmérhetlen lapály néhány majossal s nagyobb tanyával.

A gyepek szelíd dombok-alkotta völgyében, égnek emelkedő két kútágas közelében, áll a zöld kabátos arany hajtókás vadászmeister, kezében ostort tartva; lábai mellett nevet a meredt nyúl, körülötte harmincz tarka kopó nyujtódzik, liheg s marakodik a fárasztó futás után, lesve zsarnokuk ama nehezen várt szavait, melyek kimondása után prédául odadobatik az agyonhajtott vad.

Huszonnégy lovas tágas kört képez a falka körül. Részint gyalog járkálva és szivarra gyujtva jártatják lovaikat, vagy lovon ülve, de eleresztve paripáik kantárszárait, beszélgetnek s vitatják a megtett hajtás szebb jeleneteit, érdemeit.

A párolgó lovak sebes lélekzete, leeresztett fejjel pihenve nézván a körülöttük történőket, - élő bizonyága a nap nagyszerű fáradalmainak; lovászaik e nemes állatokat simogatva, mondtak köszönetet bátor s fáradhatlan viseletökért.

Az időjárás ködös homálya e képet valóságos, eredeti, páratlan szépségű vadászabrázolatává egészíté ki, milyenekkel csak Anglia ködlepte szigetén találkozhatunk.

Alkonyodott, midőn oszlani kezdte a társaság, - egyes kisebb csoportok képződtek s vagy ügetve, vagy lépést tartottak a tanya felé.

Kettő a vadászok közül gyalog maradt s lovaikat vezetve, indultak társaik után.

E vadászok ismerőseink, mert nem mások, mint gróf Marosi Gyulának a lőrinczi erdőben látott két tanuja.

- Nagyon szeretem, - mondá a fiatalabbik s piros arcú, - hogy végre itt vagyok; alig vártam, hogy ismét közöttetek lehessenek.

- Én is ugyanezt tartom, mert magam is csak tegnap este értem ide, s mi szerencse, váratlan a mostani szárazságban, hogy ily nagyszerű s tökéletesen keresztül vitt hajtással nyithattuk meg idei vadászatainkat.

- Mily jól esik az embernek - ennyi pajtás között lehetni, miután hónapokig idegen arcoknál egyebet nem láthatánk.

- Te külföldön járván, természetes, hogy ritkán, vagy soha nem lehettél ismerősökkel; de hidd el, én, ki nyáron által fontos dolgaim miatt M... megye hegyei között voltam kénytelen tartózkodni, mintha a Kaukázust jártam volna be, annyira elszigetelt volt helyzetem, annyira keveset tudok mindarról, mi a nagy világon történt.

- Mikor utoljára kaptam hírt felőlük, akkor Ágnes már jobban levőnek s veszedelmen kívülnek mondatott az orvosok által. Gyula pedig fönnjárt s üdülni kezdett, de karját még nem mozdíthatta.

- Hát Kálmánról mit hallottál?

- Mióta együtt voltunk Pesten, s ügyvédével szóltunk dolgairól, szót sem.

- Rendkívül hátra vagy, e szerint én, ki azóta nem voltam honn, nagyon sok ujságot mondhatok neked, meg fog lepni híreim váratlan sokasága. De jobb lesz, ha lóra ülünk, mert nagyon elkésünk.

- Nem bánom, hanem adj előbb egy szivart.

Midőn a két vadász lovon volt s lépést haladott egymás mellett, a fiatalabbik így kezdte regélni:

Ezelőtt három héttel utaztam keresztül Drezdán; bizonyos körülmény, mely e tárgyra nem tartozik, tartóztata s nekem három hosszú napot kelle mulatnom a szászok fővárosában. Hosszú napot, mondom, mert az csinos, de nagyon unalmas város; - alig tudtam mihez fogni, miután többször utazván már arra, nevezetességeit mind megnéztem vala már.

Egy délután nagyon szelid őszi meleg nap volt, s minthogy Drezda környéke bővülködik szép tájképekben, magam is elindultam gyalog az új városon keresztül Losvicz felé. E kis falu az Elbe dombos partján fekszik, - melynek szomszédságában vannak ama kellemes fekvésű szőlőhegyek, a drezdaiak nyári lakaival.

Felséges kilátás nyílik e dombokról az alattuk folyó Elbére, a fővárosra s a szász Svájc nem távol mutatkozó heglánczára; szinte jó kedvem kerekedett magányomban s elhagyván a falut, a szőlőhegyek közé folytatám sétámat.

Örömmel néztem az egyes igen csinosan épült s rendesen tartott falusi lakokat, melyeknek erkélyén víg körben ültek együtt azok lakosai, élvezendők a meleg őszi nap kellemeit. Két, egymás közelében fekvő olasz izlés szerint épült villa előtt elhaladván, - feltűnt előttem, miszerint e két épület egészen egyenlő, modorra, nagyságra, fekvésre nézve, összehasonlítva mindkettőt, megvallom, ezt gondolám: e két lak két szerelmes számára építve, mily kellemes volna, ha az egyikben én s a másikban szeretőm lakhatnék.

- Nincs rossz izlésed, vága közbe pajtásom, s látszik, hogy bárhol jársz is, mindig a régi maradsz, örökké szerelem és szeretőd az, mi foglalkoztat; nemde, azon fontos ügy, mely miatt több napokat Drezdában kelle várakoznod, szinte ily jellemű volt?

- Csalatkozol, nagyon prozaikus dolgaik voltak, de ne zavarj elbeszélésem fonalát megjegyzéseiddel. - Alig mentem el a kis házak egyike előtt, s nekem úgy tetszett, mintha valaki nevemet hangoztatná. Eleinte azt hívtam, hogy csalatkozom, talán csak fülem cseng, de miután kétszer-háromszor ismételve ugyanazt hallottam, a házak egyike felé fordulék s képzeld, mit láték? A szobákból az erkélyre vezető ajtóban áll Kálmán és Ágnes karöltve, s felém intve kendővel, szólítanak nevemen. - Mintha álom volna mindaz, mit látok, annyira meg voltam zavarodva, s hogy meggyőződjem e látvány valóságáról, siettem a tündéri jelenet felé. Oda-érvén, csakugyan láttam, hogy valóság Kálmán és Ágnes együtt- s ittléte.

- Csudálkozol, nemde, hogy itt látsz, - mondá Kálmán felém sietve s jobbát nyujtva.

- Megvallom, pajtás, első pillanatban nem hittem szemeimnek, alig vagyok képes kifejezni, mennyire örvendek, hogy itt találalak egyesítve Ágnes grófnéval.

- Örülni fog Ágnes, hogy láthat.

S karom ragadva Marosiné felé vezetett, ki betegsége óta talán még szebb, mint azelőtt; arcának bizonyos földöntúli búskomor s mégis örömtől sugárzó kifejezése van; halvány arcza még inkább kiemeli szemei villanyosságát s fekete haja tömör sűrűségét.

- Rendkívül örvendek, - mondá, mikor az erkélyre értem - hogy találkozunk, nem is képzelem, mióta nem láttam, mily boldoggá lettem.

- Higgye meg a grófné, - felelém, e kedves ösztönzése által meghatott hangon - alig találkozik egy ismerősei s barátai között, kit inkább boldogít e vallomása, mint engem, mert két barátomat egyszerre látom szerencsésnek annyi bú után.

- Hogy tetszenek egyenlő kis lakaink, - kérde Ágnes; - esetleg mindkettőt kibérelhettük, ebben én, a másikban Kálmán lakik, de nem sokáig fogunk már itt maradni, mondá, mosolygó arczkifejezéssel tekintve Kálmánra.

Imént mondám, hogy mintegy előérzetem sugalta, hogy két szerelmes lény tanyázik e csinos villában s az egész estét eltöltöttem e két ember társaságában, megtudván, mint kerültek össze s mint egyenlítette ki a sors hatalma mindazt, mi örökre elveszettnek látszott.

Kálmán csakugyan, a mint hirlelém, elindult volt Hamburgból. A hajó, melyre szállott volt, első nap nagy szélvészszel küzdött s gépezete széthúzatott; csak nagy bajjal érhetett kikötőbe, hogy ott néhány nap alatt helyreállítva a történt kárt, tovább vitorlázzon. - Kálmán elmondá, mi nehezen vált meg hazájától s világrészünktől; sokszor már vissza akart térni s mindannyiszor eszébe jutta Ágnes s akkor úgy látszott, mintha nem szeretve általa, mitsem vesztené, - az ő szívéen kívül alig volt valami, minek viszontlátása vagy újabb bírhata megörvendeztethetné. - Gyermeki elgyengülésnek tartván kedélye ez igen természetes állapotját, felcsigázta férfiasabb érzelmeit s Hamburgban maradt, míg hajóra nem szállhatott.

A kikötőben mulatván néhány nap - épen búcsuleveleket irt pajtásihoz, midőn ügyvéde belép, ki Hamburgban megtudván, hogy azon hajó, melyen valószínűleg elindult Kálmán, nem süllyedt el, hanem N. kikötőbe menekedett, - sietett fölkeresni szeretett Kálmánját.

Kimondhatlan nagy volt Kálmán öröme, mert érezte, hogy rendkívülieknek kelle történnie.

Ügyvéde rövid szavakban elmondá, mi különös s valóban érdekes módon jutott ama pénz birtokába, mely által jószágait megmentette. Elmondá Kálmánnak, hogy most tőle függ, vajjon vissza szándékozik-e hazájába, vagy nem. Kérte: ne engedjen szerelmi búskomorságának annyira s gondolja meg, hogy már csak köszönet jelül azok iránt, kik szivesek voltak rajta segíteni, legalább egy időre keresse fel újra hazáját; később utazhatik és szórakozást szerezve elérheti mindazt, mi után most sóvárog.

Kálmán azon kérdésére: ki volna az, ki titkon segíti, az ügyvéd nem tudott felelni, mert eddigelé maga sem tudta.

Néhány órai tanácskozásnak az lőn eredménye, hogy Kálmán megígérte, miszerint Drezdába menend, mert tovább úgy sem juthatott volna hamis útlevele miatt. Míg ő a szászok fővárosában mulat, addig ügyvéde dolgait rendbeszedve, reméli, hogy rövid idő alatt kiszerezni számára az engedélyt, melynél fogva büntetlenül térhet vissza hazájába.

Néhány nap múlva Kálmán Drezdában s ügyvéde ismét Pesten volt. Egyik fő főczélja vala megtudni, ki az, kit annyira érdekel Kálmán sorsa. Kémei által megtudván azt, egyszersmind arról is értesült, mi Pesten Ágnessel és Ágnes körül történt, mióta távozott Kálmán. Ezidő tájban Ágnes - férjének párviadala után - épen nagyon rosszul volt, s az ügyvéd tekintetbe véve azt, szót sem irt urának. Ágnes mintegy csuda által megmenekült; - alig, hogy megtudta azt az ügyvéd, azonnal megírta Kálmánnak, ki segítette őt s mik történtek; meg még különösen azt is, hogy tudja, miszerint Ágnes elhatározta, elválni gróf Marositól.

Az ügyvéd nem tudta bizonyossággal, csak gyanította, mennyire boldoggá teendik e sorok Zendyt. Tudta, hogy szerelmes, tudta, hogy e szerencsétlen szerelem oka minden bajának,

hogy kit szeret, azt csak most kezdé gyanítani, s átlátta azt is, hogy csak az volt oka Kálmán eddigi bűjének, mikép Ágnesnek kötelessége volt kerülni mindent, mi világos magyarázatot vonhatott volna maga után.

Most már nem késett Kálmán s irt Ágnesnek, megvallva szerelmét, megkérte kezét.

E levél olvasása óta Ágnes észrevehetőleg üdülni kezdte; nem is tartott sokáig s igenlő sorait ő maga követte s azóta Drezdában mulat a szerencsés mátkapár. Épen az nap, mikor náluk mulattam, kapta meg Kálmán engedélyét, melynél fogva visszatérhet hazájába. Ágnes pedig minden perczen várja pere végítéletét. Ezután össze fognak kelni, mi azóta talán meg is történt már, - s a jövő telet külföldön töltendik, még emlékeit is megsemmisítendő a bű- s bánatteljes multnak. - Mióta élek, barátom, még nem láttam két ily boldog embert; hidd el, oly jól éreztem magamat, szinte nehezemre esett, mikor este bucsúzva magam ballagtam a város felé.

- Hát Marosi hol van? - kérdé a második vadász.

- Marosi felgyógyulása után minden áron kibékülni kívánt nejével, mi természetesen azok után, mik történtek, lehetetlen volt. A válóper kezdete óta Gerőfalván van, mondják, nagy hatással volt lelkére az egész történet, alig lehet reáismerni, annyira megvénült.

- E szépen kezdett házasság felbomlásának egyedül a férj volt oka, mint ez többnyire lenni szokott. Nem csudáltam volna, ha már régen megunja vala Ágnes Gyulát, miután tapasztalta, mennyire elhanyagolja őt. E nőnél győzött ama erkölcsi alapra fektetett kötelességérzet és szíve határtalan jósága; ha kissé elsikamlík, a világ rossz, könnyelmű asszonynak tartja s mi jogtalan lett volna ítélete, azt mi tudhatjuk csak, kik ismerjük egykori viszonyait is! Mi sok lelki erő s mi temérdek áldozat s megadásra volt szüksége, hogy megmaradhasson az egyedül igaz úton.

Míg a két vadász beszélgetve haladott, nem ügyelvén arra, vajjon az igaz úton járnak-e, a köd mindinkább sűrűbb lön, míg végre alig leheté még néhány lépés távolságra látni s kivenni a legközelebb fekvő tárgyakat.

- Nem is vettük észre beszélgetésbe merülten, - mondá a fiatalabbik - hogy a köd mennyivel sűrűbb, mint azelőtt. Nem tudom, nem tévedtünk-e el, egy éve, hogy nem jártam e vidéken, alig tudom, hol vagyok.

A két lovas megállapodván, mennyire lehetséges volt, tanyájok irányát keresték; alig okoskodtak néhány perczig, s távolból a köd mögül harangszó hallatszott.

- Hallod-e, - folytatá az idősebbik - már észrevették, hogy elkésvén, könnyen eltévedhetünk s meghuzták a vészharangot. A mint látom azonban s ítélve a harangszó után, legjobb lesz, ha kissé balra tartva kezdünk ügetni, úgy is fázom.

Nem tartott sokáig, s a két lovas megtalálván az igaz utat, elérte az alföldi vadászok tanyáját.

Leszállva fáradt lovaikról s azokat lovászaiknak átadva, felsiettek a nappali terembe.

Alig látták meg pajtásaik s mind feléjük jöve, részint kaczagva, részint pedig korholva a két könnyelműt, mert ütött már az ebéd órája.

A vészharang helyett megkondult tehát az ebédre hívó harang s negyedóra mulva együtt volt a víg s fesztelen társaság.

Egy éve, hogy szinte ezen a vidéken s e tanyán ismerkedett meg Kálmán Ágnessel; ki hitte volna akkor, hogy valaha még egymáséi lesznek.

Mi sok történt azóta; hány aggasztó, szomorú pillanatok özönével nem kelle megváltaniok jelen boldogságukat!

Az alföldi vadászok megtudván ebéd fölött társuk most már boldog sorsát, rendkívül megörültek. Első felköszöntés volt a hiányzó pajtás s mátkája - most talán már neje - egészségére, azon reményben, mondá a szónok, hogy Ágnes szerelme Kálmánt nemcsak a hazának, hanem e tanyának is vissza fogja adni, ha most nem is, legalább jövőben.

-&-